

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Liber XXVIII. Decalogi Præceptum primum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

R. P. ANTONII
DE ESCOBAR
ET MENDOZA,
VALLISOLETANI,

Societatis I E S V,
VNIVERSÆ THEOLOGIÆ
MORALIS RECEPTIORES ABSQVE LITE
Sententiæ, necnon problematice Disceptationes.

LIBER XXVIII.
DECALOGI PRÆCEPTVM
PRIMUM

Primum Decalogi præceptum non est, ut vulgò circumfertur de diligendo Deo. Quia præcepta dilectionis Dei, & proximi non sunt ex decem Decalogi præceptis, sed in omnibus clauduntur tanquam prima principia, ad quæ omnia reducuntur, docente D. Thom. 2.2. quæst. 44. art. 1. ad 3. Nec hoc primum Præceptum est de Fide habenda, gerenda Spe, ac fovenda Charitate; præceptum enim trium Theologicarum Virtutum præceptis Decalogi præsupponitur, ut adnotat Nauarr. sum. cap. 11. num. 5. Quare præceptum hoc est de summo cultu Dei exhibendo, qui ad Religionis virtutem pertinet, ut tradunt Azor. lib. 8. cap. 1. q. 1. & Sanch. sum. lib. 2. in Procem. Et constat ex forma, quæ hoc præceptum Exod. 20. traditur: Ego sum Deus tuus, non habebis alios Deos coram me. Cui cultui directè opponitur superstitio dans creaturæ honorem Deo debitum, vel Deo cultum modo quidem indebito, auctore D. Thom. 2.2. q. 92. a. 3. Remittens igitur ad Volumen septimum Theologicarum Virtutum, Fidei, Spei, & Charitatis tractatus, in præsentî materiâ de Religione cuoluam, quæ primo Decalogi Præcepto agnata exponitur. Expendam itaque

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. 1 V.

A

qua

2 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

Religionis essentiam. Agam de Oratione in communi, de speciali Oratione, seu de Horarum Canoniarum priuata recitatione, de Oratione publica Chori. De Adoratione, ac denique de vitiis Religionis contrariis.

SECTIO PRIM A.

De Primo Decalogi Præcepto Receptiores absque lite Sententia.

CAPVT I.

De virtutis Religionis essentia.

1
Vnde nam dicitur Religio.

QUOR de Virtute Religionis, qua mouemur Deo cultum debitum (qui est primi præcepti huius scopus) exhibere. Hæc virtus nomine Religionis appellatur à quædam, quia ea, quæ in Dei cultum cedunt relegata sunt ac separata ab vñu communi. Alij asserunt, dici à *relegendo*, quia sæpe relegenda, ac resoluenda sunt, quæ ab Dei cultum pertinent. Alij existimant, à *reeligendo*, quia iterum Deum eligimus, quem peccando reieceramus. Lactantium sequor, qui l. 4. de vera sapient. c. 28. docet, Religionis nomen à *religando* derivari, quia Religionem Deo vnimur, ac religamur, lege D. Augustinum l. 1. de vera relig. c. ult.

2
Religionis definitio.

Religio est Virtus moralis, quæ Deo tanquam omnium Creatori, ac Domino debitum cultum, & honorem exhibet. Est Virtus, quia eius obiectum, & materia circa quam versatur, est cultus Deo debitus, quæ est valde Honestati, rationique conformis. Est virtus moralis, & non Theologica, quia non respicit Deum, vt immediatè obiectum, sed eius cultum, & reuerentiã. Omnes Doctores, cum D. Thom. 2. 2. quæst. 81. art. 4.

3
Religionis obiectum.

Dens nõ est proximè Religionis obiectum, sed remotè quodammodo, & indirectè, diciturq; Obiectum Cui. Obiectum verò materiale huius virtutis sũt actiones humane, quibus referimus honore, ac reuerentiã Deo: & cõprehenduntur nomine diuini cultus, quia in virtutibus moralibus iudè actus externi, qui ab internis fiunt, secundũ se sũpti, & vt priores in ordine intentionis sunt taliũ virtutũ materia. Obiectum autem formale Religionis est, reddere Deo cultũ debitũ; quia munus iustitiæ est reddere debitũ. Religio autem est pars potestatiua iustitiæ. Quoniã autem duplex est debitũ legale, & morale, debitũ Religionis propriè est morale, fundatur enim in honestate virtutis, quod prius est debito legali. Sum. 2. de Rel. l. c. 3. 7. Caiet. 2. 2. q. 81. a. 2. 3. 4. 5. Filliuc. tract. 23. cap. 1. q. 2. Lessi. l. 1. cap. 36. num. 10. Becan. 2. 2. quæst. 81. quæst. 2.

4
Quomodo Religio ab aliis virtutibus distinguitur.

Religio distinguitur ab aliis virtutibus, quæ hominẽ rectè cõponunt in se ipso: seu nõ ad alterũ, vt à Tẽperatiã, Fortitudine. Distinguitur etiã ab omnib. ijs, quæ hominẽ disponũt in officiis ad proximũ, vt à misericordiã & iustitiã particulari. Quia Religio disponit hominẽ ad Deũ. Distinguitur præterea à virtutibus Theologicis A. Fide quidẽ quia Fides est virtus intellectus, Religio affectus, sæpè tamen Fides vocatur Religio, quia est Religionis fundamẽtũ, ac regula. A. spe, & Charitate, quia hæc virtutes immediatè attingũt ipsũ Deũ tanquã proprium obiectum

Religio verò nõ versatur immediatè circa Deũ sed circa Dei cultum, id est circa signa interna, vel externa, quibus Deus honoratur, & colitur. Sylui. 1. 2. q. 81. a. 2. Suar. l. 3. c. 1. n. 2. Lessi. l. 1. c. 36. du. 2. n. 7. Filliuc. tr. 23. c. 1. q. 4. Becan. 2. 2. q. 81. q. 1.

Omnes actus omnĩũ virtutũ aliquo modo possũt ad Religionis virtutẽ spectare, quatenus ab ea imperari possunt, seu in cultum, & gloriam Dei referri. Quia cũ homo est rectè affectus per Religionem erga gloriam, & cultum Dei potest facile excitari ad exercendos actus aliarũ virtutum in eum finẽ, vt gloriam Deo asserant. Proprij autẽ illi sũt Religionis actus, seu ab ea proximè dicuntur, qui peculiariter continet quãdam subiectionẽ creaturæ erga Deũ supremum omnium Dominũ. Vndè iuxta diuersitatẽ eorũ, quæ Deo ab homine subiiciuntur, diuersi sũt Religionis actus. Triplex verò est bonũ hominis, quo per Religionẽ Deo subiicitur: primum est bonũ mẽtis spirituale, & hoc subiicitur Deo per actũ deuotionis, quæ nihil est aliud quã feruor, & promptitudo voluntatis ad diuinũ cultũ; quæ nascitur ex cõsideratione diuinæ excellentiæ, seu affluentia bonorũ, quæ perenniter ab ea in nos dimanant: & ex cõsideratione nostræ miseriæ, quæ ex nobis ipsis gerimus. Subiicitur etiã bonum mentis nostræ Deo per Orationem, quæ est applicatio nostri desiderij apud Deũ, vt aliquid ab ipso impetremus. Præterea subiicitur Deo per actũ vouẽdi, & iurandi, ac per Sacramentorum vsum. Alterum bonum est externum corporis nostri, & hoc Deo per externam adorationem subiicitur. Omnes Doct.

CAPVT II.

De Oratione vniue sim.

RATIO est actus rationis practica desiderij animi corã Deo explicatis, vt aliquid ab ipso impetretur. Dicitur actus rationis, quia oratio elicitiue est ab intellectu seu ratione, supposito actu voluntatis mouetis. D. Basil. orat. in Tulio. oratio, (ait,) est boni cuiusdã peritiũ, quæ à pijs ad Deũ effuditur. Additur practica, quia desiderij animi nõ pandimus coram Deo, vt illud cognoscat, sed vt moueat ad rem, quam cupimus, præstandam. Laym. l. 4. tract. 1. cap. 1. num. 1. & omnes.

Oratio ad Deũ homini viatori necessaria est necessitate medijs ad salutem, secundum ordinem à Deo præscriptũ modum homines aduersos saluandi. Quia & rerum naturis, & snauis prouidentia ac gubernationi Dei rationalium creaturarum cooperationem exigentis congruit, vt postea quam homines Deum authorẽ, & infirmitatis suæ adiutorem agnouerunt, eius necessarium auxilium quærant, desiderent, & humiliter petant. Suar. tom. 2. de Relig. l. 1.

Sec. I. De Præcepto I. Receptiores Sent. 3

1. 1. cap. 28. ex D. Thom. 2. 2. q. 83. art. 2.

8 Orationis est necessaria ad salutem necessitate præcepti diuini, ac naturalis. Quia Christus Dominus profatur. *Uigilate, & orate, ne introitis in tentationem.* Mat. 28. Deus enim iubet, ut ad salutem nostram cooperemur, adhibentes medium humilis subiectionis, & cultus per petitionem eorum, quæ nobis ab ipso sunt necessaria. D. Tho. 2. 2. q. 83. art. 3. ad 2. Durand. in 4. dist. 15. quæst. 1. 2. Medi. de orat. quæst. 9.

9 Determinari nequeunt tempora, quibus præceptum orandi per se, & ex Religionis virtute obligat. Necessè tamè est, ut non nimis diu ab oratione desistamus. 1. Theol. 4. sine intermissione orate.

Quia continuum cum hostibus nobis spirituale est bellum. Suar. l. 1. c. 30. n. 15. & 16. Palud. in 4. dist. 15. q. 5. a. 1. Less. l. 1. c. 37. n. 11. Valen. 10. 3. d. 6. quæst. 1. pun. 3. Laym. l. 1. tract. 1. cap. 1. n. 3. Per accidens autem, siue ob occurrentem aliquem euentum plures orandi obligationes, saltem ex Charitatis virtute provenientes ab his, aliisque Doctoribus annuntiantur, nempe: si gravis tentatio sit superanda, si exitium à Deo beneficium ad salutem necessarium sit homini consequendum. Si mortis propriè imminet periculum. Si communis in magno sit constituta periculo. Si proximus in spirituali necessitate sit constitutus, ut si quis videat duos ad duellum properantes, nec aliter impedire possit. Sed huiusmodi obligatio rara est. Quia conari ad proximum à peccato liberandum non tenemur, nisi probabilis spes sit securæ liberationis. Syluest. v. Oratio. q. 8. Nauar. sum. c. 13. n. 18. Suar. citat. c. 30. in fine. Less. n. 11.

10 Peccatores bene orare possunt, & orantes exaudiuntur. D. August. tr. 44. in Ioa. si peccatores Deus non exaudiret, frustra ille publicanus oculos in terram demittens, & pectus suum percussus diceret: Domine propitius esto mihi peccatori. Apud Mat. 7. Dominus: Omnis qui petit accipit. Addit Auct. Impens. in Mat. sine iustus sit, siue peccator. Pergit D. Tho. in 4. dist. 14. q. 4. a. 16. Modo adsint he quatuor conditiones, ut pro se petat, necessaria ad salutem, pie, & perseveranter. Tunc Deus secundum misericordiam suam etiam peccatores ad se accedere incipientes exaudiret. Neque obstat illud Cæci: Simus, quia peccatores. Deum non exaudit. Ioa. 9. Nam strictum id est Cæci, qui nondum perfectè instructus, & S. Spiritus inunctus erat. Gabr. lect. 59. & 63. & omnes communiter.

Animæ in Purgatorio constitutæ pro se orant. Quia cū pena afficiantur gravi quidè ex igne, & grauiori admodum ex desiderio Deum aspectandi, Deo hunc affectum humili petitione explicant saltem ut exiter fidelium in eternis exititium animos ad suffragia pro illis ferenda. Alenf. 4. p. q. 91. m. 7. 4. Valen. 10. 3. d. 6. q. 1. pun. 6. Less. l. 1. c. 37. dub. 5.

11 Sancti in superis pro nobis orant, etiam in particulari. Assertio est de fide. Ioach. 1. Angelus afflictionem populi miseratus, ita Dominum deprecatus est: Domine exercituum usque quo tu nō misereberis Ierusalem, & Urbem Iuda, quibus iratus es? Vbi D. Hieron. Angelus, qui interpellat pro Israël occasionè accipit pro populo deprecandi. Legimus I. n. 15. gaudium esse in cælo, si peccator ad penitentiam reuertatur: cui nisi quia Angeli; alique beati desiderij sui ac voti compotes fiunt? Hinc colligitur Beatos in cælo rectè à fidelibus inuocari, ut opè à Deo, cui Eschob. & Mend. Theol. Moral. T. IV.

coniuncti sunt, impetrèt. Cyril. in Num. c. 31. n. 26. Enseb. de prepar. Euang. l. 13. c. 7. Basil. hom. in 40. Mart. & alij passim.

Christus, ut homo etiam nunc in cælis orat. 12 Patre suum cælestè pro nobis. Ioan. 14. Ego, inquit, rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, & Hebr. 9. saluare in perpetuum potest, accedens per semetipsum ad Deum, semper uiuens ad interpellandū pro nobis. Sua. in 3. p. 10. d. 45. sect. 2. Valq. de ador. l. 1. d. 4. c. 1. n. 51. Less. l. 1. c. 37. du. 5.

Pro damnatis nefas orare. Quia in statu sunt, quo neque dilectionis Dei, aut hominum, neque fructus ex oratione nostra possunt esse capaces. D. Greg. l. 4. Dialog. cap. 44.

Pro Beatis, in cælo ferè non oramus, sed potius ut ipsi Deū pro nobis exorēt. Quia orationibus nostris ipsi non indigēt: sed nos eorū precibus indigemus. Porro nihil obstat quominus Sæcto gloriæ accidentalis augmentum desideremus, & à Deo petamus. Ideo ferè dixi Suar. de orat. l. 1. c. 14. Innocent. III. ad c. Cum Mariæ, de celebr. Missar. ex Aug. ser. 17. de v. 2. A post.

Pro animabus in Purgatorio existentibus, ut à penis eripiantur, salubriter nos orare ex Fide est certū. 1. Machab. 12. Sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis soluantur. Lege D. August. l. de cura pro mortuis, c. 11.

Pro omnibus hominibus viatoribus seu in genere, seu sigillatim rectè orare possumus. Quia omnes indigēt auxilio, & gratia Dei. Ergo omnibus à Deo auxiliū desiderare, ac petere possumus, quandiu eius capaces sunt. Sed etiam aliquis obstinatissimus peccator appareat, nefas tamen est, eum à communibus orationibus tanquam reprobū excludere. Suar. l. 1. de orat. c. 15. lege D. Tho. q. 83. a. 7. ad 3.

Verū bona illa spiritualia, quib. per se homo malè uti non potest, absolute à Deo sunt postulanda ita, ut eis opposita nefas sit petere. Quia homo viator quā maxime desiderare, ac petere debet finē vitæ æternæ, & mediā eò per se conducentia: quæ autem ipsis opposita sunt detestari, ac fugere. At ad vitā æternā per se conducit spiritualis gratiæ auxilia, virtutes tum supernaturales, tum etiam morales acquirite, earumque actus. Patet ex Dominica Oratione, in qua constituto fine, quē in primis desiderare, ac petere debemus, videlicet Dei gloria, & nostra beatitudine, deinceps oramus quæ tanquam mediā ad hūc finē cōducere possūt, nobis impetiri: mala autē impediencia auerti. Suar. l. 3. de orat. c. 8. Est autē dominica Oratione omnium aliarū Orationū sanctarum Exemplar, aut compendium. D. Augustino fante, Epist. 162. ad Probam, c. 12. Qualibet alia verba dicamus, quæ affectus orantis format, nihil aliud dicimus, quam quod in ista Dominica oratione possumus est, si rectè, & congruenter oramus.

Quæ hominis bona absolute sunt, ita tamen ut eis malè uti possit, puta scientiæ, & artes, corporis vitæ, sanitas, membrorum integritas, à Deo absolute, seu nulla expressa conditione tum nobis ipsis, tum aliis rectè petimus. Quia eiusmodi bona sunt naturales perfectiones hominis. Ergo per se, & absolute appetibilia sunt secundum rectam rationem, & consequenter à Deo tanquam auctore rectè, & congruenter efflagiantur. Suar. l. 3. de Orat. c. 17. n. 2. ex Augustino.

Licitum est interdum ob bonum finem petere temporalia mala, scilicet corpori mortem, agritudinem, dolorem, &c. Quia licet hæc

Christus Dominus ut homo.

Pro damnatis, nefas orare.

Pro Beatis, ferè non oramus.

Oramus salubriter pro defunctis.

Et pro omnibus viatoribus.

Quæ bona homini absolute sunt, peti possunt.

Quæ sunt, in differentia ad bonum, vel malum, utrum possunt peti, si expresse.

Licitum est interdum petere temporalia mala.

Sect. I. De Præceptol. Receptiones Senten. 5

CAPVT IV.

De iis, qui Horas Canonicas priuatiu
recitare tenentur.

riter comprehendit. Valq. opusc. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 3. Suar. de horis canon. l. 4. c. 22. n. 10.

Beneficium est Capellania collatiua, id est, quæ Episcopi erecta est auctoritate, & ab ipso conferitur, etiam si laicorum patrimonio sit instituta, & ipsis nominatio, seu presentatio seruata. Quia habet omnes qualitates ad Beneficium requisitas, scilicet, conferri à Pralato personæ Ecclesiasticæ, & ad Ecclesiasticum officium, Valq. opusc. de benef. c. 4. §. 1. dub. 4. n. 9. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 6. Azor. p. 1. l. 10. c. 3. 4. 5. Garcia de Benef. p. 1. c. 2. m. 81. Idem dixerim, licet Capellania sit ad nutu amonibilis, & generaliter de quolibet Beneficio Manuali idem dicendum: Quia pro illo tempore, quo Capellaniam quis habet, habet ius percipiendi fructus, ac proinde habere beneficium ad huiusmodi effectum recitandi dicitur.

Commenda est huic oneri addita. Quia licet Beneficium propriè non sit, subire tamen debet commendatarius illius obligationes. Intellego de commenda in commendatarij facta utilitatem saluam, nam huiusmodi commendatarius habet ius percipiendi fructus quibus recitandi onus additur. Suar. l. 4. de hor. can. c. 22. n. 15. Valq. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 3. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 2. Secus dixerim de commenda in utilitatem Ecclesiæ, per quam non datur disponendi de fructibus potestas. Garcia p. 1. c. 1. num. 106.

Non comprehenditur Vicaria Beneficij vniti alicui Religioni aut Ecclesiæ Parochialis vacantis, vt ex vi illius Vicarij recitare teneatur. Quia nõ reputatur iure, & re ipsa Beneficiarius, sed Beneficiarij substitutus. Garcia p. 3. c. 1. num. 106. Suar. l. 4. de hor. can. c. 22. n. 15.

Excluditur ab huiusmodi obligatione Pensonæ, quæ Beneficio imponitur in subsidium resignatis Beneficiis, vel ob aliam causam. Quia propriè Beneficium non est, cum non adit ius percipiendi fructus ob aliquod Ecclesiasticum officium, sed potius est ius percipiendi fructus ab eo, qui titulum Beneficij possidet. Porro huiusmodi pensionarius tenetur Officium paruum Preparare recitare. Quia ita in Bulla Pij V. præscribitur. Debet autem ille pensionem habere tanquam Clericus, vt hanc subeat obligationem. Tunc aliter dicitur pensione frui tanquam Clericus, cum necessariò debet esse tonsura prima initiatus, vt illam recipiat: Secus verò, quando pensio hanc non requirit qualitatem. Valen. d. 6. q. 2. pun. 16. §. 2. Azor. p. 1. l. 10. c. 4. q. 3. Suar. de Relig. 10. 2. l. 4. c. 22. n. 6. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 3.

Coadiutoria concessa alicui, assignata aliqua portione pro congrua, & cum futura successione non est Beneficium, idèque ad horas canonicas non obligatur. Quia coadiutori datur potestas succedendi in beneficio post proprietarij obitum: Ergo non conferitur illi Beneficium proprietarij: alias idem Beneficium in duobus existeret. Suar. l. 4. de hor. can. c. 22. num. 19. Azor. l. 10. c. 4. q. 1. Garcia p. 3. c. 1. n. 109. Bonac. d. 1. q. 2. pun. 4. n. 15. & 16.

Si Beneficium nullos habet fructus, Beneficium non est. Quia nullus adest ius percipiendi fructus ob aliquod Ecclesiasticum Officium, ac proinde in illo nulla recitandi obligatio oritur. Garcia p. 3. c. 1. n. 41. Suar. l. 4. de hor. can. c. 19. num. 6.

A 3 Si

29 Clerici in prioribus constituti, Beneficij, Religijs tenentur Officium recitare, ex iure Ecclesiastico.

30 Trinitatis, Diaconi, & subdiaconi tenentur.

31 Non tenentur Clerici in minoribus, quia non tenentur ad Canticum gradu, neque ad Officiu B. Virg. ratione ordinis. Quia licet c. si quis Presbyt. 92. de quolibet Clerico Ecclesiæ deputato cauetur obligatio esse ad horas Canonicas dicendas: manifestè loquitur textus de Clerico Ecclesiæ deputato per Beneficiu nõ per Ordine, nã si de deputatione, quæ ex precisa ordinatione procedit, loqueretur, sufficeret dixisse: Quilibet Clericus, absq. ad latione illorũ verborũ: Ecclesiæ deputatus. Valq. de Ben. c. 4. §. 1. dub. 1. Lessi. l. 1. c. 37. dub. 9. n. 4. sufficenter hi suo muneri satisfaciunt, si Ecclesiæ in gradu accepto deseruiant.

32 Beneficiarij tenentur.

33 Quia nomen Beneficij intelligitur.

34 Præstimonij ad Beneficij non obligantur, nisi si obligantur.

Habentes Beneficia siue Curata siue simplicia, tenentur horas Canonicas persolvere. Concil. Later. sub Leone X. sess. 9. Motus proprius Pij V. qui est 138. illius Pontificis editus anno 1572. duodecimo Kalendas Octobris, quæ refert Nauar. sum. c. 25. n. 121. & Bonac. de horis Canon. d. 1. q. 5. pun. 1. Debet tamen qui habet Beneficium, libere recepisse, non coacte, vt de ordinato dixi.

Nomine Beneficij intelligitur Episcopatus, Rectoria, Canonicatus, Dignitas, Præpositura. Quia hæc nullus dubitat verè, & propriè Beneficia esse. De Præstimonij, Capellanijs, Vicarijs, Pensionibus, ac Coadiutorijs solum est dubitatio.

Ad hunc effectum Præstimonij comprehenditur. Quia est portio quadam ex Beneficij fructibus deducta, & adolescentibus assignata, vt in studijs sustententur, vt eruditi valeant Ecclesiæ deservire, scio, probabile esse inter Beneficia non annumerari: non tamen est probabile, ad Officium Canonicu non obligari. Quia ad hunc effectum sub Beneficijs id Pius V. comprehendit, Declaramus, Præstimonij, Pensiones, & quatuorque alia Beneficia etiam nullam omninò seruientem habentia obtinentes, cum predictis par. Escob. & Mend. Theol. Moral. T. IV.

35 Et Capellania collatiua.

36 Et Commenda in commendatarij facta utilitatem saluam.

37 Non tenentur Pensiones habentes recitare Officium Canonicum, sed solummodo Officium paruum Designat.

38 Coadiutoria concessa alicui, assignata aliqua portione pro congrua, & cum futura successione non est Beneficium, idèque ad horas canonicas non obligatur.

39 Nec Beneficij si nullos habeat fructus.

34 R
10
IV
V

40
Beneficium
habens alia
onera annexa
sufficientia
ad congruam
licet ea mu-
nere alijs ex-
quenda den-
tur obligatur.

41
Et Capella-
nia, cui adest
annexio
onus dicendi
Missas, quia
fructus ado-
lescenti, licet
per alium,
Missas cele-
brantur.

42
Et qui habet
plura Benefi-
cia tenenturque
sufficienter ad
sustentationem

43
Beneficium
cuius fructus
quia sua culpa
non recipit re-
citare obligatur.

44
Et qui pro
in quo tempore
fructus co-
piosos non ac-
cipit.

45
Et qui nullus
fructus
sperat se ac-
cipiturum.

46
Et qui B. n.

Si Beneficium habet alia onera annexa, ut Missas assistentiam in choro, &c. quae si quis per se ipsum praeter, possit obtinere saltem tertiam partem sustentationis obligatus est, ad horarum recitationem, licet alijs exequen- tibus ea munera donet. Quia hoc est per ac- cidens, & non debet Beneficij naturam im- mutare. Suar. l. 4. de hor. can. c. 2. n. 10.

Si adolescenti concedatur Capellania, cui adest annexum onus dicendi aliquas Missas, pro quibus omnes fructus Beneficij insunt obligatus est ad recitationem. Quia fructus, quos consumit verè acquirit, & consequenter ei tri- buuntur ob Missas dicendas, & Officium reci- tandum. Si enim habilis ille esset ad Missas di- cendas, dubitari non potest, eum obligatum esse recitare ex vi Beneficij. Ergo etiam quando per alium hanc exequitur obligationem. Nam pos- se adhibere substitutum in aliqua obligatio- nis parte non cum ab obligatione personali reci- tandi eximit, quam in alium transferre non potest. Lessi. l. 2. c. 34. dub. 31. num. 172. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 20. Azor. p. 1. l. 10. c. 4. q. 8.

Beneficiarius habens plura Beneficia tenuia quibus omnibus competenter possit magna ex parte sustentari, etiam si quodlibet insufficient sit, tenetur recitare. Quia iam recipit ab Eccle- sia iustum impensum oneris stipendium. Garcia. p. 3. c. 1. n. 39. Sicar. l. 4. de hor. can. c. 21. n. 12. Bonac. d. 1. q. 2. pun. 4. n. 18.

Si quis sua culpa Beneficij fructus non per- cipiat, ut quia est excommunicatus, suspensus, vel abens ab Ecclesia, vel alia via non vult in- servire Beneficio, neque illius possessionem ca- pere, ad recitandum est obligatus. Quia ei non licet à Beneficio huiusmodi excutere obliga- tionem: cum Beneficium ex parte sui stipen- dium pro illa suppeditet. Vasq. de Benefic. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 25. Azor. p. 1. l. 10. c. 4. q. 6. Suar. l. 4. de hor. can. c. 10. n. 12.

Qui pro aliquo tempore non accipit fructus copiosos Beneficij, (quos grossam vocitant) ac- cipit tamen si assistat in horum aliisque munia Beneficij exercens distributiones quotidianas: debet recitare. Quia iam ratione Beneficij sti- pendium pro impenso officio suppeditatur. Na- var. c. 7. de orat. n. 19. Lessi. l. 2. c. 34. n. 173. Suar. c. 10. n. 3. 4. 7. 9. & 11. Garcia p. 3. c. 1. n. 61. Vasq. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 27.

Recitare tenetur, qui de presenti nullos per- cipit Beneficij fructus, sperat tamen, se in po- sterum recepturum. Quia spes firma orta ex in- re ad fructus percipiendos aequivalet fructibus perceptis: alias ferè nullus Beneficiarius in primo suae praesentationis anno obligatus esset re- citare, cum regulariter fructuum perceptio so- leat differri. Suar. l. 4. c. 20. n. 1. citans Toletum, Medinam, Cordubā, & Navarrum. Vasq. de Be- nefic. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 26. Undè si statutum sit, ut nil Beneficiato concedatur ob servitium anno primo impensum, sed omnes fructus illius anni ei referantur expendendi post mortem illius in fauorem recitare tenetur. Quia verè luatur fructus, & spes illorum firma est sufficiens im- pensum Officij stipendium. Lessi. l. 2. c. 34. n. 170. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 21. Azor. l. 10. c. 4. q. 4. Suar. l. 4. de hor. can. c. 20. n. 9. Garcia p. 3. c. 1. n. 62.

Qui Beneficium recipit ex resignatione cum

obligatione eius muneri faciendi, & reddendi fructum accipit omnes fructus in pensionem resignanti, recita- re tenetur. Quia ex hac acceptatione non im- peditur accipere stipendium debitum pro Bene- ficij administratione. Nam voluntariè recipit Beneficium, & obligationem administrandi ab- que villo stipendio, virtualiter cedit, & quasi do- nat stipendium administrationi debitum. Ergo dici potest ex stipendio ministrare, ac recitare. Vasq. de Benefic. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 34. & 35. Suar. l. 4. c. 20. n. 2. Garcia p. 3. c. 1. n. 54. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 21.

Si fructus Beneficij ex praedecessoris resi- gnantis id in te consensu fuerint reservati, de- obligatus eris recitare. Quia tunc verè Benefi- cium non possides, sed tantum illius titulum, cum non possideas ius percipiendi fructus, nec in tua potestate illud possidere. Garcia p. 3. c. 1. n. 58. & alij apud Bonac. d. 1. q. 2. pun. 4. n. 21.

Si per vim fraudem, vel aliam iniustam viā à consecutione fructuum impediaris, nec spem habeas, tibi esse aliquando restituendos: non te- neris hoc titulo recitare. Quia obligati non po- tes ad Officium nisi ob stipendium acceptum, vel recipiendum. Garcia alios referens p. 3. c. 1. n. 45. Navar. de orat. c. 7. n. 2. & in sum. c. 15. n. 103. Valent. d. 6. q. 2. pun. 10. §. 7. Azor. p. 1. l. 10. c. 4. q. 6. Lessi. l. 2. c. 34. n. 168.

Habens plura Beneficia quorum quodlibet inducit recitandi obligationem non tenetur bis in die recitare. Quia ea videtur esse intentio Ecclesiae non multiplicare obligationem, sed eā nouo titulo imponere. Suar. l. 4. de hor. can. c. 18. n. 1. Bonac. d. 1. q. 2. pun. 4. n. 27. Henric. l. 1. §. 6. lit. Q. Azor. p. 1. l. 10. c. 4. q. 10. Certe obliga- tio esset ferè impossibilis si habes decem Bene- ficia simplicia, (ut contingere posset) quorum quodlibet huiusmodi obligationem induceret, teneretur decies quotidie recitare.

Habens Beneficium, & Pensionem obligatio- ni satisfacit, si Officium Canonicum semel sin- gulis diebus recitet, nec tenetur Officium Dei- parare recitare. Quia obligatio ad hoc officium, quod pensionarias habet est sub conditione, quod officium canonicum non recitet. Navar. com- pil. 22. de celebr. Missar. Suar. l. 4. c. 22. n. 6. Gar- cia alios referens p. 3. c. 1. n. 16.

Omittens divinum officium, quod ob plura Beneficia recitare tenetur non perpetrat duplex piaculum, sed vnum gravius quidem. Quia habet in eo eadem est res praepcepta vno & alio titu- lo, & sub eadem ratione. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 4. n. 27. Garcia p. 3. c. 1. n. 124. Salas l. 2. tr. 13. d. 1. §. 1. n. 27. Azor. p. 1. l. 4. c. 1. q. 6.

Religiosi professi choro deputati, tenentur recitare officium canonicum, non ex aliquo in- re positum scripto, neque ex vi professionis ne- que ex elemosynis fideliū, sed ex praescripta conuetudine. Idem dixerim de Monialibus cho- ro additis. At Religio quae ex suo instituto cho- ro non est addita non obligat suos alumnos officium divinum recitare, nisi in sacris sint con- stituti. Vasq. de Benefic. c. 4. §. 1. dub. 11.

Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pun. 2. n. 1.

Suar. l. 10. de relig. l. 4. c. 17. n. 6.

Valent. d. 6. q. 2. pun.

10. §. 2.

*

*

CAPVT

Secl. I. De Præcepto I. Receptiores Sent. 7

CAPVT V.

De Officio, quod Clerici, Beneficiarii ac Religiosi recitare tenentur.

Pontificem aditus: ergo in hac generali lege dispensare. Palus p. 2. d. 2. pun. 1. n. 12.

Qui Officium diuinum alia lingua quam latina recitat, facit satis obligationi. Quia formula Romanam quo ad substantiam retinet. Sed grauer delinquit, si aliquoties id generaliter obligatur. Quia generalem Ecclesie ritum & morem parui pendit, illum peculiari suae deuotioni postponens. Et si publice faciat, quia populo scandalum, ac erroris exhibet occasione Bellarm. l. 2. de ver. Dei, c. 15. & 16. Snar. 20. 2. de Relig. c. 7. n. 8. Sa v. Hora, n. 10. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 1. n. 15.

Venialiter saltem delinquit qui aliquid addit vel dimittit, in Officio canonico. Quia in Bulla Pij V. præcipitur, nullam esse gerendam additionem vel diminutionem. Certe mortale crimen erit, si vel minimum addatur, vel detrahatur, hatur animo, ut perpetuo sic duret. Quia licet respectu diuini Officii illa sit levis additio, vel demptio, est tamen grauis ausus illam minimam partem ritui Ecclesie quasi perpetuo addere, vel diminueret, usurpando iurisdictionem & nouum ritum, cultumque introducendo. Su. l. 4. de hor. can. c. 15. n. 15. Filiuc. 27. 23. c. 6. q. 1. si autem addatur aliquid non tanquam pars diuini Officii, sed concomitanter, & per accidens ad maiorem diuini cultus solemnitatem, peccatum non erit. Quia hac ratione honestatur canus qui inter vnum & alium Psalmum solet ad organum, aut musicum instrumentum fieri. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 1. n. 21.

Præcepto recitandi facit satis, qui notabilem partem non dimittit. Et qui addit partem notabilem delinquit ob additionis irreuerentiam sed præcepto satisfaciet. Quia totum, quod præcipitur, recitat, et si aliis præceptibus admittitur. Palus p. 2. d. 2. pun. 1. n. 16.

CAPVT VI.

De modo, quo Officium canonicum est recitandum, ut satis fiat præcepto.

INNOCENTIVS III. c. Dolentes, de celebr. Missa, præcipit in virtute Sanctæ obedientiæ & sub pœna suspensionis omnibus ad recitandum obligatis, ut diuini Officium diuinum pariter & nocturnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter, & deuote. Ad studiosam celebrationem requiritur, ne verba omittantur, ne truncentur, & mutilentur, ne interrumpantur. Ad deuotam verò celebrationem necessaria est debita intentio, & attentio. Omnes Doct. cum Glof. ad c. Dolentes.

Si omisso verborum in magna quantitate sit, est mortale. Quia cum magna quantitas omittitur, reliqua quæ dicuntur possunt non dicta reputari. Porro huiusmodi omisso verborum sit, cum verba priora vesiculi vltimis coniunguntur, inter mediis omissis. Hoc autem modo dicta vel nullam, vel impropiam significationem habent. Scio tamen, aliquando ob inadvertentiam, balbutitionem aut inositam consuetudinem, raro quidem posse excusari, si verò in

A 4 leui

53 Omnes tenentur recitare Officium Romanum aliquoties per se exceptis.

MNES hi tenentur iuxta formulam Breuiarii Romani Pij V. & Clementis VIII. recitare, exceptis iis, in quorum Ecclesiis, vel Conuentibus duceps annis ante Pium V. aliud Breuiarium fuerit institutum, vel consuetudine approbatum. Quia sic cautur in Bulla Pij V. & Clementis VIII. initio Breuiarii Romani præfixa: in qua omnes alia formula recitandi abrogantur, & irritantur. Porro hi excepti poterunt ex consensu Episcopi, & totius seu maioris partis Capituli Breuiarium Romanum admittere, suo antiquiori excluso, eadem Bulla permittebat. At si Monasterium fuerit exemptum sufficit sui Prælati, & Capituli consensus. Suar. l. 4. c. 23. n. 4. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 2. n. 4. Reginal. l. 18. n. 168. Azor. p. 1. 1. 10. c. 11. q. 1. si autem semel ex consensu Episcopi, aut Prælati, & Capituli Breuiarium Romanum fuerit admissum, nullatenus licebit ad pristinum vltro redire. Quia iam per illam Romani Breuiarii receptionem cassatum fuit antiquum, & vrget Pij, ac Clementis decretum Suar. n. 5. Bonac. n. 2.

54 Clerici habent Beneficium debent Romanum officium recitare, si commoretur in Diocesi Mediolanensi (V. gr.) ubi Ambrosianum recitatur, potest Romano uti. Quia ex habitatione Mediolanensi non desinit Romanus esse Beneficiarius. Potest etiam se Ambrosiano accommodare. Quia per habitationem, rationem diuinam Clerici Mediolanensis esse censetur. Suar. l. 4. c. 23. n. 6. Palus p. 2. d. 2. pun. 2. n. 5. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 1. n. 5. & 6.

55 Episcopus potest constituere, ut totus Clerus suæ Diocesis festiuitatem sancti alicuius par de Sanctis celebret, cum iuxta Breuiarii Romani rubricas extra Kalend. de alio sancto, aut de Feria recitandum erat: dummodo ille sanctus signetur in Patronum totius Diocesis: vel sit eiusdem naturalis, vel eius corpus, seu insignes reliquæ in ea requiescant. Quia hæc constitutio aduersa non est Pontificiis constitutionibus, imò conformatur constitutioni Gregorianæ id concedenti.

56 Si sanctus Patronus non sit Diocesis, nec illius naturalis, nec in ea corpus aut insignes reliquæ existant, non potest Episcopus constitutione perpetua id statuere. Quia esset aduersa Gregorianæ constitutioni. De aliis verò (ait) sanctis etiam si sint naturales, aut Patroni aliterius Diocesis, etiam si illorum corpora, vel notabiles reliquæ in aliqua Ecclesia alterius Diocesis requiescant: non celebratur officium proprium sed seruetur ordo Breuiarii Romani. Decreto autem particulari, & ex causa vrgenti, per modumque dispensationis, id fieri posse ab Episcopo, crediderim. Quia solum obstat potest lex generalis lata à Pontifice recitandi illa die de alio sancto, aut de Feria: sed Episcopus potestatem habet dispensandi in Pontificiis legibus præcipue cum causa vrget, & non patet ad

8 Theologiae Moralis Lib. XXVIII.

leui quantitate fiat, leue erit piaculum. Lessi. l. 2. c. 37. dub. 10. n. 56. Palau p. 2. d. 2. pun. 3. n. 2.

62
Mutilatio
syllabarum
plerumque
venialis.

Truncatio, vel mutilatio verbi, quod sit abscidendo syllabas si voluntarie fiat, solum erit veniale, nullum si inuoluntarie. Quia raro ob syncopen syllabarum verborum sensus euanciscit: si vero tanta esset truncatio syllabarum, ut sensus periret, idem dixerim, quod de omissione verborum proxime dictaui. Suar. l. 4. de hor. can. c. 25. n. 6.

63
Interruptio
officii si de
causa venia-
lis, cum cau-
sa nulla est
culpa.

Interruptio officij absque causa extra chorū animo non repetendi, lethalis non est. Quia non impedit quominus quis verē recitet illam horam, & precepto subinde satisfaciatur: ex discretis namque illis recitationibus vna integra hora componitur. Lessi. l. 2. c. 37. dub. 10. n. 57. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 2. §. 1. n. 27. adiuuantes, nos à piaculo excusari, si aliqua causa iusta subit intercidendi Psalmos à lectionibus, vel vnum ab alio Psalmo. Quia Psalmus quilibet, imò quilibet versus suam completam significationem habet.

Iam verò circa attentionem, ea requiritur, quæ ad orationem est necessaria, & sufficiens: quare si quis solum ad verba attendat cum intentione saltem generali colendi, ac laudandi Deum, precepto satisfaciatur. Vnde si recitet dum lauat (v. gr.) manus, aut se vestibus induit, si mens nimis non distrahat, implet preceptum. Quia potest habere Deum colendi intentionem externis occupatus. Vasq. de Benef. c. 4. §. 1. d. 1. dub. 5. Sotus l. 10. de iust. q. 5. a. 5. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 2. n. 12.

64
Sufficit vir-
tutis inten-
tio.

Sufficit intentio virtualis, quæ in eo consistit, ut quis voluntatem gerat faciendi rem preceptam. Quam voluntatem habere censetur, cum consucto more quis Breuiarium ad recitandum assumit. Garcia p. 3. c. 1. n. 209. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 2. §. 2. n. 10. Suar. de orat. l. 3. c. 3. n. 6. Lessi. l. 2. c. 37. dub. 11. n. 71. Nauar. de orat. c. 25. n. 8.

65
Qui solus re-
citatur, non re-
netur ita pro-
ferre verba,
ut se ipsum
audiat.

Qui solus recitat, non tenetur verba proferre ita altiori voce, ut se ipsum audiat. Quia preceptum solum est de vocali cum Deo locutione: At cum Deo recte loqui potest verbaliter, quin se audiat, efformans verba quæ Deus percipiat. Est tamen necessarium verba ita clare proferre, ut seipsum audire possit, nisi aliquod adesset impedimentum. Quia verba quæ auditu percipi nequeunt, non videntur verba, sed quidam motus in gutture, qui potius sunt inchoatio verborum, vel conatus ad loquendum. Suar. l. 4. c. 7. n. 6. Filliuc. tr. 2. c. 3. n. 117. Azor. l. 10. c. 11. q. 4. Reginal. l. 18. n. 174. Valen. d. 6. q. 2. pun. 10. §. 4. Medin. C. de orat. q. 7.

66
Recitantes
cum socio de-
bent se inui-
cem audire.

Qui cum socio recitat, debet ita verba proferre, ut socius audiat, si ipse obligatus sit recitare: aliàs precepto non satisfaciatur: & e contra socius ita debet verba proferre, ut alter etiam percipiat. Quia oratio alterius in tantum potest alteri esse communis, in quantum illam percipit. Palau p. 2. d. 1. pun. 3. n. 7.

67
Et alterna-
tim versus
Psalmorum
dicere, non
est necessarium
reliqua.

Qui cum socio recitat, debet alternatim Psalmorum versus proferre: responsoria autem, antiphonas, capitulum, lectiones & orationes et si solus socius dicat, alter satisfaciatur attendens. Quia sæpe in choro, cui priuata recitatio se accommodat dicuntur ab vno, reliquis audientibus. Satius autem & deuotius erit partiri labo-

rem Siluest. F. Hera. q. 7. Suar. l. 4. c. 25. n. 5. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. §. 1. n. 11.

Non satisfaciatur obligationi, qui integram socij prolationem non expectat. Quia inde sequitur, si socius suum versiculum proferret, quando alter proferat sibi competentem, eum satisfacere consequens est fallum quia simultanea recitatio aliena est ab Ecclesiæ consuetudine. Tolle. l. 2. c. 13. n. 9. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 2. §. 1. n. 3. Reginal. l. 18. tr. 2. n. 146. & l. 4. c. 10. n. 87.

Qui recitat animo non satisfaciendi precepto, satisfaciatur. Quia rem preceptam gessit, ille, qui animus procedit ex errore, quo existimat se posse impedire precepti impletionem, dum preceptum exequitur. Tenetur tamen tempore precepti ab hac voluntate cessare, & iudicare se preceptum impleuisse, aliàs id voluntate violabit. Tempus autem precepti est diei naturalis terminatio. Palau p. 2. d. 2. pun. 3. n. 10. & alij.

Qui ex obligatione horas recitat, precepto non satisfaciatur, si ad verba saltem virtualiter non attendit, animum repetendi non gerens. Qui autem ex deuotione, si animum habet orandi peccat venialiter. Quia irreuerenter Deum alloquitur: si verò non intendit orare, sed mentem distrahere, & prauis cogitationibus diuertere, nullum piaculum committit. Reginal. l. 18. n. 149. Suar. l. 3. de orat. c. 4. n. 3. Azor. p. 1. l. 10. c. 11. q. 12. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 2. §. 2. n. 7. Lessi. l. 2. c. 37. dub. 11. n. 67.

¶

CAPVT VII

De tempore, ordine, loco, corporis habitu, ac situ ad diuini Officij recitationem.

VNCTIS diebus diuini officij cium est recitandum cum ex ceteris, sub Dolentes, de celebr. Missar. Bul. mortalis. De la Py F. tum ex recepta consuetudine. At cū dies incipiat à meridiano nocte antecedentis diei, & media nocte sequentis terminetur: intra huius temporis latitudinem tenetur Clericus in sacris constitutus, beneficiatus & Religiosus professus choro additus sub mortali totum officium recitare. Cui obligationi satisfaciatur quacumque hora perficiatur. Erit autem veniale præuenire vel postponere horas absque causa, v. gr. dicere Primam vespertino tempore, mane Completorium. Quia ordo præscriptus ab Ecclesiâ pervertitur. Prima, Tertia, Sexta, & Nona tribus horis post solis ortum dicenda, nec veniale erit, simul dicere. Quia iam obtinuit vsus. Post meridiem hora secunda Vesperæ, & completorium celebrari debent, possunt autem simul celebrari. Doctores communiter.

Officium Matutinum cum Laudibus ex recepta consuetudine pridie ad Vesperam, postquam in Ecclesiis Cathedralibus Vesperæ, ac completorium sint absoluta possunt præueniri quod ex receptiori sententia esse alioet hora quarta pomeridiana imo tertia cum dimidia. Lessi. 2. cap. 37. dub. vltim. num. 78. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 3. Suar. l. 4. c. 26. n. 26. n.

Sect. I. De Præcepto 1. Receptiones Sent. 9

16. n. 14. Palau p. 2. d. 2. pun. 4. n. 3.

Non debent eo die, quo incipit recitandi obligatio Clerici, beneficiati, aut Religiosi, integrum Officium persolvere, sed solum ab ea parte, à qua obligatio incipit. v. g. accipere Ordinem sacrum, beneficium, aut professio- nem hora undecima ante meridiem? non tenentur recitare Matutinum, nec Laudes, nec Primam, nec Tertiam: sed ad summam sextam, & reliquas horas. Quia ab illa hora undecima incipit obligatio. Suar. l. 4. de hor. can. c. 27. n. 8. Bonac. alios referens d. 1. q. 2. pun. 5. n. 9. si vero antequam Ordinem, beneficium aut professio- nem quis accepit horatilius diei recitavit, non satisfacit obligationi superuenienti. Quia non potest esse satisfactio obligationis, ubi nulla est obligatio. Bonac. pun. 5. in fine. Palau p. 2. d. 8. 2. pun. 4. n. 3.

Quoad ordinem autem, si quis officium sequentis diei incipiat, antequam officium præ- sentis finiat, (v. gr. Matutinum Feria secunda priusquam vespere Dominica celebret,) & rationabilis causa non adsit, venialiter delinquit. Quia regulariter id fieri nequit, nisi vel vni aut alteri officio notabiliter anteponatur vel post ponatur tempore consueto & ab Ecclesia præscripto. Suar. l. 4. de hor. can. c. 24. n. 3. si autem quis horarum ordinem illius diei pervertat, prius recitans Primam (v. gr.) quam Matutinum, Vesperam quam Primam &c. absque rationabili causa, venialiter delinquit. Quia inuertit ordinem ab Ecclesia præscriptum, leui quidem materia. Suar. n. 4. Bonac. d. 1. q. 3. pun. 4. n. 1.

Quocumque in loco quis recitet, præcepto satisfacit. Quia nullus speciatim est ab Ecclesia assignatus. Qui autem in loco minus decenti distractioni exposto recitat, venialiter delinquit. Quia irreuerenter se gerit. Sedere verò, cum standum est, vel stare, aut sedere cum est stectendum ex Rubrica præscripto, si absque contemptu fiat, nullum peccatum est. Quia non videtur præceptum sed consilium maioris reuerentia gratia. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 5. & 6. Palau p. 2. d. 2. pun. 4. n. 7.

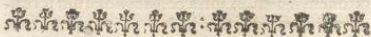
CAPVT VIII.

De peccato non recitandi officium, aut partem omittendi.

CLERICI in sacris, Beneficiati, & Religiosi professi chorodeputati tenentur diebus singulis horas canonicas recitare: & partem notabilem omittere grauis culpa est. Porro qualibet hora parua, aut pars illi æquivalens notabilis pars est, & non aliud. Quia communis sententia est, vnum esse præceptum de septem horis canonicis recitandis: sed posita vnitate præcepti leuem materiam iudico, quæ quæritatem hora parua non attingit, cum non attingat duodecimam materiam præceptæ partem. Lessi. l. 2. cap. 17. dub. 9. num. 52. Palau p. Bonac. dist. 1. quæst. 5. part. 1. numer. 2. d. 2. pun. 5. n. 1. Porro vnico præcepto totum officium præscribi, & ad multiplicationem horarum præcepta non multiplicari, constat ex c. Dolentes, de celebr. Mis. ubi officium no-

ctuum pariter & diurnum præcipitur, & ex Bulla Pij V. & ex horarum institutione, quæ vnicum officium continet. Certe præcepta absque manifesta ratione non sunt multiplicanda.

Vnde omittens vna die omnes septem horas vnicum peccatum committit, grauius tamen, quam si vnica horam omitteret. Quia omissionis malitia crescit, aut minuitur ex maiori aut minori obligationis quantitate. Garcia de vius tamen Benef. p. 3. c. 1. n. 132. Suar. l. 4. de hor. can. c. 25. n. 8. Bonac. d. 1. q. 5. pun. 1. n. 8. Nauar. de orat. c. 1. n. 60. Valq. de Ben. c. 4. § 1 a. 2. dub. 5. n. 7.

CAPVT IX.

De causis excusantibus ab Officij Canonici recitatione.

IMPOTENTIA, repentina occupatio, & dispensatio ab horarum canonicarum recitatione excusant. Et quidem impotentia simpliciter excusat. Quia impossibile non datur obligatio. l. Impossibile ff. de reg. iur. Hæc impotentia potest aut ex obliuione, aut ex ignorantia, aut ex infirmitate. Ex obliuione naturali, & inculpabili non est culpabilis omisso. Quia peccatum debet esse voluntarium. Si quis autem experitur, se obliuisci, quando hora consueta non recitat, debet aliquod memoria excitamentum adhibere. Suar. l. 4. de hor. can. c. 18. n. 4. Bonac. d. 1. q. 6. pun. 3. n. 9.

Qui dubius est num recitauerit? obligatus est ad recitandum. Quia possidet præceptum, à cuius obligatione solui non potest satisfactio dubia. Nauar. de orat. c. 10. n. 30. Bonac. alios relatis, d. 1. q. 6. pun. 3. n. 11. Nisi dubium aliqua ratione probabili deponat. Qui autem certus sit se recitasse, dubitet tamen, an antiphonam, Psalmum, vel quid simile dixerit: deponere potest dubium, credens, recitasse. Quia non presumitur omisum, quod in ordinario cursu & quasi naturali sequela recitatur. Suar. l. 4. de hor. can. c. 25. n. 20. Azor. p. 1. l. 10. c. 12. Nauar. de orat. c. 11. n. 29. Bonac. citat. n. 12. Filliuc. tr. 23. c. 8. q. 2.

Deinde potest provenire impotentia ex ignorantia, primo si sit inuincibilis ignorantia legis, vt si ignoret quis inuincibiliter, se obligatum esse recitare. Quia transgredi voluntarie obligationem non potest, qui obligationem ignorat. Secundo si sit ignorantia facti, quia nescit recitare. Sed huiusmodi ignorantia vix potest inculpabiliter contingere: siquidem cum Beneficium, aut ordinem sacrum quis recipit, debet agnoscere se esse indispotum, vt obligationi susceptæ satisfaciatur. Hæc tamen obligationi fiet satis, si officium recitare quoad substantiam sciat, etsi perfectam Rubricarum notitiam non habeat: hæc enim continua recitatione capiuntur.

Excusat impotentia quæ provenit ex infirmitate. Hac de causa cæcus excusatur. Sordus minimè. Quia necessarium non est ad priuatam recitationem se ipsum audire. Agitudo autem quartana, tertiana &c. tunc excusat, cum laborans non potest absque grati no-

77 Omittens omnes horas vnicum peccatum grauius committit.

78 Impotentia ex obliuione excusat.

79 Qui dubius est, an recitauerit, recitare debet.

80 Ignorantia ex ignorantia excusat.

81 Excusat impotentia ex infirmitate.

cumento recitare. Quia iugum Domini est suave: secus si cum leui oneramento queat. Quia leuis molestia non praeualeat, ut graue praeceptum omittatur. Denique excusat carencia Breuiarii. Quia est medium necessarium ad recitationem Breuiarium habere. *conueniunt omnes Doctores.*

82 Secundum caput excusationis est repentina & necessaria occupatio, impediens recitationem, quam quis omittere, aut differre non potest absque graui sui aut proximi iactura in vita, honore, vel fortuna. Vnde excusantur publicam lectionem facientes intra certum horarum terminum in alicuius Cathedrae aut Canonicius oppositione, non solum quando oppositio geritur, sed etiam quando in scientia ostentationem se preparat ad legendum ut sic viam parat ad cathedram. Quia haec voluntaria lectio necessaria in illa occasione reputatur. Item excusantur Concionatores, & Confessores, qui nec concionem, nec confessionem omittere possunt, aut in aliud tempus differre absque graui nota, & scandalo: neque simulcum illis valeant recitare. *Omnes fere Doctores.*

83 Tercium caput excusationis est dispensatio, quae si à Pontifice fiat, haud dubium esse validam. Quia in iure à se lato dispensat. *Suar. l. 4. de hor. can. c. 28. n. 38. Bonac. d. 1. q. 1. pun. 2. n. 5.* Ab Episcopo dari non potest Clerico, neque beneficiario. Quia inferior dispensare in superiori lege non potest, nisi iure aut consuetudine ei sit permillum, quod in hoc casu non reperitur. Si autem adsit dubium, an in aliquo casu Clericus, vel beneficiarius recitare debeat, poterit Episcopus sententiam ferre. *Suar. & Bonac. citati.* & alij apud ipsos. Praelati autem Religiosorum, quibus commissa dispensandi in legibus & consuetudinibus Religionis est facultas, poterunt cum Religiosis dispensare, si causa subfit. Regulariter autem solus Praelatus supremus huiusmodi dispensationem valet impertire. Quia sic videtur in Religionibus receptum. *Bonac. d. 1. q. 2. pun. 2. n. 9.*

84 Spirituale impedimentum, scilicet excommunicationis, suspensionis, interdicti, & irregularitatis, non impedit horarum recitationem. Quia ex Ecclesia illato supplicio haud debet quis commodum reportare. *Suar. l. 4. de hor. can. c. 18. Lessi. l. 1. c. 37. dub. 9. Vasq. de Benef. c. 4. §. 1. a. 1. dub. 12.*

CAPVT X,

De restitutione gerenda ab iis, qui culpabiliter Officium canonicum omittunt.

85 **N**EQUE ex lege, neque ex consuetudine alia poena est praescripta omittere horarum recitationem nisi fructuum perceptorum restitutio. Quae quidem indicitur à Concilio Lateranensi sub Leone X. *ses. 9. §. statimus*, & declaratur, innouatur, & augetur à Pio v. in sua constit. quae incipit, *Ex proximo Lateranensi*, edita 12 Kalend. octobris anno. 1571.

Unica poena beneficiarii culpabiliter horarum, restitutione fructuum.

Ex quibus primo inferitur, beneficiarium Clericum obligatum non esse primis sex mensibus obtento pacifice Beneficio aliquid restituere, si recitationem omittat. Quia Concilium & Pontifex solum affirmant, sic omitterem peccare mortaliter, & nihil de restitutione dixerunt. *Palas. suar. p. 2. d. 2. n. 2. Filliuc. tr. 23. c. 10. n. 308. Lessi. l. 2. c. 34. dub. 3. n. 129.*

Infero secundo, post primum illud semestre beneficiatum obligatum esse restituere fructus, quod post illud semestre perceperit. Quia ita in illis constitutionibus imperatur. Quod intelligitur, si culpabiliter officium omittat. Nam si ex causa aliquo capite à culpa excusetur, nullam habet restituendi obligationem. Quia huiusmodi obligatio imponitur, quando cessat legitimum impedimentum. *Garcia p. 3. c. 1. n. 27. Lessi. l. 2. c. 34. n. 181. & 184. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 2. n. 4. Suar. l. 4. de hor. can. c. 30. n. 17. Azor. p. 1. l. 10. c. 14. q. 7. Reginal. l. 3. n. 44.*

Infero tertio, omitterem recitare post illud primum semestre obligatum esse, fructus correspondentes illis debui, quibus recitare omittere, si vno die omisit Matutini recitationem cum Laudibus dimidiam partem fructuum illi diei correspondentem restituere debet: si vero reliquas horas, alteram dimidiam, pro singulis horis sextam partem. Quia sic expressè tradidit Pius v. *Azor. p. 1. l. 10. c. 14. q. 7. Vasq. de Benef. c. 4. §. 1. a. 1. dub. 8. n. 41. Suar. l. 4. c. 30. n. 9. Garcia de Benef. p. 3. c. 1. n. 27. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 2. n. 8.*

Infero quarto, omitterem partem leuem alicuius horae, nullam habere restituendi obligationem. Quia non dicitur horam omisisse, & solum pro omissione cuiuslibet horae signata est à Pio v. restitutio. *Navar. de erat. c. 9. §. 1. n. 4. Navarra de restit. l. 1. c. 2. dub. 3. n. 102. natal. Filliuc. tr. 23. c. 10. q. 7. Reginal. 30. n. 44. Tolet. l. 2. c. 12. n. 6. Suar. l. 4. c. 10. n. 13.*

Infero quinto, recitantem sine vlla attentione obligatum esse restituere eo modo, quo obligatus est, qui recitare omittit. Quia paria sunt sine vlla attentione recitare, & non recitare. Fructus quidem Beneficij acquiruntur ob recitationem praepceptam, & ob illius omissionem amittuntur sed recitatio sine attentione non est recitatio praepcepta, quia non est oratio: ergo ex illa fructus non acquiruntur. *Navar. de erat. c. 13. n. 17. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 2. n. 17. Lessi. l. 2. c. 37. dub. 11. n. 67. Suar. l. 4. de hor. can. c. 10. n. 14.*

Sexto infero, beneficiarium hanc restituendi obligationem habere ante Iudicij sententiam. Haec sententia in Concilio Lateranensi, & Bulla Pij v. expressè dicitur: *Fructus suos non faciat, & tanquam iniuste perceptos erogare teneatur.* Quae verba indicant manifestè Beneficiarium non acquiescere illorum dominium, sed tanquam rem non suam illos retinere non posse. *Suar. l. 4. de hor. can. c. 30. n. 2. Navar. sum. c. 25. n. 22. Navarra de restit. l. 2. c. n. 195. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 2. n. 7. Filliuc. tr. 20. §. 11. Lessi. l. 1. c. 34. dub. 32. n. 83.*

Octauo infero gerendam huiusmodi restitutionem fabricae Beneficij, vel pauperibus. Quia ita in his constitutionibus praescribitur, si quis eligat fabricae expendere, poterit domum Beneficij reparare, agros, & vineas augere, & alia praestare, quae in Beneficij cedant vtilitati. *tem.*

Se&. I. De Præceptol. Receptiores Senten. II

tem. Si autem eligat pauperibus restituere, poterit non solum pauperes loci, in quo est Beneficium, sed quolibet alios subleuare. Quia hoc in constitutionibus illis non limitatur, sicut canetur, non posse fieri restitutionem in alterius Ecclesiæ commodum. Porro pauperum nomine quælibet pia opera in utilitatem inopu redundantia, & suffragia pro animabus Purgatorij intelliguntur. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 4. n. 1. Suar. l. 4. de hor. can. c. 30. a. n. 18. Palau. p. 1. d. 2. pun. 1. n. 11. Num autem sibi vere pauperi beneficiatus possit restitutionem applicare *sect. 2.* discutietur.

93
Tunc in-
medi be-
ficius ex
communica-
ti, suspensio-
ne, & exco-
mmunica-
tione.

Infero nono, posse beneficiatum præter restituendi præfatam pœnam, post semestrem excommunicari, suspendi, ac Beneficio priuari si intra quindecim dies postquam monitus est, bis saltem non recitauerit. Quia ita Lateranensis constitutio præscribit. Valq. de Benef. c. 4. 1. dub. 8. n. 45. Bonac. de hor. can. d. 1. q. 5. pun. 2. & alii.

94
Item de pen-
sionibus,
quod de be-
ficiis as-
serendum.

Decimo infero, asserendum de pensionariis officium Deiparæ non recitantibus mortaliter delinquere, si post obtentam pensionem id omiserint: & transacto semestri, obligatos esse integros fructus restituere. Quia nullum munus præter recitationem exsequitur cuius ab integra restitutione valeant excusari. Colligitur ex cõstitutione Pij v. Suar. l. 3. de hor. can. c. 31. sine Bonac. de hor. can. d. 1. q. 5. pun. 1. n. 21. Nauarra de restit. l. 2. c. 1. n. 299. & alij apud ipsos.

CAPVT XI.

De Oratione publica seu facta in choro officij Canonici recitatione.

95
Ratione ordi-
nis nullus
Clericus
obligatus est,
horas in cho-
ro celebrare.

NULLVS Clericus ratione ordinationis tenetur officium diuinum publice in Ecclesia celebrare. Quia nullus est textus hanc Clericis ratione ordinis obligationem indicens, sed solum Beneficij ratioe. Nam c. v. l. 92. & Clem. 1. de celebr. Mis. c. 1. eodem tit. loquuntur de Clericis Ecclesiæ deputatis ratione Beneficij: alias quilibet in minoribus constitutus obligatus esset, cum ratione ordinis Ecclesiæ deputatus existat. Nauarra de orat. c. 4. Azor. l. 1. c. 11. q. 8. Bonac. de hor. can. q. 3. pun. 5. n. 5. Suar. l. 4. de hor. can. c. 10. a. n. 10. Valent. 1. d. 2. d. 6. q. 2. pun. 10. §. 6.

96
Nullus par-
ticularis Re-
ligiosus sub
gravi culpa
obligatur
horas in cho-
ro celebrare.

Per se loquendo nullus particularis Religiosus sub graui culpa adstringitur horas in choro dicere. Quia nec obligatur ex iure scripto, neque ex consuetudine, neque ex accepto stipendio. Nullus enim textus id præscribens inuenitur, nullam consuetudinem id ita grauiter indicentem agnosco, stipendium non ipse, sed communitas accipit non sub obligatione chori, sed in sustentationem Religiosorum, vt liberius Deo inserviant, & pro benefactore præcentur. Prælati vero licet specialiter obligati sit curare, ne officium diuinum in choro omittatur, non tamen specialiori obligatione adstringitur ibi assistendi, quam Religiosi reliqui: imo facilius quam alij potest ab illa assistentia ob occupationes sui muneris excu-

sari. Infero à fortiori moniales choro non esse obligatas nisi iuxta obligationem Regulæ; quæ quidem & Religiosis, & monialibus non ad culpam, sed ad pœnam obligat subeundam. Suar. l. 4. de hor. can. c. 10. n. 16. & 18. Bonac. d. 2. de hor. 9. 1. pun. 1. n. 9. Palau. p. 2. d. 3. pun. 1. n. 12.

87
Canonici sub
gravi piaculo
tenentur ego-
ro inter esse,
si distibutio-
nes accipiunt.

Canonici seu Præbendati Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiarum, quibus ob assistentiam in choro distributiones conceduntur, obligati sunt sub graui culpa officium diuinum in choro recitare iuxta cuiuslibet Ecclesiæ præscriptam consuetudinem. Quia hæ distributiones ea lege conceduntur, vt officium diuinum ibi celebretur. Fauer. c. fin. 92. in quo pœna grauis imponitur ab hac obligatione deficientibus. Suar. l. 4. de hor. can. c. 10. n. 17. citans Syluestrum. Angelum, Arnillam, Turrecrematam, & alios. Dixi iuxta consuetudinem cuiuslibet Ecclesiæ præscriptam. Variæ enim sunt Ecclesiarum consuetudines tum in modo dicendi officium tum in diebus, quibus dicendum est: & consequenter varia est Canonicoꝝ obligatio. Nam in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis pinguis singulis diebus totum officium publice canitur: in aliis vero vbi redditus sunt tenues, singulis diebus totum officium recitatur: in aliis nec totum recitatur Officium: in aliis solum diebus Dominicis, & festiuis. Iuxta hanc ergo consuetudinem Præbendati huiusmodi Ecclesiarum officium diuinum canere, vel recitare tenentur. Quia stipendium eis hac obligatione impertitur. Suar. citat. n. 3. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 1. pun. 2. & 3.

90
Qui choro
non adest, re-
stituere tenetur.

Non solum grauius delinquit, qui sine legitima causa choro non adest: sed restituere tenetur, si distributiones assistentibus, seu legitime impeditis vsurpet. Quia accipit id, quod suum non est. Item lethaliter delinquit, si ob eius absentiam Officium diuinum in choro omittitur, aut cum debita solemnitate non celebratur. Quia quilibet ex communitate tenetur onera, & obligationes communitatis subire. Suar. l. 4. de hor. can. n. 13. n. 9. & omnes ferè. Deciditur enim c. unico, de Clerico non restit. in 6. & Trident. sess. 24. c. 12.

99
vno altero
die abesse, non
constituit cul-
pam grauem

Certe vno vel altero die in anno abesse, non constituit culpam grauem v. gr. quatuor dierum absentia culpabilis leuis erit. Quia sic videtur apud timoratos esse receptum. Syluest. v. Hora. q. 10. Valq. de Benef. c. 3. a. 1. dub. 1. n. 181. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 2. pun. 2. n. 1. Suar. l. 4. de hor. can. c. 13. n. 8.

100
Consuetudine
ne introducatur
potest, vt
Præbendati
sola assistentia
satisfaciant, & vt
absentia a choro
sufficiat.

Per se loquendo, omnes Canonici tenentur Horas canonicas in choro recitare iuxta suarum Ecclesiarum vsum. Quia est personalis obligatio, quæ non potest in alios transferri. Vnde exclusa consuetudine, aut privilegio non potest in sui locum alium substituere, qui deserviat. At fundatione Ecclesiæ, statuto, consuetudine, & privilegio obtineri potest, ne teneantur Canonici perse in choro psallere, sed re, per alium satisfaciant, si ministris & capellanis psallentibus ibi assistant, & sua præsentia officia præstent, vt ferè in omnibus Hispaniæ Ecclesiis Cathedralibus est consuetudo recepta. Quia hic modus fundationis statuti, consuetudinis, aut privilegij turpitudinem non habet, sed potius decorem & splendorem specialem in Ecclesiæ ministris: nec contrarius est capiti fin. 92. neque Tridentino sess. 24. c. 12. Suar. l. 4. de hor.

12 Theologiae Moralis Lib XXVIII.

hor. can. c. 10. n. 1. Azor. p. 1. l. 10. c. 11. q. 5. & 6. Lessi. l. 6. c. 3. dub. 3. n. 184 Navarra de rest. l. 2. c. 2. n. 114. Bonac. d. 1. de ho. can. q. 3. pun. 2. §. 1. n. 18. Imò non solum consuetudine, privilegio, ac statuto induci potest Canonici satisfacere, si choro assistat, privatim recitans, sed etiam si absens à choro alium substituat, ut nomine ipsius assistat. Quia id nullam continet turpitudinem. Bonac. citatur.

101
Cum est can-
tus figuratus
sufficit assis-
tensia.

Porro quoties cantu, quem dicunt figura-
tum, divinum Officium persolvitur, non te-
netur Canonici, suam vocem miscere, sed
sufficit, si ibi assistat, Constat ex praxi, quia
ille cantus necessarius non est. Bonac. d. 1. de
hor. can. q. 1. pun. 3. n. 4. Lessi. l. 2. c. 3. dub. 3. n.
185. & 186.

102
Si minuenda
est debita so-
lemnitas, de-
bet canere.

Quoties vero officium divinum omittend-
um est, vel minuendum in solemnitate soli-
da, nisi Canonici cantent: canere tenentur,
nec sufficit, si ibi tantum assistant. Quia ipsis
incumbit primo, & per se Ecclesiae onera subire,
& officia divina ibi celebrari solita susten-
tare. Navarra de restit. l. 2. cap. 2. num. 114.
Moneta de distrib. q. 2. num. 25. Pelanti. 2. 2.
quest. 61. art. 2. quest. 4. num. 4. & 7. Bonac.
dict. 1. de hor. canon. quest. 3. pun. 2. §. 7. nu-
mer. 19.

103
Præbendati
obligati ad
canendum
debet canere.
& attendere
ad ea, quae
alter chorus
canit.

Obligati ad canendum Præbendati debent
canere, nec satisfaciunt, si submissa voce re-
citant: & attendere ad ea, quae alter chorus
canit. Quia haec necessaria sunt, ut Officium
publice alternatim persolvatur, & unus chorus
cum alio communicet. Bonaci. plures referens,
d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 1. §. 1. num. 17. Lessi. l. 2. c.
33. n. 184. Suar. l. 4. de hor. can. cap. 12. num. 9.
& 10.

104
Qui partem
suam canit,
& aliorum
et si proceret,
partem non
percipit, lu-
cratur.

Qui partem suam canit, & aliorum, & si pro-
cueret, partem non percipit, satisfaciunt, potestque
distributiones percipere modo postea privatim
suppleat, quae non percepit. Quia per eum non
stetit, quo minus perciperet, & cum aliis in re-
citatione communicaret. Navar. de orat. c. 11. n.
41. Moneta de distrib. p. 2. q. 2. n. 47. Suar. l. 4. de
hor. can. c. 30. n. 15. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun.
2. §. 2. n. 20.

105
Qui a dicun-
tur organo
supplenda.

Verus, qui organo, seu musico instrumen-
to dicuntur, debent ab aliquo voce exprimi:
aliis nos satisfacti recitandi officium obligatio-
ni, etiam si obligatio assistendi choro impleat-
ur. Suar. l. 4. c. 14. n. 15. Bonac. d. 1. q. 5. pun. 2.
n. 12.

106
Qui a q. bo-
vi mysterio
servit obliga-
tioni satisfacit.

Si dum alij recitant quis ex officio, vel supe-
rioris mandato interitus præbendo, transferen-
do libros, satisfaciunt obligationi assistendi choro:
debet autem privatim postmodum recitare si
propter ea munera à recitatione suae partis, &
ab attentione alterius impediatur. Valq. de
Benef. c. 4. §. 1. dub. 7. n. 111. Bonac. d. 1. de hor.
can. q. 3. pun. 2. n. 13.

107
Decanus, &
Canonici
qui ex offi-
io alius minis-
terii dant me-
ram satisfaci-
unt assisten-
tiae obligatio-
ni.

Canonici Penitentiarj, qui dum officia
divina celebrantur, confessiones audiunt: &
Decanus alique Canonici, qui ex proprio
officio aliis ministeriis incumbunt, satisfaciunt,
obligationi choro assistendi. Quia reputantur,
ut praesentes, & si privatae recitationi non sa-
tisfaciant. Bonac. relatis aliis. d. 1. de hor. can. q. 3.
pun. 2. num. 14. colligitur ex Tridentino sess. 22.
cap. 3.

108
Servandus

Servandus ordo, & tempus ab Ecclesia præ-
scriptum in publica horarum celebratione, ad

quam non solum substantiam, sed modum per-
tinere quis dubitet? Primò igitur Matutinum
& laudes, deinde Primam, postea Tertiam, reli-
quasque horas suo tempore oportet recitare.
Certè hunc ordinem in recitatione publica in-
vertere, notabiliter antepondere, aut postponere
absque gravi, & publica causa crediderim esse
mortale. Quia sic gerentes tollunt uniformita-
tem, quae Ecclesiae decorem specialem tribuit, &
occasione grae offensioe, & scandalu genera-
di exhibent. Suar. l. 4. de hor. n. c. 11. m. 7. Filline.
17. 23. c. 6. 2. Palau p. 2. d. 3. pun. 5. n. 1. Quam-
vis rigorosum aliis videatur.

Locus non est alius ab Ecclesia ex c. fin. q. 2.
c. 1. & clem. 1. de celebr. Mis. Porro in alio lo-
co nisi necessitas gravis cogat, aut consuetudo
legitime praescripta suadeat, poterit huic obli-
gationi fieri satis. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3.
pun. 1. n. 1. & alij.

Sedere in proprio stallò, & vestes Canoni-
cales ferre non est necessarium ex vi iuris com-
munis. At si ex consuetudine, vel statuto Ec-
clesiae tantum sit ne aliquis distributiones lu-
cretur nisi talibus indutus vestibus ingredia-
tur, & in proprio sedeat stallò: illas non lu-
crabitur sed tanquam absens in choro est re-
putandus, qui his caret conditionibus. Quia
huiusmodi consuetudo vel statutum rationabili-
le est, & à Tridentino sess. 24. c. 2. approba-
tur. Garcia plures referens p. 1. de Be-
nef. c. 2. n. 327. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3.
pud. 1. n. 1.

Obligati autem sunt choro assistere sub pri-
vati priuationis distributionum. ex Bonifacj
VIII. c. unica de Clericis non resid. constitutio-
ne. Quia distributiones donantur solum cho-
ro praesentibus iuxta Tridentinum sess. 24. c.
12. de reform. Profecto sic absens illegiti-
me ante Iudicis sententiam huic distribu-
tionibus priuatur. Quia nullus retinere potest
rem cuius dominium non potest acquirere,
nec suam efficere. Moneta p. 3. de distrib. q.
7. n. 81. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 7. pun. 2.
num. 2.

Insuper si beneficiati ultra tempus à Triden-
tino vbis. permittum, abfuerit pro primo an-
no & prima vice priuati sunt dimidia parte
fructuum, quos residendo, & interfendo
fuerant lucraturi. Quod si iterum ea fuerint
vsi negligentia, omnibus fructibus sunt pri-
uandi. Crescente vero contumacia, non so-
lum fructibus, sed & Beneficio sunt spoliandi
sic Concilium. At haec priuatio est proprie
pœna, & non ipso iure lata, sed per Iudicem
imponenda, ut constat ex verbis textus, &
annotavit Rota in caus. Cantuariens. fructuum co-
ram D. Orano 10. Aprilis, anno 1592. Garcia
p. 3. c. 1. n. 151.

Notum autem distributionum quibus be-
neficiatus ob absentiam à choro priuatur, in-
telliguntur illi proventus, quos acquirit ob
continuum chori interitum sub fructuum distribu-
tione comprehenduntur annui redditus be-
neficiati ob Beneficij titulum concessi. Garcia Fructuum
p. 3. c. 2. n. 440. Moneta. de distrib. p. 1. q. 6. Bon-
nac. d. 2. de hor. can. q. 2. pun. 1. n. 1. Tuschus 10. 2. 100.
lit. D. consil. 51. n. 8. Gonzal. ad 8. Regul. Cancel.
proem. §. 7. n. 154. Vnde fit distributiones quo-
tidianas à fructibus Beneficij distingui Titid.
sess. 24. c. 12

Potro

Secl. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 13

114
Distributio-
nes amissa ob
non residen-
tiam & fructus
Canonici
resid. & ex Trident. f. 24. c. 12. Vbi distribu-
tiones solum presentibus conceduntur: Ergo illæ
distribuciones amissa competere non possunt
Canonici præteritis, nec futuris: sed actu præ-
sentibus. Ergo illis sunt applicandæ, quando fue-
rit facta diuisio. De fructibus verò, qui non
ipso iure amittuntur, sed per sententiam con-
demnatoriam, dicendum est, illis Canonici deb-
eri, qui tempore, quo solvantur, resident. Quia
tunc Capitulum illos fructus acquirit, & con-
sequenter Canonici tunc existentes: Ergo inter
eos est diuisio faciendâ. Gonzal. ad Regul. 8. Can-
cel. gloss. 37. n. 26. Garcia citat. m. 429. Si autem
patrimonium Ecclesiæ non sit inter fabricâ, &
ministros diuisum, tunc distribuciones quoti-
dianæ, quas abfentes amittunt, seculâ in con-
trarium consuetudine, interessentibus accre-
sunt. Quia sic incitantur Canonici ad assisten-
dam diuinis officiis, ob quam causam fute di-
stribuciones assignatæ. Bonac. dist. 2. quæst. 7.
punct. 1. principio. colligitur ex Trident. f. 24.
cap. 12. Limitanda vero conclusio in primis,
vt non procedat in distributionibus extraordi-
nariis, & in propriis, quæ de redditibus alicuius
Dignitatis, & Perlonatus constitutæ sunt.
Hæ enim non accrescunt interessentibus, sed
Ecclesiæ fabricæ, vel alteri pio loco arbitrio Or-
dinarij applicandæ, Trident. f. 22. cap. 3.
Deinde vt non procedat in distributionibus, ex
quibus cuilibet præbendato interessenti est si-
gnata determinata pars. Quia per hanc assi-
gnationem tacite insinuat, illa debere esse
contentum, neque amplius lucrari posse: &
tunc si abest, cedit illa portio Ecclesiæ, non
aliis præbendatis. Tertio denique, vt non pro-
cedat in distributionibus amissis ob aliam cau-
sam præter absentiam à choro. Hæ enim distri-
buciones non interessentibus, sed Ecclesiæ, si
indigeat, vel altero pio loco arbitrio ordinarij
sunt applicandæ. Quia ex nullo textu constat,
interessentibus deberi. Garcia part. 3. cap. 2.
num. 146. Palas part. 1. d. 3. punct. 8. num. 3. 4. 5.
& 6.

CAPVT XII.

De causis excusantibus Beneficiatum à
choro vt non obstante illius absen-
tia distribuciones lucratur.

115
Beneficiarius
excusatur
si causa
conuincatur
tunc.

BENEFICIARIUS VIII. c. unico, de cler. non
resid. in 6.atur excusare infirmitatem
iustam rationabilem corporis necessita-
tem, & eandem Ecclesiæ utilitatem. Et subiun-
git: Qui vero aliter de distributionibus ipsis quid-
quam receperit, dominum non acquirat, nec faciat
eas suas: imò ad omnium restitutionem, quæ contrâ
huiusmodi nostram constitutionem receperit, teneat-
ur. Ergo solum illi, quos infirmitas, rationabilis
est, & Mend. Theol. Moral. To. IV.

corporis necessitas, aut euidens Ecclesiæ excusat
utilitas, poterunt in absentia distribuciones lu-
crari.

116
Infirmitas
iusta excusat

Abfens ergo à choro ob grauem infirmitatem
non solum fructus Beneficij, sed etiam distribu-
tiones quotidianas, quæ interessentibus conce-
duntur, lucratur. Quæ autem sit grauis infirmi-
tas, arbitrio prudētis viri seu Medici periti re-
linquitur. Res agitur extrajudicialiter: si vero in
iudicio agatur, arbitrio Prælati, seu iudicis relin-
quitur, qui ex Medicorum iudicio indicare de-
bet. Non autem huiusmodi priuilegio priuatur
ille, qui sua culpa infirmitatem contraxit. Quia
textus exclusit infirmos, qui causam agitudini
dedere, sed omnibus ob infirmitatem impeditis
priuilegium lucrandi concessit. Sic ex Sacra
Congregatione decilum refert Garcia de Ben.
p. 3. c. 2. m. 363. Bonac. d. 2. q. 5. punct. 1. n. 7. Barbo.
p. 3. de potest. Episc. alleg. 5. n. 168. Moneta p. 2.
de distrib. q. 6. m. 12. Azor. p. 1. l. 7. c. 7. q. 11. Gutier.
l. 1. q. 9. Canon. c. 1. n. 138.

117
Excusatur va-
tionabile cor-
poris necessi-
tas causa va-
riæ causæ offi-
ciantur.

Lucratur præterea fructus, & distribuciones,
qui rationabili corporis necessitate afficitur.
Adest autem tunc huiusmodi necessitas, quan-
do ex assistentia chori tibi imminet graue vitæ
dammum, honoris, vel fortunæ. Quia Eccle-
sia, quæ pia mater est non vult suos obligare alu-
mnos ad officia peragenda cum tam graui co-
rum incommodo: neque priuare emolumen-
to eos, qui ex tam iusta causâ officium omit-
tunt. Plures ergo ex receptiori sententia casus
expono, in quibus datur excusatio. Debentur
distribuciones eis, qui à choro abest eo quod
Medici iudicio putat graue damnum sibi ob-
stenturum, si domo egrediatur, & choro assi-
stat: vt contingit in valetudinariis, & alias,
qui medicinam, qua corpus expurgatur, su-
munt. Bonac. dist. 3. q. 5. punct. 2. num. 4. De-
bentur ei, qui ex consilio Medici aliud se con-
fert recuperandæ valetudinis gratia. Barbo. p.
3. de potest. Episc. alleg. 5. n. 169. De-
bentur ei, qui causâ recuperandi vires in infir-
mitate amissas, & ob cantum nimium defa-
tigatus se à choro retrahunt, ille vt conuale-
cat, hic vt aliquantisper recreetur. Bonac. punct.
2. num. 4. & 5. Debentur beneficiato, qui
commode assistere non potest ex senectute.
Quando autem hoc impedimentum præstat ar-
bitrio Medici relinquendum. Regulariter ses-
tuagenariis inest. Bonac. q. 5. punct. 2. n. 6. De-
bentur ei, qui abest à choro, & à loco Beneficij
ob timorem pestis grassantis in illo loco: modo
Parochi non obest officium. Bonac. n. 7. Deben-
tur habenti inimicum, cuius conciliationem
facile obtinere nō possit, & à quo timet graue
malum, si assistat. Id efficacius contingit, si in
Urbe grassatur bellum. Moneta p. 2. de distrib.
q. 5. n. 72. Debentur ei, qui, ne alios peste infi-
ciat, eo quod à loco non sano veniat, vi com-
pellitur non assistere: vel alia via detineatur,
quam vincere non valeat. Azor. part. 2. l. 5. c. 7.
quæst. 10.

118
Excusatur in-
carceratio,
vel exilium,
si culpa non
adfuit.

Quid autem dicendum de eo, qui trusus in
carcerem, aut in exilium est immisus: si cau-
sam huic impedimento non dedit, etiam si
Iudex legitime eum condemnet, vt pote qui
falsis testibus mouetur, distribuciones ac-
quirat. Quia corporali necessitate, quam ex-
cutere non valet, ab assistentia impeditur.

B A

14 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

At si dedit condemnationi causam etiam si iudex absque sufficientibus indicibus cum capi fecerit, vel condemnauerit, distributiones non lucrabitur. Quia tunc ipsi causa est absentia. *Couar. 1. variar. cap. 13. num. 8. Bonac. dist. 2. de hor. can. q. 5. pun. 2. §. 1. n. 1. Garcia part. 2. cap. 2. num. 364.*

¹¹⁹ Quid vero de excommunicato suspensio interdicti sentendum? si iniuste excommunicatus sit, neque fructus neque distributiones amittit. Quia corporali necessitate impeditur ne diuinis officiis assistat grauiori timore nocuenti. Debet tamen, si commodè possit, absolutionem procurare, & impedimentum iniuste censuræ remouere. *Moneta de Distribut. part. 1. quest. 5. num. 43. Nauarra de resit. cap. 2. numer. 238. Bonac. dist. 2. quest. 5. punct. 2. num. 9.* Si vero iuste excommunicatus sit, distributiones non lucratur. Quia non ob necessitatem, sed ob voluntatem malitiosam, qua in excommunicationem incidit, & persistit, abest à choro. Verum si paratus sit satisfacere, & absolutionem petat, & denegetur, distributiones lucratur. Quia iam per ipsum non stat. *Syluest. v. Clericus 4. quest. 2. §. Sa v. Beneficium, num. 50. Armil. v. Clericus, num. 28. Henric. 1. 7. cap. 36. §. 1. & l. 13. cap. 3. §. 3. Sayr. de Censur. l. cap. c. 5. num. 106.* Profecto si iuste excommunicatus horis interstit, lucratur fructus, & distributiones officio correspondentes. Quia licet in huiusmodi assistentia, delinquit, & ob hoc peccatum mereatur fructibus, & distributionibus priuari c. *Pastoralis §. verum, de appellationib. ipso tamen in re priuatus non est: nullibi enim constat hanc impositam esse priuationem. Valsq. de Benefic. cap. 4. §. 3. dub. 4. num. 229. Auila de Censur. part. 2. cap. 6. dist. 6. dub. 1. Bonac. dist. 2. de excom. quest. 1. punct. 4. c. 2. num. 1.* Equidem in Hispania Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis viget consuetudo, vt quoties aliquis Canonici excommunicatur, eo ipso statim notum fit punctatoribus, vt illum extra numerum constituent.

¹²⁰ Idem dixerim fere de suspensio. Si enim iniuste suspensus fuit ab officio Ordinis, & iniurisdictionis, à Beneficio, à diuinis officiis: distributiones recuperat ab iis, quibus fuerant applicata, vel à Iudice iniuste suspendente, etiam si diuinis non interstit. Quia non debet absque culpa affici poena. Si autem iuste suspensus sit, videndum est, cuius qualitatibus sit suspensio: nam si suspensus est à diuinis officiis, & illis assistat, lucratur fructus, & distributiones. Quia nullibi inuenitur, priuatum esse ipso iure fructibus officio male exercito respondentibus. Porro si à Beneficio suspensus sit, priuatus manet fructibus, & emolumentis, quæ ex Beneficio profluunt, etiam si officiis diuinis assistat. Quia redditur incapax ille acquirendi. *Garc. part. 7. cap. 13. num. 92. & cap. 4. num. 58. Bonac. dist. 2. de hor. canon. quest. 5. punct. 2. §. 3.* Idem proportionem seruata, ferendum de interdicto. Si enim ob iniustum interdictum quis priuatur diuinis assistere, priuandus non est distributionibus. Quia iusta, & rationabili causa omittit assistere, timore scilicet maioris nocuenti, si contempta ea censura iniusta diuinis se immisceat. Si vero iuste interdictus est, ab Ecclesiæ ingressu, & consequenter diuinis

assistere: receptus est, cum distributiones lucrari, si assistat. Quia esto peccet, præstat officium, ob quod distributiones conceduntur. At si Ecclesia sit specialiter interdicta, neque tamen Interdicto causam dedisti, distributiones lucraberis. Quia per te non stat, quominus ibi diuinis assistas. Idem erit cum Ecclesia polluta est, ob quam causam officia in ibi celebrari non possunt. Verum si generaliter Ecclesia est neque interdicta, neque tu causam dederis Interdicto, cum ibi possis celebrare diuina sicut antea, & tenearis conditionibus in c. *Alma mater, de sent. excom. in 6. relatis, distributiones lucraris, si diuinis assistas. Palaus p. 2. d. 3. pun. 9. §. 2. n. 10. & alij.*

Denique tempore Cessationis beneficiatus lucratur fructus Beneficii titulo correspondentes, etiam si causam dederit Cessationi, nisi per sententiam illis priuetur. Quia non priuatur Beneficio. Distributiones autem minime lucratur, Quia hæ correspondent officio, quod illius culpa non exerceatur. Si autem causam cessationi non dedit. Licet distributiones obtineret. Quia legitima causa diuinis assistere impeditur. Si tamen qui causam cessationi exhibuit, soluendo non esset, crediderim, ex benignitate posse ei à Prælato distributiones, & alia emolumenta amissa applicari. *Couar. ad c. Alma mater §. 4. num. 7. Moneta de distrib. q. 16. num. 36. Bonac. d. 6. Censur. pun. 3. num. 11. & d. 2. hor. can. q. 5. pun. 1. §. Suar. & alij, quos citat, & sequitur Palaus p. 2. d. 3. pun. 9. §. 2. n. 12.*

¹²¹ Quid autem dicendum de eo, qui Beneficio priuatus est, vel depositionis, aut degradationis poena afficitur? si ita priuatus est Beneficio, vt nullatenus illud retineat, sed deponatur, & alteri sit collatum, etiam si hoc iniuste factum fuerit, distributiones non lucratur. Quia non habet ad illarum acquisitionem fundamentum. Tenetur tamen qui iniustitiam commisit, omnia damna reparare. Tandem cum depositio, & verbalis degradatio sit quædam officij Ecclesiastici in perpetuum priuatio: à die depositionis, & degradationis fructibus, & distributionibus omnino priuatur. *Bonac. d. 2. de hor. can. q. 5. pun. 2. §. 9. Palaus p. 2. d. 3. pun. 9. §. 2. n. 12.*

¹²² Ceterum tertiam causam excusantem ab assistentia diuinorum Officiorum expendo. Absens ob euentem Ecclesiæ propriæ utilitatem in fructus, & distributiones lucratur c. *Consuetudinem, de cler. non resid. in 6.* Vt autem constet, alicuius absentiam in propriæ Ecclesiæ utilitatem cedere non debet illo proptio indicio niti, sed sapientum timorata conscientia consilio harescere. Regula riter autem quoties quis à proprio Capitulo est electus ad aliquod negotium gerendum, quod ab ipso indicatum est Ecclesiæ vtile: fructus, & distributiones lucratur. Vnde immixtus ad visitanda Apostolorum limina: Ad Conciliū generale, seu ad Principem, & legatum gratulationis causa: Assignatus ad sumendas reddituum rationes: Ad iurisdictionem aliquam illius Ecclesiæ exercendam, fructus, ac distributiones lucratur. Item qui præbendam habet, cui animarum cura incumbit, diē Sacramenta ministrat, vel alia ad animarum curam attinentia exercet. Præterea qui visitat Ecclesiam

Secl. I. De Præcepto I. Recept. Sent. 15

Ecclesiam, verbi gratia Archidiaconus; quia visitando Ecclesiam intra, & loca, ei inferuit. Et qui ob iura Ecclesie sue defendenda abest. Et qui pro defendendis propriis Beneficiis iuribus recedit: quia huiusmodi defensio in eundem Ecclesie utilitatem cedit. Certe obles datus ab Ecclesia, aut etiam repræsentari causa captus, & detentus, quotidianis distributionibus privari non debet. Quia ob causam Ecclesie abest. Quod si perquiras, quanto tempore quis possit lucrari fructus, & distributiones abesse ab Ecclesia pro negotiis eius expedire: respondeo, toto eo tempore, quod in eundo, ac redeundo ad locum negotij, & in illius expeditione consumpsit, proculdubio lucratur. Quia non solum negotij expeditio, sed & via ad illud gerendum, & reditus in propriam domum in Ecclesia cedit utilitatem. Quanto autem tempore quis indigeat tum ad viam, tum ad negotij expeditionem, prudentis arbitrio relinquendum. Hæc carptim ex Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 1. n. 14. Garcia de Benef. p. 3. c. 2. d. 349. Barbosa p. 3. de potest. Episc. alleg. 5. n. 159. Palaop. 2. d. 3. pun. 9. q. 3. a. n. 1. & aliis collegi.

ra, qua legit, aut concionatur, sed omnibus illius dei horis præsens choro reputatur. Quia actionem magis laboriosam exercet, & quæ specialem preparationem requirit, Garcia p. 3. c. 2. n. 18. q. Moneta. de distrib. p. 1. q. 10. n. 17. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 2. §. 6. Barbo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 56. n. 8. In aliquibus Ecclesiis viget consuetudo, ut non solum eo die, quo Magistralis concionatur, pro præsentibus habetur; sed etiam per octo dies concioni antecedentes. Quia reputantur necessarij, ut absq; gravi defatigatione, officij pro ut decet, exerceat. Crediderim tamen, hanc consuetudinem extendi posse ad lucrandos fructus præbendæ; non autem ad quotidianas distributiones, nisi forte in ipsis tota præbenda constitueret. Quia Gregorius XII. dixit, distributiones quotidianas deberi concionanti, & legenti non solum hora, qua legit, seu concionatur, sed pro tota die, ex gratia inquam: extendere autem gratiam ad alias dies minimum videtur, lege Garciam citatum num. 125.

Vicarius Episcopi, examinador Synodalis, Visitator Diocesis &c. fructus lucratur. Quia legitimam habent absentie causam. Non autem distributiones quotidianas, nisi privi legio Pontificis; consuetudine legitime præscripta, aut statuto à Pontifice confirmato, eis concedantur. Quia non sunt occupati in seruitio sue Ecclesie propriæ, sed in seruitio Episcopi, aut Ecclesie in communi. Garcia citans Monetam, p. 1. c. n. 354. ubi refert privilegium concessum ad instantiam Caroli Ecclesie Mediolanensis præbendis concessum. Bonac. de hor. can. d. 2. q. 5. pun. 5. §. 8. Barbo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 53. n. 161. de examinadoribus loquens. Item debentur fructus, sed non distributiones duobus Canonicis ab Episcopo in sui obsequium assignatis, ac si præsentibus choro essent iuxta cap. De cetero cap. Ad audientiam, de cler. resid. Constat, eis deberi fructus. Quia legitima causa, qualis est seruitium Episcopi absunt. Quod vero distributiones non sunt eis debite, patet. Quia non sunt in Ecclesie propriæ utilitate occupati. Garcia citat. num. 346. Barbo. 2. bi. num. 142. Gonzal. ad Regul. 10. Cancel. glos. 6. num. 255. Monuerim vero, Parochum nequaquam in familiarem Episcopi assumi posse ultra duos menses à Concilio permisos, neque in Vicarium, aut visitatorem assignari. Quia eius assistentia ita est utilior Ecclesie, ut ex assistentia ad Episcopum nequeat honestari. Pluribus Sacre Congregationis decisionibus probat Garcia p. 3. cap. 2. num. 40. Barbo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 53. num. 86. Nomine vero Episcopi quilibet iurisdictionem Episcopalem habens intelligitur, & qui caput est Ecclesie Collegiæ, ut Abbas, vel Prior. Hic assumere potest in sui seruitium duos ex præbendis. Garcia ibi. n. 381.

Familiares Pontificis absentes à choro fructus lucratur. Quia est legitima absentie causa, & fortior, quam Episcopi seruitium, Cum dilectus, de cler. non resid. Non verò possent distributiones lucrari, nisi aliquo privilegio, aut consuetudine præscripta legitime manantur. Garcia p. 3. cap. 2. n. 383. Moneta part. 2. question. 9. numer. 13. Bonac. d. 2. de hor. canon. q. 5. pun. 3. §. 1. illi autem dicuntur

124
Capitularis assistentia regulariter non est causa sufficiens, ut qui à choro abest.

125
Canonicus Penitentiarius dum in Ecclesia assistit paratus confessiones audire, ibique penitentes expectat, aut cum eis de rebus ad confessionem pertinentibus loquitur, præsens choro censetur. Trident. sess. 24. c. 8. Quia utilitati Ecclesie prouidet. Idem dixerim, dum extra Ecclesiam Litanie ac Processiones habetur. Quia hæc publica recitatio sub nomine diuinorum officiorum, quæ in choro celebrantur, comprehenditur. Sic decisum à Cardinalium Congregat. refert Garcia p. 5. c. 4. n. 15. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 5. pun. 3. §. 5. n. 4. Barbosa p. 3. de potest. Episc. alleg. 55. n. 3. Porro alij Canonici, qui tempore diuinorum officiorum confessiones audiunt, si ex deuotione gerant, haud pro præsentibus choro sunt habendi. Quia etsi hoc munus cedat in populi utilitate, cedit tamē in diuinorum officiorum immutationem. At si ex assignatione Superioris huic incumbant officio ut Penitentiarius lucratur. Quod etiam assero de illo, qui in locum Penitentiarij ob illius absentiam, vel mortem subrogatur. Quia subrogatus sapit naturam illius in cuius subrogatur locum. si cum §. iniuriarum si si quis cautionibus Bonac. citat.

126
Canonicus Magistralis cum in propria Ecclesia concionatur, aut legit, lucratur, ex c. vni Magistrali, de Cler. non resid. in 6. Quia exequitur officium, dum legit, & obligationem sue præbendæ, quod non potest valde vile Ecclesie non esse. Imo ex confessione Gregorij XIII. & Sacre Congregationis declaratione, non solum ea hoc

127
Imo qui concionatur est octo diebus potest à choro abesse.

128
Familiares Pontificis absentes à choro fructus lucratur. Quia est legitima absentie causa, & fortior, quam Episcopi seruitium, Cum dilectus, de cler. non resid. Non verò possent distributiones lucrari, nisi aliquo privilegio, aut consuetudine præscripta legitime manantur. Garcia p. 3. cap. 2. n. 383. Moneta part. 2. question. 9. numer. 13. Bonac. d. 2. de hor. canon. q. 5. pun. 3. §. 1. illi autem dicuntur

21. Theologia Moralís Lib. XXVIII.

tur Pontifici inferuere, qui sunt eius Capellani, Camerarii, Secretarii, ac reliqui si niles officiales. Et qui itandato ipsius in Curia commorantur, vel quibus expeditio alicuius negotij in vrbe, aut extra urbem committitur. Bonac. *ibid.* Porro ex privilegio etiam distributiones quotidianæ conceduntur Auditoribus Rotæ ex Bulla Clementis VIII. Inquisitoribus, & Fiscalibus hæreticæ prauitatis ex Paulo III. & Pio V. Collectoribus generalibus Cameræ Apostolicæ, subcollectoribus, Adnecatis, Procuratoribus, Fiscalibus, & Notariis in causa spoliatorum & iniuriam Cameræ, eorū officio durante ex Bulla Sixti V. Barbo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 53. n. 155. 156. 165. 157. Palau. p. 1. d. 3. punct. 9. §. 8. q. n. 1.

129

Docentes aut
studios Theo-
logiam, aut
ius Canonici
in celebri v-
niuersitate
fructus perci-
piunt, n. n. di-
tributiones.

Docentes Theologiam, seu ius Canonicum in studio generali, seu celebri vniuersitate, & ibi studentes fructus lucrantur. c. fin. de Magistris. Debet autē docere ex vniuersitatis, seu Claustrii licentia; & etiam absque stipendio, & Cathedra legant, pro presentibus habentur, quoad fructuum perceptionem. Quia in privilegiis ab Eugenio IV. concessis Salmanticensi Academia, quæ iam sunt Complutensi, ac Vallisoletana communicata, solum expostulatur publice in scholis docere. Quoad studentes autem monerim, debere eos maiori anni parte in Vniuersitate commorari, ibique diligenter studere ius Canonicum, aut Theologiam. Probabile est autem consequi fructus, etiam si ius civile ediscant. Quia c. l. de fraternitatis, de cler. non resid. nulla est facta limitatio. Excipe, nisi sit Sacerdos, Archidiaconus, Decanus, Præpositus, Cantor, vel personatum habens: quia his studium iuris civilis, & medicinæ sub pœna excommunicationis est prohibitum c. fin. ne clerici, vel Monach. Moneta p. 2. de distrib. q. 10. n. 19. 21. Barbo. p. 3. de potest. Episc. allegat. 26. n. 24. 15. & 2. Profecto hi tam docentes, quam studentes distributiones non lucrantur. Quia ita habetur c. licet, de preben. & in constitut. Eugeniana Salmanticæ Vniuersitati concessa, Garcia p. 3. c. 2. n. 113. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 5. punct. 3. §. 2.

130

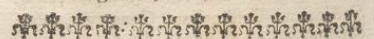
Pontifici pri-
uilegio potest
quis à choro
abesse, & fru-
distributiones lu-
crari.

Profecto Pontificis privilegio potest quis à choro abesse. Quia cum chori assistentia iure humano sit inducta poterit Pontifex in ea dispensare ex causa iusta, vt tam fructus, quam distributiones percipiat. Si autem ea causa legitima absit, dubito, an valeat quoad distributiones dispensatio. Quia hæc à fidelibus relinquuntur diuino Officio interessentibus. At fidelium voluntates haud potest Pontifex absque iusta causa mutare; non enim est illorum bonorum dominus, sed dispensator. Nullus verò præter Pontificem potest hoc privilegium concedere. Quia inferior nequit in superioris lege dispensare. Porro si concessum est privilegium percipiendi fructus in absentia, non poterit quis ex vi illius indulti distributiones quotidianas percipere. Quia sub nomine fructus comprehenduntur illa, quæ ratione Beneficij beneficiato competunt: at distributiones non tam ratione Beneficij, quam personalis seruitij, & laboris mercedis beneficiato competunt. Gonzalez Reg. 8. Cancel. §. 7. proœmii, n. 175. Bonac. d. 2. q. 5. punct. 4. n. 4. Carol. Macig. de hor. can. c. 81. n. 130. Indultum verò de percipiendis distributionibus extendendum non est ad illas, quæ inter presentes diuiduntur, quales neque infirmi, neque

alia legitima causa impediti lucrantur, quæ ob mortuaria, vel anniuersaria conceduntur. Quia hæc non sunt quotidianæ distributiones, cum non quotidie, sed aliquibus determinatis diebus conferantur non ex Beneficio, sed ex testatorum voluntate. Gonzal. *ibid.* num. 177. & 206. Bonac. d. 2. q. 5. punct. 4. n. 6. Ricci. decis. 494. num. 8.

Priuegium à iure concessum Canonicis, ac præbendatis, vt possint tribus mensibus in anno recreationis gratia abesse non requirit aliam causam, præter leuamen à residentia obligatione. Vnde huius privilegij vi potest Canonicus gratia perire, à choro abesse nonaginta dies siue continuos, siue discretos. Declarauit autem sacra Congregatio non posse confici ex horis, quibus Canonici residentes abint à choro dies, ex diebus, & horis sic collectis mensibus, absentia, de quibus in hoc decreto, vt autem possit hoc privilegium frui, solum requiritur, quod teneatur per integrum annum diuini interesse, & possit distributiones lucrari. Quia Concilium sess. 24. c. 12, hoc priuegium concedit Ecclesiis, quæ ingro anno residentiam expostulant. Garcia p. 3. c. 2. n. 312. Vnde si Canonicus concessione Canonici accipiat in medio anni, non poterit tribus mensibus illo anno abesse, sed solum vno mense cū dimidio. Bonac. d. 2. q. 5. punct. 4. n. 9. Quod si anno integro, vel maiori illius parte Canonicus abfuerit absque causa legitima, non ideo ipso iure amittit priuegiū pro illis tribus mensibus concessum. Quia non datur hoc priuegium iis, qui actu resident, sed obligatis ad residendum. Bonac. *ibid.* n. 22. Denique moneo, hoc priuegium solummodo extendi ad lucrandos fructus, non distributiones. Quia c. amico de cler. non resid. in 6. quotidianæ distributiones solum conceduntur, si infirmitas, necessitas corporalis, aut euidens Ecclesiæ vtilitas intercesserit. Barbo. p. 3. de potest. Episc. alleg. 53. n. 124. Garcia p. 3. c. 2. n. 149.

Profecto si tibi donentur distributiones amissæ ab iis Canonicis, qui illas possident, poteris illas licite, & valide retinere. Quia Concilium à Censuris non prohibuit donationem propriam, sed remissionem, vel collusionem. Nauar. de orat. miscel. m. 12. res. 1. 59. n. 4. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 5. punct. 7. §. 2. Suarez. 10. 2. de Relig. l. 4. c. 30. n. 17.

CAPVT XIII.

De Adoratione.

NOMEN adorationis commune est cultui exhibito Deo, Angelis & hominibus licet enim Mat. 4. pro cultu tantū Deo exhibito usurpatur, at Gen. 19. applicatur ad Angelorū cultū: vidit namque Loth duos Angelos, iui eis obuiam, & adorauit. & 3. pag. 1. accipitur adoratio pro reuerentia hominibus facta. Definuit adoratio in genere, vt sit submissio, & recognitio excellentia personæ adorata ex affectu illam sic recognoscendi. Potest ergo Deo, & creaturis fieri. Quia in Deo, & creaturis excellentia digna adoratione reperitur. Si adoratio fiat Deo, erit submissio Deo tāquam Supremo Principi ex infinitè perfecto ex affectu illum sic recognoscendi. At si Angelo vel homini fiat, erit submissio prononens ex recognitione

133

Nomen, &
diuinitas ad-
orationis

Se&I.De Præcepto I.Recept. Sent. 17

tione creatæ excellentiæ. *Conueniunt omnes.*

134
Ex intentio-
ne adorantis
et ex digni-
tate personæ
adoratæ di-
stinguitur

Ex his constat, adorationem ex intentione adorantis, & ex personæ adoratæ dignitate distingui: & licet personæ adoratæ Deus scilicet, & creaturæ in dignitate, & excellentia analogice tantum conueniant: non inde inferatur, adorationes analogice tantum conuenire. Quia utraque adoratio creata est, & supernaturalis, ac proinde non habent in se, vnde analogicam diversitatem habeant, sicuti amor Dei & proximi vniocè conueniunt, etsi vnus respiciat in creatam bonitatem, alius creatam. *Suar. to. 1. in d. 5. sect. 2.*

135
Dicitur perso-
na adorata
esse adorantis
superior.

Deinde constat, adorationem esse cultum, honorem, venerationem, & reuerentiã, quam adorans personæ exhibet adoratæ: at non omnis cultus, honor, veneratio, ac reuerentia est adoratio. Quia venerare, colere, & honorare æqualem, & inferiorem potes, non tamen adorare; est enim adoratio actus, quo te alteri submittis, & illius superioritatem recognoscis. *Suar. ibid. sect. 1. principio. Valq. de ador. d. 1. cap. 1.*

136
Adoratio virtutibus Theologicis distinguitur.

Denique constat, adorationem à tribus virtutibus Theologicis distingui. Quia est actus virtutis moralis, & quia nō respicit Deū vt propriū obiectū, sed cultum submissū, & venerationē diuinæ excellentiæ. Porro S&I, quia adoratio increatæ excellentiæ, & creatæ omnino differūt, ad earū distinctionē variis nominibus vtūt, & adorationem Dei vocant *Latriam*, adorationem sanctorum *Duliam* appellant, & Virginis Deiparæ adorationem, *Hyperduliam* nominant, quia intra latitudinem creatæ excellentiæ omnium est eminentissima.

137
Adoratio interior, & exterior.

Adoratio est duplex. Vna est interior, quæ per interiores mentis actus videlicet intellectus, & voluntatis exhibetur, quæ maximè ad Deum refertur. Alia est exterior, quæ in exterioribus humilitatis, ac submissionis signis consistit, nempe in genuflexione, humiliactione, prostratione, manuum eleuatione. Certe vera Dei adoratio, omnisque latriæ actus principaliter est in mente, secundario autem in actione externa tanquam signo expressiuo internæ submissionis. Vnde si actus internus desit, quamvis adsit externus, non est vera adoratio, sed fictio adorationis, & irrisio; interna autem adoratio potest sine externa consistere. *Clauis Regia l. 4. c. 3. n. 4. Azor. p. 1. l. 9. c. 4. Laym. l. 4. r. 10. c. 2. m. 3. Filliuc. tr. 2. 3. 1. 2.*

138
Adoratio absoluta, & respectiua.

Diuidi potest denuo adoratio in absolutam, & respectiuam. Absoluta est illa, quæ quis vult rem adorare propter intrinsecam excellentiam quam habet. Respectiua verò ea dicitur, quæ quis adorare vult rem propter aliud, id est, propter excellentiam quæ alicui personæ inest, ad quam talis res habitu dinem, vel coniunctionem habet. Absoluta adoratio conuenit rei intellectuali, quæ per se honorabilis est. Respectiua conuenit rebus ratione carentibus, vt imaginibus, quæ non propter se cultum, ac reuerentiam merentur: sed tamen respectiue quatenus ordinem alicuius representationis habent ad ipsum exemplar, seu prototypum, ita vt totus effectus internæ submissionis ad prototypum referatur, id est, ad eum, cuius est imago. Præterea Deus potest honorari dupliciter, primo in se ipso, secundo in sua imagine. Primo *Esob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.*

modo adoratur per se, & ipse est terminus adorationis sine vilo alio. Secundo modo adoratur in alio, seu imago adoratur per aliud, & relatiue, & tunc ipsa imago est terminus adorationis, non quidem perse sed ratione rei representatæ. Ideo in Tridentino *sess. 25.* dicitur, adorare imaginem, idem esse ac Christum adorare. *Filliuc. tr. 2. 3. c. 1. q. 8. Bonac. to. 2. d. 3. q. 1. p. m. n. 4. Laym. l. 4. r. 7. c. n. q. 10. & 11. Valq. l. 2. de ador. d. 8. c. 3. Valent. to. 4. d. 1. q. 14. p. m. 2. Viguer. institut. c. 5. §. 5. vers. 12.*

139

Cultu latriæ adoranda est beatissima Trinitas, & singulæ beatissimæ Trinitatis Personæ. Quia quælibet diuina Persona Deus est, cui debetur supremus cultus. Christus autem quatenus Deus, seu hic homo Christus in diuina, & humana natura subsistens eadem adoratione latriæ adorandus est, quæ tota Trinitas, & singulæ Trinitatis Personæ adorantur. Humanitas verò Christi D. in quantum est Diuinitati vnita latriæ est adoranda ratione hypostasis Verbi Dei, à qua & in qua sustentatur. Si verò humanitas Christi per se, ac præcisè consideretur, præcisè diuini verbi persona qualis nec est, nec vnquā erit: non adoranda esset latriæ adoratione, sed Hyperdulia, tū propter donorum, quibus adornatur, excellentiã tū quia per se nō habet excellentiã increatã, sed creatam. In praxi tamen Christus D. adorandus est adoratione latriæ, quia ipsius humanitas semper est verbo diuino vnita: nam quod Deus assumpsit, nunquam dimisit. Idem dicendum de sanguine Dominico, & de sacerrimo cadauere in mortis triduo. Quia nec corpus nec sanguis fuere à verbo diuino separata. *D. Tho. 3. p. 2. 5. a. 1. & 2. Sylui. ibid. Valq. in 3. p. d. 6. 9. c. 3. & 4. Filliuc. tr. 2. 3. n. 26. Azor. p. 1. l. 9. c. 5. q. 7. & 8. Suar. 3. p. de incar. d. 5. 3.*

140

Eucharistiæ Sacramentū cum verè ac realiter contineat Christi corpus Latriæ adoratione est venerandum. Nec sub conditione adorandum est, si facta est consecratio sed absolute: sufficit enim, adorantem ita affectum esse, vt non adoraret, si panis non esset consecratus. Quia credendum non est, aut ministro defuisse voluntatem consecrandi, aut necessariam Sacramenti formam vel materiam abfuisse, cum oppositum nobis certò non constet. *Caiet. 2. 2. q. 1. a. 3. Valq. 3. p. d. 10. S. c. 12. Rodrig. o. 1. sum. c. 8. n. 1. Filliuc. tr. 2. 3. n. 27. Valent. to. 3. d. 6. q. 1. 1. p. m. 4.* Porro non semper huius adorationis virget præceptum, sed pro temporis opportunitate, cum sit præceptum affirmatiuum. Toties itaque obligat, quoties illius ommissio posset irreuerentia vel contemptus censeri: quod maximè locum habet in sacrificante, & communicante, & Missam audiente, dum post consecrationem Hostia eleuatur, in occurrente in itinere dum honorificè ad infirmos defertur, secluso autem formali contemptu, & scâdalo, eiusmodi ommissio ob negligentiam, inaduertentiam, necessitatem, occupationem, vel nullum est peccatum, vel ad summum veniale. *c. Sane, de celebr. Miss. & omnes Doctores.*

141

Quæ Christi præsepe, spongia, flagella, corona spinea, & alia huiusmodi: non autem secundum se, sed per ordinem ad Christū, quocum fuere aliquo modo coniuncta. Illa verò, quæ Christū D. ignominiose tetigerunt nefarie, & impiè, nullum cultum

B 3 me

merentur, sed potius sunt execranda, qualis est sacrilega manus, quae Dominum a papa percussit, & impij Discipuli labia. Quia ut ex contactu Christi res aliqua possit honorari debet sanctitate ipsius aliquo modo participare. D. Tho. 3. p. q. 25. a. 4. Suar. ibi. d. 5. sect. 1. Vafq. d. 100. c. 2. Azor. 10. l. 1. g. c. 5. q. 9. Bonac. 10. 2. d. 1. q. 1. p. m. 3. n. 6. Verum Deipara, Apostoli, Magdalena, alique, qui Christum D. religiose, ac pie tetigerunt, non sunt propterea adoratione latræ colendi. Quia per se possunt adorari, & honor latræ, qui ipsis tribueretur ob Christi contactum, ipsis propter ipsos tribui videretur: cum tamen ipsi non sint huiusmodi adoratione colendi. D. Tho. citat. a. 4. Fillinc. 17. 2. n. 34.

¹⁴³ Crux ex qua Christus D. pendit digna est, eo quod eum tetigerit, sed etiam quatenus Crux est, nempe signum & imago Christi cruci suffixi. At verò reliqua Dominicae Passionis instrumenta, solum merentur latræ cultum, quia Christi corpus tetigerunt: quare si in alia materia consistant, cultu latræ coli non debent. Quia non sunt signa, & imagines, quae Christum representent. Vnde hæc est differentia inter Crucem, quæ nunc ex auro, argento, ære, aut ligno conficitur, & alia Passionis instrumenta: quod hæc sunt tantum eorum instrumentorum similitudines, Crux autem ipsius Domini patientis imago. D. Thom. 3. p. q. 15. a. 4. Valent. 10. 4. d. 9. 2. 4. punct. 3. Fillinc. 17. 2. n. 30. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 1. p. m. 8. n. 8.

¹⁴⁴ Dulce cultu adorandi sunt S. Angeli, & Beati in cælis regnantes: imò etiam multi homines in terris degentes digni sunt adoratione propter ipsorum sanctitatem & excellentiam Concil. Nicen. 2. a. 6. Trident. sess. 25. & in sacris legimus sæpe honorem fuisse exhibitum sanctis Angelis, & hominibus viventibus, & vita functis propter sanctitatis excellentiam. Attamen quo ad huiusmodi cultum differentiam expono; nam Sancti in Divinorum numerum ab Ecclesia relictis, publico & solemniter nomine Ecclesie sunt adorandi: illi verò, qui nondum Sactorum numero sunt coacti, non possunt publice adorari, illis autem cultus privatus potest exhiberi non nomine Ecclesie, sed ex peculiari deuotione colentis. c. 1. & 2. de reliquiis, & vener. Sancti. Cultus autem publicus dicitur, non qui coram aliis exhibetur, sed qui nomine totius Ecclesie, & tanquam ab Ecclesia institutus exponitur. Claus. Reg. l. 4. c. 3. n. 10. Fillinc. 17. 2. n. 31. Sanchez sum. l. 2. c. 43. n. 1. & 4. Vafq. 3. p. d. 97. c. 2. Bellarm. l. 1. de Sanctis c. 10. Suar. d. 55. sect. 1. Azor. 10. l. 1. g. c. 8. q. 8.

¹⁴⁵ Vtrum dulce cultu Sactorum qui nondum additi sunt ab Ecclesia Divinorum catalogo, imagines, in nostris domibus depingi, retineri, & adorari permittitur, non vero in Templo, vel in Altari inter aliorum Sactorum imagines reponere cum hoc ad cultum publicum pertineat. Insuper licitum est pedes & manus ipsius sancti exosculari, capillos, aut vestes accipere, siue alij videant, siue non, modo scandalum absit. Præterea licet cuiumque privato homini in honorem eius nondum canonizati ipso natalis die ab operibus ferilibus abstinere, ac pridie ieiunare, aut ei votum offerre. Quia hæc omnia ad cultum privatum pertinent. Sanchez l. 2. sum. c. 43. n. 6. & 7.

Bellarm. l. 1. de Sanctis c. 10. Syluest. de Reliquiis q. 1. Azor. 10. l. 1. g. c. 8. q. 8. Laym. l. 4. 17. 7. c. 5. n. 14. Bonac. 10. 2. d. 1. q. 1. p. m. 2. n. 1.

¹⁴⁶ Non tamen licet Sanctum nondum canonizatum publice in Litaniis, aut divino Officio invocare: nec de eo publicum festum instituere, nec publicum ieiunium vel votum: nec publice eius reliquias adorandas proponere, aut templa, altaria eis dicare, neque de eo Missam dicere. Quia publicus hic cultus sancti nondum Sactorum Catalogo adscripti Pontifici reservatur c. 1. de reliquiis, & venerat. Sancti. Certè Urbanus VIII. in congregatione generali S. Inquisitionis die 4. April. anno 1625. dub. pœna Suspensionis comminatorie aliisque pœnis prohibuit, ne quis imagines eorum qui cum fama sanctitatis, vel Martirii ex hac vita migrarunt proponant cum laureolis, radiis vel splendoribus, aut libros continentes gesta, miracula, revelationes, vel beneficia tanquam ipsorum intercessionibus obtemperata publice, aut tabellas seu imagines fictas, pictas vel sculptas appendat, aut lampades, seu lumina ad ipsorum sepulchra sine debita facultate accendat.

¹⁴⁷ De fide est, Sacrarum Imaginum usum licitum esse, si prudenter fiat. Trid. sess. 25. Prudenter si fiat suppositi. Nam in adoratione imaginis non tantum illud cuius est imago adoratur, sed etiam ipsamet imago: cum illud proprie adoratur, quod est terminus adorationis, seu materia circa quam adoratio versatur: tamen hæc adoratio non est absoluta, sed respectiva. Quia imago non colitur propter excellentiam propriam, quæ caret; sed, propter excellentiam illius, cuius est imago. D. Tho. 3. p. q. 5. a. 3. & 5. Laym. l. 1. 17. 7. c. 5. n. 10. Suar. 3. p. 10. l. d. 54. sect. 4. Valent. 10. 3. d. 6. q. 11. Claus. Reg. l. 4. c. 3. n. 11. & alij. Dei, & Angelorum, qui sunt puri Spiritus imagines licite omnino sunt, Fide asserente. Quia licet imagines adhiberi non possunt ad representandum Deum, ut in se est, secundum propriam similitudinem, nec Angelos: possunt tamē Deus, & Angeli per quandam metaphoram, vel ut alijs apparere, manifestari. Vnde non damnatur imago, quia Pater celestis senex depingitur, & Spiritus Sanctus in columbæ specie. Depingitur ergo Deus in forma sensibili, non quod constet coloribus, sed quod in ea figura visus sit. Pinguntur etiam Angeli humana specie. Quia in hac forma se videndos exhibere. Finguntur autem iuvenes, aut pueruli, ut eorum vita perpetua exprimitur quæ sæper virescens obicitur. Alæ autem eis apponuntur, quod sint Dei, à quo immituntur, perniciosissimi nunciij. Vafq. 3. p. quest. 25. art. 3. d. 103. Sylvi. ibi. quæ si. Azor. tom. 1. l. 9. cap. 7. q. 2. & 3. Bonac. dist. 3. quest. 1. p. m. 3. Sander. de cultu imag. l. 1. cap. 4. Bellarm. l. 2. de imag. capite 8. Caiet. part. 3. question. 25. art. 1.

¹⁴⁸ Porro una & eadem adoratione possunt imago, & exemplar adorari. Quia imago cum exemplari, & exemplar in imagine adoratur, & cultus imagini datus transit ad exemplar, quod refert imago, Septima Synod. quæ est Nicæna aliorum. Sic cum Christum D. aliumve Sanctum apprehendimus tanquam in imagine nobis præstatum illi cultu deferimus ita, ut terminus adorationis sit solū prototipus pon imago autē concomitater se habeat tanquam accides quoddam, & quasi personæ

Secl. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 10

personæ adorare vřimentum. Quemadmodum si Regem in speculo effulgentem videas, eique ibi reuerentiam exhibeas, vno moto & Regem colis & speciem, aut imaginem Regis, ipsum quidem Regem principaliter, imaginem verò concomitanter & per accidens. Halens. p. 3. q. 30. memb. 3. art. 3. §. 1. Suar. 3. p. tom. 1. d. 54. sect. 4. assert. 1. Sylui. 3. p. quest. 25. d. 3. quest. 5. ex D. Tho. ibi a. 3. & 4.

149
Reliquiarum
adoratio.

De Fide est, reliquias absolute esse adorandas, & denotè custodiendas, vt decernitur in Concilio Carthag. Brachar. & Trident. quando publicè exponuntur colenda, & sumus Pontifex, aut Episcopus debitam diligentiam adhibuit, ad inquirendum, num vere sint reliquie Diui Canonizati, illasque approbavit: vel per traditionem, seu diuturnum Ecclesiæ vřum pro approbatis habentur. Vnde reliquiis eadem adoratio tribui potest, quæ personæ, cuius reliquie sunt, tribuitur, & quamvis propter se adorari, ac coli nequeant, cum sint irrationales: possunt tamen coli adoratione respectiua propter excellentiam, & sanctitatem personæ, cuius sunt reliquie. Nomine verò reliquiarum intelligo quidquid ex sanctorum ex hac vita decedentium reliquum mansit, siue sint ipsa corpora, siue carnes, ossa, dentes, capilli vngues, cineres, & pulueres, in quæ conuersa fuerint cadavera. Item vestes, & varia vřensilia quibus superstites vři fuerint, vel lintheamina, quæ corpora fuerint inuoluta. Verum ad reliquias priuatim venerandas sufficit priuatum testimonium vřius personæ fide dignæ aut alia probabilis ratio, seu coniectura, quæ sufficienter moueamur ad prudenter indicandum veras reliquias esse. Quia in adoratione, seu cultu priuato minus subest periculum, etsi interdum materialis contingat error, dummodo bona fide agatur. Posita enim probabilitate huiusmodi, licet hæcæ reliquias absolute adorare, nam adest moralis certitudo quæ sufficit ad prudenter operandum absque formalis erroris periculo: & quamvis fieri possit vt materialiter erretur, si contingat, veras non esse sancti reliquias: nullum tamen peccatum incurritur. Quia adorans bona fide procedit. Bellarm. l. 2. de relig. c. 1. Sanch. l. 2. sum. c. 43. n. 1. Laym. l. 4. tr. 7. c. 5. n. 5. & 16. Azor. 10. l. 1. c. 8. q. 2. Suar. in 3. p. to 1. d. 55. Valent. 2. 2. d. 6. q. 11. pun. 5. & 6. Mann. 10. 3. qq. Regul. q. 55. art. 1. Bonac. tom. 2. d. 3. q. 1. pun. 4.

150
Licitum est
crucem reli-
quiarum ad
adorandam
proponere.

Licitum est Crucem variis reliquiis non approbatis ornatam in altari collocare, & populo adorandam proponere. Quia sic vřus obtinuit, & quia cum Crux in altari collocatur, non reliquie, sed Crux adoranda exponitur: quod verò vnus vel alius reliquias adoret, id est per accidens, & ad priuatum, non ad publicum pertinet cultum. Palau. tom. 2. tract. 8. dist. 1. pun. 6. num. 11. Sanch. l. 2. sum. cap. 43. numer. 17.

151
Cum reliquie
ab vřa ad
altam Dico-
cesim transfe-
runtur, quæ
debet Episcopus
veritatem
examine, periculum
facere, num sint hæc reliquie, quæ in li-
teris Apostolicis aut testimonio Episcopi con-

Demum quando reliquie sunt legitime approbate vel Bulla Apostolica vel Episcopi Diocesis à qua in aliam transferuntur testimonio: non esse Episcopi Diocesis eas recipientis eam vnus veritatem examine, quæ iam legitime est comprobata, ad eam autem pertinet, periculum facere, num sint hæc reliquie, quæ in li-

tenentur, vt licentiam impertiat, eas in sua Diocesi publice collocandi. Bonac. tom. 2. d. 3. de adorat. q. 1. pun. 4. n. 6.

CAPVT XIV.

De Sacrificio.

SACRIFICIUM proprie est actio, quæ res aliqua sensibilis, per sui mutationem a legitimo ministro offertur Deo in recognitionem eius supremi dominij, & nostre subiectionis. Primò, dicitur Actio, quia omne Sacrificium est oblatio, quæ supremum dominium, & nostram subiectionem testatur: Sed non qualibet oblatio est Sacrificium, sed illa, quæ in re oblata sensibili mutationem patitur. Tum quia Sacrificare, est verbum Græcum idem significans quod mactare, ac perimere. Tum quia hac ratione perfectius suprema potestas significatur, & exactius testatur Deum vitæ, & mortis esse dominum. Tum quia apud Ethnicos omnia sacrificia aliquam recipiebant mutationem. Tum & præcipue, quia in lege naturæ & scripta nulla absque mutatione aderant sacrificia. Nam si viuientia sacrificabantur, vt animalia, id fiebat per occisionem. Si inanimata vt carnes occisorum, thus, sal, & farina munda per combustionem: alia, vt sanguis, vinum, per effusionem. Secundo, debet esse oblatio à legitimo ministro facta, id est à sacerdote: non enim quilibet potest dignitatem sacerdotalem vsurpare. Quia non est cuiuslibet commissæ potestas sacrificandi: nam cum sacrificium sit cultus externus, & publicus quod præcipue Deus colitur, & honoratur debet à ministro publico fieri: alia sacrificij rationem non habebit. Tempore legis naturæ ministri publici, & sacerdotes erant omnes primogeniti, vt multis probat Paterius 10. 1. in Gen. c. ult. Item quilibet pater familias authoritatem quasi Regiam habebat, & ideo sacerdotalem. Lessi. l. 2. c. 18. dub. 2. n. 12. Deum speciali Dei instituto multi compulsi sunt ad sacrificandum, & consequenter sacerdotes fuere constituti, vt Abel, Noë, Iob, Melchisedech, Isaias, Iacob, & alij. Tertio debet fieri Deo talis oblatio. Quia soli vero Deo hic cultus debetur: testatur, inquam, illo Deum esse omnium Dominum, à quo omnia producantur, pendunt, & conseruantur: quod alteri, quam Deo haud potest conuenire. Quarto debet fieri in supremi dominij, & nostre ad ipsum subiectionis recognitionem. Quia hic est præcipuus finis, ob quem sacrificia fiunt. Et quia Sacrificium, quod vocabatur Holocaustum in quo res oblata igne absumebatur. hunc specialiter testabatur finem: ideo holocaustum in lege veteri præcipuum erat Sacrificiū. Alia præterea erant sacrificia pro expiatione peccatorum instituta, pro gratiis beneficij accepti gerendis, pro aliis de nouo impetrandis, quibus Sacrificantes implicite saltem testabantur supremum Dei dominium si quidem eo ipso indicabant, solum Deum remittere peccata posse, ac beneficia conferre. D. Th. 2. 2. q. 93. a. 1. Azor. p. 1. l. 9. c. 10. q. 15. & l. 10. c. 17. q. 8. Valent. 2. 1. d. 6. q. 4. pun. 2.

151
Quia sacrifici-
um, & quæ
eius conditio-
nes

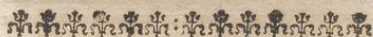

153
Iure natura
Sacrificium
Deo debetur.

Ex his infero, Sacrificium iure naturæ debitum esse Deo. Quia ei est debitum, ut creatura rationales, corporalis, visibilis testetur dependentiam, quam à suo Creatore habet: & consequenter eius supremam maiestatem, ac dominium. Quo autem Sacrificio hoc fieri debeat, non est à natura inditum, sed Deus suo speciali instinctu, vel mandato designat. In lege naturæ Sacrificia instituit speciali impulsu, & instinctu: in lege veteri, & noua speciali mandato. D. Tho. communiter receptus 22. q. 86. a. 4.

154
In lege natura
et veteri
multiplex
Sacrificium:
in lege noua
vniuersum est,
Eucharistia.

Sacrificium tam in lege naturæ quam veteri multiplex erat. Gen. 4. & 14. leuit. 1. & c. At aduentante lege Gratiæ, & instituto diuinitus, mo Eucharistiæ Sacrificio, omnia illa antiqua cessarunt. Quia illius umbra erant, & figura. Hebr. 7. Trident. sess. 12. c. 2. & docent omnes Catholici. Præter hoc ineffabile Sacrificium nullum aliud in lege noua inuenitur. Continet enim virtutem infinitam ad placandum Deum pro peccatis, ad impetrandum beneficia, ad gratias pro beneficiis acceptis gerendas, ad Deum summè laudandum: ergo superuacuum erat, alia Sacrificia instituire. Neque obstat, thus offerri, & adoleri in altari in significationem supremi dominij, & excellentiæ, nostræque ad Deum feruitutis, ut affirmemus, veram habere Sacrificij rationem. Non enim illam habere potest, dum à Deo pro re Sacrificanda non instituitur, & à Sacerdote electo & designato ad id munus, non offertur. Certe thuris oblatio in altari non pro Sacrificio, sed pro Sacrificij ornato, & ad excitandam fidelium deuotionem, est ab Ecclesia instituta: neque Sacerdotes Evangelici sunt constituti Sacerdotes per ordinem ad thuris oblationem, sed solum per respectum ad Missæ Sacrificium. Doctores communiter.

CAPVT XV.

De vitis virtuti Religionis oppositis,
ac primum de Superstitione.

155
Superstitionis
nomen &
quid sit.

NOMEN superstitionis ductum est vel à vitio illorū, qui olim apud Ethnicos nimij erant in precandis diis ut sui filij sibi essent superstites: vel quod abiectis diis antiquioribus, suorum maiorum memoriam colerent: vel quod homines nimis timerent Deos supernè impendentes, & quasi superstantes. Generatim autē hic sumpta, est falsa religio, seu vitiosus cultus veri, vel falsi Numinis: & iuxta D. Thomam 2. 2. q. 9. 2. est vitium Religionis oppositum secundum excessum, non quia plus exhibeat in cultum diuinum, quam vera Religio: sed quia exhibet cultum diuinum cuius debet, vel eo modo quo non debet. Lessi. l. 2. c. 43. n. 1. Syluest. v. superstitiū. Bonac. 10. 2. d. 3. p. 5. p. m. 1.

156
Dua superstitionis
species.

Diuiditur superstitiū in duas species, quæ sunt, superstitiū cultus indebiti seu incongrui & superstitiū ratione rei cultæ: illa est cultus peruersus veri Numinis, hæc est cultus falsi. Tam superstitiū ex parte cultus indebiti, quam ex parte rei cultæ subdiuiditur in aliquas species. Superstitiū cultus indebiti diuiditur in superstitionem cultus falsi vel perniciosi, & in su-

perditionem cultus superflui. Cultus falsus est, & dicitur ratione falsæ significationis, ut si quis Deum colere vellet ceremoniis Iudaicis. Cultus superfluous est, cum præter Ecclesiæ morem ponitur religio in aliquibus circumstantiis, aut rebus, in quibus non est ponenda, ut in numero, colore, situ & c. Idem dicendum est, quando ceremoniæ ab Ecclesia præscriptæ variantur. Tolet. l. 4. c. 14. Suar. 10. 2. de Relig. l. 2. c. 2. Sym. l. 4. tr. 10. c. 1. Sanch. l. 1. sum. c. 37. Nauar. sum. c. 11. n. 24. Lessi. l. 2. c. 43. n. 5.

Superstitiū ratione rei cultæ diuiditur in tres alias species, Idololatriam, Diuinationem, & Vanam Observantiam. Vel enim colitur Diabolus ita ut honoretur tanquam Numen, & hæc tres diuinitas est Idololatriæ species: vel ut occultum aliquid quod reuelat, & sic est Diuinatio: vel ut dirigat in operando, & sic est vana Observantia, & superstitiōsa. His verò speciebus possunt adiacere alie duæ: vna Magiæ, quæ licet referri possit ad vanam obseruantiam, tamen tanquam aliquid deterius potens quartam speciem constituere. Altera Maleficii, quod est vis ac potestas nocendi alijs, idēque est etiam species quædam Magiæ deterior. Tolet. l. 4. c. 14. n. 5. Lessi. l. 2. c. 43. n. 6. Filliuc. tr. 8. 4. c. 1. n. 4.

Superstitiū illa, quæ dicitur cultus falsus, quando quis diuino officio admiscet turpia, tanquā diuini officij partē, aut quando Fidē falsis miraculis confirmare cōtendunt: quādo falsis miracula prædicantur formam aut materiam Sacramentorum mutat sic est mortale peccatum ex suo genere. Quia grauem infert in Deum irreuerentiam. Illa vero superstitiū, quæ dicitur cultus superfluous, non est mortale, sed veniale piaculum, nisi ex contemptu fiat. Valent. 2. 1. d. 6. q. 9. & 10. Lessi. l. 2. c. 43. n. 4. Nauar. c. 11. n. 4. Tolet. l. 4. c. 14. n. 5. Suar. de Relig. l. 2. c. 2. n. 3.

CAPVT XVI.

De Idololatria.

IDOLOLATRIÆ nomine significatur omnis falsorum deorum cultus, ut Idololatria, demonum, solis, lunæ, siderum, hominum, & similium. Vnde omnis cultus quo creatura instar Dei colitur, idololatria dicitur, & quædam ab idolo nuncupatur, quod est aliquid falsi numinis effigies ad differentiam imaginis Dei, Angelorum, & Sanctorum, quæ nunquam idolum appellatur. Idololatria dupliciter accipitur. Primo speciatim & propriè pro cultu, quo creatura colitur loco Dei hoc autē fit non solum Sacrificio, quod per se soli Deo debetur: sed etiam quouis alio signo honoris, quo alij excellentiam aliquam Deo propriam tribuimus. Secundo generatim & metaphoricè pro omni peccato, quo quis mortiferè creaturæ inhaeret. Quia id propter quod homo à Deo recedit ut ei adhæreat, censetur plius quam Deum facere, ac subinde illud Dei loco habere, & ita est illi instar idoli. D. Tho. 2. 2. q. 94. a. 1. Azor. 10. 1. l. 9. c. 11. Lessi. l. 2. c. 43. d. b. 2. Bonac. 10. 2. d. d. 3. q. 5. p. m. 2. Laym. l. 4. tr. 10. c. 2.

Ad Idololatriæ actum tres actus debent concurrere.

Seet. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 21

currere. Primus est opinio diuinitatis, vel perfectionis Dei propria: nec refert habere hanc opinionem expressè, siue tacitè, qualem habet is, qui sciens idolatriam falsitatem, nihilominus vult facere, quod ceteri idololatrarum faciunt. Secundus est affectus reuerentia quo quis vult se illi tanquam Numini submittere. Tertius est externum signum, quo interior existimatio & submissio significatur. Reginal. l. 17. n. 147. Sanch. l. 2. sum. c. 57. n. 21. Valent. 2.2. p. 6. q. 11. pun. 3.

Certe Idolatria propriè sumpta ex genere suo gravissimum est peccatum. Quia honorem diuinum, & Diuinitatem ipsam, quantum in se est, ad creaturam transfert: unde potest dicilele Maiestatis diuinæ piaculum. Hoc peccatum est maximum inter ea, quæ cultui diuino, ac Religioni opponuntur. Quia si fiat ex perfecta notitia, & libertate, includit odium & blasphemiam quodam modo. Porro in idololatriâ tripliciter delinquitur. Primo gravissimè ex infidelitatis errore. Secundo, ex diuino honore alteri attributo, quam vero Deo, etsi mentis infidelitas absit. Tertio externè tantum absque intellectus errore, & affectu creaturam ut Deum colendi. Ab hoc quidem crimine non excusat metus mortis. Quia tribuere creaturæ Dei cultum, est perse, & intrinsecè malum: imo neque ignorantia excusat. Quia recta ratio euidenter dicitur, creaturam loco Dei non esse colendam. Laym. l. 4. tr. 10. c. 2. num. 5. Suar. de Relig. l. 2. c. 6. n. 10. 21. & 22. Filiuc. tr. 2.4. c. 2. q. 8. Lessi. l. 2. c. 43. dub. 2. n. 10. Sylui. 2. 2. q. 94. a. 3. ex D. Tho. ibi.

Propter internam Idolatriam tantum, nulla Ecclesiastica Censura incurritur: neque ob externam tantum in foro conscientia: licet in foro exteriori ob præsumptionem contrarium sit dicendum. At ob Idolatriam internam simul et externam excommunicatio Bullæ Cænæ in hæreticos lata idolatram vulneratur. Nauar. sum. c. 11. n. 25. Synecl. v. Hæresis 1. q. 6.

CAPVT XVII.

De Diuinatione.

DIUINATIO dicta est, quasi Diuinitatis simulatio, seu ostentatio. Quia per eam homo futura contingentia & alia occulta, ab humana cognitione remota, ac diuinæ scientiæ propria cogitare affectat. Quare Isa. 41. dicitur, *Annunciate, quæ futura sunt in futurum, & sciemus, quia dñs estis vos.* Cognitione verò ad solum Deum pertinens est cognitio certa futurorum contingentium, quæ videlicet à causa libera, & indeterminata dependet: item cognitio certa præsentium occultorum, ut cogitationum, & affectionum cordis. Porro qui huiusmodi rerum cognitionem variis mediis aliunde querit quam à Deo, conuincitur superstitiosus esse, Quia omnis vana occultorum inquisitio auxilio demonis nititur, à quo quis vult erudiri aut expressè, aut tacitè saltem illum inuocando. Quamvis enim demones certo non possint futura dignoscere, dicuntur tamen illa aliquomodo sci-

re, vel per experientiam: Nam scit demon quando passim hoc aut illud assolit euenire: vel Dei permisso aliquid aliquando ab Angelo bono edicit, quæ prædicere gestit. Prædicere etiam potest demon, quæ ipsemet est facturus. Nouit præterea multos naturales effectus, necessarios, qui tamen nobis contingentes apparent. Scripturas denique melius quàm homines intelligunt. Laym. l. 4. tr. 10. c. 3. n. 1. & 2. Lessi. l. 2. c. 43. dub. 5. Reginal. l. 17. n. 163. Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 7. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 5. pun. 3. Filiuc. tr. 2. 4. c. 2. q. 8. n. 54. & 61. Delrius. l. 4. magic. c. 2. q. 2. qui ita definit: *Diuinatio est significatio occultorum ex pacto cum demone.* Dicitur significatio, quia instructio, seu prænotio occultorum per varia signa accidit.

Diuinatio dupliciter fieri solet. Primo 164 per expressam demonis inuocationem, quando scilicet diuinator intendit inuocare demonem, & cum eo pactum inire: & hæc multis modis contingere potest, pro vt demon variis modis consulitur, aut consultus variis modis respondet. Contingit enim vel per apparitionem factam in figuris, seu assumptis corporibus: vel per signa apparentia in corporibus testibus, ut in ligno, ferro, lapide, vel per negromantiam, quæ fit ecitando aliquem mortuum, qui respondeat, vel multis aliis modis per varias adinationes, vñctiones, figuras, specula, aliaque signa, quæ ipse instituit, inuocari assolit demon à diuinis, ut occulta patefiant: & ipse variis modis respondet, vt gr. per aera, per ignem, per aquam, per somnia. Alterum genus Diuinationis est, in quo demon expressè non inuocatur, sed tacitè, scilicet cum quis vitur mediis ad cognoscendum res occultas, quæ nullam habent virtutem eas res indicandi: ut contingit, quando quis diuinare vult per taxillos, aut chartas, vel per id, quod primo loco occurrerit aperiendi librum: vel quando quis vult diuinare ex inspectione dispositionis quarundam rerum, aut numerorum, aut ex obseruatione vocis, vel cantus, aut ex manus lineis, ex fronte, coloribus, figuris, autum garritu, voce animalium, ex ster- nutatione, ex funeris occurfu ex corrigea calcei fractione, &c. D. Tho. 2. 2. q. 95. a. 3. Tolet. l. 4. c. 5. Filiuc. tract. 2.4. cap. 1.4. & 8. Nauar. sum. cap. 11. num. 25. Suar. tract. 3. de superst. cap. 8. Valent. 2. 2. d. 6. q. 12. pun. 2. Bonac. 10. 1. d. 3. q. 5. pun. 3. au. 5. Azor. 10. 1. l. 9. c. 12.

Diuinatio peccatum est mortale ex suo genere, siue fiat cum expressa, siue cum tacita demonis inuocatione. Quia per diuinationem in- 165 nitur cum diabolo consortium, & homo subiicit se perpetuo Dei hosti, ut ab ipso occulta edoceatur. Vnde si diuinatio seriò fiat, non datur paritas materiæ à mortali excusans, ob inuincibilem autem ignorantiam, vel ob aliam causam posset à lethali excusari Reginal. l. 17. num. 180. Sanch. l. 2. sum. cap. 38. num. 18. Suar. tract. 3. de superst. c. 10. num. 6. Nauar. sum. cap. 11. n. 8. Lessi. l. 2. c. 43. num. 53.

Enim verò ut de diuinatione per sortes non- 166 nihil atroxam fors propriè est, cum aliquid fit, ut eius euentu considerato aliquid fiat, aut in- norescat. Tres sunt sortis species, Consultoria Diuisoria, Diuinatoria. Consultoria est, quan- do inquiritur, quid nam in aliquo arduo nego- tio sit agendum. Diuisoria, quando queritur, quid

Diuinatio fit per expressam & tacitam demonis inuocationem.

Diuinatio ex genere suo mortalis est.

De diuina- tionis per sor- tes malitia

161
De idolatria
in peccatis
habetur.

162
De idolatria
inter
num. final,
excommunicatio
est.

163
Quid diuina-
tio.

quid cui sit exhibendum Diuinatoria, quando inquitur, quid sit futurum. Certè fors diuisoria multis in rebus licita est, modo euentus non ex pectetur à damone, vel à Fortuna, tanquam aliquo Numine: sed simpliciter à Deo, & caueatur, ne alicui iniustitia fiat, neque quidquam contra bonum publicum geratur: nec adhibeatur in electionibus Ecclesiasticis, imò neque in secularibus absque necessitate: & modo diuinà oracula non conuertantur ad terrena negotia, veluti vtendo ad fortiendum Euangeliorum libro. D. Tho. 2.2. q. 95. a. 8. Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 56. Suar. de Relig. 10. 1. l. 2. c. 12. Reginald. d. l. 17. n. 174. sortes consultoriae raro sunt licitae. Quia Deus non vult suam voluntatem fortibus indagari, sed Ecclesiæ, ac Sanctorum doctrina, ac petito à viris prudentibus consilio. Et sub anathemate in iure interduntur c. sortes 26. q. 5. At possunt esse licitæ in magnæ casu necessitatis, quando super re necessario agenda humanum iudicium non sufficit, concurrentibus his conditionibus: Prima, vt debita reuerentia ad Deum sortes mittantur. Secunda, vt feruetur modus proportionatus, nè scilicet Sanctorum reliquæ, aut Euangelia ad temporaria lucra conuertantur. Tertia, vt non fiat sortitio pro Beneficiis, aut officiis Ecclesiasticis quæ per electionem debent impertiri. Azor. p. 1. l. 9. c. 21. Filliuc. tr. 24. c. 4. q. 11. n. 104. Bonac. 10. 2. d. 3. d. 3. q. 5. pun. 3. n. 5. Sigismund. à Bononia tr. de election. dub. 26. Demum sortes Diuinatoriae sunt omnino illicitæ, ac superstitiosæ. Quia nec ex natura rei, nec ex Ecclesiæ instituto rei cognoscendæ seruiunt: Ergo sunt medium improporcionatum, & admiscetur tacita demonis innuocatio. c. si quis Episcopus, 26. q. 5. D. Tho. 2.2. q. 65. a. 8. Sylui. inibi concl. 4. Portel. de dub. Regul. v. Beneficia. n. 11.

167 *Quando diuinatio à mortali exquatur.*
Qui ioci causa ostendit, se vel futura diuinare excusari potest à lethali cum non adsit animus superstitiosus indagandi latentia, sed est potius vanitas, quam superstitio. Nec mortalis est Diuinatio per somnia, quando quis ex simplicitate fidem facile illis præstat, putans illa esse à Deo, vel tenuiter credit: aut quando quis credens somnium fortè esse à Deo, propter metum aut spem aliquid facit, vel omittit, seu cautius se gerit, dummodo aliud peccatum non intercedat. Quia hæc non est perfecta superstitio. Suar. de superst. c. 9. & 10. Lessi. l. 2. c. 43. n. 53. Valent. 2.2. d. 6. q. 12. pun. 4. Nauar. sum. c. 11. n. 37. Laym. l. 4. tr. 10. c. 3. n. 6.

168 *Diuinatio tacita, vel expressa demonis, sunt eiusdem speciei.*
Cum taciti, & expressi eadem sit ratio, & differant tantum inter se sicut completum & incompletum, perfectum & imperfectum intra eandem speciem: hinc diuinatio cum tacita demonis innuocatione malitiam habet eiusdem speciei, quam habet Diuinatio cum expressa innuocatione gesta. In confessione tamen explicandum est, num fuerit cum tacita, an cum expressa. Quia hæc al quando coniunctam habet hæresim, aut demonis adorationem, aut alia peccata explicanda necessariò: Reginald. l. 17. n. 174. Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 14. & 62. Suar. de superst. c. 10. n. 2. Filliuc. tr. 13. n. 72. Laym. l. 4. tr. 10. c. 3. n. 4. Lessi. l. 2. c. 43. n. 28.

169 *Diuinatio siue per aërem, siue per ignem, &c. est eiusdem speciei.*
Diuinatio siue fiat per aërem, siue per aquam siue per ignem, siue per astra, siue per somnia: est eiusdem speciei in genere moris, quamvis in genere naturæ sit diuersa. Quia quouis modo fiat,

continet priuationem eiusdem perfectionis, eandemque habet cum recta ratione oppositionem. Vnde non est opus exprimere in in confessione rem, per quam facta est diuinatio: diuersitas enim rei non mutat confessarij iudicium, nec diuersam constituit speciem. Azor. p. 1. l. 9. c. 12. q. 3. Manu. sum. c. 5. n. 4. Sanch. l. 2. sum. c. 18. Sylui. 2.2. q. 95. a. 3.

170 *Qui diuinat, tenetur restituere, vel compensare diuinatorem, non facit hæresim, non opor- tet aërem, vel ignem, &c. hoc capite excommunicari.*
Profecto qui diuinationes exercent, vel diuinos consulunt, non sunt libere ex capite excommunicati, nisi eorum diuinationes manifestè contineant, aut sapiant hæresim. Quia iuxta Canonico nulla talis excommunicatio ipso iure facta incurritur: quamvis eodem iure tales anathemate percutiendi præscribatur. c. Non oportet 16. q. 5. Lessi. l. c. 43. n. 20. Sanch. l. 2. c. 38. n. 91. Nauar. sum. c. 27. n. 2.

171 *Diuinus quidem pecunias, quas à consulentibus pro responsis petitis & acceptis à damone non tenetur restituere, quia iuxta communem restitutionis regulam, quis non tenetur restituere pretium, quod ob rem turpem gerendam accepit: At diuinus operam suam turpem exhibuit, & ideo pretium non tenetur reddere.* Manu. sum. de diuinat. c. 7. n. 4. Fernand. p. 4. c. 6. §. 3. n. 4. Nauarra de restit. l. 2. c. 1. n. 117.

CAPVT XVIII.

De Magia.

172 *Magia est duplex, naturalis scilicet & superstitiosa. Naturalis est ratio quadam operandi mira per causas naturales, & tales absque demonis opera. Hæc per se mala non est, licet sit periculosa. Quia sub specie occultæ operationis naturæ diabolus facile se admiscet, & ita occultæ virtutis causæ naturalis tribuitur, quod ipsius præstigijs agitur. Magia autem superstitiosa (quæ à quibusdam diabolica nominatur) est ratio quadam operandi mira per signa ope demonum, sicut enim magia naturalis causis naturalibus vtitur: ita hæc vtitur signis, quæ sunt naturales quidem causæ, sed hæc signa, & tota disciplina primum sunt à demonibus instituta, Filliuc. tr. 24. c. 7. Lessi. l. 2. c. 44. dub. 1. Bonac. 10. 2. d. 3. q. pun. 5. n. 4. Laym. l. 4. tr. 10. c. 3. n. 1.*

173 *Magia ex genere suo peccatum est lethale. Quia continet tacitam, vel expressam demonis innuocationem, ac proinde societatem, ac beneuolentiam erga illum. Fieri tamè potest, vt aliqui actus magici à peccato mortali excusentur ratione ignorantiae, vt si quis ignoret, vel non aduertat tacitam illam innuocationem, cum hæc sæpe sit valde occulta. Ratione autem leuitatis materie præcisè non crediderim vnquam esse veniale. Quia quod in re parua, vel ludrica demon inuocetur, per se non minus crimen est, quam si id in magna fieret. Tolet. l. 4. c. 14. n. 12. Filliuc. tr. 24. n. 179. Lessi. l. 2. c. 44. dub. a. n. 26. Diana. p. 5. tr. 5. res. sol. 29. Sanch. l. 2. sum. c. 38. n. 18.*

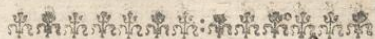
174 *Num aliqua opera ad magiam pertineant, tribus modis potest agnosci. Primo ex cognitione*

tionem causarum, nempe si expresse diabolus innocetur: si preces adhibeantur, quibus falsa sunt permixta: si characteres, imagines, sigilla, ligaturæ, specula, inunctiones, & similia, præter Ecclesiæ morem. Quia cum effectus, ad quem diriguntur, non possit expectari ex virtute talium causarum, ut quæ nullam in se habeant: nec etiam à Deo, cum nec ab ipso, nec ab Ecclesia quæ Spiritu Dei regitur, sint instituta, imò ab ipsa Ecclesia reprobantur expectari. Secundo, ex conditione operationis, ut cum repente curatur equus, vel homo absque diuino miraculo. Tertio, ex conditione effectus, si hic industriam superet humanam. Quia magi circa elementa multa possunt, Domino permittente, videlicet tempestates, grandines, tonitrua, fulmina, ventos excitare,isque lædere, & euertere arbores, segetes, animalia, ædificia. Præterea circa corpora hominum & animalium multa valent efficere, ut illa celerrime de loco ad locum transferre, illa transformare, non quidem intrinsicè figuram mutando, sed extrinsecus ex vaporibus illam circumponendo. Possunt etiam morbos inferre occultos, qui nulla arte medica valeant curari. Possunt curare morbos cunctos, qui naturalibus valent pharmacis ablegari, & omnes, qui ab actuali demonis nocumẽto pendunt. Possunt thesauros occultos reserare, opes pelago abditas extrahere, licet id Deus rarissimè permittat. Possunt Magi aliquo modo se inuisibiles efficere, vel translati alio, adstantibus non aduertentibus, vel aliquo corpore instar veli interposito, quod simile sit corporibus adiacentibus. Possunt demones in hominem immittere, efficereque ut ab his obsideatur. Circæ animam autem rationalem corpori coniunctam, omnia ea possunt Magi. (Dei permissione demonum opera, quæ ex corporis dispositione, & imaginatione pendunt, ut inferre amentiam, ad amorem illicitum excitare, ad odium circa hunc, vel illum accendere. Lessi. lib. 2. cap. 44. dub. 3. Valent. 2. 2. d. 6. q. 1. 2. punct. 2. Delius lib. 2. Magic. qq. 8. Azor. 10. 1. l. 9. c. 25. Sanch. l. 2. sum. cap. 40. Suar. de superst. l. 1. c. 15. Tolet. lib. 4. cap. 14.)

Magiæ frequenter alia crimina sunt adiuncta, de quibus Magi sunt à Confessariis, ac Inductibus interrogandi, ut hæresis: multi enim ex iis non credunt, diabolum pœnis excruciantum æternis, aut esse damnatum, aut eos, qui ei adherent esse damnandos: ut Apostasia: abnegant enim, Christum D. & sæpè Baptismo renuntiant. Ut Idololatria: accipiunt enim diabolum loco Dei, ei que sacrificia litant, aliosque honores deferunt, ut Blasphemia in Deum, in Christi D. humanitatem, in Beatissimam Virginem, in Diuos omnes. Ut sacrilegium: sæpè enim in suis incantationibus rebus sacris vruntur, & interdum ipsa sacrissima Eucharistia. Ut Luxuria: ac nefarie cum demone commixtiones. Ut damna proximorum. v. gr. homicidia, præsertim infantium, mortes animalium, segetum, vastationes, & similia: in quibus patet Magos, & Sagas dignos esse capitali supplicio, ac omnino è Republica eliminandos. De pœnis contrà Magos iure Civili, & Canonico impostis plura apud hos, quos cito Doctores. Suar. de Relig. 10. 1. l. 2. c. 19. Reginald. l. 17. n. 191. Azor. p. 1. l. 9. c. 26. q. 3.

Magiæ frequenter alia crimina sunt adiuncta, de quibus Magi sunt à Confessariis, ac Inductibus interrogandi, ut hæresis: multi enim ex iis non credunt, diabolum pœnis excruciantum æternis, aut esse damnatum, aut eos, qui ei adherent esse damnandos: ut Apostasia: abnegant enim, Christum D. & sæpè Baptismo renuntiant. Ut Idololatria: accipiunt enim diabolum loco Dei, ei que sacrificia litant, aliosque honores deferunt, ut Blasphemia in Deum, in Christi D. humanitatem, in Beatissimam Virginem, in Diuos omnes. Ut sacrilegium: sæpè enim in suis incantationibus rebus sacris vruntur, & interdum ipsa sacrissima Eucharistia. Ut Luxuria: ac nefarie cum demone commixtiones. Ut damna proximorum. v. gr. homicidia, præsertim infantium, mortes animalium, segetum, vastationes, & similia: in quibus patet Magos, & Sagas dignos esse capitali supplicio, ac omnino è Republica eliminandos. De pœnis contrà Magos iure Civili, & Canonico impostis plura apud hos, quos cito Doctores. Suar. de Relig. 10. 1. l. 2. c. 19. Reginald. l. 17. n. 191. Azor. p. 1. l. 9. c. 26. q. 3.

CAPVT XIX.

De Maleficio.

Maleficium est ars, ac potestas nocendi aliis ex pacto expresse, vel tacito cum demone. Quid maleficium? Duplex est, amatorium scilicet, ad turpem amorem excitandum, & veneficum, ad nocendum aliis. Amatorium quidem nullius voluntatem potest ad amandum cogere: obiectum tantum excitat, conuocando phantasmata, quibus voluntas afficiatur. Quia licet sint quadam rerum naturalium, nempe herbarum, & lapidum vires & facultates, quæ concupiscentia flammam possint succendere, nulla tamen est in rebus naturalibus facultas ingenta, quæ suapte natura, excitet, alliciat, seu accendat hominem ad amandum hoc, aut illud obiectum: unde quod quis ad amandum hunc, vel illum hominem excitetur, ex demonis prouenit facultate, qui hominem aliunde ad amandum in vniuersum excitatum, allicit ad amorem circa hunc, vel illum. Porro veneficium nocet alteri, vel in persona propria, cum lædendo, occidendo, aut sterilem reddendo, &c. vel in sua substantia, pecoribus, vineis, arboribus, &c. idque per tonitrua, aut pluias, &c. Et in hoc etiam maleficio demon solus ad vocem malefici operatur: cum enim is vult alicui malum inferre, demon, qui exactè rerum omnium naturalium vim & naturam caller, clam applicat venena, inscit aërem, &c. Imo etiam ipse ingreditur corpora, & torquet homines. Si etiam maleficus intendat rebus nocere, demon excitat tempestates, cogit nubes, agros inundat, & grandine concutit, destruit vineas, sata populatur, recta dirigit. Clauis Regia lib. 4. cap. 6. n. 25. Tolet. lib. 4. c. 16. Filliuc. r. 24. c. 8. q. 1. & 2. Reginald. lib. 17. num. 175. Azor. p. 2. lib. 9. cap. 26. q. 1.

Omnia maleficia ad quinque genera reuocantur. Primo ad dignoscendum occulta, & procul è Graecis consilia, & actiones personarum, leficia ad quæ longe absunt. Secundo, ad morbos mirabiliter inferendos, causando homicidia, excitando dolores, vineas destruendo, sata animantia: subuertendo domos, arbores, &c. Tertio, ad inducendum sanitatem. Quarto ad falsas, & præstigiolas apparitiones, & actiones. Quinto, ad motus, vel mutationes rerum, & effectus mirabiles, ac commulsi hominum iudicio impossibiles. Vix enim aliquod maleficium potest reperiri, quod sub vno hortum non contineatur. Syluest. v. Maleficium. q. 5. Clauis Reg. l. 4. c. 6. n. 13. Bonac. 10. 1. d. 3. q. 5. punct. 5. n. 3.

Enim verò remedia maleficij possunt esse, vel naturalia, quæ plerumque paruum vim habent. Quia diabolus facile omnem illorum actionem eludit, si velit: tamen sunt adhibenda. Vel sunt supernaturalia, nempe Fidei feruentes actus, Paupis suscepio. Confessio peccatorum. Eucharistia sumptio. Exorcismi Ecclesiæ, aqua lustralis. Diuorum reliquia, signum Crucis, Nominis Iesv, ac Deiparæ invocatio cum ieiunio & oratione. Talia sūt moralia, id est, quæ pertinent ad pactum cum demone dissoluendum, quando nocet ex pacto: quod fit amouendo signa magica.

24 Theologia Moralis Lib. XXVIII.

gica, ad quorum presentiam nocuimentum diaboli irrogat. Certè per huiusmodi Ecclesiastica remedia non semper homines liberantur, vel quia obstat peccatum illius, qui curat, vel illius, qui curandus est: vel ob maius spirituale bonum illius, qui patitur. Sanch. lib. 2. sum. cap. 41. n. 25. Reginal. lib. 17. n. 183. Lessi. lib. 2. cap. 44. dub. 5. Suar. de Relig. lib. 2. cap. 17. Filliuc. tract. 24. cap. 8. q. 3. Deltius lib. 6. Magie cap. 2. q. 3. sect. 3.

179
Hanc Cui
est, malefic
rum, alias
paratorum
opera vii.

Nullatenus est licitum, etiam pro re gravi, & bono publico vigente, maleficorum, alias paratorum, opera vii. Quia actio, quæ petitur, est intrinsecè mala, & consequenter pro nullo bono consequendo, aut malo vitando, licitum est ita operari, & proinde nec petere: esset enim peccato alterius cooperari. Tolet. lib. 4. cap. 16. Suar. de Relig. lib. 2. c. 18. n. 3. Nauar. sum. cap. 11. num. 29. Sanch. lib. 2. sum. cap. 41. num. 5. Vnde maleficos consulere, vel eorum spectaculis interesse, quæ arte diaboli sunt, vel ad hoc exhibere pecunias, est peccatum lethale. Deut. 18. Et in vtroque iure graues constitutæ sunt pœnæ tam contra maleficos, quam contra eos, qui ipsos consulunt. Qui enim obseruant Ariolos, Haruspices, Incantatores, vel eorum Philacterias, & videntur, sunt ipso facto excommunicati, cap. si quis 16. q. 5. Et libri huius artis sunt comburendi ex indice Concilij Trident. Multi tamen à mortali in hoc casu excusantur ob ignorantiam. Quia nesciunt, ita à damone fieri. Nauar. sum. 31.

180
Nunc spe
re ut ma
lefici, vel
alii vno
maleficio a
liud soluant.

Non licet petere, vt maleficus, vel alius vno maleficio, aliud dissoluat. Quia hoc esset maleficium, & cum diabolo pactum inire, seu consentire saltem in illius pactum, quod minimè licet. Rogari tamen potest maleficus, vt maleficium modo licito soluat, ea gerendo, quæ sine ope demonis possunt præstari uno quisque ius habet tollendi, ac destruendi ligaturas, nodos, capillorum volumina, & alia signa malefica à maleficis hoc fine apposita: vt diabolus nocere desinat: etiam si ex ablatione malefici signi, aliquod damnum malefico, aut alteri sequatur, eo quod demon ita cum ipso malefico pactum inierit. Quia ex parte tollentis hæc signa nulla intercedit demonis inuocatio, vel cooperatio ad malefici damnum. Quando autem dubitatur, an maleficus sciat modum liciti dissoluenti præsumitur solum callere modum superstitiosum: & consequenter ab eo peti non potest maleficii dissolutio: sed prius interrogandus est, num agnoscat modum licitum. Quia petere cum illo dubio, esset se exponere manifestè rem illicitam postulandi periculo: & esset illum ad nouum piaculum inducere. Sanch. lib. 2. sum. cap. 41. Sylui. 22. v. Maleficium, q. 8. Tolet. lib. 4. cap. 16. Nauar. sum. cap. 11. num. 29. Suar. de Relig. tom. 1. l. 2. cap. 18. Filliuc. tr. 14. cap. 8. q. 4. & 5. Laym. lib. 4. tr. 10. cap. 4. num. 9.

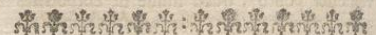
181
Si petens scit
maleficiu
re, ac iur
posse malef
cium soluere
licitum esse,
ab eo petere.

Profecto si petens certus sit, maleficium scire licitè, ac illicitè maleficium soluere: tunc licet petere ab eo absolute, vt maleficium soluat, quamvis præsumatur de eius malitia, fore, vt medio vtatur illicito. Quia quod petitur à malefico, potest ab eo bene & male geri: scandalum autem passum maleficus sua recipit ex malitia: illa enim petitio nec est mala, nec mali habet speciem: sed potius est bona, cum petens vigenti necessitate præmouetur, & non teneat

tit ab huiusmodi petitione abstinere, cum graui suo, aut alieno incommodo. Quia ex omnium sententia licitum est petere ab usurario mutuum, & ab infideli iuramentum, quando petens eis indiget, quamuis exploratum ei sit fore, vt ille sub vfuris mutuet, & hic per falsos Deos iuret. Suar. de Relig. tom. 2. lib. 1. cap. 18. Lessi. l. 2. c. 44. dub. 6. Sanch. de matr. lib. 7. d. 95. n. 11. Diana p. 5. tr. 7. resol. 11.

Confessarius in audiendis maleficorum, aut maleficarum confessionibus hæc præcipue inquirere debet: An intercesserit pactum aliquod cum damone, in quo promiserint, se abnegaturos Christum D. & Fidem Christianam abiuratos: An Diabolum adorauerint? An actiones nefarias circa ineffabile Eucharistiæ Sacramentum exercuerint? An in tali peccato aliquam inierint hæresim, credendo Sacramenta Ecclesiæ esse inania: &c. Quoniam modo perfecerint maleficium, num scilicet ex rebus sacris, aqua benedicta, Oleo sancto, cera benedicta, imò etiam ex sacerrimo Eucharistiæ Sacramento: & an crediderint illis rebus ad huiusmodi effectus inesse virtutem: tunc enim sacrilegij, & hæresis rei proculdubio essent. An personis, vel rebus damnum intulerint: quia tenentur ad restitutionem omnium damnorum, cum fuerint causa efficiens damni. An expresse sacrificauerint damoni, vel cum eorum carnalem inierint, vt solent Lamie, & Stigæ: Tolet. lib. 4. cap. 16. Suar. de Relig. tom. 2. lib. 2. cap. 17. Sanch. lib. 2. sum. c. 40. Clauis Reg. lib. 4. cap. 6. nem. 5. Bonac. tom. 2. d. 3. q. 5. punct. 5. num. 11.

182
Quoniam C
fissum de
beat à m
sio inter
gare.

CAPVT XX.

De vana Obseruatione.

Observatio vana dicitur, cum aliqua sunt, vel adhibentur ad aliquem effectum, ad quem nec à Deo, nec à natura ullam vim habent: v.g. cum ex consideratione alicuius fortuiti euentus conicitur quis aliquid prosperi, vel aduersi, & inde suas moderatur actiones. Certè superstitio vanae Obseruationis hoc à superstitiosa diuinatione differt, quod diuinatione referatur tota ad singularum rerum occultarum cognitionem indebito modo consequendam. Obseruatio vero superstitiosa refertur vterius ad obtinendas alias commoditates siue animi, siue corporis: nempe ad potendum nuptiis alicuius puellæ, ad sanitatem, vitæ prorogationem, cognitionem linguarum, artem aliquam difficilem ex tempore addiscendam, ad consequendam miram in disputando subtilitatem sine exercitio: non tamen diabolus verè ipsis scientiam confert insulam, sed ipse in illis loquitur, & mouendo eorum imaginationem, illis persuadet, quid loquantur: cuius signum est, quod quando conuertuntur, & diabolo renunciant, ad pristinam redeunt ruditeriam. Vnde hæc Obseruatio vana mediis inuilibus minimè à diuina providentia constitutis procurat præfatas commoditates, & varias corporum immutationes, & vt à damone opera nostra dirigantur: vt quando adhibentur preces vel voce, vel scripto, vel appensæ collo, concurrentibus aliis variis

183
Quid obser
uatio vana
est: eius à di
uinatione
differentiã.

Tr
ad
sup
nec

Secl. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 25

circumstantiis, ex quibus appareat, preces illas minime ad Deum referri, quasi ab illo expectetur effectus: sed ad demonem saltem tacite & implicite inuocatum. D. Tho. 2. 2. q. 96. art. 1. Sanch. l. 2. sum. c. 40. n. 1. Lessi. l. 2. c. 43. dub. 10. n. 6. Filliuc. tr. 2. 4. c. 6. q. 1. Valent. 2. 2. d. 6. q. 1. 5. pun. 1. Azor. p. 1. l. 9. cap. 22. Bonac. 10. 1. dist. 3. q. 5. pun. 4. Navar. sum. c. 1. 1. n. 3. Layman. l. 4. tr. 10. cap. 4. num. 6.

184 Vanæ observationis tres sunt species ad quas omnes reduci possunt. *Ars notoria, Observantia sanitatum, & Observantia euentuum*, siue fiant cum expressa, siue cum tacita demonis inuocatione. *Ars notoria* est superstitio, qua quis credit, se consequuturum scientiam absque labore per quædam ieiunia, orationes, inspectiones figurarum, ignotorum verborum profectiones, & alia similia vana, & inefficacia: & hæc superstitio est peccatum lethale ex suo genere. Quia saltem tacite diabolus inuocatur, eique potestas infundendi subro animæ scientiarum habitus attribuitur, quod solius est Dei. Licetum tamen est, uti scientia ope demonis acquisita, modo conseruatio, ac vltius scientia non pendet à demone. Quia cognitio seu scientia ex se bona est, & peccatum, quo acquisita fuit, pertranfit. Suar. de superst. l. 2. cap. 17. num. 1. Sanch. l. 2. sum. cap. 41. & 42. Layman. l. 4. tract. 10. cap. 1. num. 6.

185 Observatio sanitatum est, quando adhibentur aliqua verba, vel alia signa, aut ceremoniæ inanes ad hominum, vel animantium morbos curandos, sistendum sanguinem, mitigandum dolores, ad conseruandam vitam, seu valitudinem: ad se præstandum contra læsiones hostium, vel casus fortuitos immunem, &c. Huc etiam pertinent superstitiosi illi effectus, qui adiuuunt causæ naturalis applicate exuperant, & qui sunt sine motu locali, & quando statim evanescent. Bonac. tom. 2. dist. 3. quest. 5. punct. 4. num. 7. Lessi. l. 2. cap. 43. dub. 10. num. 63. Filliuc. tract. 24. numer. 157. In dubio autem, an effectus sint à causâ naturali, an verò vires eius excedant? præsumendum est à causâ naturali provenire. Quia dubium est in partem mitiorem explicandum. Suar. de superst. l. 2. cap. 15. Layman. l. 4. tract. 10. cap. 4. num. 6. Clauis Reg. l. 4. cap. 6. num. 2. Sanch. sum. l. 2. cap. 40. num. 44. Eodem etiam pertinent omnia pericommata, amuleta, breuia, inuolucra, reliquiæ, verba sacra, preces scriptæ, quæ gestantur à quocumque, ne possint lædi, aut ne sanguis profluat, aut ob alios fines huiusmodi, si contineant aliquas circumstantias parergas tanquam necessarias. Sylui. 2. 1. quest. 96. art. 4. Navar. sum. cap. 11. num. 34.

186 Equidem tres regulas assignari ad effectum superstitiosum dignoscendum. Prima est quando media inutilia adhibentur tanquam necessaria ad illum effectum, verbi gratiâ si tot Crucis signa tanquam necessaria adhibeantur. Secunda, ex modo operandi, præsertim ex distantia loci. Tertia, quando effectus superat causarum naturalium activitatem: seu quando constat, effectum non posse aliunde provenire quam à solo bono, vel malo spiritu. Delrius Magiar. l. 2. cap. 5. & 6. Suar. de superst. l. 2. cap. 15. num. 14. To. Elcob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

let. l. 4. cap. 14. Sanch. l. 2. sum. c. 40. num. 43.

In his, & similibus observantiis est superstitio mortalis ex genere suo, si animus sit huiusmodi circumstantias adhibendi, tanquam ex se efficaces ad effectum à Deo impetrandum, nempe sanitatem, seu rerum suarum incolumitatem. Dupliciter autem potest accidere, ut hæc vana Observatio sit veniale piaculum. Primo, propter ignorantiam vincibilem, non crassam, secundo, si hisce vanitatibus quis des operam non quasi efficacibus, sed tantum vanis ex levitate quadam. Navar. sum. cap. 11. num. 37. Lessi. l. 2. cap. 43. dub. 10. numer. 64. Sanch. l. 2. sum. cap. 40. numer. 43. D. Antonin. p. 2. tit. 12. c. 1. 1. §. 13. Filliuc. tr. 24. numer. 161.

Ex paritate autem materiæ non est in Observationibus huiusmodi veniale piaculum. Quia huius delicti deformitas consistit in hoc, quod quis sibi, vel demoni tribuit effectum Dei proprium, quando causa adhibita non est ad eum sufficiens. Deinde quia expresse aut tacite commercium cum demone inicitur: quolibet vero harum deformitatum secundum se abstrahendo à quantitate materiæ, est admodum gravis. Puto tamen dari paritatem materiæ excusantem à mortali posse, quoties non interuenit pactum expressum cum demone: v. gr. si quis seme lioco, & ad experiendum effectum curiositatis causa, faciat annulum super filum circumagi, Valen. 2. 2. dist. 6. q. 13. pun. 3. Sanch. 2. 2. sum. cap. 40. numer. 44. & 47. Azor. p. 1. l. 9. cap. 25. q. 2. Suar. de superst. l. 2. cap. 15. numer. 25. Navar. sum. cap. 11. numer. 36.

Haud sunt simpliciter de superstitione damnandi homines, seu familiæ aliquæ, quæ dant operam quibuldam morbis medendis, ut affecto canis rabidi morfu. Quia nulla sufficienti ratione probari potest, horum officium esse superstitiosum, quamquam tales personæ ab Ordinariis diligenter sunt examinandæ, priusquam hoc munus exercere permittantur. Inspiciendum enim est, an hoc remedijs naturalibus exerant, vel ex gratia gratis data, vel ex pacto cum demone: nam in his facile enenire potest demonis deceptio. Confessarij autem magnam adhibeant circumspectionem in iis absolvendis, qui ad sanandos morbos remedijs externis vtuntur, virtutæ naturali carentibus ad effectus huiusmodi, quamvis publice permittantur. Delrius l. 4. q. 41. Sanch. l. 2. sum. c. 40. n. 44.

Denique Observantia euentuum est, quando fortuito aliquid occurrit, ex quo sibi vel alteri aliquid aduersi, vel læti coniectat, & inde suas moderatur actiones, observans loca, verba audita, tempora, vel occussum hominum aut animalium v. gr. si domo egredienti vulpes, aut canis occurrat, aut cadaver, &c. indeque occasionem sumat credendi, negotium, aut diem sibi futurum infaustum, aut exitiale.

Filliuc. tr. 24. c. 6. q. 8. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 5. pun. 4. numer. 21 22. & 23. Lessi. l. 2. c. 43. n. 66. & 66. Clauis Reg. 114.

cap. 6. n. 5.
* *
*

C CAP V T

187 Quando est mortalis, quando veniale?
188 Ex paritate materiæ non est in Observationibus huiusmodi veniale piaculum.
189 Non sunt simpliciter damnandi homines, seu familiæ aliquæ, quæ dant operam quibuldam morbis medendis, ut affecto canis rabidi morfu.
190 Quid observatio euentuum?

CAPVT XXI.

De Blasphemia.

191
Blasphemia
quid.

BLASPHEMIA est locutio falsa contra Deum, sanctos, aut res sacras per modum contumeliae. Dicitur locutio, vt comprehendat blasphemiam, & vocalem. Quia sicut in Fide duo sunt, assentiri articulis Fidei, & eos corde vel ore pronunciare: ita in infidelitate duo sunt, dissentiri veritati reuelatæ, & dicere intus, vel foris contraria Fidei: prima duo pertinent ad Fidem, ac Fidei professionem: alia duo ad infidelitatem, & Blasphemiam. Dicitur falsa, quia omnis Blasphemia aliquid falsitatis habet, siue ex vi enunciationis, siue ex intentione blasphemantis, siue ex modo elocutionis. Verbi gratia Deus nostra non considerat. Deo poeniteat. Vtinam hoc Deus ignoraret, &c. Quamuis enim in oratione imperatoria, & optatiua non possit esse falsitas, vt docent Philosophi: intentio tamen loquentis, & modus loquendi in actu exercito quandam innolunt falsitatem, v. gr. Deum posse tangi poenitentia, Deum posse aliquid ignorare. Dicitur contra sanctos, aut res sacras. Quatenus scilicet ad Deum pertinet: tunc enim talis Blasphemia ultimo tendit in Deum, atque adeo est eiusdem speciei cum Blasphemia immediata. D. Thom. 2. 2. quæst. 13. art. 1. Valent. ibi, dist. 1. quæst. 13. punct. 1. Bannez quæst. 2. art. 1. notat. 1. Sanch. l. 2. sum. cap. 3. 2. num. 6. Tolet. l. 4. ca. 13. Filliucius tract. 25. num. 6. & 9. Nauarr. cap. 1. num. 80. Reginald. l. 18. num. 195. & 196.

192
Est contra
Religionem,
& contra Fidei.

Blasphemia proprie, & formaliter est contra Religionem, & laudem Dei. Quia est quedam contumelia verbalis in Deum, vel in sanctos. Pressius tamen usurpando Blasphemiae nomen pro verbo contumelioso continente, vel sapiente haeresim, Blasphemia Fidei opponitur iuxta D. Thomam citatum. Vt quando Calvinista dicit, Christum in Eucharistia non esse adorandum, quia ita sentit: Hic actus est directe imperatus ab infidelitate, seu haeresi; ac confessioni Fidei contrarius. Similiter si quis dicat Deiparam, non esse Virginem animo abnegandi Fidem saltem exterius, licet interius non ita sentiat. Quia significatio contraria Fidei, quæ est in ipsa materia, seu verbis, est directe volita: ideo enim profert blasphemus huiusmodi verba, vt per ea significet, res ita se habere, & se ita credere. Lessi. l. 2. c. 45. dub. 5. n. 25. Nauarr. sum. c. 12. n. 82. Filliuc. tr. 25. n. 11.

193
Blasphemia
peccatum in
intellectu co-
sistit.

Blasphemiae peccatum, sicuti & haeresis in intellectu consistit: quamvis requirat prauam voluntatis dispositionem, seu affectionem formalem, vel virtutalem: exterioribus autem verbis, seu signis manifestatur, magisque consummatur. Vnde si quis nutu, vel alio facto externo: v. g. in coelum expuendo, Deo inferat contumeliam hoc peccatum non erit à Blasphemia distinctum, sed ad eam reducendum. Suar. 10. de Relig. tr. 3. l. 1. c. 4. n. 3. Lessi. l. 2. c. 45. dub. 5. Filliuc. tract. 5. num. 16.

194
Duplex est,
haereticalis,
& simplex.

Blasphemia est duplex, alia haereticalis, alia simplex. Haereticalis est illa, quæ Fidei articulis directe opponitur, seu qua aliquid asseritur Fidei contrarium, nempe

quando quis intellectu his, quæ corde vel ore dicit, assentitur, tribuendo Deo aliquid, quod ipsi non conuenit: v. gr. improvidu, iniustu esse: tunc autem blasphemus huiusmodi haereticus est, poenisque haeticorum subiacer. Simplex autem Blasphemia seu non haereticalis dicitur illa, quæ nec formaliter, nec virtualiter continet falsitatem contra Fidei veritatem: quales sunt Blasphemiae illæ, quæ per modos optandi, imperandi, aut imprecandi proferuntur: seu illæ, quæ sunt nominatio aliquid, quod reperitur in Deo vere sed per modum contumeliae, & irrisionis: vt si quis nominet membra Christi (calamus ipse horret) pudenda. Sanch. l. 2. sum. c. 3. 2. n. 11. & 36. Azor. p. 1. l. 9. c. 28. q. 1. & 2. Laym. l. 4. tr. 10. c. 6. n. 7. Suar. 10. de Relig. c. 5. n. 8. Filliuc. tr. 25. n. 16. Tolet. l. 4. c. 13. n. 8.

Haud est proprie Blasphemia in ira vel rixa cum aliquo quidquam explicite vel implicite de Deo enunciare, quod sit verum, v. gr. Corpus Dei, Vulnera Dei, Dei Sacramenta: si effectus indignationis contra Deum non tendat, sed tantum contra hominem, vel animantia, quæ aliquis irascitur. Vnde tale peccatum potius est irreligiositas, quæ Blasphemia: & subinde veniale est: quamvis ob scandalum, vel periculum blasphemandi formaliter fieri possit mortale. Nauarr. sum. cap. 12. numer. 85. Caiet. v. Blasphemia.

Frequentius Blasphemia est peccatum mortiferum. Quia ex natura sua graue Deo in ert iniuriam grauius quidem idololatria, peritior, voti violatione, ac sacrilegio. Potest tamen esse veniale ex indeliberatione, & inaduerentia: vt cum aliquis ira percitus, non aduertit verba Blasphemiae quæ profert. Suar. 10. de Relig. tr. 3. l. 1. c. 6. Nauarr. c. 12. n. 84. Filliuc. tr. 25. n. 20. At si homo ita Blasphemare esset assuetus, vt nec curaret correctionem, in statu mortalis peccati esset ob culpam precedentem, id est, quia non abstulit occasionem peccati vnde ipsi indirecte, & in causa Blasphemia voluntaria censeretur. Laym. l. 4. 10. c. 6. n. 3. Sanch. l. 3. sum. c. 5. Tolet. l. 4. c. 11. Ratione autem paruitatis materia non videtur, fieri posse veniale peccatum. Quia non datur paruitas materiae in Blasphemia: cum Deo grauem inferat iniuriam; nisi ita ioco proferatur, vt reputetur minimè Deo irruentiam asserre. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 8. pun. 5. n. 2. Reginald. l. 18. n. 198. Diana p. 5. tr. 5. resol. 3.

Aliquid falsi de Deo dicere ioco aut alio fine, non ex indignatione, Blasphemia non est: contra vera dicere de Deo irrisorie, aut cum indignatione, est plane Blasphemia. Quia tunc in actu exercito & implicite significas, Deum indignationem, aut irrisionem mereri. Valent. 10. 3. l. d. 1. q. 3. pun. 1.

Omnes Blasphemiae, quæ haeresim non continent, sunt eiusdem speciei tam contra Deum, quam contra sanctos. Quia quæcumque Blasphemia sit, repugnat Religioni, qua tribuitur Deo cultus: At Religio, qua tribuitur cultus Deo & sanctis propter Deum, est eiusdem speciei. Ergo. Attamen si Blasphemia procedat ex odio, vel desperatione, vel infidelitate: id erit in Confessione explicandum. Quia etsi ipsa Blasphemiae malitia per se sit eiusdem rationis tamen accedi noua, ac distincta malitia, ex motiuo, à quo procedit. Item est explicandū an

Se&t. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 27

an procedat ex odio in Deum volita: an indire-
cte, ut fit in damnatis: & an fuerit directe. Hæ-
reticales verò Blasphemie inter se differunt; ut
de in Confessione ellet dicendum: Tot Blasphe-
mias hæreticales protuli: & tot non hæreticales.
Caiet. v. Blasphemia. Azor. lib. 9. cap. 28. quæst. 10.

Qualitas autem Blasphemie explicanda necessa-
rio non est, in sententia nostra probabiliori, cir-
cumstantias non mutantes speciem non esse ne-
cessario in Confessione aperiendas. Scio ex alio-
rum mente adhuc aperiendam esse Blasphemie
qualitatem. Quia hæc non est solum aggrauans
circumstantia, sed in hac duplex intercedit mali-
tia, una contra personam, quæ contumelia affi-
gitur, cum sit per se honore digna, & adoratio-
ne Duliæ: altera quatenus redundat in Deum, &
ipsi censetur principaliter fieri. Clavis Reg. lib. 6.
cap. 13. Reginald. l. 18. n. 101. Suar. de Relig. tom. 2.
tract. 3. lib. 1. num. 29. Sanch. lib. 2. sum. cap. 32. n. 29.
Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 6. num. 12. Quid sen-
tiam proprio Problemate exponam.

Plures penæ blasphemis præscriptæ, iure civili
morte plectuntur, aliquando trirēibus, exilio, lin-
guæ plectuntur abscissionem. Iure canonico olim
blasphemantibus erat constituta penitentia so-
lemnis, Clericus deponi iubebatur, laicus autem
anathemate percuti. Verum hæc penæ modo non
videntur usu receptæ. Nonnullis tamen in Prouin-
ciis solet Blasphemia notoria quoad absolutionem
assollet reservari. Reginald. lib. 8. n. 102. & 103.
Azor. p. 1. l. 9. c. 8. q. 9. Toler. cap. 13. Suar. de Relig.
tom. 2. tract. 3. lib. 1. o. p. 7. num. 2.

Mixti fori est Blasphemie crimen, ideo tam per
Ecclesiasticum Iudicem, quam per sæcularem pu-
niri potest, & datur locus præventioni. Inquisito-
res autem hæreticæ prauitatis possunt de eo co-
gnosci, quando continet, aut sapit hæresim. Clavis
Reg. l. 6. c. 13. n. 10. Filliuc. tr. 5. n. 35. Azor. lib. 9.
c. 18. q. 10. Diana p. 4. tr. 8. resol. 9.

Monuerim, eos, qui assueti sunt, maleficia in
Deum, vel in Dinōs iactare, non esse simpliciter
à Confessione sacramentali arcendos: sed ab ea ad
tempus deberi seiungi, ut interim prauam consue-
tudinē exuant, & aliqua ex parte deponant. Si
verò absolutio commodè differri non possit, & si-
gna manifesta detestationis huius sacrilegæ dede-
runt impietatis, absoluantur, imposita salutari pœ-
nitentia agnata quidem criminis gravitate: Azor.
lib. 9. c. 18. q. 18. Sancius in select. d. 20. n. 7.

C A P V T XXII.

De Tentatione Dei.

Tentatio Dei est actus contra Religionem,
quo quis absque iusta causa aliquid dicit,
vel facit, ad capiendum experimentum de
diuina p rfectione, ut de potentia, de sapientia,
de iustitia, de misericordia, de voluntate,
de aliisque Dei attributis. Dixi hoc peccatum con-
tra Religionem esse, quia est quædam contra Deum
irreuerentia velle de ipsius perfectione experi-
mentum fumere absque iusta causa, relictis mediis
ab eo institutis. Quia nullus præsumeret, Deum
tentare, si de eius excellentia certus esset: At qui-
piam agere ex incertitudine de Dei excellentia,
ad diuinam irreuerentiam proculdubio pertinet.
E. Job. & Mend. Theol. Moral. To. I V.

Quamvis ergò quod quis Deum tentet, possit ex
alio vicio provenire, nempe ex incertitudine Fi-
dei, ex defectu Spei, ex præsumptione, ac simili-
bus: ipsa tamen Dei tentatio directe ad irreligi-
ositatem pertinet. D. Tho. 2. 2. q. 97. a. 1. Sylui. ibi
Nauarr. cap. 11. sum. num. 40. Sanch. lib. 2. sum. c. 34.
num. 1.

Dupliciter potest quis Deum tentare, vel ex-
pressa, vel tacite, seu interpretatiue. Tentat expre-
sse, qui dicit, aut facit aliquid ea intentione, ut ex-
perimentum capiat de Dei bonitate, vel potentia,
sine pro se, siue pro aliis: verbi gratia, qui à Deo
petit miaaculum, vel qui se præcipitem agit in pu-
teum, ut experiatur, an se Deus lædi permittat. Ten-
tat tacite, qui aliquid gerit absque intentione ex-
pressa capiendi experimentum de diuina perfe-
ctione: illud tamen quod agit, ex se, & suapte na-
tura ad nihil aliud referri potest, quam ad lumen-
dum documentum de aliqua Dei perfectione: verbi
gratia, cum quis, relictis mediis naturalibus à
Deo ordinatis, agitudine pressus vult sanitati re-
stitui: vel qui, relictæ scala, vellet e turri per aëra
descendere. Certè ad tacitam hanc, seu interpre-
tatiuam Dei Tentationem requiritur, ut effectus
expectetur, vel petatur à Deo. Suar. tom. 1. de Re-
lig. tract. 3. lib. 1. cap. 3. Lessi. ib. 1. cap. 45. num. 3.
Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 5. Reginald. l. 7. m. 26.
Filliuc. tract. 22. num. 261.

Verum Tentatio Dei expressa & formalis, regu-
lariter loquendo, si fiat absque iusta causa, pecca-
tum est lethale. Quia est quidam Dei contem-
ptus. v. gr. si proveniat ex crassa ignorantia, vel
ex dubitatione eorum rerum, quas homo scire de-
bet. Et quando coniungitur cum aperto vitæ peri-
culo, aut gravis læsionis. Et quando adest pericu-
lum scandali. Et si ex curiositate quis petat mira-
cula, quia notabilis irreuerentia est, cum Deo
agere quasi cum curiositatem facere. Suar. tom. 1.
tract. 3. l. 1. c. 2. n. 16. Sessil. l. 1. c. 45. d. n. 1. Tolet. lib. 4.
c. 9. Sanch. lib. 2. sum. cap. 34. num. 5.

Ex his deduco, Dei Tentationem esse morta-
lem, te Martyrio temerè, & absque iusta causa
offerri. (Tunc autem iusta adest causa, quando
Martyrium est sub præcepto, vel sub consilio.)
Quia est in re grani, & prouocantur infideles abs-
que causa ad mortaliter delinquendum. Quod si
aliquando sese Martyres supplicio offerebant, id
erat obtinendæ Fidei ex gravi necessitate, & diui-
ni instinctus excitatione. D. Thom. 2. 2. q. 124. a. 1.
ad 1. Caiet. libid. Nauar. sum. cap. 11. n. 41. & 51. Syl-
uest. v. Martyrium. Mortalis etiam est Dei Tenta-
tio, si quis sine præmia meditatione, nec coactus
iusta causa prædicare contendat, sperans fore, ut
Deus sibi dicenda inspiret, dummodo animo Dei
tentandi id gerat, scilicet si non eo animo, nec scan-
dali nec aliquod detrimentum notabile sequa-
tur: tunc enim erit veniale. Præterea venialis erit
Dei Tentatio, ratione inconsiderationis, aut
ignorantiæ non crasse. Ratione paruitatis mate-
riæ, seu periculi, cui se quis exponit. Ut in leui
morbo nolle medicinis uti, sperando vanè sa-
lutem à Deo, non petito miraculo. Nauar. citat.
Lopez p. 1. Instru. cap. 41. Sanch. l. 2. sum. cap. 34.
num. 16.

Iusta causa, Deum tentandi pro aliis est vel ne-
cessitas, vel utilitas. Necessitas quidem, cum i-
sta causa non apparet facultas viam Dei aliter mani-
festandi: quomodo Elias Deum tentauit,
ut populus incredulus eum reciperet, & Pro-
phetas Baal comminueret. Utilitas verò, cum
C 2 speratur

203
Tentatio Dei
expresse, vel
tacite.

204
Tentatio Dei
formalis pec-
catu lethale.

205
Etiam est
mortalis, te
Martyrio ten-
dere offerre.

Et prædicare
sine præmia
meditatione
sperans
quid à Deo
acciperetur,
si fiat animo
Deum ten-
tandi.

Ratione in-
consideratio-
nis, & igno-
rantia, ve-
nialis est.

206
Quam sit
iusta causa
Deum ten-
tandi.

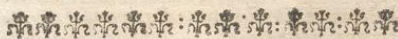

28 Theologia Moralis Lib. XXVIII.

speratur probabilitate fructus in his, in quibus Deum manifestari volumus: ut quando quis petit miraculum ad infidelium conversionem. Hoc autem non nisi admodum est gerendum: quia miracula petenda non sunt, nisi vel ex divina reuelatione, vel ex instinctu Spiritus sancti interno, vel nisi necessitas & utilitas omnino evidens fuerit: alioqui temere attentat facere miracula se, fidemque suam ludibrio exponit. D. Thom. 2.2. quest. 124. art. 1. ad 3. Layman. lib. 4. tr. 10. c. 5. num. 2. Tolet. lib. 4. c. 19. n. 8. Azor. p. 1. lib. 9. c. 1. q. 7. Lessi. lib. 2. cap. 45. num. 5.

207
Explicat in
Confessione,
an Tentatio
Dei fuerit
expressa, an
tacita.

In confessione explicandum, num Tentatio Dei fuerit expressa, num tacita. Quia Tentatio Dei expressa differt specie à tacita, seu interpretatiua: procedere enim solet ex principis, & causis moralibus longè diuersis, & diuersimodè diuinæ reuerentiæ aduersatur. Tum etiam, quia exigitur manifestatio intentionis, qua factum est opus, quo tentari Deus dicitur: quando enim tentatio expressa procedit ex dubio de aliquo Dei attributo, tunc esset coniuncta malitia lethalis contra fidem: Suar. tom. 1. tract. 3. l. 1. cap. 3. num. 6. Sanch. lib. 2. sum. c. 3. n. 11. Reginald. lib. 17. num. 227.

CAPVT XXIII.

De Sacrilegio.

208
Quid sacrilegium.

Sacrilegium dicitur à sacris legendis, id est fuffurandis. Vnde primò videtur impositum ad significandum furtum rei sacræ: postea tamen extensum est ad signandam omnem iniuriam, aut violationem rei sacræ. Rectè ergo sacrilegium definitur, Violatio rei sacræ. Res sacræ vocatur, quæ ad Dei cultum peculiari modo est dedicata. Hæc autem dicitur violati, quando indignè, seu contra reuerentiam Deo in rebus ipsi dicatis debitam tractatur. Suar. lib. 3. de sacrileg. Lessi. lib. 2. cap. 45. num. 6. Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 7. ex D. Thom. 2.2. q. 99. a. 1.

209
Tres sunt Sac-
rilegij spe-
cies: Contra
personas sa-
cras, contra
loca sacra,
contra res sa-
cras.

Tres Sacrilegij species distinguo. Primam contra personas sacras, secundam contra loca sacra, tertiam contra res alias sacras. Et nullum existimo sacrilegium esse, quod ad tria hæc reduci non possit. Nomine personarum sacrarum veniunt Clerici, & Religiosi, siue sint professi, siue non. Nomine locorum sacrarum intelligitur Templum autoritate Episcopi consecratum, Monasteria, Hospitalia, & alia loca, consecratione Episcopali Deo dicata. Nomine rerum sacrarum signantur Sacramenta, vasa sacra, vestes sacræ, & alia huiusmodi. Ideo committitur sacrilegium violando ea, quæ vel significant sacra: ut sunt sacra verba; vel repræsentant sacra: ut sunt imagines Christi Domini, & Sanctorum; vel adhibentur tanquam instrumenta in sacris administrandis: ut sunt calices; vel efficiunt sanctitatem, ut sunt Sacramenta. Azor. part. 1. lib. 9. cap. 27. Filliuc. tract. 24. num. 222. Bonacin. tom. 2. d. 3. quest. 6. punct. vnic. Nauarr. summ. cap. 27. num. 98. Reginald. lib. 19. num. 57.

210

Quatuor modis contingere potest Sacrilegium contra personam. Primò inferendo manus violentiam in Clericum, vel Religiosum aduersus priuilegium Canonis, cap. si quis suadente, 17. q. 4. ringeri sacri legum conu. Ma. p. 1. lib. 9. c. 1. q. 7.

tas in Clericum, vel Religiosum aduersus priuilegium Canonis, cap. si quis suadente, 17. q. 4. ringeri sacri legum conu. Ma. p. 1. lib. 9. c. 1. q. 7. quod ex motiui virtutis Religionis Ecclesiasticis, ac Deo sacratis personis est concessum. Malitia autem huius sacrilegij primario oritur ex Ecclesiæ, Religionis motiui, prohibitione: vnde sublata etiam excommunicatione, esset, remanente prohibitione, Sacrilegium. Secundo patrat, personas Ecclesiasticas subiiciendo secularis fori iudicio, aduersus priuilegium exemptionis illarum. Et hoc Sacrilegium diuersum est à percussione: vnde si Iudex tanquam priuata persona feriat Clericum, vel tanquam Iudex illum violententer detineat, non satisfaceret confessioni dicendo generatim, se manus violentas in Clericum iniecit: sed debet exprimere, se id gessisse iurisdictionem exercendo, quæ iniuria longè est diuersa, ideòque censura multiplicatur. Tertiò perpetratur Sacrilegium per impositionem tributi exigendo iniuste à Clericis temporaria bona; quia fit contra immunitatem Clericis concessam: fiet ergo peculiaris iniuria, & consequenter distincta Sacrilegij erit species. Quartò committitur luxuriosè violando Corpus sacratum continentie perpetuæ voto. Quod intelligendum est tam de persona, quæ aduersus proprium votum fornicatur, quam de altera, quæ turpitudinis est complex. D. Thom. 2. 1. quest. 99. art. 1. Filliucius tract. 24. num. 217. Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 7. num. 10. Lessius lib. 2. cap. 45. num. 12.

Ad secundam speciem sacrilegij atinet quidquid contra sanctitatem loci sacri geritur. Profectò locus sacer censetur ille, qui publica est ad sacrificium Missæ, vel alia Ecclesiæ Sacramenta, aut diuina Officia celebranda, autoritate dedicatus: tamen necdum consecratus, aut benedictus sit. Priuata verò Oratoria non consecrata, nec benedicta, aut eremitoria inter loca sacra numerari non debent, etiam si Episcopus dederit Missam in eis celebrandi facultatem: quapropter neque Ecclesiastica immunitate huiusmodi priuata Oratoria gaudent. Porro locus sacer latius patet, quam Ecclesia. Nam locus sacer censetur quicumque ad vsum pium, & religiosum publicè destinatus, ac veluti Deo dicatus est, ideòque profanis vsibus deputari amplius non potest. Vnde inter loca sacra annumerantur Monasteria & Xenodochia Episcopi autoritate erecta. Ecclesia verò appellatur locus, qui ab Episcopo consecratus, aut alia ratione, verbi grati, Crucis erectione deputatus est ad publica Officia diuina, & Sacramentorum vsum. At iuxta priuilegiorum extensionem nomine Ecclesiæ in fauorabilibus veniunt etiam Monasteria, Xenodochia, & alia pia loca. Syl. parratur sacri legum conu. Ma. p. 1. lib. 9. c. 1. q. 7. tract. 10. cap. 7. num. 6.

Parratur Sacrilegium quoties id fit, quod iure prohibetur sacro in loco, seu in Ecclesia gerendum. Prohibita autem ad tria capita possunt reuocari. Primum est, gerere in ea actum, quo ipsa poluitur. Secundum, vi Ecclesiæ tanquam communis loco ad actum profanum exercendum. Tertium, loci sacri immunitatem violare. Suar. lib. 3. de sacril. p. 1. lib. 9. c. 1. q. 7. cap. 4. Filliuc. tract. 29. num. 235.

Ad primum caput reuocantur quinque actus prohibiti in Ecclesia, quibus poluitur. Primus est hominis occisio, quæ sit culpabilis. Secundus est humani

Secl. I. De Præcepto I. Recept. Sent. 29

humani sanguinis effusio, potest enim adesse effusio absque homicidio & hoc sine illa, vt si homo suffocetur. Tertius est, effusio humani seminis. Quartus excommunicati vicandi sepultura. Quintus sepultura non baptizati.

De homicidio.

Profecto quoad primum vt homicidium Ecclesiam violet, debet esse voluntarium, & iniuriolum, & intra ipsam Ecclesiam patratum, & consummatum. Hinc excluditur homicidium casuale, inuoluntarium, supra Ecclesiam testum, vel circa ipsius parietes factum. Violaretur autem Ecclesia per mortem rei in ea à Iudice executioni datam. Quia talis mors non solum est iniuriola Ecclesiae, sed etiam reo, qui ius habet, tali in loco non interfici. cap. Proposui, de consecr. cap. vni. de consecr. in 6. cap. Consuluisti, de consecr. cap. Ecclesiam de consecr. d. 1. Reginal. l. 9. n. 1. 7. Suar. 3. p. d. 8. sect. 4. de Euchar. Graf. l. 2. c. 48. n. 24. & 25. Coninch. q. 93. a. 1.

De sanguinis effusione.

Quod ad secundum, debet sanguinis effusio esse iniuriola: vnde si fiat ad sui defensionem cum inculpatæ tutelæ moderamine, vel ab amēte, vel à furioso, vel à puero nondum vtrationis prædito, vel casu à regula aut lapide excidente, non polluitur Ecclesia. Quia effusio illa non est iniuriola. Præterea requiritur aliqua sanguinis abundantia, & non sufficiunt duo, vel tres guttæ. Polluitur etiam Ecclesia, si vnus exeratur in ipsa, & sanguis extra profluat: è contra autem non polluitur, cum aliquis extra Ecclesiam vulnus accipit, & in illa postmodum sanguinem emittit. Nec violatur, quando in illa existens aliquis telo, vel scilicet, seu armis missilibus vulnerat, percutit, aut confodit eum qui extrà versatur: nec circumstantiam Sacrilegij tunc confiteri tenetur. Quia non consummatur peccatum percussione, aut occisione in loco Sacro. Diana citans Marchinum, Fagundes, Sa, & alios, p. 6. tr. 6. resol. 24. Nec Sacrilegium erit, si vnus occidas, aut vulneres in loco Sacro, quem nec formaliter, nec virtualiter intendebas occidere, vel vulnerare, intendendo tamen alium. Quia occiso respectu illius fuit inuoluntaria, & casualis. Vnde talis nec irregularitatem incurrit cap. si quis de homic. volunt. Suar. de censur. dist. 22. sect. 1. Fagundes. de præcept. 2. l. 4. cap. 4. numer. 15.

De effusione seminis.

Quoad tertium actum, scilicet seminis effusionem humani, polluitur Ecclesia si veneris actus in loco Sacro illicitè fiat, vel licitè vt in coniugatis, absque necessitate. D. Tho. 2. 2. q. 154. a. 10. Azor. 3. p. 3. cap. 27. q. 8. Lessi. l. 4. cap. 3. dub. 12. numer. 84. Per desiderium libidinosum, vel contactum turpem absque pollutione, non patratyr Sacrilegium, nisi quando desiderium tenderet ad gerendam copulam in loco Sacro: vel contactus turpis esset cum periculo pollutionis. Quando verò absolute desideratur femina in Templo, nec distinguitur, an copula desideretur habenda in Templo, vel extra, non est Sacrilegium. Quia desiderium illud iudicandum est secundum communem modum concupiscentiæ, qui quidem est, vt extra templum fiat: secus si habuit desiderium, seu intentionem gerendi in Ecclesia copulam. Quia hæc intentio est eiusdem rationis cum actu externo, qui habet specialem sacrilegij malitiam incon-

fessione exprimendam: cum actus ille si executioni daretur, Ecclesiam pollueret. Ratio autem cur per contactum turpem absque pollutione non committitur sacrilegium, est, quia Ecclesiae violatio non est de iure naturæ: si enim esset, quocumque peccato mortali violaretur: sed de iure positivo: Ergo solum violabitur in casibus à iure expressis: atqui in iure solum exprimitur sanguinis, ac seminis effusio. Nauar. sum. c. 16. n. 1. Sanch. l. 9. de matr. d. 11. n. 10. & 11. Nauar. 10. 1. sum. c. 206. Filliuc. tr. 10. n. 133. 2. d. 6. q. 15. pun. 1. Quoad quartum, quando sepelitur ex-

De sepultura excommunicati vicandi.

communicatus vitandus, illius ossa proicienda sunt à loco Sacro, modo ab ossibus fidelium possint distingui. Si post cadauera dissoluta ossa proicienda, quomodo, sepeliri sine Ecclesiae pollutione possunt? Bonac. de matr. d. 4. pun. ult. n. 2. Denique circa quintum seu non baptizati sepulturam moneo, Ecclesiam non pollui, quando in ea Cathecumenus ante susceptum Baptismum sepelitur. Quia decessisse cum flaminis lauacro præsumitur. Porro filius potest sepeliri cum matre quæ parturiens, haud orto filio, moritur. Quia tunc filius pars matris censetur: secus si sit natus, & non dilutus. Sylui. 3. p. q. 8. a. 3. q. 1. & alij. Polluta Ecclesia censetur etiam pollutum cœmeterium illi cõgruum. Quia cœmeterium cõsecratum privilegio eodè, quo Ecclesia, gaudet, accessoriū enim sequitur principale. At cœmeterio polluto, non censetur polluta Ecclesia. Quia minus nobile nobilior non trahit. Adnoto, adesse discrimen inter Ecclesiae pollutionem. Nam polluta Ecclesia, etiā omnia polluitur altaria, quæ in ea eriguntur: quemadmodum vice versa altare pollui non potest, quin etiam corpus Ecclesiae violatum censetur. At vero si Ecclesia excretur combustis, aut corruentibus parietibus, vt denno debeat consecrari: non idè etiam altera consecratione, vel reconciliatione aliqua indigent: sicuti vice versa altare per fractionem enormem excretatur, seu consecrationem amittit, sine ipsius Ecclesiae execratione. Syluest. V. Altare. q. 11. Polluta autem Ecclesia, non censetur altare portatile pollutum. Quia non videtur habere tantam cum Ecclesia connexionem, sicut altare fixum. Lezana 10. 3. vers. Altare numer. 21. & alij. Ecclesia polluta reconciliationi fieri debet vel per Episcopum, si Ecclesia erat consecrata: vel etiam per simplicem Sacerdotem, si tantum benedicta, Syluest. Nauar. & Tolet. apud Syluium 3. p. q. 83. a. 3. q. 1. Monuerim, cum Ecclesiam censi pollutam, vt indigeat reconciliatione, quando causæ memoratæ sunt publicæ vel per euidentiā rei vel per confessionem aut probationem inridicam. Quandiu autem sunt occultæ, nulla opus est reconciliatione. Plura 10. 3. tradidi.

Polluta Ecclesia censetur pollutum cœmeterium.

Differentia est inter Ecclesiam pollutionem, & execrationem.

Reconciliatio Ecclesiae pollutæ.

Profecto ad secundum caput reducuntur tres actus forenses prohibiti fieri in Ecclesia ob eius reuerentiam geri. Primo Placitum, vbi de sanguinis effusione, & corporali poena agitur. Secundo Mercatus. Tertio Furtum siue sit rei Sacrae, siue non. Præfatis actibus possunt adiungi alij, v.g. Seditio cum qua cõiunctæ esse solent cõclamations, & impetus: Concilia secularia, & Parlamenta. Vana foeda, profana colloquia, indecētiæque cõiuncta. Omnes communiter. Ad caput hoc reuocatur primo, Ecclesiam

214. Actus forenses prohibiti in Ecclesia.

30 Theologia Moralis Lib. XXVIII.

infringere aut suis bonis spoliare. Certe effringentibus & spoliantibus Ecclesiam praescripta est poena excommunicationis ipso facto. Non tamē hac excommunicatio incurritur per alteram solum actionem, sed per utramque nempe per fractionem, & spoliationem. *si quisquis* 17. q. 4. Bonac. to. 2. d. 3. q. 6. *pun. uni. n.* 12. secundo, in domibus Ecclesiarum placita non agere saeculares ministros, neque hospitium sibi vendicare. Tertio, diruta Ecclesia, non posse ad usus profanos converti eius materiam. Quarto, delinquentes, qui ad illam confugiunt per vim extrahere, exceptis casibus in iure permissis. cap. 1. de immunit. Eccl. cap. lingua de consecr. dist. 1. cap. Deservit. cap. Miror. 27. q. 4.

Ad tertiam sacrilegij speciem pertinent ea peccata, quibus alia res sacrae temerantur. Primo contingit abutendo sacramentis, vel ea indignē administrando, in mortali, vel conferendo indignis, vel indignē recipiendo, vel alia ratione conculcando, proliciendo &c.

secundō profanando vasa sacra, vel Calices, vel Sacras Vestes. Tertio violando imagines, quatenus usurpantur ad divinum cultum, ut agunt heretici. Quarto abutendo Sacrae Scripturae sententiis ad superstitiones, ad facitias, ad amatoria, ad stabiliendas haerese: eodem pertinet musica lasciva vel profana rebus divinis adhibita. Quinto, si reliquiae sanctorum indecorē habeantur si dissipentur eo animo, nē debito cultu honorentur. Sexto, si dies sacri operibus seculis, vel aliis prohibiti violentur. Septimo denique, si decima quae ab Ecclesia consecratae sunt divino cultui, non solvantur. D. Tho. 2. 2. q. 99. a. 3. Valent. 3. p. dist. 6. q. 15. Lessi. l. 2. cap. 45. dub. 3. numer. 25. Filliuc. rr. 24. num. 241.

Scio præcepto 1. Decalogi attribui materias de Fide, Spe, & Charitate, de Decimis, de Beneficiis, de Religionis statu, de Immunitate Ecclesiae de Simonia, &c. Has autem favente Numine propriis in locis enucleam.

SECTIO SECVNDA.

De Præcepto primo Decalogi Problemata.

CAPVT XXIV.

Circa Oratione in communi.

PROBL. I.

Religio, qua Deus colitur distinguitur, & non distinguitur à Religione, qua Sancti coluntur.

116
Non distin-
guitur.

ON distinguitur. Quia charitas, qua amatur Deus, & qua proximus propter Deum amatur, eadem est: Ergo etiam erit eadem Religio, qua Deus, & Sancti propter ipsum vel oratione vel reverentia coluntur. Sic Marfil. 3. q. 8. a. 1. in fine. Probabile reputat Lessi. l. 1. cap. 36. dub. num. 16.

217
Distinguitur
plane.

218
Eligo hanc
communem
rem plane
sententiam.

Distinguitur quidem. Quia ubi est diversa ratio formalis cultus, ibi est cultus diversus diversaeque virtutis: sed in cultu exhibito Deo est diversa ratio formalis à cultu sanctis exhibitto, qua sancti sunt: nam Deus ob excellentiam creatam colitur, sancti verò ob excellentiam creatam, & participatam: Ergo. Ita D. Tho. 2. 2. q. 81. a. 4. & q. 103. a. 3. Bonac. Richard. Gabri: Durand. & alij in 3. dist. 9. Suar. l. 2. de habitu Relig. c. 5. num. 4. Lessi. bivar. Palaus to. 2. d. 1. n. 6.

Eligo communem opinionem hanc, asseroque cultum sanctis exhibitum ob sanctitatem ipsi inhaerentem pertinere ad diver-

sam Religionis virtutem ab ea, ad quam pertinet cultus Deo exhibitus, vel exhibitus sanctis, quā Deum representant. Quia non obstat hanc sanctorum excellentiam dicere ordinem intrinsecum ad divinam non enim attingit, ut dicitur, ordinem sed quatenus in se est, quoddam bonum excellens reddens hominem dignum honore. Licet enim qualibet creatura intellectualis dicat ordinem ad Deum: nihilominus tamen potest per se esse digna aliquo honore distincto ab eo, quo Deus est dignus, quia habet excellentiam ab illo distinctam. Hinc colligo differentiam, quae est inter reverentiam exhibitam imagini Christi, & reverentiam exhibitam sanctis, quatenus tales sunt. Nam quando imago Christi adoratur, & colitur, non adoratur, & colitur ob aliquam excellentiam ipsi inhaerentem: sed ob excellentiam, quae in prototipo, & exemplari reperitur, & quatenus illud respicit, ita ut exemplar sit, quod formaliter adoratur, & cui nos formaliter submittimus; imagini autem materialiter tantum. At sanctus, quā sanctus est, habet propriam excellentiam distinctam ab excellentia divina quae illum dignum honore efficit: ac proinde petit distinctam virtutem, ut honoretur, ab ea, quam ipse Deus requirit.

PROBL.

Secl. I. De Præcepto I. Recept. Sentent. 31

PROBL. II.

Possumus, & non possumus animabus Purgatorij nos commendare, & ad illas orationem fundere.

²¹⁹ *Non possumus. Quia inutiliter id geremus, cum incertum sit, ipsas ibidem existentes pro nobis orare, neque nostras orationes cognoscere. Posita autem hac incertitudine otiosum esse videtur, ab illis aliquid postulare, ut potè quæ non intelligunt petitionem. Sic Sylvest. v. Oratio, Navar. de orat. cap. 1. num. 22. Relato D. Tho. Paludan. & Alenf. Inclinat. Suar. l. 1. de orat. cap. 10. num. 25. iuncto num. 27. & 28. Azor. part. 1. l. 6. cap. 30. quest. 4. Valent. 2. 2. dict. 6. quest. 2. punct. 7.*

²²⁰ *Possumus quidem. Quia probabilis est, animas in Purgatorio constitutas pro nobis orare, nostrasque orationes cognoscere. Ergo inutile non erit, nec otiosum, preces ad ipsas dirigere. Ita Palaus tom. 2. d. 1. punct. 4. n. 7. Bonac. alios referens, d. 1. de hor. canon. quest. 1. punct. 1. & alij.*

²²¹ *Hoc probabilis esse reor existimans animas in Purgatorio existentes nostras preces media revelatione dignoscere custodis Angeli sui vel nostri. Unde sentientem in hac oratione fructum, aut devotionem hand ab ea amovendum existimo. Nam si cognoscunt, quomodo gratitudinis ergo, non ad Deum pro orante precabuntur, cum ferè nunquam eas oramus ut pro nobis precentur, nisi nostris fuis pro earum liberatione precibus?*

PROBL. III.

Anima in Purgatorio commorantes possunt, & non possunt, pro nobis orare.

²²² *Pro nobis orare non possunt. Quia nostras necessitates non agnoscunt, & quia licet agnoscant, sunt in statu potius satisfaciendi, quam impetrandi, magisque debent ab aliis auxiliari, quam aliis auxilio esse. Sic D. Tho. q. 83. art. 11. ad 3. Alenf. part. 4. q. 91. memb. 4. Navar. in enchir. de orat. si prelod. num. 26. & 29.*

²²³ *Possunt pro nobis orare. Quia pœnæ, quam animæ in Purgatorio existentes patiuntur, impedire eas non potest ab oratione pro nobis insistenda: tum quia æquo eam animo fufinent, tum quia nos feruenti charitate prosequuntur, nec desiderium, quod in hac vita degentes nostræ habebant salutis, est illis imminuentium: tum quia vident, se hac oratione summè Deo placere. Ita Bellar. l. 2. de Purgat. cap. 15. Medi. quest. 5. de orat. Valent. 2. 2. dict. 6. quest. 2. punct. 6. Lessi. l. 2. cap. 37. dub. 5. num. 23. Suar. l. 1. de orat. c. 11. n. 19. Palaus tom. 2. d. 1. punct. 5. num. 8.*

²²⁴ *In confirmationem Problematis secundi hanc addidi quætionem, probabiliorumque hanc duco sententiam. Quia licet animæ in*

Purgatorio commorantes sunt in sacris patiendi, & nostro indigent auxilio, & orationibus: hoc tamen non tollit, quominus etiam ipsæ valeant nobis correspondere. Quod si dicamus, nostras necessitates non agnoscere, nec orationes percipere: (quod supra abnegavi) inde solum infertur, non posse pro nobis specialiter orare, hoc est, pro speciali necessitate: at non infertur, orare non posse in genere pro nobis, petendo à Deo ut nobis impertiat, quod sua voluntati, & diuinæ gloriæ magis est consonum, nostrasque petitiones exaudiat, si id videat expedire. Vnde laudabilem admodum reor devotionem illum, qui ut aliquid à Deo impetrent animæ salutem, aut licitæ corporis commoditati congruens ad animas in Purgatorio existentes Deo charissimas, profusis orationibus: & suffragiis accurrunt: docet enim experimentum (testis loquor) efficacissimam apud Deum esse earum intercessionem.

PROBL. IV.

Ut infallibiliter à Deo impetremus, quod postulamus, necessarium est, & necessarium non est, ut pro nobis ipsis ea oratio fiat.

²²⁵ *Vidimus scilicet, i. quatuor condiciones apponi à D. Tho. 2. 2. q. 83. a. 15. ut apud Deum sit efficax oratio, nempe necessariam esse vel vtilem ad salutem, piam perseverantem, & pro nobis ipsis profusam. Circa hanc quartam conditionem, do quætionem, an necessarium sit ad hoc ut infallibiliter impetres, ut pro te ipso exores?*

²²⁶ *Necessarium est. Quia Christus Dominus Ioa. 16. dixit: Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Vbi D. August. rr. 102. in Ioa. innuit, ut nobis detur, pro nobis esse postulandum. Vnde illa promissio infallibilis Dabit intelligenda est, cum pro nobis oramus: Dabit vobis. Sic D. Tho. ubi supra, & probabile existimat Palaus 10. 2. d. 2. punct. 7. n. 9.*

²²⁷ *Necessarium non est. Quia aliis in locis est facta absolute promissio absque ea limitatione. Mat. 7. Omnis qui petit, accipit: & qui querit invenit. Ioa. 14. Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo hoc faciam. Et quia hac via commendatur diuina misericordia, & liberalitas, cum non solum audiat orantes pro se, sed etiam pro aliis. Ita Palaus citat. Tolerus in Ioan. c. 16. annot. 30. Valent. d. 6. q. 2. punct. 4.*

²²⁸ *Hoc non solum existimo satis probabile, ut ait meus Palaus, sed & probabilis. Quia quæ aliis donantur, ob meam petitionem, mihi donantur iuxta illud Pauli. Act. 27. Ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum. Vnde sic expono illum locum Ioannis: Si quid petieritis Patrem, seu pro vobis, seu pro aliis, dabit vobis, quia vobis datur quodcumque pro oratione vestra alij accipiunt. Porro sic excitamur ad charitatem mutuam exercendam, cum sciamus, posse nos postulata efficaciter consequi æque pro aliis, ac pro nobis, si ex parte aliorum non sit resistentia: hoc enim semper requiritur, sicut etiam requiritur, cum pro nobis oramus.*

PROBL. V.

Stantibus quatuor conditionibus, quas D. Thomas requirit ad orationis efficaciam, Deus petita ex iustitia concedit, & non concedit ex iustitia.

219
Ex iustitia
concedit.

STantibus conditionibus illis, quas D. Tho. 2. 2. q. 83. a. 15. scilicet ut sit oratio necessaria, seu utilis ad salutem, piam, perseverantem, & pro nobis, (aut pro aliis probabiliter) effusa, Deus ex iustitia petita concedit. Quia Deus promisit recte petenti se concessurum postulatum: ergo de iustitia. Nam iustitia petit, ut unicuique ius suum servetur: sed quilibet petens recte ius habet fundatum in divina obtinendi quod postulat promissione. Ergo sic Medina 11. de orat. q. 8. sine.

230
Non concedit
ex iustitia.

Concurrentibus his quatuor conditionibus non concedit Deus, ex iustitia, petita, sed ex fidelitate. Quia petitio est solum conditio, ut promissio habeat effectum, & ut talis expostulatur, non autem expostulatur ut opus recompensandum postulati concessiones ad obligationem autem iustitia necessarium erat, ut Deus postulata concederet in recompensationem petitionis, sicuti concedit gloriam in meritorum recompensationem. Ita Valent. 2. 2. d. 6. q. 2. pun. 4. Suar. l. 1. de orat. c. 27. n. 4. Palas p. 2. d. 2. pun. 7. num. 10.

231
Eiusdem
sententia.

Existimo dicendum minimè ex iustitia Deum implere postulata. Quia non concedit in compensationem petitionis, sed postulat petitionem ut conditionem suæ promissionis: Vnde efficitur non obligari ex iustitia, sed ex fidelitate. Exemplo humano est manifestum. Nam si promitto dare eleemosynam cuilibet inopi à me postulanti, non ideo obligatus essem de iustitia implere, sed solum ex fidelitate, seu Religione in Deum.

PROBL. VI.

Oratio oblata pro pluribus quo ad impetrationem, prodest, non prodest aequè singulis, ac si pro singulis offerretur.

232
Prodest aequè
singulis.

Certè quoad satisfactionem cum limitata sit, manifestum est, non aequè prodesse. Quoad impetrationem autem prodest aequè singulis. Quia hæc in benignitate Dei infinita, eiusque promissione fundatur. Sic nonnulli Recentiores, quorum sententiam Castro Palas probabilem esse putat tom. 2. dist. 2. punct. 7. num. 11.

233
Non prodest
aequè singulis.

Non prodest aequè singulis. Quia est impetratio in benignitate, & misericordia divina principaliter, fundatur: fundatur etiam in ipsiusmet petitionis congruitate. Quod abunde convincitur ex eo, quod fervens oratio aptior est ad impetrandum, quam tepida: sed petitio pro pluribus applicata non aequè congruit singulis, ac si pro singulis funderetur. Ita Nauar. de orat. o. 10. n. 48. Couar. 4. p. Alma mater 1. part. S. 4. num. 9. Azor. tom. 1. l. 9. quest. 7. Suar. l. 1. de orat.

cap. 27. num. 6. Medi. C. de orat. quest. 21. Pala. citat.

Hoc probabilis reor. Quia petitio pro pluribus applicata non aequè congruit singulis ac si pro singulis esset; nam singuli in petitione illa communi confusè, & indistinctè intelliguntur. Secus in petitione speciali. Certè Ecclesia sæpè orat pro aliquo peccatore speciali, quod consultum non esset, si orando pro omnibus peccatoribus aequè illi prodesset.

PROBL. VII.

Præceptum orationis obligat, & non obligat, cum per contritionem, aut Sacramentum ad gratiam nos volumus dispendere.

Premitto tempus huius obligationis non esse quodlibet instans, vitæ suæ physicum, sine Nonnulla morale, ut aliqui hæretici relati à D. Angult. suppon. har. 53. asseruere. Quia hoc est regulariter impossibile. Vnde huius obligationis tempus prudentis arbitrio est determinandum. Aliqui autem eventus à Doctoribus enumerantur, in quibus videmur obligati exorare. Primus, cum agnoscimus, nos aliqua grauissima tentatione virgeri, quæ in periculo consentiendi constituit, ad cuiusque victoriam extraordinario Dei auxilio indigemus omnino ex charitate tenemur orare, ut à Deo tali auxilio donemur. Quia debemus apponere medium ad illius conueniens impetrationem. Idemque & eadem ratione dixerim de opere admodum auidio, ut de Martyrio. Secundus, quando proximus in maxima spiritali necessitate versatur, & moraliter existimamus alia via præter orationem non posse succurri, & orationem effectum habituram. Quia ex charitate proximo debita tenemur, eius bonum spirituale procurare, cum facile possimus: alias non tenemur. Sic Lessi. l. 2. c. 37. dub. 3. n. 12. Nauar. l. de orat. c. 3. n. 14. Non tamen requiritur, ut certè agnoscamus, orationem profuturam, sufficit, si cum magna probabilitate id opinemur. Suar. l. 1. de orat. c. ult. n. ult. Alia vero à Doctoribus asseruntur, quæ problematice defendo. Quæstio ergo, num præceptum orationis obliget, cum per contritionem, aut Sacramentum ad gratiam nos volumus dispendere?

Obligat quidem. Quia speciali Dei indigemus auxilio ad effectum gratiæ recipiendum, quod precibus impetrandum. Sic Lessi. citatus. Valent. 2. 2. d. 6. q. 1. pun. 3. & probabile reputat Palas 10. 2. d. 2. pun. 8. n. 4.

Non obligat. Quia auxilio ordinario adiuti, possumus nos ad recipiendam gratiam dispendere, quin oratione aliqua præueniamur. Ita Suar. l. 1. de orat. c. ult. n. 17. Palas ubi sup.

Existimo P. Lessij, & Valentie veniam primam sententiam regulariter veram non esse. Quia ex cogitatione diuinæ offensæ possumus ordinario auxilio adiuti, nos ad gratiam dispendere.

PROBL.

PROBL. VIII.

Cum primum rationis incipit vsus tenemur, & non tenemur oratione vii.

238 Tenemur. Tenemur profecto. Quia tunc ad Deū tenemur conuerſi, ac proinde ipſum orare, vt nos ad conuerſionem diſponat. Sic Sylueſt. v. oratio. q. 8.

239 Non tenemur. Minime tenemur. Quia illa obligatio de conuerſione ad Deū in primo rationis vsu inſtanti, non eſt adequatè firma. At eſto, firma eſſet, ea poteſt abique oratione geri. Ita Valent. 2. 2. diſt. 6. quæſt. 2. n. 3. Leſſi. l. 1. cap. 37. dub. 3. Suar. l. 1. de orat. cap. 30. n. 18.

240 Cum aliis opor. Cum hiſ opinor. Nam quæ repugnantia inueniri poteſt in eo, quod excitati per fidem, moueamur immediatè ad volitionem Deo ſeruiendi, eiufque implendi præcepta. Excitari autem per fidem priuſquam conuenienter oremus, neceſſarium reor. Quia orationem fides antecedit, iuxta illud Pauli Rom. 10. Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt? Vt autem excitemur ad fidem vt illam Deo ſeruiendi volitionem foueamus, oratio neceſſaria non eſt.

PROBL. IX.

Præceptum orationis inſtat, & non inſtat, cum ex obligatione Sacrum annuimus.

242 Inſtat. Inſtat præceptum. Quia tunc ſaltem tenemur orantibus aſſiſtere, & mediis illis orare. Sic Sylueſt. v. oratio. q. 8.

242 Non inſtat. Minime inſtat. Quia ſufficienter ſatisfacimus publicæ obligationi orandi pro populo, ſi ſacro cum debita deuotione, ac reuerentia aſſiſtimus. Ita Palaus tom. 2. diſt. 2. pun. 8. num. 4. & alij.

243 Ad rem non eſt Sylueſtri ſententia. Profecto Sylueſtris ſententiam ad rem non eſſe reor. Quia in præſenti non inquirimus de obligatione orationis publicæ, ſed priuatæ, ac perſonalis. Concedo namque, nos ſatisfacere obligationi publicæ orandi pro populo, dum debita detentione aſſiſtimus: at nullo modo ſatisfacimus obligationi priuatæ orandi, cum vrget tentatio, & in peccandi periculo ſumus conſtituti, & in aliis euentibus. Hæc enim priuata oratio pro cuiuſlibet neceſſitate imponitur: quæ cum diuerſa in ſingulis reperiatur, diuerſum tempus expoſtulat: ac proinde conueniens non erat, vt ſolum tempus ſacrificij, quod omnibus commune eſt, omnes obligaret. Monuerim, ſæpè nos ab obligatione orandi in præſatis caſibus excuſari, quia obligationis inuincibiliter obliuiſcimus, cum nec agnoſcimus tentationis grauitatem, nec ad periculum huiuſmodi repellendum, orationis neceſſitatem, vt Suarius l. 1. de orat. cap. 40. num. 18. annotauit.

PROBL. X.

Qui orationem omittit, quando orare tenetur, peccat, & non peccat contra Religionem.

144 Quæſierim, nūm orationem omittens, quo tempore tenetur orare, non ſolum peccet contra illam virtutem, ad cuius conſeruationem oratio neceſſaria reputabatur, ſed etiam contra Religionem? v. gr. tentatione quis periculofa vrgetur aduerſus caſtitem, orationem omittit, quæ debet à Deo auxilium, ad tentationem vincendam, obtinere, ſuccumbit: peccat nē hic ſolum contra caſtitem, an etiam contra Religionem?

243 Solum contra caſtitem delinquit. Quia ſolum ex periculo violandi caſtitem culpabilem enim egit orationis omiſſio. Sic Leſſi. l. 2. c. 37. dub. 3. fine.

246 Non ſolum contra caſtitem, ſed etiam contra Religionem peccat. Quia cum qualibet virtus ſua tempora determinata habeat in quibus obliget, & Religio obliget, ad exhibendum Deo cultum media oratione tempore propriæ neceſſitatis & alienæ: efficitur planè eum peccaturum aduerſus Religionem, ſi eo tempore orationem omittat. Ita Suar. l. 1. de orat. c. 29. à n. 8. cum d. Tho. q. 88. a. 3. ad 2. Palaus 10. 2. d. 1. pun. 8. n. 6.

247 Hanc ſententiam probabiliorē reor ſi ſpeculationi ſit hærendū: at ſi praxi geram morem probabiliorē reputarim primam. Raro enim cuiam actō tentatione venim in mentem ille ad Religionem reſpectus: ſed ſolum contra caſtitem ſe reum eſſe ducit, cū orationis debita omiſſio eum efficit, à tentamine ſuperari.

CAPVT XXV

Circa priuatam Horarum Canonicarum recitationem.

PROBL. XI.

Episcopus poteſt, & non poteſt obligationem recitandi Horas Canonicas, Clericos ſolum in minoribus conſtitutos

248 Vidimus ſcēt. 1. Clericos in minoribus conſtitutos ab obligatione recitandi Horas Canonicas omnino eximi: non obſtante textu c. ſi quis Preſbyter. Quia loquitur de Clerico Eccleſiæ deputato per Beneficium, non per ordinem. Si enim de deputacione, quæ ex præcedinatione procedet, loqueretur, ſufficeret, ducere: Quilibet Clericus abſque additione illorum verborum, Eccleſiæ deputatus. Quæſierim verò an Episcopus poſſit Clericis in minoribus conſtitutis hanc obligationem imponere?

249 Minime poteſt. Quia non videtur licere Episcopo onus perpetuum ordinariſ imponere, quod à Pontifice non eſt præſcriptum enim ei licet

licet Clericis suæ Diocesis granare specialius sine speciali causa, quæ in prædicti non apparet. Sic Sotus l. 10. de iust. quest. 5. art. 3. Valent. 2. 2. dist. 6. q. 2. punct. 1. o. §. 2. Azor. l. 10. cap. 5. q. 4. Lessi. l. 2. cap. 37. dub. 9. n. 46. Suar. l. 4. de orat. cap. 16. sine.

250
Potest id
plane.

Potest profectò. Quia hoc præceptum non derogat legem vniuersalem, & ex alio capite est de re honesta, & quæ potest ab ordinatis impleri. Ergo nulla est causa, ob quam Episcopo potestas hoc præceptum imponendi suis subditis denegetur. Consequentia est legitima. Antecedens probò. Nulla enim est lex vniuersalis, quæ positivè, hoc Clericos eximat ab obligatione, sed solum lex, quæ de his horis recitandis ferrur, quæ quidem illos non comprehendit. Ergo impositio eius obligationis, alicui legi vniuersali non contradicit. Dein le est obligatio de re honesta, & quæ facile potest ab ordinatis impleri, si sint in ætate ad Beneficium requisita constituti. Sicuti possint, & deberent, si beneficiarii essent: ergo. Adde consuetudine introduci posse hanc obligationem, vt Suarius Lessius, & Azorius fatentur: Ergo & ex autoritate Episcopi, quæ inferior non est autoritate Clericorum consuetudinem introducunt. Ita Navar. de hor. canon. cap. 7. Bonac. d. 1. q. 2. punct. 3. num. 2. Palaus tom. 2. d. 3. punct. 1. §. 1. num. 4.

251
Huic hæreo
sententia.

Ego quidem huic hærens sententia, concedo Episcopum Clericos suæ Diocesis granare absque speciali causa specialiter non posse; at hæc contingenter, & raro potest existere; verbi gratia si videret, expediens esse ad fructandam Clericorum distractionem, hoc illis onus impingere. Concedo, non posse Episcopum limitare, neque extendere tempus, & ætatem ordinandum, quia derogaret legem vniuersalem tempus & ætatem determinantem; at aptè potest, impingere Clericis id onus, quia in huiusmodi impositione nulla legis fit derogatio, sicut nullam Episcopus legem derogat, cum præceptum de nouo festo seruando sua in Diocesi præscribit. Caterum etsi hoc ita sit, nullibi credo tale præceptum vel consuetudinem esse. Imò probabilius existimo, cum Episcopus ordinandis inungit, aliquos Psalmos, ac Litanias recitare, nolle sub graui culpa obligare, sed ex quadam honestate, & decentia, vt in materia de Ordine tradidimus.

PROBL. XII.

Beneficium, cuius fructus exigui sunt, obligat, & non obligat ad Horarum recitationem.

252
Non obligat.

Quando fructus sunt aded tennes, vt non sufficiant ad bonam partem moderatæ Clerici sustentationis, recitare non tenetur ex vi Beneficij. Quia Beneficium tenue reputatur in iure pro non Beneficio: nam fructus exigui nulli reputantur, iuxta illud. *Parum pro nihilo reputatur.* Faut quæ textus in cap. 18. cui de præbend. in 6. vbi potestatem habens conferendi Beneficia alicui, non potest illud eidem conferre, si Beneficium habeat sufficiens: tacitè autem indicatur illud so-

lum non esse Beneficium, cum habenti insufficiens bene possit conferri. Et quia Beneficium, quod nullos habet fructus non obligat ad horarum recitationem, non enim est Beneficium verum, sed fictum nec potest ad onus obligare, cum non det commodum. Non enim potest obligare ad seruendum altari, quem non valet ex altari cõgruam sustentationem impetire sed Beneficium tenue non valet beneficiatum sustentare: Ergo nec valet obligare ad seruendum altari in horarum recitatione. Sic Sotus l. 10. de iust. q. 5. a. 3. Manu. 10. 3. sum. cap. 14. n. 3. Vega p. 1. c. 128. casu 14. Petr. de Ledes. 10. 2. tr. 9. c. 4. conclus. 6. dist. c. 4. Lessi. l. 2. 35. dub. 31. n. 169. Valq. de Benef. c. 4. dub. 5. Malder. de virtutib. tr. 10. c. 2. dub. 3.

Tenetur recitare. Quia Beneficium habens tenues fructus verè est Beneficium, nam est ius percipiendi fructus ex speciali titulo: Sed Beneficio absque vlla distinctione pinguis, vel tenuis annexum est onus recitandi ex Concil. Lateran. & ex Bulla Pij v. Ergo Beneficium tenues habens fructus ad horarum recitationem. Ita Suar. l. 4. c. 21. num. 3. Garcia p. 1. c. 1. n. 19. Bonac. d. 1. de hor. canon. q. 2. punct. 4. 17. Azor. p. 1. 10. c. 3. Valent. 2. 2. d. 6. q. 2. punct. 10. §. 7. Couar. l. 3. var. c. c. 13. n. 8. §. 1. 2. Navar. de orat. cap. 7. num. 17. Palaus 10. 1. n. 3. punct. 1. §. 2. n. 9. & alij innumeri apud ipsos asserentes esse communem sententiam.

Cui quidem adhaerens illius Syllogismi minorem, & consequentiam existimo patere: maiorem autem probò. Nam Beneficium tenue reddit beneficiatum eodem modo exemplum, ac priuilegium, sicut Beneficium pingue. Item suspensus à Beneficio, tã est suspensus à Beneficio tenni, quam à pingui: Ergo Beneficium habens tenues fructus verè est Beneficium, ergo subest one ri recitandi.

PROBL. XIII.

Si beneficiatus impediatur per vim, vel fraudem à consecutione fructuum Beneficij: est, & non est obligatus, hoc titulo horas recitare.

Certum est, si per vim, fraudem, vel aliam iniustã viã beneficiatus impediatur à consecutione fructuum, nõ esse obligatũ hoc titulo recitare. Quia obligari nõ potest ad officium, nisi ob stipendium acceptum, aut recipiendum. Azorio asserente p. 1. 10. c. 4. q. 6. Lessio l. 2. c. 15. n. 168. & alii. Quæserim autem, num hoc verum solummodo sit, si impediatur à consecutione fructuum quasi in perpetuum, ita vt spem non habeat acquirendi villos ex Beneficio aliquo tempore prouentus;

Hoc solummodo verum est in eo casu Vnde si gerat spem, posse aliquando fructus recuperare, tenetur ad horarum recitationem. Quia accipiens Beneficium, ea videtur conditione accepisse, vt siue minuantur fructus, siue crescant siue pereant, dummodo habeat spem recuperandi teneatur oneribus illius satisfacere. Nam contingere potest prioribus annis tot fructus accepisse, posterioribus esse accepturum, vt sufficientes sint tam fructus accepti quam in posterum recipiendi inducere pro illo tempore Inter

Se&.I.De Præcepto I. Problemata. 35

intermedio recitandi obligationem. Sic Suar. lib.4. de Relig. c. 10 n. 15. & 16.

357 *De obligatione
recitare,
nisi in per-
petuum re-
cuperandi nō
priuatur spe,*
Hoc verum est etiam extra illum casum. Vnde beneficiatus pro eo tempore, quo in eius potestate non est fructus villos habere ex Beneficio, nec certo sperat sibi restituendos: non tenetur recitare. Quia cum eo tempore nullum detur ei stipendium, nec certo speret se accepturum, imponi ei non poterit recitandi obligatio: Ergo necessarium non est, ut deobligetur ad onus horarum, spe carere in perpetuum recuperandi fructus. Ita Valq. opus. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 6. n. 3. & 32. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 2. pua. 4. n. 25.

258 *Hic probabili-
um reo.*
Probabilem tamen censo esse Suarj sententiam. Probabilius autem reor, admittebam non esse; quia opponitur communi sententia expressè asserenti, beneficiarium deobligatum esse ab horarum recitatione pro eo tempore, quo in eius potestate non est, fructus villos habere ex Beneficio, nec certo sperat habiturum. Profectò beneficiarius dupliciter potest priuari fructibus per rapinam, nempe postquam illos obrinuit, vel antè illorum affectuonem, si priuatur postquam illos obrinuit, certum est, esse obligatum recitare. Quia iam Beneficium ei concessit pro munere exhibendo stipendium; at si ante illorum affectuonem, priuatur à fructibus recipiendis, pro toto illo tempore, quo impeditur sine certa spe recuperationis, censo deobligari tam à recitatione horarum, quam ab alio quouis ministerio, nisi fideles, vel Episcopus præfatos fructus alia via suppleant, pro illo tempore necessaria suppetitando. Verum si ob sterilitatem annorum nullos fructus Beneficium redderet, & Episcopus vel fideles non supplerent defectum: beneficiatus obligatus non est recitare. Quia pro illo tempore dici non potest Beneficium habere, sed solum titulum, qui insufficiens est, ad obligationem inducendam. Neque obstat, successu temporis abundantes fructus esse colligendos, aut annis superioribus esse collectos. Quia illi fructus suo tempore correspondent, danturque pro officio exercendo illo tempore, non pro alio.

PROBL. XIV.

Si vigeat in aliqua Ecclesia consuetudo, ut primo, vel secundo anno possessionis Beneficij, nullos fructus beneficiatus acquirat, neque post mortem illi referuntur: debet, & non debet eo tempore horas recitare.

259 *Non nihil
suppono.*
Suppono, si vigeat in aliqua Ecclesia huiusmodi consuetudo, ut primo, vel secundo anno non acquirat beneficiatus fructus, nec ei post mortem referuntur; sed vel fabricæ, vel beneficiatis antiquis distribuantur: eam omnino esse contrariam Extrauag. Ioan. XXI. suscepti. de elect. & sub tit. Ne Sede vacante inter communes. Quibus cauetur, ne beneficiatus priuatur omnibus fructibus, sed potius dimidia pars ei applicetur. Et Tridentino sess. 14. cap. 14. & Constitutioni Pij V. quæ est in Bullario 106. & incipit, Durum. In quibus reprobantur consuetudines applicandi fructus antiquis benefi-

ciatis à nouo beneficiato acquisitos, tanquam speciem Simonia; aut auaritia redolentes. Igitur dubitatur, an si vigeat consuetudo præfata in aliqua Ecclesia, non obstantibus hisce decretis, debeat beneficiatus recitare?

Debet quidem. Quia sic recipiens Beneficium voluntariè illius suscipit obligationem: debet enim choro assistere, (v.g.) & Sacramenta ministrare, si Beneficium curatum est: Ergo etiam debet recitare: nam recitatio est vna ex præceptis obligationibus, & quæ aliarum est fundamentum. Sic Lessi. lib. 2. cap. 34. n. 177. Suar. lib. 4. cap. 10. num. 6. & 14. Garcia cap. 1. num. 76. Azor. lib. 10. cap. 4. q. 4. Nauar. de orat. cap. 9. num. 30. Bonacin. d. 1. de hor. can. quest. 2. punct. 4. num. 23. Palaus tom. 2. d. 3. punct. 1. §. 2. num. 19.

Minimè debet recitare, nec assistere choro, nec alia munera exercere, si distributionibus quotidianis priuatur. Quia tunc videtur irrationabilis illa consuetudo, & per quamdam quasi moralem violentiam beneficiatum obligari ad illa munera exercenda, ut in sequentibus annis possit fructibus Beneficij potiri. Ita Palaus, asserens hanc sententiam esse probabilem, eiusque probabilitatem præfatos Doctores profiteri, ubi supra:

Ego equidem primæ sententiæ, ut probabilius hos secutus adhareo. Quia si illi fructus, & distributiones antiquis beneficiatis distribuantur, cæque de causa nouo beneficiato non applicantur, at tunc obtinet ius, & spem, ut fructus beneficiatorum post se ingredientium sibi applicentur: Ergo ius illud, & spes pretio est æstimabilis, & reputari potest, ut stipendium ei concessum, ut hac via obligetur ad recitationem. Præterea si fabricæ, vel piis operibus applicantur, hac applicatione ille excusatur ab obligatione tantundem exhibendi in fabricæ reparationem, vel in opera pia eius Beneficij: Ergo exemptio huius obligationis loco stipendij esse potest, ac proinde recitandi obligationem inducere.

PROBL. XV.

Solus titulus Beneficij cum spe possessionis, & fructus, sufficit, & non sufficit ad inducendam recitandi obligationem.

Sufficit placet. Quia is, cui Beneficium est collatum, & ab ipso acceptatum, verè beneficiatus est, & verè dicitur Beneficium habere, ex cap. si tibi absenti, de præbend. in 6. & tradit Mandos. reg. 1. Cancel. q. 13. n. 5. & reg. 16. q. 19. nu. 2. Rebuff. in concord. tit. de collat. §. volumus. Tusch. concl. 18. lit. B. At Cõcil. Later. & Pius V. obligant ad recitandū eum, qui Beneficium habet. Ergo à die, qua accipit titulum Beneficij, recitare tenetur. Sic Nauar. de orat. cap. 7. n. 28. & 19. Lessius lib. 2. cap. 34. num. 67. Garcia plures referens p. 3. de benef. c. 1. a. n. 92. & 101.

Non sufficit solus titulus cum spe habendi possessionem: sed est insuper necessaria possessio, nisi per illum ster quominus illam habeat. Quia obligatio recitandi est grauis, & onerosa: Ergo non debet extendi, sed limitari. Ergo debet limitari ad habentem beneficium perfectè propriè.

36 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

proprie, & cum omni rigore. Hic autem solum est, qui possidet: Ergo. Ita Suar. lib. 4. cap. 18. a num. 7. Flamini. de resignat. lib. 1. quest. 9. num. 15.

265
Eos si quor.

Existimo, beneficium recitare debere, si per eum stat, quominus possessionem habeat. Quia non est æquum eius culpa priuare Beneficium debito obsequio. Deinde fructus ante possessionem Beneficij non semper debentur beneficiato, sed varius est usus pro Regionum varietate. Ergo obligatio, quæ generalis est, comprehendere solum debet eos, quibus per se, & necessarium fructus debentur, qui sunt Beneficij possesores.

PROBL. XVI.

Ad inducendam recitandi obligationem, necessarium est, & non est, possessionem Beneficij esse pacificam.

266
Requiritur
pacificam pos-
sessionem.

Non solum est necessarium habere Beneficij possessionem, sed requiritur, esse pacificam. Quia æquum non est, beneficium obligare ad certum onus, sine certo stipendio. At cum Beneficium litigiosum est, non est certum, stipendium applicandum esse possessori, si quidem sæpe contingit, possessorem vinci, & à possessione deturbari. Ergo non sufficit possessio nisi sit pacifica. Sic Cenuallos pr. act. 9. q. 641. num. vlt. Vegap. 1. sum. c. 128. casu 18. fin. Manu. tom. 1. sum. cap. 145. n. 1. Henric. lib. 13. cap. 13. §. 2.

267
Non requiri-
tur possessio
pacificam.

Non est necessarium, possessionem esse pacificam, sed sufficit, habere possessionem, si lite non obstante beneficiatus ministrat Beneficium, & sperat morali certitudine, sibi esse fructus applicandos saltem seruitio debitos. Quia tunc iustissimum est, ut subeat onus, cum speret, se commodum esse recepturum. Secus verò dicendum si hæc certitudo moralis deficeret. Ita Lessi. lib. 1. cap. 34. num. 17. Petr. de Ledesma. tr. 9. c. 4. concl. 6. diff. 10. Zerola v. Beneficium, §. 4. n. 8. Bonac. plures citans, d. 1. de hor. can. q. 2. punct. 4. num. 26. Palaus tom. 2. d. 3. punct. 1. §. 1. num. 14.

268
Auctoritas sen-
tentia.

Cum his opinor, adiiciens habentem Beneficij titulum, & impedimentum ab illius possessione capienda, vel lite, vel alia de causa sibi inuoluntaria, non esse obligatum recitare. Quia fructus non sunt omnino certi, sed contingentes ob contingentiam possessionis: & non est iustum subire onus certum pro incerto stipendio. Ex quo à fortiori infero, si duo super aliquo Beneficio litigarent, & neuter esset in possessione, neutrum ad recitandum teneri. Quia neuter habet propriè, & in rigore Beneficium. Alii omnes litigantes tenerentur recitare ratione vnius Beneficij, quod minimè dicendum. Mecum Suarius lib. 4. cap. 19. num. 9. & 10. & Garcia part. 1. cap. 1. num. 101. relatis Paludano,

Soto, & Beia.

***

PROBL. XVII.

Habens Beneficium iniuste, vel impediens iniuste alium ab illius possessione tenetur, & non tenetur horas recitare.

Recitare tenetur. Quia per iniuriam priuatur Ecclesiam obsequio: Debet ergo recitare. Sic Suar. lib. 4. cap. 19. num. 10. Bonac. d. 1. q. 2. punct. 4. num. 28.

Non tenetur recitare. Quia beneficiati non sunt obligati ex iustitia ad horarum recitationem, sed ex præcepto Ecclesie: neque impediunt hanc recitationem consentiunt iniuriam patrare contra Ecclesiam, sed ad summum contra beneficium. Ergo non sunt obligati recitare. Ita Palaus tom. 2. d. 2. punct. 2. §. 2. n. 10. Garcia p. 3. c. 1. n. 120. quamvis n. 90. contrarium docuisse videatur.

Hoc probabilius puto asserens, obligari solummodo ad dimittendum Beneficium, & à lite in iusta cessandum. Alias quoties quis alium impediret Missam audire, ieiunare, vel quodvis aliud opus præceptum, deberet eadem ipse ex iustitia præstare; quod nullus asseruit.

PROBL. XVIII.

Religionum consuetudo recitandi horas canonicas, obligat, & non obligat sub gravi piaculo Religiosos, & Moniales, ne illas emittant.

Dixi scilicet. 1. Religiosos choro deputatos obligatos esse ex consuetudine horas recitare, idemque de Monialibus choro additis asserui. Vnde deduxi, Religiosos Ordinis illius, qui ex instituto choro non est additus, obligatos non esse recitare nisi sint sacris initiati. Quæsierim vero, num hæc consuetudo obliget sub gravi culpa Religiosos, & Moniales, ne diuinum Officium emittant?

Non obligat. Quia non videtur ita recepta hæc consuetudo, ut ex vi præcepti obliget. Sic Caiet. sum. v. Hora Canonica Et quia ex præcepto Regulæ ad id tenentur, quæ non videtur tam grauè obligationem inducere. Sic Medina in Instrum. cap. 19. Sà v. Hora canonica, id esse probabile reputat. Aragon. 2. 1. q. 8. d. 1. 1. dub. 4. & Angel. v. Hora, num. 10. existimant, Religiosum omittentem bis, vel ter priuatum diuinum Officium mortaliter non delinquere.

Obligat omnino. Quia consuetudo recitandi Officium est instar Clericorum in sacris cunctis ordinibus choro additis recepta. Ergo si cur non est probabile, Clericos omittentes, vel semel diuinum Officium, non peccare lethali-ter: ita nec est probabile Religiosos, & Moniales non delinquere mortaliter si omittant. Ita omnes Doctores præter eos, quos pro prima sententia retuli. Lige Palau tom. 1. d. 2. punct. 1. §. 3. num. 4.

Hoc mihi ferè indubitatum scienti, aliquos recentiores minoris notæ contrariæ opinioni adhaesisse,

SECT. II. De Præcepto I Problemata. 37

ad hæcisse, quos lubens reprehendere ausus fuerim, cum consuetudinem vim habentem præcepti non attendant, ansemque præbeant, laudi habenas in hac parte, unde non leue Religionis prouenit nocumentum. Et fortè ob hanc causam in summa Manuelis Sa nos tri edita Romæ expuncta fuisse illa verba, quibus prima sententia probabilis esse iudicabatur.

PROBL. XVIII.

Religiosus ex dispensatione Pontificis extra Clausum degens tenetur, & non tenetur Horas recitare, si dispensatio in perpetuum sit.

²⁷⁶ *Non tenetur.* **C**onueniunt Doctores obligatum esse recitare, si pro aliquo determinato tempore Pontifex dispensarit. Quæserim vero, an teneatur, si dispensatio in perpetuum sit? Non tenetur. Quia dispensatus, ut perpetuè extra claustrum uiuat, à choro est liberatus. Ergo etiam liberatur ab obligatione priuatim recitandi, quæ loco obligationis ad chorum succedit. sic Sotus de inst. l. 10. q. 5. a. 3. Bonac d. 1. de hor. can. q. pun. 2. n. 4. p. Azor. l. 1. c. 6. q. 8.

²⁷⁷ *Cuius in Religio non oritur ex eo, quod ipse personaliter obligatus sit choro interesse, sed ex eo quod statum habeat choro deputatum.* Teneatur quidem. Quia obligatio recitandi in Religio non oritur ex eo, quod ipse personaliter obligatus sit choro interesse, sed ex eo quod statum habeat choro deputatum. Aliàs qui ex dispensatione Pontificis, vel Prælati Regularis à choro in perpetuum esset exemptus, obligatus non esset, horas priuatim recitare: quod videtur absurdum. At dispensatus in perpetuum, ut extra claustrum degat, non mutat Religiosi professi chore deputati statum: ut de se constat: Ergo recitare tenetur. Ita Suar. l. 4. de hor. canon. cap. 17. numer. 8. Palaus 10. 2. d. 2. pun. 1. §. 3. n. 4. & alij communiter.

Cum his opinor. Nam si exemptio perpetua ab assistentia in choro eximit Religiosum ab onere perpetuo recitandi, quia hæc obligatio priuatæ recitationis loco publicæ succedit: cur exemptio pro determinato tempore ab onere recitandi pro illo tempore non liberabit? Addo, Religiosum non esse regulariter obligatum sub gravi culpa choro assistere: Ergo obligatio recitandi nõ commẽsuratur ex hac obligatione, sed ex statu choro assistentiæ deputato.

PROBL. XIX.

Tenentur, & non tenentur recitare Religiosi eiectioni, fugiui, & ad triremes damnati.

²⁷⁸ *Non tenetur.* **N**on tenentur. Quia hi videntur esse extra statum qui choro deputatus sit. Sic Bonac. dist. 1. de hor. canon. q. 1. pun. 2. numer. 6. Lessi. citatus à Palao ubi infra adhæret loquens de ieiuncto, vel ad triremes damnato, & Sanch. l. 8. de matr. d. 8. n. 11. S. c. de fugiui, & differetia. signant rationem. Quia eiectionis non potest ad Monasterium redire, etsi velit: fugitiuus potest. Esob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

Tenentur omnino. Quia ex eo quod Religiosus sit extra Monasterium, non est extra statum choro deputatum: non enim est extra statum Religiosum, in quo antea aderat. Nam ob fugam, aut eiectionem. Religiosum statum amittunt. Alias cum iter ageret, aut peregrinaretur, vel quories extra Monasterium degeret, dici posset extra statum esse Regulare. Ergo apostasia, vel eiectionis à Monasterio Religiosum à recitandi obligatione non soluit, sicut nec ab alijs oneribus, quæ professioni ex consuetudine sunt annexa, possuntque in illo statu impleri. Ita Nauar. c. 5. de orat. n. 10. Azor. l. c. 10. 6. q. 5. 6. & S. Suar. l. 4. de hor. can. c. 27. n. 9. Palaus 10. 2. d. 2. pun. 2. n. 5.

²⁷⁹ *Teneatur omni nind.* Hoc probabilius reor. Quia si dicentes eos Religiosos fugitiuos, eiectionis, vel ad triremes damnatos, licet non amittant Religiosum statum, quæ antea habebant amittere tamen chori deputationem, quæ Regulari annexitur statui non ut cumque, sed ex consuetudine: quæ consuetudo non videtur extendi ad eiectionis, fugitiuos, aut damnatos triremibus: sed solum ad illos qui in Monasterio commorantur, vel ex licentia Prælati extra Claustrum existunt. Contra. Quia non videtur cum fundamento dici, hæc consuetudinem annexi Regulari statui illorum solummodò qui in Monasteriis, vel extra de Prælati licentia commorantur: & ad fugitiuos, eiectionis, & damnatos non extendi. Quia æquum non est, ut commodum ex crimine reportent. Dixi per se hocce Religiosos sub obligatione recitandi comprehendere, ut indicarem, per accidens excusari posse ut sæpe eiectionis, & damnati ad triremes excusantur ob impotentiam moralem recitandi, & ne Religioni, & sibi dedecus a fiant, si se esse Religiosos manifestent.

PROBL. XX.

Ordinatus ad titulum patrimonij potest, & non potest officium recitare secundum formam, quæ illi magis libuerit.

²⁸⁰ *Non nihil suppono.* **S**uppono ex sect. 1. omnes esse obligatos recitare iuxta Breuiarij Romani Pij V. & Clementis VIII. formam: exceptis solum iis, in quorum Ecclesiis, vel Conuentibus ducentis annis antè Pium V. aliud Breuiarium fuerit institutum, probatum. Quæserim autem, num quis ad titulum patrimonij ordinatus possit officium recitare iuxta formam, quæ ei magis libuerit.

²⁸¹ *Potest qui id.* Potest profecto. Quia nulli Ecclesiæ addictus est ut debeat eius consuetudinis morem gerere, sic Angel. l. 7. Hora. n. 12.

²⁸² *Non p. 28.* Minimè potest. Quia ex eo quod non sit Ecclesiæ vlli addictus quæ consuetudinem habeat ducentis annis antiquiorem præcepto, & constitutioni Pij V. efficitur, tunc obligatum esse recitare iuxta formam præceptam à Pio V. quæ omnes Clericos, beneficiatos, & Religiosos comprehendit, exceptis solum qui sūt illius Ecclesiæ, in qua viget præfata consuetudo. Ita Suar. de hor. can. l. 4. c. 23. n. 4. Lessi. d. 1. cap.

l. 2. cap. 37. num. 75. Bonac. dist. 1. de hor. can. g. 3. pun. 2. n. 4. Azor. p. 1. l. 10. c. 11. q. 1. Reginal. l. 18. n. 68.

287
Hoc mihi
certum non
nulla ad-
cienti

Hoc mihi certum credenti Angeli sententiam haud posse defendi. Addiderim, hos exceptos posse ex consensu Episcopi & totius capituli, admittere, excluso suo antiquiori, Breuiarium Romanum; vt ex Bulla Pij constat, si tamen Monasterium fuerit exemptum, non requiritur Episcopi consensus, sed sui Prælati & totius Capituli sufficit. Lessi. citat. n. 74. Cum autem exigitur totius capituli consensus, non debet intelligi consensus omnium singulorum, ita vt nullus dissentiat: quia hoc fere impossibile: sed sufficit consensus maioris partis capituli: quia in rigore & propriè vniversi capituli consensus est. l. 4. cap. 11. numer. 4. At si semel ex consensu Prælati & Capituli Breuiarium Romanum fuerit admissum, nullatenus licebit, ad pristinum redire, sed necessarîo Romanum est retinendum. Quia iam per illam abrogatum fuit antiquum: & vrget Pij, ac Clementis præceptum: Suar. numer. 4. Bonac. numer. 2.

PROBL. XXI

Pij V. & Clementis VIII. præceptum sub graui culpa obligat, & non obligat, diebus singulis iuxta formam Breuiarij Romani recitare

286
Non obligat
sub graui
piaculo, ita,
vt aliquando
nō sit ut a in
forma reci-
tare.

Peccatum mortale non est vno vel altero die eam formam omittit recitando iuxta formam Breuiarij Dominicanorum, Cisterciensium, aut aliarum Ecclesiarum. Quia substantia præcepti est, septem horas Canonicas dicere: modus autem, vel forma huius, vel illius Breuiarij ad ritum, & cultum specialem pertinet, cuius omisso vno vel altero die facto grauis non videtur. Sic Nauar. sum. cap. 19. n. 217. Reginal. l. 19. n. 171. Rapha. de la Torre de Relig. commer. 8. in princ. de hor. can. Valq. de Benefic. c. 5. §. 1. a. 2. dub. 1. n. 57.

287
Obligat sub
mortal.

Est peccatum mortale, obligatū recitare iuxta Breuiarij Romani formam vel vna die iuxta formam alterius Breuiarij recitare. Quia omnes conueniunt, quemlibet obligatum esse singulis diebus Pij V. officium recitare, nisi ex consuetudine dicentorum annorum excusetur: sed hæc materia grauis est: Ergo grauiter obligat. Ita omnes alij Doctores relati, & referendi circa hanc materiam, quia post Pij V. & Clementis VIII. constitutionem scripsere, teste Palao to. 2. d. 2. pun. 1. n. 2.

288
Hanc eligo
sententiā.

Hanc eligo sententiam. Quia aliæ formulæ recitandi omnino cauſantur, & abrogantur ad effectum faciendi præcepto: Ergo recitare per ipsas, idem erit, ac non recitare. Certè præceptum est non solum de recitandis septem horis, sed de recitandis more & formula à Pio V. præscripta, vt ex Bullæ verbis constat. Attamen non ideo certam aled hanc sententiam existimo, vt contrariæ abnegem probabilitatem. Etsi enim meus Ferdinandus de Castro Palao hanc quasi certā statuatur, quia materiam esse grauem, existimet, sine scrupulo quis sese poterit tot doctissimis primæ sententiæ assertoribus accommodare

PROBL. XXII.

Potens recitare aliā formula præter eam quæ Breuiario Romano præscribitur, potest, illa omiſſa, per Breuiarium Romanum recitare,

Potest quidem. Quia consensus Episcopi, & Capituli ad omittendum Breuiarium antiquum, & assumendum Romanum requiritur dem. pro vsu chori, vt colligitur ex illis verbis: *Dummodo Episcopus & vniversum Capitulum in eo consentiat, vt id in choro, dicere, & psallere possint, permittimus.* Ergo pro vsu priuato cuiuslibet videtur permissum, absque consensu Episcopi, & Capituli sic Sa. v. Hora, in utroque edit. numer. 6. Caiet. V. Hora §. 2. Reputat probabile. Suar. l. 4. cap. 23. pun. 9. 2. Lessi. cap. 37. numer. 74. Bonac. dist. 1. de hor. can. g. 3. pun. 1. numer. 5.

Non potest. Quia de his exemptis nil Bulla Pij V. determinat, sed illos dispositioni, & ordinationi iuris communis relinquit. Sed ius commune quemlibet arctat ad recitandum officium suæ Ecclesiæ, vt constat ex cap. De his cap. Placuit. 12. Ergo Ita Suar. Bonac. & Lessi. citati. Valent. 2. 2. dist. 6. q. 2. pun. 1. §. 3. Gracia. p. 3. cap. 1. numer. 155. Palao to. 2. dist. 1. pun. 1. n. 3.

Probabilem satis reor primam sententiam, secundam verò probabiliorem. Quia Episcopus seu Prælatus iis Clericis sibi subditis præscribit, ne alio officio vtantur: quod proculdubio gerere potest. An non D. Carolus Mediolanensis Archiepiscopus omnibus suæ diocesis Clericis præceptum imposuit, vt officio Ambrosiano vterentur? Certè hoc præceptum conforme est Bullæ Pij V. quæ consuetudines recitandi antiquiores ducentis annis suo in robore, ac fortitudine linquit. Obligat ergo tale præceptum, vt potè de re licet, & honesta.

PROBL. XXIII.

Si Clericus beneficiatus Mediolanensis, vbi Breuiarium Ambrosianum viget, Romanam pergat, tenetur, & non tenetur: inibi non Romano, sed Ambrosiano Breuiario vti.

Non tenetur Ambrosiano Breuiario vti, sed Romano vti potest. Quia præceptum, seu lex Mediolanensis extra diocesis existentes non obligat. Et quia quis sese moribus illorum, quibuscum vixit etiam transiit potest conformare, si alias impediens non sit. Sic Palao ex Suario & aliis to. 2. dist. 2. pun. 2. n. 3.

Tenetur Ambrosiano Breuiario vti, nec potest se Romanis, formulæ conformare. Quia in tantum ab hac obligatione eximi potest, quatenus Mediolanensis beneficiatus Romæ adest, vbi Romanum Breuiarium viget: sed Religiosus v. gr. Dominicanus, aut cisterciensis

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 39

sterciensis Romæ degens debet sui Ordinis Breuiario uti, nec potest Romano: Ergo Mediolanensis Clericus debet Ambrosiani Breuiarij formam sectari. Ita aliqui moderni. Et probabilē existimat Palaut *ubi supra*.

194
Probabilius
ut debere
ut Romano.

Ego quidem non probabilius esse Mediolanensem Clericum non solum posse Romano uti Breuiario, imò & debere. Quia statutum, vel præceptum Diocesaniū extra Diocesim non extenditur, ut tractatu de Legibus tom. 1. expressi. Ergò statutum, seu præceptum, quo ligantur Mediolanenses Clerici ad recitandum iuxta Breuiarij Ambrosiani extra Mediolanum non extenditur. Ergo uti debent Romano. Neque obstat Dominicanos, aut Cistercienses Religiosos Romæ existentes debere uti sui Ordinis Breuiario. Quia hæc obligatio provenit ex vi professionis, & voti, cuius iurisdicção ubique extenditur. At Mediolanensis iurisdicção siue sit ex consuetudine, siue ex lege, non potest extra Mediolanum extendi. Alias Mediolanus Antistes haberet Romæ iurisdicçãoem, quod est impossibile.

PROBL. XXIV.

Religiosi exempti videntes Romani Breuiarij formulā, possunt, & non possunt, sese Diocesani festiuitatibus conformare, omissio officio Ferie, vel Sancti, quod à Romana Ecclesia die illa præscribitur.

295
Sese conformare
non possunt.

Sese conformare non possunt. Quia omnes Religiosi seruare tenentur morem in Breuiario præscriptum: At si Religiosi constitutionibus diocesaniis non eximuntur ab huiusmodi obligatione, cum illis non subdantur. ergo. Id confirmo: Nullus secularis clericus tenetur alterare officium à Romana Ecclesia præscriptum, & recitare de sancto illius diocesis: sed potest, omissio illius officio, recitare de sancto, vel de Ferie, de qua vniuersalis recitat Ecclesia: nisi fuerit Patronus Ecclesiæ propriæ, vel diocesis, ut constat ex Bulla Gregorij XIII. *apposita officio SS. Hispan.* sed hac concessione non videntur Religiosi comprehendendi, Quia non exprimuntur: & privilegium derogans iuri communi non debet extendi ad alias personas præter expressas, cum strictè sit interpretandum. Neque valet dicere. Religiosos esse satis expressos cum dixit Gregorius: *Vnamquamque Ecclesiam*, eo quod illud *Vnamquamque* vniuersale est, quod omnes Ecclesias comprehendit. Non, inquam, valet. Tum quia paulo inferius intendens Religiosos obligare, ut inde, quo Festiuitas Patroni totius diocesis, se conforment, illos exprimit. Ergo cum in aliis festiuitatibus nullam de Religiosis faciat mentionem, Religiosi non poterunt conformari. Tum, quia loquens Gregorius de specialibus festiuitatibus, quas in tota Hispania volebat generaliter celebrari, subiunxit: *Volumus, quod festiuitates sequentes sint in tota Hispania generales, ita quod omnes Ecclesia, & Religiones existentes in illa Pro-nintia recitem de illis.* Expende illud: omnes Escob. & Mend. Theol. Moral. To. IV

Ecclesia, & Religiones, si eniam sub verbo *Ecclesia* Religiones comprehenderentur, frustra Pontifex illas exciperet. Sic docti *Neobherici*, quorum sententiam satis probabilem esse reor.

Possunt sese conformare. Quia privilegium Principis, & maxime concessum Regno, vel Proninciæ late est interpretandum ut in materia de legib. to. 1. exposui. Ergo privilegium concessum à sede Apostolica, ut Ecclesiæ illius diocesis de talis sancto recitent, omnes Ecclesias, etiam Regulares sub forma Breuiarij Romani recitantes comprehendit. Et quidem lata interpretatio, quam privilegium habere debet, hanc petit extensionem. Ita plures Moderni Palao harentes to. 2. d. 2. pun. 2. n. 9.

296
Sese possunt
conformare.

Probabiliorem hanc puto sententiam, quam ex ipsa Gregorij Bulla confirmari. Ibi enim, conceditur omnibus Ecclesiis, ut possint recitare officium illius sancti, qui vel illius diocesis est naturalis, vel eius Ecclesiæ, aut diocesis est Patronus, vel eius corpus, seu notabiles reliquie in ea Ecclesia, aut diocesi requiescunt. Sed in hac concessione Religiosorum Ecclesiæ sub forma Breuiarij Romani recitantes comprehenduntur: quia nulla est ratio, quæ eos à tali eximat concessione: cum eis onerosa non sit, sed potius onus alleuet, & voluntati eorum vltus priuilegij huiusce remittat. Profecto exceptio, quam Gregorius facit de festiuitate Patroni, & aliis generalibus, potius firmat præfatam concessionem. Aliud enim est, Religiosos obligari ad recitandum de aliquo sancto, aliud posse, si velint, de illo recitare. Ut autem Religiosi censerentur obligati in constitutione obligante seculares Clericos deberent exprimi: verum ut censerentur comprehensi in constitutione privilegium, & facultatem concedente, non erat opus expressione, quia in concessione huius facultatis est fauor, at in expressione obligationis est rigor. Concedo igitur, de sola festiuitate Patroni, aliisque generalibus obligatos esse Religiosos se cum Clero seculari conformare; quia solum pro iis festis est expressa obligatio: poterunt tamen si velint, in reliquis festiuitatibus se conformare. Et hoc indicari esse decentius, Deo gratius, populo vtilius.

297
Hoc probabilius
est, quod
idque videri
expono.

PROBL. XXV.

Episcopus potest, & non potest constituere, ut omnis Clerus sua Diocesis festiuitatem alicuius sancti celebret, cum iuxta Breuiarij Romani rubricas de alio sancto, vel de Ferie erat recitandum

Certum mihi, si Diuus ille signetur in diocesis totius Patronum, vel illius diocesis est naturalis, aut eius corpus, vel notabiles reliquie inibi requiescunt: posse Episcopum obligare Clericos suæ diocesis,

298
Quid sciam
supponi

D 2 vt

40 Theologiæ Moralis Lib. XXVIII.

vt de illo officium persoluant. Quia hæc constitutio aduersa non est Pontificiis constitutionibus, sed potius conformis: conformatur enim constitutioni Gregorianæ concedenti, vt de huiusmodi Diuis possit officium recitari. Itaque questio procedit de sancto, qui nec est Patronus diœcesis, neque in ea natus neque illius corpus aut notabiles reliquæ in ea diœcesi venerantur. An, inquam, de hoc possit Episcopus statuere, vt Clerici suæ diœcesis officium recitent?

299
Minimè potest.

Minimè potest. Quia eiusmodi statutum esset aduersus Gregorianæ constitutioni. *De aliis vero sanctis (ait Pontifex) etiam si sint naturales, vel Patroni alterius diœcesis, etiam si illorum corpora, vel notabiles reliquæ in aliqua Ecclesia alterius diœcesis requiescant: non celebretur officium proprium, sed seruetur ordo Breniarij Romani.* At Episcopus derogare non potest sua constitutione constitutionem Pontificiam ex c. *Maiores, de Baptismo. & c. inferior, de maior. & obediens.* Ergo. Sic Doctores communiter.

300
Potest quidem.

Potest quidem. Quia solum obstat lex illa generalis lata à Pontifice recitandi illo die de alio sancto, vel de Feria, sed Episcopi potestatem habent dispensandi in legibus Pontificiis, præcipue cum vrget causa, & non patet aditus ad Pontificem: Ergo poterit hac in generali lege dispensare. Sic bonæ notæ Neoterici, antiquorum autoritate, & experimento fulti.

301
Auctoritas placet.

Ego quidem sic questioni satisfacio. Sic de decreto generali loquamur, de quo planè prima sententia loquitur, certum mihi, hand posse Episcopum id expedire, propter Gregorij constitutionem. At si de decreto aliquo particulari sermo procedat, existimo posse Episcopum, vna vel alia vice statuere, vt de aliquo sancto à sede Apostolica canonizato recitetur, si vgens aliqua causa occurrat, quæ Pontificem consuli non permittat. Et quidem priuilegia, & facultates, quæ à sede Apostolica expostulari assolent, sunt pro recitatione perpetua. Ergo signum est pro temporali ab Episcopo fieri posse.

PROBL. XXVI.

Satisfacit, & non satisfacit præcepto recitandi, qui die, quo recitandum est de Feria, recitat de Dino: & è contrâ.

302
Satisfacit omnino.

Satisfacit omnino. Quia præceptum impletur quoad substantiam, etiam si in modo deficiatur, substantia enim præcepti est, vt quis recitet iuxta formam Breniarij Romani, & non alterius. Modus autem accidentaliter est, vt hoc die de sancto reciret, & altero de Feria. Sic Caiet. v. *Hora, §. 3. Syluester eodem verbo, q. 12. Sa ibid. numer. 6.* Probabile reputant Valent. 1. 1. *diff. 6. q. 2. pun. 10. §. 3. Lessi. 1. 2. c. 37. n. 77. Valq. de Benef. c. 4. §. 1. dub. 2. Vaga p. 1. c. 118. c. 17.*

303
Minimè satisfacit.

Non satisfacit præcepto, qui omittens feriale officium de sancto recitat, vel loco officij de sancto, recitat de Feria. Quia præceptum non solû de sed recitando in genere secundum for-

mam præscrip am à Pio v. sed de recitando tali die de sancto, & tali die de Feria: hoc namque in forma præscripta continetur. Alias non solum non esset peccatum mortale illius omisso, sed nec veniale: quia non potest esse peccatum veniale, vbi non est materia præcepti violatio. Quod si fateare (vt fatendum est) materiam præcepti esse hanc particularem recitationem, & illam omittens, recites aliam, quæ præcepta non est, non videaris præcepto satisfacere. Ità Suar. *to. 2. de Relig. l. 4. cap. 11. num. 6. & cap. 23. numer. 12. & 14. Filliuc. 11. 23. c. 8. numer. 186. Aeginal. l. 18. num. 177. Bonac. diff. 1. de hor. can. q. 3. pun. 2. num. 17. Palaus to. 2. d. 2. pun. 2. n. 18. Garcia p. 4. cap. c. n. 150. Bellarm. to. controu. 3. cap. 18. & alij apud ipsos.*

His hærendum dixi. Quia si verum esset, nos tantum esse obligatos recitare secundum quamlibet Breniarij Romani formulam, & non secundum formulam quolibet die occurrentem, satisfaceremus præcepto recitandi si officium de Resurrectione quolibet die Quadragesimæ & Dominicæ per annum dicere-mus. Consequens autem durum videtur, cum totum illud officium matutinis precibus diei non æquivalcat. Abnego itaque præceptum secundum substantiam esse tantum recitationem iuxta hanc, vel illam formam. Quia quolibet die est distinctum præceptum iuxta ritus recitandi distinctionem. Attamen licet hanc sententiam vtiorem existimem, concedo lubens contrariam satis probabiliter posse sustineri, à virisque doctis, ac timoratis executioni mandari.

PROBL. XXVII.

Interrumpere officium absque causa extra chororum, est & non est mortale.

Mortale est, nisi fiat animo repetendi: Quia recitationes illæ non sunt continuæ sed discretæ, & in vnum coherere non videntur. sic Navar. *sum. cap. 16. numer. 75. Medina de ora. q. 6. Angl. de ora. q. 5. diff. 5. Azor. p. 1. l. to. cap. 8. q. 5.*

Non est mortale. Quia interruptio non impedit, quominus quis recitet omnia cuilibet horæ pertinentia: Ergo neque impedit, quominus præcepto recitandi illam horam satisfaciat. Ità Lessi. *lib. 2. cap. 37. dub. 10. numer. 57. Bonac. diff. 1. de hor. can. q. 3. pun. 2. §. 1. num. 27. Palaus to. 2. d. 2. pun. 3. n. 3. & alij communiter.*

Hoc longè verius esse reor. Neque obstat crediderim, recitationes illas non esse continuas, sed discretas; nam ex discretis recitationibus vna integra hora potest componi. Imò existimo si aliqua causa iusta subit intercidendi Psalmos à lectionibus, vel vnum ab alio Psalmo, à peccato intercidendum excusari omnino. Quia quilibet Psalmus, imò quilibet versus suam perfectam significationem ab alio distinctam gerit.

PROBL.

Seet. II. De Præcepto I. Problemata. 41

PROBL. XXVIII.

Mortale est, & non est mortale, Missam dicere, priusquam Matutinum recitetur.

³⁰⁹ *Est mortale.* **M**ortale est. Quia est præceptum à Pio V. latum in principio Missalis, ubi in virtute sanctæ obedientiæ præcipit Missam dicere iuxta ritum Missalis absque additione, vel diminutione, aliave mutatione alicuius caeremoniæ ibi præscriptæ: sed vna ex caeremoniis inibi præscriptis est, Missam dicere, Matutino cum Laudibus absoluto: Ergo est obligatio grauis id gerendi. Addo, inter defectus in Missa contingentes computari Matutinarum precum computari omissionem. 2. 10. de defect. in Missa. Sic Nauar. & alij, quos in materia de sacrif. Missæ tom. 3. expressi.

³¹⁰ *Mortale non est.* Mortale non est. Quia nullum de hac re extat præceptum. Nam Pius V. præceptum tulit seruandi ritum circa Missæ celebrationem, nec nouum inducendi. At sub hoc generali præcepto non comprehendit Matutini recitationem: quia Matutini recitatio non est ritus aliquis Missæ, sed ad Missam præsupponitur. Neque illa præsuppositio est sub præcepto. Alias vacare orationi aliquantulum, sub præcepto esset, cum in illis rubricis caueatur. Ita Suar. de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 1. a. num. 6. Lessi. lib. 2. cap. 37. dub. 2. num. 81. Valent. 10. 3. d. 6. q. 2. punct. 10. §. 4. Valq. de Benef. c. 4. §. 1. a. 1. dub. 3. n. 65. Bonac. pluribus relatis, d. 1. de hor. can. q. 3. punct. 4. num. 11. & alij.

³¹¹ *Hæc sententia admittitur versus.* Hoc mihi longè verius. Quia aliqua in rubricis non vt præcepta, sed vt consilia (quale hoc esse existimo) præscribuntur. Neque obstat, inter defectus in Missa contingentes computari omissionem Matutinarum precum. Quia solum est defectus leuis, vel procedit ex antiquorum Canonistarum placito. Neque item obstat, dari aliquando priuilegium dicendi Missam non recitato Matutino. Quia hoc dari potest, tum ad tollendos scrupulos, tum vt peccatum veniale vitetur. Quod sine dubio sæpè contingit, quando abique rationabili causa Missa dicitur, non præmissa Matutini recitatione; quia ita est consuetudo recepta, & quia Matutinum hora consueta, & ab Ecclesia præscripta haud fuit recitatum.

PROBL. XXIX.

Obligatus horas Canonicas recitare tum ratione Ordinis, tum ratione Beneficij, tum Reliqui Ordinis causa: perpetrat omittens, & non perpetrat tria peccata.

³¹² *Tria peccata perpetrat.* **T**ria peccata perpetrat. Quia beneficiatus omittens horas peccat contra debitum sui officij, ratione cuius tenetur horas canonicas recitare: sed quoties quis debitum sui muneris omittit peccat contra iustitiam: Ergo beneficiatus Clericus, qui ex sacro Ordine ad idem obligatur omittens horas, dupliciter delinquit contra Religionem saltem, & contra Eschob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

iustitiam. De Religioso autem choro deputato idem potest geri argumentum. Sig. Sanchi. lib. 9. de matr. d. 1. num. 6. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. punct. 1. num. 4. alijs relatis.

Non perpetrat triplex peccatum, sed vnu. ³¹³ Quia Clericus, beneficiatus, Religiosus ad horas recitandas solum tenetur ex vi præcepti Ecclesiastici: Ergo cum vnicum præceptum sit, vnicum peccatum committitur. Ita Henric. alios referens lib. 5. de penit. cap. 5. n. 6. Garcia p. 1. cap. 1. n. 14. & 124. Palaus tom. 2. d. 2. punct. 5. num. 1.

³¹⁴ *Hoc teneo, & confirmo.* Hoc teneo, & confirmo. Quia ordo Clericalis, Beneficium, & Religio non obligant ex se ad harum horarum recitationem, sed ad summum obligant Clericos, beneficiatos, & Religiosos speciales pro populo preces fundere. Ergo in omissione horarum non peccant iniustitiam. Neque obstat, Beneficium propter officium dari, id est, sub onere, & obligatione officij, quia non datur sub obligatione iustitiæ, sed Religionis; quæ obligatio non ex Beneficio; sed ex præcepto ratione Beneficij imposito ortum habuit.

PROBL. XXX.

Subdiaconi, & Diaconi tenentur, & non tenentur horas recitare, sola ex antiqua consuetudine, quæ vim præcepti habet

³¹⁵ *Non tenentur ex sola antiqua consuetudine.* **N**on tenentur recitare ex sola antiqua consuetudine. Quia Clerici in sacris constituti iure diuino tenentur ad aliquid quæ consuetudine. quotidie Deo precandum. Sic Panorm. ac Turrecr. ad cap. Eleutherius, dist. 92. Et quia ad diuinum Officium recitandum tenentur iure Canonico, & Ecclesiastico habito. cap. 1. de celebrat. Missar. Sic communiter Canonistæ, & alij apud Bonacinam, quos sequi ipse videtur dist. 1. de hor. can. q. 2. punct. 2. num. 1. Machad. lib. 4. part. 1. tr. 7. docum. 14. num. 1.

³¹⁶ *Ex sola antiqua consuetudine recitare tenentur, præcepti vim obtinente.* Ex sola antiqua consuetudine recitare tenentur, præcepti vim obtinente. Quia est textus expressus duobus in locis repetitus, cap. 1. de celebrat. Missar. & cap. Presbyter 91. Qui quidem textus de solis Sacerdotibus loquitur, quos obligat ad recitandum, nulla de Diaconis, aut Subdiaconis facta mentione. Ergo hi sola consuetudine tenentur recitare. Ita Nauar. de hor. can. cap. 7. num. 2. Caiet. v. Hora. Hugolin. de offic. Episc. part. 1. cap. 1. §. 3. Azor. part. 1. lib. 1. cap. 5. Marchin. tract. 2. part. 6. c. 12. diff. 1. Trullench lib. 1. in Decal. c. 7. dub. 12. §. 2. num. 1. & alij apud ipsos.

³¹⁷ *Idem affirmo.* Profecto quia textus de solis Sacerdotibus loquitur, ideo probabilius existimo Subdiaconos, & Diaconos non tam iure humano scripto, quam lege naturali diuina determinata per vniuersalem consuetudinem, quæ vim habet præcepti ad horas recitandas obligari coxisse.

* *

D 3 PROBL.

PROBL. XXXI.

*Subdiaconus sue ordinationis die tenetur,
& non tenetur totum diuinum
Officium recitare.*

³¹⁸ **T**otum diuinum Officium recitare tenetur: Quia obligatio recitandi totum officium Clericis in sacris constitutis præscribitur: sed prima illa die verè Subdiaconus est constitutus in sacris: Ergo tenetur totum officium recitare. Sic aliqui antiqui, quos Machado *to. 1. l. 4. l. 4. p. 1. r. 7. docum. 14. n. 2.* asserit citari ab Azorio *p. 1. l. 10. c. 13. q. 17.* Ast ego Azorium citatum perlegens, nullum inibi Auctorem asserre comperi. Attamen credo, doctum Machado alibi apud Azorium, vel apud alium, bonæ notæ Doctorem id inuenisse, & solum in nomine, aut in cita aberrasse.

³¹⁹ Non tenetur totum officium recitare. Quia ab illa hora, qua initiatur sacris, quæ vndecima affolet esse, incipit obligatio. Ita Homobon. *in consult. casu. consil. vol. 2. part. 5. respons. 240.* Diana *part. 4. tract. 4. resol. 238.* Palaut *tom. 2. d. 2. punct. 4. num. 3.* citans Suarium, & Bonacinam. Machad. *vibis.* Azor. Manchin. & alij penes ipsum Narbo. *tom. 2. hora. 1. 1. n. 10.* Leand. *tr. 6. de ordi. d. 15. q. 9.*

³²⁰ Si quis Subdiaconatum accepit, vel professionem emisit hora vndecima ante meridiem, non tenetur Matutinum, Laudèsque illius diei recitare, nec Primam, ac Tertiam: sed Sextam, & reliquas horas. Quia licet illa die incipit in sacris constitui, seu Religiosus professus esse: sed non die tota Clericus in sacris, vel professus extitit, unde ex illo diei onere Clerico in sacris constituto, vel Regulari professo præscripto, humeris solum addenda est pars oneris diarij, quæ reliquis diei horis respondere videbitur. Et hæc est omnium planè Doctorum certa resolutio. Attamen Problem. proximo quid circa hoc caput opiner, vberius exponam.

PROBL. XXXII.

Subdiaconus die, qua in sacris constituitur tenetur, & non tenetur vllas illius diei horas recitare.

³²¹ **T**enetur ab ea hora, quæ in choro ea temporis instantia affolet cani, officium recitare, nempe à Sexta, vel à Nona, vel à Vesperis precibus, si circa Vesperam ordinatus fuit. Quia ab hora sacri Ordinis accepti, incipit recitandi obligatio. Sic Marchin. *tr. 2. p. 6. cap. 2. diff. 1. num. 11.* Azor. *part. 1. lib. 10. c. 13. q. 17.* Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 4. cap. 17. num. 8.* Trull. *lib. 1. in Decal. cap. 7. dub. 13.* Fillucius apud ipsum Bonac. *d. 1. de hor. can. Sanch. in consil. part. 2. lib. 7. cap. 2. dub. 7.* Porro Oliuerius *de hor. can. lib. 2. cap. 39. num. 21.* docet, in tali casu Subdiaconum satisfacere incipiendo à Vesperis illius diei, licet hora vndecima ordinatus fuerit. Quia Ecclesiæ mens non censetur, velle

tyronem ad paruas aliquas horas diei currentis adstringere.

Non tenetur ab ea hora, quæ in choro ea temporis instantia, qua ordinatur, canitur, neque à Vesperis recitare: & vt differius dicam, nullam ordinationis die tenetur diuini Officij horam explere. Quia probabile est, eum, qui quauis ex causa non potest maiorem officij partem, in qua saluatur officij Ecclesiastici forma, recitare, non teneri recitare minorem: v. gr. qui non potest recitare horas ante meridianas, non tenetur recitare Vesperas, nec Completorium. Quia omnes horæ vnicum diuinum Officium reputantur, in quo Ecclesia recolit, quæ Christo Domino sua in Passione acciderunt. At cum huiusmodi representatio saltem in minori parte non saluetur, ad eam non tenebitur. Sic Torre *contr. 7. de hor. can.* Sed sic est, quod iuxta communem opinionem qui sacris initiatur, non tenetur ea die Matutinum, nec Primam, nec Tertiam, nec Sextam, imò (secundum aliquos) Nonam recitare, quæ quidem est maior pars officij. Ergo probabile erit, nec ad recitandum minorem partem, Vesperas scilicet, & Completorium ea die teneri. Ita Trull. *lib. 1. Decal. cap. 2. dub. 6. num. 1.* Leand. *tr. 6. n. 13. quest. 10.* Nec reprobatur Diana *part. 10. tract. 11. resol. 16.*

Ego quidem existimo, primam sententiam omnino esse amplectendam. Quia Subdiaconatus ad Officium diuinum ratione Ordinis ad recitandum diuinum Officium obligatur: Ergo sacro Ordine suscepto, statim tenetur recitare. Nec crediderim Oliuerio. Quia Ecclesiæ pietas non minus prona videtur esse debere ad Vesperas & Completorium, quam ad Nonam, vel ad Sextam cuius instantia fuit ille ordinatus: Ergo si cogit Vesperas & Completorium eius diei recitare, cur non Sextam, & Nonam? Nihilominus tamen, quia video quamplures Subdiaconos ordinationis die iniquè sese ab onere recitandi excutere. Operæpretium duco secundæ sententiæ probabilitatem tueri, vt plurima valeam eorum piacula excusare. Certè qui annum vigesimum circum implet manè hora nona alicuius vigilie, non tenetur, etiam si possit, illius diei ieiunium implere solum ratione, quia præceptum ieiunij totam respicit diem, vt indiuiduum obiectum: vnde qui exemptus est à ieiunij obligatione per aliquam diei partem, totaliter à totius diei obligatione liberatur. Ergo similiter in nostro casu. Quia omnes horæ canonicæ sunt vnica oratio, & habent vnicam rationem obiecti totalis: Ergo qui liber est à maiori parte horarum, liber erit ab omnibus. Consequentia patet. Antecedens probo. Quia præceptum ieiunij respicit totum diem integrum, vt indiuiduum obiectum: non enim præcipitur dimidio die, aut quarta parte diei ieiunare, sed die toto: Ergo qui exemptus à ieiunio fuerit per aliquam diei partem, totaliter illo die liberabitur: cum præceptum huiusmodi, vel totum diem, vel nullam partem illius debeat comprehendere.

***

PROBL.

PROBL. XXXIII.

Si quis, Subdiaconatu suscepto, nequeat ob carentiam Breviarij, aut alias ob causas recitare officium: tenetur, & non tenetur alias preces æquivalentes persolvere.

325 *Non nihil supponit.* **S**uppono peccare mortaliter enim, qui ad sacros promouetur Ordines, antequam Breviarium habeat, edificatque diuinum officium recitare: nisi bona fide putet, se statim post Ordinem, aut Beneficium susceptum habiturum Breviarium pretio emptum, vel commodatum, aut dono acceptum, ut docet Azor. l. 10. cap. 13. quæst. 18. Suar. l. 4. de hor. canon. cap. 8. num. 6. Quæsierim vero, num qui inculpabili Breviarij defectu, vel alias ob causas nequeat, recitare officium, teneatur alias æquivalentes preces persolvere?

326 *Tenetur recitare preces æquivalentes.* Tenetur quidem. Quia cum Ecclesiæ consuetudini onus Clericis impoſuerit ad spirituale exercitamentum, & ad otiositatis vitæ medicamen, qui nescit recitare, aut non potest, alia exercitamenta spiritualia tenetur substituere. Sic Angel. v. Hora. num. 9. Syluest. inibi, quæst. 4. dicto 5. profatus. Qui sine culpa non habet librum, & similiter carens visu, aut huiusmodi, excusentur, si horas, non dicunt: modo suppleant per Psalmos, vel Parer noster, & huiusmodi. Et Sa. v. Hora. num. 1. Qui nescit (inquit) recitare officium, dicat saltem Rosarium, seu Coronam, ut vulgo appellant.

327 *Minime peccat.* Minime tenetur. Quia non est præcepta aliarum precum: sed diuini officij recitatio. Ita Reginal. l. 18. cap. 3. num. 184. citans Suarium, Nauarrum, & Syluestrum, sed hunc male, cum contrariæ sententiæ sit assertor. Machado to. 1. l. 2. part. 3. tract. 3. docum. 1. num. 6. asserens Filliucium, Garcia Malderum.

328 *Non existimatur offerendum.* Qui ob aliquod iustum impedimentum horas Canonicas recitare non potest, non tenetur, aliquid aliud quod possit, verbi gratia officium Deiparæ, vel Rosarium dicere. Quia nullum ius proferri potest obligans eum, qui per se nequit horas Canonicas recitare, ut recitet per alium, vel in compensationem elemosynam elargiatur, vel quid aliud simile gerat. An qui die præcepti ieiunare non valet, tenetur in compensationem ieiunij, aliud pium opus exere? Minime quidem. Ergo nec præceptum recitationis Canonicæ aliis precibus compensare.

PROBL. XXXIV.

Peccant, & non peccant lethaliter Clerici in Sacris constituti, qui diuinum officium cum voluntaria mentis euagatione recitant.

329 *Non peccant lethaliter.* Minime peccant lethaliter. Quia Ecclesiæ nequit actus internos imperare cum nec possit illos cognoscere, nec indicare ergo attentio non potest cadere sub Ecclesiæ præcepto: ergo quamuis voluntarie desit mortale non erit.

Sic Durand. in 4. dist. 15. quæst. 12. num. 6. Palud. ibi, q. 5. a. D. Antonin. 3. p. tit. 13. cap. 4. 5. 8. Syluest. v. Hora, q. 11. Medina c. de orat. q. 25. Coninch. de Sacram. q. 84. a. 6. numer. 182. Valerius v. Hora dist. 1. Diana p. 2. tr. 12. resol. 2. multos scitans.

Lethaliter delinquit. Quia ad satisfaciendum præceptum recitandi horas canonicas necessarium requiritur interior aliqua attentio, vel ad Deum, vel ad sensum verborum, vel ad sola verba: Ergo, hac deficiente, qui recitat, lethaliter delinquit: neque enim vere orat, sed psittaci in morem verba profert. Antecedens probo ex Clement. 1. de celebrat. Missar. Vbi Clement. v. stricte præcipit, ut officium diuinum studiose pariter, & deuotè recitetur: at deuotio internam includit attentionem. Ita Nauar. do orat. c. 13. n. 28. & in sum. c. 25. n. 133. Sotus l. 10. inst. q. 1. a. 5. Suar to. 2. de Relig. l. 3. c. 4. & l. 4. c. 16. n. 22. Vasq. 1. 2. to. 2. d. 160. n. 30. & 31. Diana citans asserens hanc sententiam esse probabiliorē. Sa. v. Hora Canonica, n. 19. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 2. numer. 4. Sanch. to. 2. Confil. l. 7. c. 2. dub. 30. n. 1. & dub. 18. n. 7. & 9. Marchin. tr. 3. p. 6. c. 12. diff. 1. num. 3. Leand. tr. 6. d. 13. q. 13. Trull. l. 1. in decal. c. 7. dub. 17.

Satis probabilem primam reor esse sententiam, sed secundam longè probabiliorē. Quia recitatio diuini officij debet esse actus humanus: Ergo cum mentis aduertentia, necessaria quidem ad Ecclesiæ præceptum implendum. Quia licet directè, & immediatè non possit actus internos imperare: potest tamen indirectè & concomitanter præcipiendo debitam, & humanam diuini officij externam recitationem.

PROBL. XXXV.

Recitans priuatim officium, debet, & non debet, ita illud exprimere, ut se ipsum exaudiat.

332 *Debet necesse est, scilicet frangere.* **D**ebet quidem. Quia recitans ita voce submissa, ut a se audiri non possit, potius dicitur mente, quam voce exorare: at Ecclesiæ vocalem præscribit Clericis orationem. sic Medina Cod. de orat. quæst. 7. Suar. l. 4. de hor. can. c. 7. n. 6. Reginal. Diana p. 10. tr. 12. resol. 3. 1. & alij apud ipsos.

Non debet necessariò sic pronuntiare officium, ut se ipsum audiat. Quia verè dicitur ore, & voce preces fundere, siue ab alio, vel à se audiri possit, aut non possit: iure enim solummodò cogitur voce, & ore, & non tantum mentè precari. Ità Axor. p. 1. l. 10. c. 11. q. 4. Nauar. de orat. c. 20. n. 14. Leand. p. 2. tr. 12. resol. 11. Filliuc. tr. 23. n. 17. Trull. l. 1. in Decal. c. 7. dub. 11. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 3. pun. 2. §. 1. numer. 4. Molfesi. Tolet. & alij apud Leandrum.

Licet primam sententiam longè veriorē esse existimem, scrupulosorum gratia secundam assero in praxi sustinendam. Quia cum recitans officium solus, id gerat ad se excitandum, & mente ac corpore Deo seruendum, sufficit, efformare verba eaque audire, & intelligere.

D 4 saltem

330 Lethaliter peccant.

333 Primam sententiam non improbo, secundam autem pleior.

332 Debet necesse est, scilicet frangere.

333 Necessaria non debet.

334 Gaudet sententiam in praxi sustinendam scrupulosorum gratia.

44 Theologie Moralis. Lib. XXVIII.

saltem quoad formam interius, licet quoad exteriorius non possit probare, se illa dixisse. Certè sic orantes, vocaliter orare existimo, ut comprobatur ferè communis fidelium usus: nullo enim præcepto aut iure probatur contraria assertio. Nā præceptum non ad audiendum, sed ad dicendum obligat: & alio ex capite oratio ore, ac voce fieri potest, etiam si ab ipso recitante non audiat. Alias enim surdastri tenerentur altissima à se audienda voce recitare, aut dici orationem vocalem non gessisse,

PROBL. XXXVI.

Officium sola mente recitans, satisfacit. Et non satisfaci obligationi.

335
Satisfaci
quidem.

Satisfaci quidem. Quia perfectior est oratio mentalis, quæ maiorem connotat animi attentionem, sic quidam Doctores, quos presso nomine refert Sa. v. *Horæ Canonica*, n. 11. fatus: *Qui solus mentaliter officium dicit ob maiorem deuotionem, quidam excusant.* Nauar. ad c. quando, & in sum. c. 19. n. 87. asserens esse possibile, satisfacere præcepto recitandi, qui sola mente recitare ea, quæ secretò in Breuiarij regulis recitari iubentur.

336
Non satisfacit.

Minimè satisfacit. Quia cum Clerici ex solo Ecclesiæ præcepto horas dicere teneantur, & Ecclesiæ non imperet nudos actus internos, de quibus iudicare non potest, utrum fiant, nec nescit actus externos, quos potest in iudicium vocare: sit, ut externo actu officium persolvere teneantur. Ita Medina C. de arat. q. 7. Arag. 2. i. q. 83. a. 12. Sanch. te. 2. Confil. l. 7. c. 2. dub. 8. Lublin. v. *Horæ Canonica* n. 4. Bonac. de hor. can. d. 1. q. 4. pun. 1. n. 1. Sa. citat. Nauar. de orat. c. 17. n. 37. Reginal. l. 18. n. 174. & alij communiter.

337
Primum sententiam tuam non esse rectam.

Mihi equidem tutum non videtur, sola mente horas Canonicas recitare ob rationem præfatam. Cui addiderim, in Concilio Basiensi sess. 21. præscriptum fuisse ut horæ Canonice non inter dentes, nec in gutture, nec synopate dicantur; sed integra voce pronuntientur: quod quidem decretum mentali recitationi omnino aduersatur. Licet autem mentalis oratio ob agnatam animi attentionem perfectior sit vocali: non ea ab Ecclesiâ Clericis iniungitur, sed vocalis imperatur.

PROBL. XXXVII.

Regulares ex speciali privilegio possunt, & non possunt privatim totum diuinum officium mentaliter exprimere.

338
Minimè possunt.

Minimè possunt. Quia privilegium de mentali recitatione Regularibus à Leone X. concessum anno 1516. indi. 4. die 19. Aprilis, anno 4. Pontificatus eius, fuit oraculū factum eminentissimo Cardinali Laurentio tit. Quatuor coronatorum. At hoc privilegium non valet post oraculorum renocationem factam tam à Gregorio XV. quā ab Urbā VIII. an. 1603. die 20. Decembr. quā quidem renocantur

tur omnia, ac singula privilegia facultates, licentia, & gratia quæcumque viarū vocis oraculo concessa. Sic Cyprian. Capucinus l. 1. in cap. 3. *Regula*, Lezana tom. 1. cap. 12. n. 13. Diana part. 10. tract. 11. resol. 1. & quidam alius doctus Pœnitentiarius S. Ioan. Lateranen. quem refert Tho. Hurtado citandus.

Possunt planè. Quia hoc privilegium licet viarū vocis oraculo de facto fuit concessum Fratribus Minoribus à Leone X. ut asserunt Manu. tom. 1. q. 9. *Regul. quæst.* 32. Miranda sum. quæst. 39. art. 17. Villalob. sum. tom. 1. tract. 24. diff. 10. num. 11. Sed hoc privilegium non est reuocatum à Gregorio, aut ab Urbano; Ergo possunt Regulares eo uti, & mentaliter recitando diuini officij oneri satisfacere. Minorem probo: Quia ut Lezana ipse concedit tom. 1. cap. 3. num. 22. huiusmodi viarū vocis oraculum est declaratio iuris communis c. *Volentes de celebr. Missar.* At viarū vocis oracula declaratiua iuris communis, aut alicuius Bullæ, non sunt derogata: ergo. Ita Manu. Miranda, & Villalob. citati. Sanctorus à Melfi. in comment. Minor. statuto 2. dub. 3. Tho. Hurtado tom. 1. tract. 3. cap. 1. resol. 9. Leand. tract. dist. 1. i. q. 19. Ioan. de la Cruz l. 2. de statu Relig. cap. 8. num. 2.

Scio, meum amicissimum Antonium Diana non audere, huius sententiæ adstruere probabilitatem. Ast ego eruditissimi viri veniam, crediderim sine aulus periculo posse sustinere opinionem tot virorum grauium fultam auctoritate. Mihi tamen priuam veram, communem nulli obnoxiam trepidationi lubens eligo iudicans, nunquam timorati Religiosi in mentem subisse hoc privilegio uti, penli ut hodierni obligationi satisfaceret.

PROBL. XXXVIII.

Longissima diuini officij interruptio ab his que causa gesta est, & non est lethalis.

Lethalis est. Quia aded diuinum discontinuat officium, ut vnicum dici nequeat, cum diuersum actum faciat interpositio, argum. l. *Continuus in princip. ff. de verborum oblig.* Sic Angl. de orat. quæst. 5. diff. 5. Marchin. tract. 2. part. 6. cap. 1. diff. 4. Ioan. de la Cruz sum. p. 1. præc. 1. art. 3. dub. 4. concl. Comitoli. l. 1. respons. quæst. 66. num. 1. Raguci. de offic. canon. in choro, quæst. 14. num. 4. Molfes. tom. 1. tract. 1. cap. 2. numer. 8. Reginal. l. 18. num. 162. Suar. tom. 2. de Relig. l. 4. cap. 24. num. 10. Vafq. opus. de Benefic. cap. 4. §. 1. dub. 6. num. 109. Azor. part. 1. l. 10. cap. 8. quæst. 5.

Non est lethalis. Quia continuatio non est de essentia seu substantia singularum precum. Nam de illo qui cum maxima etiam interruptione persoluit officium verificatur, intra eandem diem id recitasse, opusque ab Ecclesiâ præscriptum gessisse. Ergo plenè satisfecit. Ita Aragon. 2. 2. quæst. 83. art. 12. Lessi. l. 2. cap. 1. dub. 10. num. 57. Filiuc. tract. 23. cap. 9. quæst. 7. num. 101. Bonaci. Naldum citans dist. 1. de hor. canon. quæst. 3. punct. 2. §. 1. num. 28. Fernand. part. 3. cap. 13. §. 7. num. 5. Vega tom. 1. cap. 12. casu 1. Villalob

Seçt. II. De Præcepto I. Problemata. 45

Villalob. *tom. 1. tract. 24. dub. 11. num. 4. concl. 3.*
Diana *part. 2. tract. 12. resol. 4. Trull. l. 1. Decal.*
cap. 7. dub. 15. num. 11.

³⁴³ Hanc sententiam communiorē planē, pro-
babiliorē esse iudico. Quia totum debitum
proculdubio soluitur, licet traditio crebrius in-
terficeretur. Voluntariam autem huiusmodi, (hoc
est sine causa) interruptionem à veniali piaculo
incurrēdo non libero, propter irreuerentiam.

PROBL. XXXIX.

*Veniale est, & non est veniale dicere Ma-
tutinum vespere, & laudes sequen-
tū diei aurorā, & si honesta cau-
sa non adfit*

³⁴⁴ Si non adest honesta causa, venialis culpa
est. Quia Matutinum, & laudes tanquam
vnius horæ officium habentur. Sic Azor. *tom. 1.*
l. 10. cap. 8. quæst. 4.

³⁴⁵ Licet honesta causa non adfit, nullum pec-
catum est laudes sic à Matutinis nocturnis se-
parare. Quia ita vltus tulit antiquus, vt colligi-
gitur ex *cap. 1. de celebr. Missar. Ita Suar. tom. 2.*
de Relig. l. 4. cap. 9. num. 9. & cap. 24. num. 9. Bo-
nac. *dist. 1. de hor. canon. quæst. 3. punct. 3. num. 11.*
citans Bellarminum, Tolertum, Grassium, Regi-
naldum, & alios inter quos est Azorius. Qui
quidem licet primæ sententiæ firmiter vide-
tur tamen non parum in secundam inclinare.

³⁴⁶ Quam probabiliorē longē iudico. Quia
non solum olim dividi solebant Matutinæ lau-
des à nocturnis, vt Francoli. testatur *tract. de*
hor. canon. cap. 1. num. 13. & cap. 5. num. 9. ex Du-
rando, & Vualdensi, quos citat. Sed & nunc Ec-
clesia dividit in nocte Natalis Dominici, quia
Missæ sacrificium interponit: & in quibusdā
Religiosis domiciis media nocte Psalmi
nocturni concinuntur: & deinde sub auroram
Matutinæ laudes celebrantur. In hoc enim con-
suetudo iuri potest derogari. Qui igitur huic
publicæ recitationi morem gesserit dum priuati-
m officium dicit, nullius piaculi iudico fore
teum.

PROBL. XL.

*Recitandi Officium Canonicum obligatio
incipit, & non incipit à media nocte
antecedentis diei, & usque ad me-
diam noctem diei subsequēntis produ-
citur.*

³⁴⁷ Non incipit à media nocte diei anteceden-
tis media diei subsequēntis nocte termi-
nanda: sed à vespere diei huius (verbi gratiā)
usque ad mediam diei crastini noctem. Quia
sic decrevit Alexander III. *cap. 2. de feriis.* Pro
quo est etiam Concilium in *cap. 1. de feriis.* vbi
Glossa à Felino commendata in *cap. consilium de*
offic. delegat. Sic Navar. de orat. cap. 3. num. 60. his
verbis. Rectè dictum à S. Thoma quodlib. 5. art.
18. quod quantum ad horarum recitationem
vniuersique dies incipiat à sua vespere: pro quo
est Concilium in *cap. 1. de feriis, & decretum*

Alexandri. III. Sequitur tertio, verum esse di-
ctum Caietani, diem quoad horas recitan-
das durare usque ad mediam noctem: & inci-
pere à vespere: quæ insignis est præfatorum
textuum declaratio. Sic ille. Mofes. in *sum.*
tom. 1. tract. 5. cap. 2. num. 59. Faber *dist. 24.*
quæst. 1. dist. 1. num. 148. Et Trullench *citan-*
dus, ait esse probabile.

Obligatio recitandi officiū diuinū nō incipit
à vespere huius diei media nocte alterius ter-
minanda: sed à media incipit huius diei nocte
usque ad mediam diei alterius noctem duratu-
ra. Quia in communi omnium sententiā Ec-
clesiasticum officium in mediā nocte termina-
tur. Ergo media etiam nocte debet incipere
subsequens officium. Deinde quia numerus ho-
rarum Canonicarum incipit à nocturnis vigi-
liis: sed tempus huiusmodi vigiliis à iure de-
putatum est media nox. Ergo à media nocte,
& non à vespere incipit obligatio, media item
noctē diei sequentis terminanda. Ita Azor. *l.*
10. cap. 9. quæst. 5. 6. 7. & 8. Syluest. *v. Hora quæst.*
9. dicto 6. Bonac. dist. 1. de hor. canon. quæst. 3. pun.
3. num. 2. Trullench *l. 1. Decal. cap. 7. dub. 10. nu-*
mer. 3. Gauant. *tom. 2. Thesau. sect. 1. cap. 5.*
titul. 6. num. 2. Villalob. *tract. 24. diff. 12.*
num. 4.

Probabilius hoc mihi. Quia diuinum offi-
cium singulis diebus est recitandum ex *cap. 1.*
de celebr. Missar. sed dies, iuxta communem
Ecclesiæ vltum, incipit à media nocte antecē-
dentis diei usque ad mediam subsequēntis.

PROBL. XLI.

*Hora secunda post meridiem terminata,
dictisq; vespere, & Comptorio: po-
test quis, & non potest statim recita-
re Matutinum, & Laudes diei se-
quentis.*

³⁴⁸ Non potest. Quia nondum diei sequentis
incipit obligatio, quæ quidem (vt vi-
dimus) vel à media nocte, vel à vespertina
circa noctem inchoatur instantia. Ergo qui ea
recitat Matutinum hora, recitat ante obliga-
tionis tempus, nempe pridie, quam debebat re-
citare. Sic Navar. *de orat. notab. 3. num. 77.* asse-
rens, solum posse recitari Matutinum diei se-
quentis dimidia hora ante solis occasum, Fil-
liuc. *tract. 23. num. 275.* Sa v. *Hora, num. 17.* Ga-
uant. *sect. 1. cap. 5. titul. 6. num. 6.* Suar. *l. 4. cap. 27.*
num. 14. docent, posse duntaxat, hora tertia, vel
quarta post meridiem, legendus D. Tho. *quod-*
lib. 5. a. 18. & Henric. l. 5. cap. 24. n. 7. lit. P. idem
asserentes.

Potest profectō. Quia multis in locis hæc
viget consuetudo, vt post horam secundam
pomeridianam, terminatis vespere, & Com-
ptorio, statim hora tertia nondum audita,
Matutinum, & laudes recitentur. Ratio est, quia
tempus illud cum sit iam vespertinum, perti-
net, ad diem sequentem. Ita Trull. *l. 1. in Decal.*
cap. 7. dub. 18. num. 8. Diana *part. 4. tract. 4. resol.*
4. Sanch. tom. 2. consil. l. 7. cap. 2. dub. 37. numer. 4.
citans D. Thom. Vigueri. & Turrecrem. Didac.
Narbo. *tom. 2. Hora 4. a. n. 5. usque ad 12.* Leand.
tract. 6. dist. 13. quæst. 23.

Ego

352
Auctor
solutio.

Ego autem existimo posse recitari Matutinum, & Laudes diei crastini hora secunda post meridiem, (etiamsi nondum recitatae Vesperae, ac Completorium fuerit, si adit causa sufficiens, quae si desit, praecipuum implebitur, sed veniale incurretur piaculum.) Quia cum hora illa secunda sit vespertinum tempus (vt dixi) pertinet ad sequentem diem, & qui tunc recitat, censetur, sequenti die recitare. At si quis ante horam secundam Matutinum diceret, non sati faceret precepto; quia tempus illud ante Vespertinum instantiam ad diem praecedentem plane pertinet. Scio quemdam Magistrum, quem pressio nomine, memorat Trullench, addidisse, nec mortaliter delinquere, nec obligandum esse ad recitandum iterum qui statim post horam duodecimam hodiernam Matutinum diei crastinae saltem in Quadragesima recitaret. Quia cum eo tempore Vesperae ante prandium dicantur, videtur iam dies sequens incepisse. Quod minime admissem, nisi legitima consuetudine id roboraretur. Quia horam illam nullatenus ad sequentem diem reor pertinere. Secundam autem horam ad diem sequentem spectare, ex Thoma Sanchez, Trullench, & aliis didici. Quia iam est Vespertinum instantia.

PROBL. XLII.

Vt pridie possit quis Matutinum, & Laudes licite recitare, requiritur, & non requiritur aliqua honestas causa.

353
Causa requiritur.

Causa requiritur Quia agnata ad Matutinum, ac Laudum recitationem hora est mediae noctis instantia: Ergo, vt ea ipsa hora non recitentur, aliqua debet causa rationabilis subesse. Sic Bonac. *dict. 1. de hor. canon. quest. 3. punct. 3. num. 10.* Cavaunt. *to. 2. Theol. sect. 1. c. 5. tit. 6. numer. 6.* Suar. Filliuc. & Marchin. à Bonacina citati: Causae autem à Doctoribus assignantur, vt deuotius quis orer, vel studiis mane det operam, vel quia non poterit mane aliis negotiis impeditus, commodè recitare.

354
Non requiritur causa.

Nulla specialis causa requiritur. Quia consuetudo recepta pro causa sufficit. Ita Henric. & Trull. quos refert, ac sequitur Leand. *tract. 6. dict. 13. quest. 24.* Diana *part. 10. tract. 11. resol. 17.* & *tract. 26. resol. 46.* Caram. *in Theol. Moral. dict. 114. num. 1419.*

355
Eiusdem sententia.

Profecto consuetudine ab Ecclesia approbata inductum est, posse vespere praecedentis diei Matutinum ac laudes recitari ob difficilem mediae noctis recitationem, quod erat proprium illius tempus. Nullam itaque praeter consuetudinem huiusmodi causam desiderari reor, vt quis licite, possit Matutinum ac laudum recitationem sic antevertere.

* *

PROBL. XLIII.

Incipit quis hodiernum officium paulo ante mediam noctem sequentis diei recitare, & post perfectam mediam illam noctem prosequitur, & absoluit. Hic implet, & non implet recitandi praecipuum.

Non implet. Quia onus horas Canonicas recitandi est diei, vt omnes fatentur: Ergo non implet die transacto, praeterit onus ei affixum. Nequit igitur illi fieri satis in die altera sequenti, in qua iam instat noua recitandi obligatio. Sic communiter Doctores. Azor. *l. 10. cap. 9. quest. 6.* Nauarr. *sum. cap. 25. num. 97.* & *de ora. cap. 3. num. 59.* D. Antonin. *part. 2. tit. 13. cap. 4. §. 4.* Syluest. *v. Hora, quest. 9.* Caiet. *sum. v. Hora.* Villalob. *tract. 24. diff. cap. 2. num. 4.* Bonac. *dict. 1. de hor. canon. q. 3. punct. 3. num. 2.*

Implet quidem. Quia admodum est probabile, omnes septem horas Canonicas vnicam esse orationem, vnico praecipuo praescribi, & omnes vnus obiecti talis praecipui rationem habere. Ergo probabile etiam erit, eum, qui eas ante mediam noctem incepit, etiam si post illam perficiat. Patet consequentia. Quia quae res indiuidua incepta tempore apro, optime finiri potest, imò & debet si res est praecipua, tempore consequenti proximo. A simili confirmo. Etiam datur praecipuum, ne quis post meridiem Missam celebret: & tamen licite potest quis circa meridianam instantiam incipere, etiamsi praeuideat, se eam non posse nisi post meridiem terminare: vt praxis, & communis Doctorum apud Henric. *l. 9. cap. 24. fert sententia.* Ergo quamvis datur praecipuum recitandi diuinum officium à media in mediam noctem, poterit quis saltem absque graui culpa vsque ad mediam noctem paulo minus differre, & absque interruptione post mediam noctem illud perficere. Ita Leand. *tract. 6. dict. 13. quest. 25.* sequitur Basilium Legion. *tract. de hor. canon. Fr. Francisc. à Sancto Iuliano.* F. Francisc. à Conceptione Theologiae apud Salmantinam, & Complutensem Academiam Magistros.

Existimo hanc sententiam satis esse probabilem. Quia licite, quis potest, Matutinum diei crastinae recitare post vespertas non solum ratione consuetudinis (vt fert communis sententia: sed etiam quia Matutinum tempus pro tempore diei sequentis reputatur, vt probabiliter superius tradidi. Vnde licet in rei veritate, diuerso in die recitem Matutinum censeor in eodem recitare. Ergo similiter potest asseri probabiliter, eum qui incipit officium hodiernum paulo ante mediam noctem dicere, & post mediam terminat noctem, hodie recitare censetur. Consequentia patet. Quia sicut vespertinum tempus trahit ad se diem sequentem: ita etiam tempus illud nocturnum vnde decima ac dimidia hora (verbi gratia) in quis incipit recitare officium hodiernum, trahit ad se potiori iure partem aliquam diei sequentis, in quo possit adimplendo praecipuum officium perficere. An non datur praecipuum annuae confessionis, & adeo annexum anno, vt si completo, quis confessionem

Se& II. De Præcepto I. Problemata. 47

nem non gesserit, illud violet? Ita plane. Nihilominus tamen potest quis saltem sine lethali expectare ultimam horam, in qua annus finitur, & in illa incipere confessionem, eamque post exactam illam horam perficere, & per hoc annuæ confessionis præceptum adimplere. Ergo similiter quamvis detur præceptum recitandi officium hac in die, poterit quis absque gravi piaculo ultimam horam eius expectare ad illud inchoandum, & prosequendo sine interruptione, ipsum in sequenti hora alterius diei perficere: & sic præceptum recitandi officium implere. Attamen mihi primam sententiam retineo, quam tenendam, & edocendam vnicui iudicari.

PROBL. XLIV.

Veniale est, & veniale non est horas recitare, dum necessitati corporæ miserias operam succurrere.

³⁵⁹ *Veniale est.* Circa locum, ubi liceat, aut non liceat horas canonicas recitare, video ferè ab omnibus hanc agitari quæstionculam, à qua ob vocabulorum indecentiam volui abstinere: attamen ne singularitatis scrupulosæ inculcer, quæserim, num veniale incurrit piaculum, qui dum ventri purgando dat operam recitat officium? Incurrit quidem. Quia loco decenti recitandum esse officium iure præscribitur. Sic Sotus l. 10. de iust. q. 5. art. 4. Lublin. vers. Hora, num. 30. dubius tamen: Orare, (inquit), dum natura ceditur sine culpa forsam esse non potest. Inclinat Bonac. dist. 1. de hor. canon. quæst. 1. punct. 5. num. 6. quos sequuntur Martin. à Sanct. Ioseph, Hieronymus Garcias, Vulpe, & Palaus à Diana citando relati.

³⁶⁰ *Non est veniale.* Minimè incurrit. Quia potest quis inibi, laudabiliter quidem, mente orare: Ergo & vocare. Nec enim maior indecentia in vna quam in altera oratione reperitur. Ita Sanch. tom. 2. consil. l. 7. cap. 1. dub. 44. Nauar. cap. Quando cap. 5. art. 8. Angl. de orat. fol. 329. Trull. l. 1. in Decal. cap. 7. dub. 20. Diana part. 10. tract. 11. resol. 11. Meleandro, Fausto, Caramuele, & aliis citatis.

³⁶¹ *Cam his optinet.* Quis dubitet, te posse illa succurrendi naturæ instantia, alias vocales preces exprimere ad eleuandam mentem in Deum, & ad distrahendam ab immundis cogitationibus? Cur ergo non poteris officium Canonicum recitare. Certe, teste Lublino, dum D. Bernardus illo in comuni loco exoraret, diabolo cachinanti respondit: Quod inferius exeritur, tibi cedit, quod vero superius Deo presentatur. Attamen licet id sine piaculo posse geri censeam, inibi mentaliter orantes laudo, voce proferentes alias orationes commendo, at eos, qui recitandi præcepto implendo dant operam monco, nonnullam subolere indecentiam, eo in loco, ea in actione, haud cogente necessitate, tantum opus exercere.

* *

PROBL. XLV.

Mortale est, & mortale non est, longius officium in breuius commutare, (verbi gratia) officium de Feria, aut de Sancto in breue de Resurrectionis officium.

³⁶² *Mortale non est.* Mortale non est. Quia probabile est, si non incurrit lethalem culpam, qui vnum officio pro alio priuatim sine causa recitat, verbi gratia de Conceptione immaculata, quando recitandum erat de Sabbato: vel de SS. Trinitate, dum recitandum erat de Dominica: vel de quouis alio Sancto in Breuiario Romano à sede Apostolica approbato appposito: Ergo mortale non erit, officium Resurrectionis dicere eo die, quo ritè erat de Feria recitandum. Et quia qui officium Resurrectionis dicit præcepto satisfacit diuinum officium recitandi quoad substantiam, licet quoad modum minimè: Ergo cum violatio præcepti quoad modum mortalis non sit, nullatenus erit mortale officium Resurrectionis loco officij Ferialis, seu alicuius sancti dicere. Antecedens probò. Quia probabile est, substantiam præcepti recitandi officium consistere, vt recitentur septem horæ Canonicæ iuxta Breuiarium Romanum: modum autem, vt tali in die de tali, aut tali, Dino, vel Feria recitentur. Ergo qui recitat Resurrectionis officium, recitat officium iuxta Breuiarij præscriptionem, qua ad substantiam præcepti, & consequenter lethali piaculi reus non erit. Adde grauis notæ Doctores absolute & sine exceptione officij dicunt mutationem officij in aliud, etiam dedita opera, non esse lethalem. Lessi. l. 2. cap. 37. dub. 12. numer. 77. Itaque (ait) substantia præcepti seruatur, quodcumque officium Breuiarij concessi dicatur. Azor. part. 1. l. 10. cap. 19. quæst. 2. Inris est Canonici, vt septem preces horaria recitentur: quod vero hoc officium, aut illud persolnatur, non attinet ad substantiam legis, siue præcepti. Caser. vers. Hora, §. Quoad secundum. Non est, (inquit) præterea reus peccati mortalis commutans qualitatem horarum. Pura soluens de sancto quas deberet soluere de Feria. Syluest. vers. Hora, quæst. 10. Si vera mutatio officij fiat in fraudem vt dicatur officium breuius, secundum Archidiaconum, non est absque gravi peccato. Non tamen intelligas mortale; quia determinatum officium non est in præcepto. Sic Caramuel. qui dist. 109. numer. 1387. de more ausus dicere: Si quis semper recitet officium Resurrectionis, adimplebit præceptum quoad substantiam, & solum quoad modum venialiter peccabit. A cuius sententia omnes, quos legi, Doctores timorata conscientia recedunt. Vnus Leander tract. 6. dist. 11. quæst. 28. probabilem esse hanc sententiam affirmat profatus. In facti autem contingentia, non auderem certè sic officium absque contemptu formali, vel virtuali permutantem, lethali culpa damnare. Nec consilium præbere alicui (addidit timoratus, & doctus Pater) de tali officij permutatione, nisi forte illis, qui iniuste vel iniuste sunt valde occupati: ideoque pro

magnitudine officij diuini exterriti nullum recitant. Melius enim est securusque aliquod officium, & si breue, recitare, quam nullum.

³⁶³ Est mortale. ^{Est mortale} Est quidem mortale. Quia non tantum præscribitur in Breniario officij quo ad substantiam recitatio, sed etiam quo ad modum, vt constat ex Bulla Pij V. inibi apposta. Et quidem grauis res est non seruare formam recitandi à Pontifice indictam, sicut esset res grauis lethali piaculo obnoxia non seruare Ceremonias circa Missam à Pontifice traditas. Ita Vasq. *opusc. de Benefic. cap. 5. §. 1. dub. 1. num. 50.* Reginal. l. 8. cap. 16. num. 17. Suar. de Relig. tom. 2. l. 4. cap. 23. num. 1. Nauar. de orat. cap. 9. num. 212. Tolet. l. 2. cap. 23. Bonac. dist. 1. de hor. can. quest. 3. punct. 1. numer. 7. Garciat. tom. 1. part. 3. cap. 1. numer. 50. Sanch. tom. 2. Consil. l. 7. cap. 2. dub. 5. num. 1. factur: Quia si quis velit omni tempore dicere Paschale officium, quia breuius est, sine dubio grauius peccaret. Filliuc. tom. 2. tract. 23. cap. 7. num. 216. si quis uellet (ait) omni tempore dicere officium Paschale, quia breuius est, omnium sententia peccaret mortaliter. Diana, qui pro mira eruditione nullum non perlegit Auctorem, & mitius (ubi inconueniens non apparet) opinari curat, sic part. 5. tract. 5. re. ol. 26. loquitur: Notandum secundo, in mutatione officij pro officio dari paruitatem materiae, vt si semel aut iterum quis diceret officium de sancto, quando dicendum est de Feria. Ita Baldellus, tom. 1. l. 5. dist. 24. numer. 5. sed ego semper puto in tali casu non adesse peccatum mortale, nisi dicatur officium Resurrectionis. Et part. 19. tract. 11. resol. 6. citans, & refellens Leandrum, idem affirmat.

³⁶⁴ Hoc mihi indubium. ^{Hoc mihi indubium} Hoc mihi indubitarum credenti, neque quoad substantiam impleri præceptum, cum extra octauam Resurrectionis illud probreue officium recitatur. Quia speciali benignitate Ecclesia in penolæ Hebdomadæ compensationem indulget, & tanta solemnitas perbreui illo officio coheretur. Vnde extra id tempus nec substantia recitationis morem gerit, qui hoc officium maxime quoad Matutinum, recitat. Nec possum non mirari Caramuelis (quem meo in examine subtaxauit) ridiculum ansum sine villo fundamine excogitatum. Vt enim confirmaret, posse te continuo Resurrectionis recitare officium asseruit, Sapientissimum pariter ac Sanctissimum P. Franciscum Suarium huius perbreuis recitationis usum fuisse leuamine. Nec enim potuisset tot volumina scribere, tot distrahi occupationibus, nisi officium Resurrectionis recitaret. Quam extra rem propositio; quam mei Suarij pietati contraria, qui quidem omnis miræ doctrinæ pelagum prius intra silentij claustra contineret, quam cogeretur aliquid de communi Ecclesiæ præscriptione detrahere: prius de somno, de vita eriperet, quam de rituali recitatione auferret. Scio, aliquos ex privilegio posse officium commutare, nempe Regulares, qui lectionibus sacrae Theologiæ, aut sacrorum Canonum vacant, aut continuis confessionibus; quia sic indultum fuit PP. Theatinis S. Syluestri de Vrbe à Clemente VII. vt refert Hieron. Rodig. resol. 20. num. 6. quo asserit vti posse Fratres Minores Absit tamen, vt Suarius huiusmodi usus fuerit indultoribus enim oculati asseruere, præcipuum ad id Suarij munus fuisse tempus Sacrificio Missæ, ac horarum recitationi, vt videretur, nulli alij occupationi operam nauaturum. Con-

cludo, Leandri venia, primam sententiam omnino esse improbabilem.

PROBL. XLVI.

Qui citra contemptum vna, vel altera die omittit officium recitare: delinquit lethaliter, & lethaliter non delinquit.

³⁶⁵ Non delinquit lethaliter. ^{Non delinquit lethaliter} Quia vna aut altera omisso citra contemptum respectu obligationis anni totius quasi materiae paruitas reputatur. Sic Henricus Angl. quem refert, ac sequitur Angelus *vers. Hora. nu. 10.* & Aragon. 2. 2. quest. 83. art. 12. dub. 5. ac Rodriguez. *sum. part. 1. cap. 141. num. 3.* citati à Bonac. & Machado ubi infra.

³⁶⁶ Lethaliter delinquit. ^{Lethaliter delinquit} Quia cum diuini officij recitatio sit singulorum dierum onus, qui totum omittit officium non materiae, paruitatem, sed totam materiam omittit, violans omnino præceptum. Quomodo modum, qui tota in Quadragesima die vno aut altero non ieiunaret, ob paruitatem materiae non excusaretur à graui piaculo: quia sic totius Quadragesimæ imperatur ieiunium, vt singulos dies præceptum comprehendat: onus namque totius Quadragesimæ singulorum dierum est onus. Ita Tabie. *vers. Hora. num. 18.* Syluest. *quest. 1. disto 5.* Nauar. *sum. cap. 24. num. 96.* & 7. Sanch. tom. 2. consil. 1. cap. 1. dub. 1. referens Merinam, Sandoual, & Franc. de Los Sanctos. Bonac. dist. 1. de hor. canon. quest. 5. punct. 1. num. 3. Machad. l. 2. p. 3. tract. 2. docum. 2. num. 1.

³⁶⁷ Hæc sententia certissima est. ^{Hæc sententia certissima est} Quia qui vel vnica die horas omittit, transgreditur Ecclesiæ præceptum habitum in cap. *Volentes, de celebr. missar. cuius transgressio in re graui, etiam citra contemptum: est mortalis.* Primam ergo sententiam omnino falsam esse crediderim: nec à tot Doctoribus obfusiari, nam Manuel Rodriguez nullatenus illud asseruit, sed solummodo edocuit, mortale non esse, vno aut altero die officium prauertere, recitando scilicet de vno sancto horas in die, quo Breviarium præcipit, vt officium de Feria recitetur. Aragonius verò loquendo de Monacho chorista, qui sacris non est initiatus, asseruit semel aut iterum officium diuinum omittit, lethale piaculum suo iudicio non esse: quod omnino extra rem.

PROBL. XLVII.

Peccat, & non peccat lethaliter, qui vnā integram horam recitare omittit.

³⁶⁸ Lethaliter non peccat. ^{Lethaliter non peccat} Quia diebus singulis vnicum solummodo vrget præceptum, quod suam admittit materiae paruitatem: sed omisso vnus horæ est parua materia ad integrum diuinum officium comparata: Ergo non peccat lethaliter, qui vnā horam recitare omittit. sic Marchin. tract. 1. de ord. par. 6. cap. 12. diff. 3. num. 4. Sotus l. 1. de ord. inst. quest. 3. art. 6. Probabile

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 49

babile ducit Martin. de S. Ioseph, *Man. con-
fess.* tom. 1. l. 2. tract. 9. de orat. num. 5. citans Cara-
muclem, & alios.

369 Peccat lethaliter. Quia vnus integræ horæ
omissio non est levis materia, etiam ad totum
officium comparata. Tertè paritas materiæ
pensanda est non ex integra hora ad totum re-
liquum officium, sed intra horam eandem.
Nam præceptum recitandi totum officium, &
singulas horas integrè comprehendit. Ità Do-
ctores communiter legendis Diana *part. 10.
tract. 16. resol. 28.* vbi cum Lezana, & aliis as-
serit oppositam sententiam esse improbi-
lem. Mox referam Auctores, qui hanc partem
tuentur.

370 Profecto veram vnicè hanc sententiam ef-
se existimo, quam vberius exponam, indi-
cans, quanta huiusce omissionis materia cul-
pam constituat mortalem. Moneta quidem *tr.
de quorid. distrib. part. 2. quæst. 3. num. 33.* asserit,
decimam partem vnus horæ, etiam minimæ,
omissam, esse sufficientem ad mortale. Nauar.
*cap. 25. num. 58. Azor. l. 10. cap. 7. quæst. 3. Villa-
lob. p. 1. tr. 24. diff. 10. n. 1. Mulder. 2. tr. 10. c. 2.
dub. 3.* & alij putant omissionem tertie partis
vnus horæ minoris culpam lethalem esse. An-
tonin. Diana *p. 2. tr. 12. resol. 4.* asserens Fernan-
dez, Bellocchium, Vegam, & Reginaldum exi-
stimat dimidiam partem horæ paræ esse nota-
bilem. Cæterum probabilius putarim, omissionem
vnus integræ horæ paræ (non tertiam
aut dimidiam partem eius) culpam mortalem
constituere. Quia pars infra horam parum mo-
dica videtur, ac levis ad mortale constituen-
dam: vnde omnino reitico Moneta opinionem.
Ita Lessli. *2. cap. 37. dub. 9. num. 52. Palaus tom.
2. d. 2. punct. 5. num. 1. Bonac. d. 1. de hor. canon. q.
5. punct. 1. num. 2.* Hæc de horis minoribus in-
telligi solum, nam loquendo de maioribus di-
xerim, illam esse partem notabilem, quæ vni
horæ minori æquivaleret.

23. Palaus tom. 1. d. 2. punct. 2. num. 13. Tan-
ner. 2. 2. d. 5. q. 1. dub. 5. numer. 140. Gauant. ad
*Rubr. to. 2. sect. 6. cap. 16. numer. 3. Suar. to. 2. de
Relig. l. 4. cap. 25. numer. 7. Bonac. d. 1. de hor. can.
q. 3. punct. 3. numer. 13. Sylui. in addit. ad Binsfeld.
p. 4. cap. 8. §. 5. Trull. l. 1. Decal. cap. 7. dub.
14. num. 9.*

Probabilius hoc indico. Quia tribus diebus
Litaniarum ante Ascensionem Breuiarium in-
dicit iis, qui tenentur officium Canonicum re-
citare, simul Litanias dicere, sicut præcipit
die Commemorationis defunctorum fidelium,
eorum officium celebrare. Tam igitur reus
erit grauis piaculi qui Litanias præscriptas
diebus Rogationum omiserit, quàm qui De-
functorum officium præfata die non recitauerit.
Sanch. tom. 2. consil. 1. 7. cap. 2. dub. 27.
videtur in oppositam sententiam aliquantulu-
m inclinare dum ait: *Qui sequuntur hoc Bre-
uiarium nouum Pij V. recitando priuatim, non
tenentur regulariter nisi ad solum officium maius.
Quia Pius V. sic expressit in Bulla, quæ habe-
tur initio Breuiarii.* Ideo Leander ex parte
Thomam Sanchez oppositam docere senten-
tiam: immerito quidem: illico enim contra-
riam: asserens, nullum inclinationis huiusce
signum expressit. Dixi (adiicit ille) regulari-
ter, quia tribus diebus Litaniarum ante Ascen-
sionem tenentur omnes, qui tenentur ad horas
sub peccato mortali recitare Litanias. Nec op-
positum docuit natus Gabriel Valquez: (vt Dia-
na asserit) loquitur enim de Litanis, de qui-
bus Pius V. Motu proprio initio Breuiarii agit,
vt expressè ipse proficitur. At Pius solum in
illo Motu loquitur de Litanis, quæ in Fe-
ris sextis Quadragesimæ cum Psalmis Pen-
itentialibus dicuntur, vti Gauant, anno-
tauit.

PROBL. XLIX.

*Mortale est, & mortale non est Litanias
D. Marci sollemni non recitare.*

*Omittens priuatim recitare Litanias Ro-
gationum diebus, perpetrat, & non
perpetrat mortale pia-
culum.*

371 Non perpetrat. Quia Pius V. expressit in
Bulla suo Breuiario nouo affixa, vt qui
sequantur illud recitando priuatim non re-
neantur nisi ad officium maius illius. Ergo
non tenentur Litanias tribus diebus ante As-
censionem, vel die D. Marci recitare. Sic Dia-
napart. 2. tract. 12. resol. 41. Carol. Macieg. de hor.
canon. cap. 29. Valq. opusc. de Benef. cap. 4. §. 1. art.
2. dub. 1. num. 58. Molfes. tom. 1. tract. 5. cap. 1. nu-
56. Homobon. in consultat. casuum consc. vol. 2. p.
5. respons. 244. Machad. l. 2. p. 1. tr. 12. docum. 1.
num. 5. Murchin. 2. c. 12. diff. 12.

372 Omittens Litanias tam in diebus Rogatio-
num, siue fiat processio generalis, siue non, le-
thale perpetrat piaculum. Quia hæc diebus
apponuntur Litanis cum officio maiori, & in
rubrica officij diei præscribuntur. Ità Diana
prudens mutauit sententiam *part. 4. tra. 7. 3. re-
sol. 226. Lezana in sum. qq. Regul. cap. 12. num.
Elcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.*

Non est mortale. Quia licet in fine Bre-
uiarii, vbi ponuntur Psalmi Peniten-
tiales, habeatur, vt in die D. Marci Litanis
dicantur: at in Rubrica officij diei id non dici-
tur, vt de Litanis dicendis tribus diebus Rog-
ationum expressè annotatur. Sic Recetiores ali-
qui, quos, pressio nomine refert Sanch. *to. 2.
Consil. l. 7. cap. 2. dub. 27. Diana p. 2. tr. 12. resol.
42. Marchin. tr. 2. cap. 12. d. diff. 11. & alij.*

Mortale est. Quia in Rubrica officij diei
S. Marci habetur expressè Litanias eo die re-
citandas. Hodie qui non interfuit processioni
Litaniarum, dicant illas priuatim post Matu-
tinum cum suis precibus, & orationibus sine
Psalmis penitentialibus: etiam si hoc festum
transferatur in aliam diem. Ita Gauant. *to. 2.
sect. 6. cap. 16. numer. 3. Sanch. to. 2. Consil. l.
7. c. 2. dub. 27. Tanner. 2. 2. d. 5. q. 1. dub. 5. numer.
140. & alij.*

Hoc probabilius mihi. Miror autem Tho-
mam Santium suam sententiam dum expone-
ret, & probaret asseruisse, in Rubrica festi D.
Marci non præcipi Litanias dici, sed in fine
Breuiarii.

Breviarij noneri : cum contrarium eviden-
ter conflet. Monuerim tamen, hanc obliga-
tionem Litanias recitandi die D. Marci, &
trium dierum Rogationum procedere in Pro-
tincia vel Oppido, vbi fit generalis processio:
at vbi non fit, non audere damnare ad
mortalem Litanias omittentes. Quia Rubri-
ca Breviarij videtur loqui, vbi geruntur Pro-
cessionibus. Necum Sautius vbi. & docti
iuniores Magistri ab iplo inibi memorati.

PROBL. L.

*Delinquit, & non delinquit lethaliter, qui
secunda Nouembri die officium
Defunctorum non
reci at.*

377
Non delin-
quit lethali-
ter.

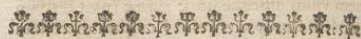
Non delinquit lethaliter. Quia Pius V. in
Bulla Breviario affixa non obligat ad di-
cendum Defunctorum officium in Rubricis
Breviario statuis, & absolute loquitur, nec
distinguit, nec excipit hoc officium in die 2.
Nouembris: At vbi non distinguit, nec nos
distinguer debemus, l. Pretio ff. de public. in
rem ad am. l. Non distinguemus ff. de recept. ar-
bitr. Et quia in Rubrica appositae in Breviario
die 2. Nouembris non inueniuntur vlla verba
præceptiva obligantia ad dicendum Defunctorum
officium; sed solum ibi dicitur quod dicto
Benedicamus Domino, dicuntur Vesperæ defun-
ctorum: Sicuti in Feria 2. post primam Domini-
cam Quinquagesimæ dicitur in Rubrica: Post
Vesperas dicuntur Vesperæ Defunctorum. Ergo si
eadem sunt verba, eadem erit aut obligatio, aut
deobligatio. At Rubrica Feriæ 2. post Domini-
cam 1. Quadragesimæ sub mortali non obliga-
git; cur igitur Rubrica diei 2. Nouembris ad
mortale obligabit? Et quia Rubrica appositae
Breviario in die D. Marci, & in diebus Roga-
tionum iuxta opinionem probabilem ad mortale
non obligat, ad recitandum Litanias extra
chorum, aut Processionem. Ergo neque Rubrica
appositae in Breviario die 2. Nouembris obliga-
bit ad officium Defunctorum recitandum.
sic doctè & eruditè de more Diana part. 4. ad
calcem tr. 4. licet ipse non audeat omnino huic
menti subscribere. Subscribunt tamen aliqui,
quos tacito nomine memorat Molfesi. tom. 1.
sum. tr. 5. cap. 1. n. 57. & quidam Societatis Iesu
Theologus in quadam collatione domesti-
ca, vt ipsi Diana testatur est vir gravis admo-
dum nostræ Societatis. Leander etiam tr. 6. d.
13. q. 33. Hanc sententiam tribuit Machado, eo
quod eam vltimo loco constituat.

378
Lethaliter
delinquit.

Delinquit lethaliter. Quia die 2. Nouembris
Defunctorum officium cum officio maiori ap-
ponitur, & præscribitur dicendum in Rubri-
ca, vt officium illius diei proprium. Et quia
omnes obligati ad horas Canonicas dicendas, re-
citant illa die Defunctorum officium: Ergo
saltem ex cōsuetudine adest illius dicendi obli-
gatio. Ita Tanner 2. d. 5. quæst. 1. dub. 5. numer.
148. Palau tom. 2. d. 2. punct. 2. num. 13. Suar. de
Relig. tom. 1. l. 4. cap. 25. num. 8. & 9. Laym. l. 4.
tract. 1. cap. 5. num. 4. Sanch. tom. 2. Consil. l. 7. cap.
2. dub. 17. num. 1. Trull. de hor. canon. dnb. 2. num.
12. Armil. Vega. Ioann. Suar. Tolet. Gauant.

Graffi. & alij quos & Me citato, Diana cita-
tus asserit, & sequitur.

Ergo quidem eandem probabilitatem habe-
re existimo primam sententiam quam habet
illa, quam I. Roblem. 49. exprefsi: eodem enim
fundamine vtraque nititur. Ast minime à cō-
muni recedendum mihi existimanti officium
defunctorum die 2. Nouembris esse illius pro-
prium, vt constat ex Calendario & Martyro-
logio, vbi nomen, quod Ecclesia tribuit illius
diei festiuitatis est, Commemoratio Defunctorum.
Ergo officium magis proprium illius diei est
Defunctorum officium: nam per nomen festi-
uitatis explicatur, de qua agi officium debet.
Et ideo quando duo signantur officia pro
aliquo Die, magis intentum erit ab Ecclesia
quo nomini festiuitatis correspondet. Quod
in casu nostro probatur. Nam quando Eccle-
sia dispensauit cum Sacro ordine D. Domini-
ci, vt vnum tantum officium in die 2. Nouem-
bris diceret, designauit Defunctorum officium
relicto officio de Octaua. Igitur (vt apposite
arguit Diana) signum euident est, officium
Defunctorum magis esse illi diei agnatum
Monuerim Pellizarium tr. de Monial. cap. 6.
q. 8. numer. 17. asseruisse haud esse improba-
bile, omittentem officium vtrumque die 2. No-
uembris vnicum patrare peccatum. Quod non
improbo, dummodò grauius quidem esse, non
abneget.

CAPVT XXVI.

*Circà causas quæ à recitatione Horarum
priuata excusant.*

PROBL. LI.

*Degradatio eximit, & non eximit Cleri-
cum à recitandi horas obligatione.*

Spirituale impedimentum Censurarum, sci-
licet, excommunicationis, suspensionis, in-
terdicti, & irregularitatis, non eximere Cleri-
cum à recitandi obligatione ex recepta om-
nium sententia sect. 1. vidimus. Quæsierim ve-
rò an Degradatio eximat Eximit quidem. Quia
Clericum deponit ab officio, & Beneficio, &
ab omni Clericali priuilegio. Sic Sa v. Horar. n.
2. in edit. Complut.

Minimè eximit. Quia non oportet, illum
ex sua culpa commodum reportare. Ita Suar. l. 4.
de hor. ca. c. 28. Bonac. d. 1. de hor. ca. q. 6. pun. 1. 2.
& 3. Tolet. l. 1. sum. cap. 14. Valent. 10. 3. d. 6. q.
2. pun. 10. §. 7. Lessi. l. 2. cap. 47. dub. 9. Azor.
p. 1. l. 1. cap. 13. Vasq. de Benef. c. 4. §. 1. a. 1. dub.
12. & alij communiter.

Existimo, hanc vnicè veram esse sententiam
contrariam quæ pa rum habere probabilitatis, Et mihi
quam quidem Emanuel Sa non absolute edo-
cet, sed in eam inclinat.

PROBL.

SECT. II. De Præcepto I. Problemata. 51

PROBL. LII.

Qui ob egritudinem, aut superuenientem occupationem haud potest totum officium recitare: tenetur, & non tenetur, illius partem dicere.

³⁸³ Non tenetur. Quia est vnicum præceptum, quod si impleri non potest omnino, cessat eius obligatio. Sic aliqui Doctores, quos pressio nomine memorat meus amicissimus Ferdinand. de Castro Palao t. 1. d. 2. punct. 6. num. 4. Qui quidem vrgit argumentum. Neque enim (ait) dicendum est, te esse obligatum ad partem, & non ad totum, quia obligatio ad partem non est distincta ab obligatione ad totum, alias essent præcepta distincta. Ex. gr. Qui non potest Missa integræ assistere, non tenetur ad illius partem, nempe ad audiendum Euangelium: & qui non potest tota die ieiunare, non tenetur, mane aut Vespere seruare ieiunium; quia obligatio ad partem non est distincta ab obligatione ad totum. Cum autem in præsentia vnica sit ad omnes horas obligatio, si obligationem totius officij implere non vales, cessat ad partem obligatio.

³⁸⁴ Tenetur quidem eas horas, quas commodè possit, recitare, siue sint maior pars officij, siue minor. Quia hoc præceptum etsi vnicum sit, est tamen de diuidua materia, & quæ plures partes habet inter se non connexas. Non enim Prima dependet à Tertia, neque Tertia à Matutino, aut Laudibus: Ergo obligatio recitandi vniam horam impleri potest, etiam si eidem obligationi, quoad alteram partem fieri satis non possit. An non qui non potest soluere totum debitum, obligatus est, soluere partem, quando pars solui independentè valet à toto? Verum hoc in nostro casu contingit, cum quis possit recitare Vesperas independentè à Primæ recitatione. Imò ad illas recitandas potest quis obligari, quin ad Primam fuerit obligatus; nempe si Subdiaconatum Meridiei suscepisset instantia. Ita Suar. lib. 4. de hor. canon. cap. 28. a num. 22. & 27. Valent. d. 6. quaest. 2. punct. 10. §. 7. Garcia de Benefic. cap. 1. num. 226. & alij.

³⁸⁵ Quid circa hæc opiner expono. Afferro in primis, nullatenus te esse obligatum recitare illam horam, cuius notabilem partem recitare non potes, aut licet potes omittere: verbi gratiâ, non teneris dicere Matutinum, si impotens sis, lectiones recitare. Quia exclusis lectionibus Psalmi non constituunt substantialiter Matutinum iuxta formam à Pio V. præscriptam. Cum autem præceptum sit de recitatione Matutinarum precum iuxta formam præscriptam à Pio, & hoc sine lectionibus impleri nequeat; efficitur te ad Psalmorum recitationem non esse obligatum. Suar. lib. 4. de hor. canon. cap. 28. num. 10. & 26. Ioann. Santi. select. d. 15. num. 2. Deinde potens recitare maiorem officij partem proculdubio ad illam tenetur: verbi gratiâ, qui potest dicere Laudes cum Prima, Tertia, Sexta, Nonas Vesperis, & Completorio: has tenetur recitare. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

tare, licet Matutinum non possit. Quia sunt partes distinctæ præcepti, quarum vnâ ab alia non pender. Suar. & Garcia ubi supra. Denique existimo, te obligatum non esse officium recitare, si maiorem illius partem non possis. Quia maior pars trahit ad se minorem. Et quia ita videtur esse consuetudine receptum, ne infirmi, ac debiles, vel alias impediti scrupulis diuexentur. Quod sine dubio contingeret, si potens sine notabili damno quamlibet horam recitare, ad eam recitandam teneretur. Manu. tom. 1. sum. cap. 144. Garcia part. 3. cap. 1. n. 226. Suar. 10. 2. de Relig. lib. 4. c. 28. a n. 22. Palas ubi supra.

PROBL. LIII.

Si Medicus dubius est, num ager maiorem officij partem possit sine graui incommodo recitare: debet, & non debet ille recitationi illius maioris officij partem dare opera m.

³⁸⁶ Si dubius quis sit, an maiorem officij Canonici partem absque notabili valetudinis nocumento possit dicere, debet sese Medici iudicio conformare. Quia peritus in arte est credendum. Quod si Medicus asserat agro nocituram recitationem, eo ipso liber agrotus ab hac erit obligatio. Quid si Medicus dubius sit, an ei sit grauius nocitura recitatio?

³⁸⁷ Debet quidem recitare. Quia præceptum, & eius obligatio est certa, & causa excusans dubia: Præualeat ergo præcepti obligatio. Sic Suar. lib. 2. de Relig. lib. 4. de hor. canon. cap. 28. num. 21.

³⁸⁸ Recitare non debet. Quia non tenetur quis grauis damni se periculo exponere ob præcepti Ecclesiastici executionem. Ita Bonac. d. 1. de hor. can. q. 6. punct. 1. n. 4. Palas tom. 2. d. 2. punct. 6. num. 10.

³⁸⁹ Probabilius hoc reor. Quia periculum illud grauis damni causa est certa, non dubia, qua stante præceptum Ecclesiasticum obligare non potest: esset enim rigorosa obligatio, & ab Euangelij suauitate aliena.

PROBL. LIV.

Qui caret visu, aut Breuiario, memoris est autem fideliter tenet maiorem officij partem: tenetur, & non tenetur eam recitare.

³⁹⁰ Non tenetur. Quia accidentarium est, quod id memoria teneatur. Nec videtur iustum ei hoc onus imponi, quod non ei imponeretur, qui memoriæ huius non retineret horas. Sic licet subdubitans Sotus lib. 10. de iust. q. 5. a. 3. concl. 2.

³⁹¹ Tenetur omnino. Quia memoria retinens maiorem officij partem, iam valet præceptum implere, & sine difficultate, imò maiori facilitate, quam si opus esset ei perlegere.

E 2 Ita

52 Theologie Moralis Lib XXVIII.

Ita Palauſp. 1. d. 2. punct. 6. n. 11. Nauar. cap. 11. de orat. 11. Suar. lib. 4. de hor. can. c. 28. num. 10. Valent. tom. 1. d. 6. q. 2. punct. 10. §. 7. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 6. punct. 2. n. 6. Azor. p. 1. l. 10. cap. 13. quæſ. 5.

392
Cum his opi-
nor.

Cum his opinor. Quia qui tempore interdi-
ci accidentarium eſt, te Bullam Cruciatæ ha-
bere qua conceditur facultas ſacrum audiendi.
At illa facultate poſita non eſt accidentarium,
ſed neceſſarium, te præcepto audiendi Miſſam
obligari, ut fert verior ſententia: Ergo ſimiliter
in præſenti, accidentarium eſt quem memoria
retinere officiij maiorem partem, ſed neceſſa-
rium, eo poſito, præcepto ſatisfacere.

PROBL. LV.

*Impotens eſt quis recitare ſolus, poteſta-
men cum ſocio, quem habet ad manum:
tenetur hic, & non tenetur officium
dicere.*

393
Nos tenetur.

Non tenetur. Quia recitare cum ſocio pri-
uilegium eſt, quo quis non eſſe videtur ad
vendum adſtrictus. Sic Ioan. Santi. ſelect. d. 15.
num. 2. Garcia p. 3. cap. 1. num. 114. Leſſi. lib. 2.
c. 17. de b. g. n. 54. utitur diſtinctione. Si ſolus
quis ſit ſocium adhibere, tenetur: ſecus ſi ſoli-
tus non ſit. Excipit Garcia num. 215. Niſi antea
quis gratis haberet ſocium, & poſtea non in-
uenit niſi cum ſtipendio.

394
T tenetur om-
nino.

Tenetur omnino, ſi facile habere poteſt, ſi-
ue antea vſus illo fuerit, ſiue non: hoc enim per
accidens eſt ad obligationem inducendam.
Quia obligatur ex præcepto Eccleſiæ recita-
re; ſed hoc præceptum facile implere valet
adhibendo ſocium: Ergo tenetur illum adhi-
bere. Debet enim adicere media ad imple-
ndum præceptum, quæ ei difficilia non ſint.
Ita Nauar. de orat. c. 11. num. 13. Azor. lib. 10. q.
cap. 13. quæſ. 3. & 6. Mann. tom. 1. ſum. cap. 144.
num. 1. Bonacin. d. 1. de hor. canon. quæſ. 6.
punct. 2. num. 8. Suar. lib. 4. de hor. can. cap. 28.
mon. 13. Valent. d. 6. q. 2. punct. 10. §. 7. Reginald.
lib. 18. num. 183.

395
Idem opinor.

Idem opinor. Sed limitatim concluſionem.
Niſi ſurdaster ſit, & abſque magna vocifera-
tione audire non poſſit: tunc enim ſocium adhi-
bere non teneretur, quia eſſet nimis oneroſa
obligatio. Deinde niſi vſus ſocij gratis habeat-
ur: non enim quis obligatus eſt uariare pro ſti-
pendio ſocium, quia huiusmodi ſtipendiaria
inquiſitio non eſt medium ex conſuetudine,
neque ex legiſlatoris intentione. Excipe niſi
beneficiatus ſit, quia Beneficium propter hoc
officium datur. Cum ergo ex iuſtitia ad illud
officium obligetur, obligatur enim mode-
ratos ſumptus facere ad obligationis huius
executionem. Secus erit, ſi Sacerdos ſimplex,
ſeu Religioſus ſit. Quia horum obliga-
tio non eſt ex iuſtitia, ſed ex
Religione.
*
*

PROBL. LVI.

*Sciens, Veſpere impediendum ſe eſſe à
recitatione: tenetur, & non tenetur
mane recitare.*

Non tenetur. Quia qualibet hora ſuo tem-
pori correfponder. Ergo quovſque illud 396
illo tempore, quo ex præcepto Eccleſiæ hora
recitanda eſt, legitime eſt impeditus, ceſſat
illius recitandæ obligatio. Quia horas ante-
ponere, vel poſtponere, ſolum tibi ex priui-
legio conceditur, non ex obligatione. Sic Sà
in edit. Complut. v. Hora, num. 1. Nec tenetur
(ait) ad horas, qui urgenti negotio eſt impeditus.
Hinc enim ſufficit, recitare horas temporis non
impediti.

Tenetur quidem recitationem anticipare. 397
Quia præceptum recitandi horas obligat non
ſolum illo tempore, cui horæ ſpecialiter cor-
reſpondent, ſed etiam toto integro die: nam
in qualibet illius parte recitans, obligationi
ſatisfacit. Ergo ſi in aliqua diei parte quis im-
peditus eſt exequi præceptum, & in alia exe-
qui illud poteſt: obligatur planè præcepto pro
illa parte diei, qua expeditus eſt. Ita Sylueſt. v.
Hora, q. ult. Graf. p. 1. l. 1. c. 54. Bonac. alios refe-
rens d. 1. de hor. can. q. 6. punct. 2. n. 2. Valent. 2. 2.
d. 6. q. 2. pun. 10. §. 7. Azor. p. 1. lib. 10. c. 13. q. 15.
Palauſ tom. 2. d. 2. p. 6. num. 16.

Fateor quidem, quamlibet horam ſuo tēpori 398
correſpondere, quatenus habet ſpeciale ſigni-
ficationem, & institutionem, ob quam non li-
cet abſque cauſa, antepondere, vel poſtponere.
At quatenus præcepta eſt, toti integro diei cor-
reſponder. Vnde obligamur recitare, ea tempo-
ris parte, qua fuerimus ab occupatione illa ex-
pediti. Equidem priuilegium eſt antepondendi,
vel poſtponendi horas, cum ſuo tempore reci-
tari non poſſunt: vel quando ſuo tempore poſ-
ſunt recitari. At quando tempore Veſpertino,
v. gr. recitari nequeunt, non eſt priuilegium, ſed
obligatio antepondendi. Vnde obligatus quis erit
recitare mane, ſi ſcit toto Veſpere eſſe impe-
diendum. Caterum circa primæ ſententiæ fun-
damentū monuerim, verba illa, quæ ex P. Ema-
nuele Sà expreſſi ex correctione Magiſtri Sa-
cri Palatij eſſe expuncta.

CAPVT XXVII.

*Circa penam non recitanti priuati-
beneficiato appoſitam.*

PROBL. LVII.

*Primo ſemeſtri beneficiatus habet, & non
habet reſtituendi fructus aliquam licet
non ita rigidam obligationem, horas
omittens.*

Vidimus ſect. 1. nullam aliam penam 399
eſſe impoſitam ipſo iure omittentibus priuatis,
horas

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 53

horas præter fructuum perceptorum restitutionem. Cum autem solus Clericus beneficiatus fructus ex Beneficio percipiat, solus ipse hac pœna potest obligari, statuta quidem in Concilio Lateran. sub Leone X. *sess. 9. §. Statuimus.* Quam cõstitutionem Pius V. innotavit decreto edito 12. Kalend. Octobr. anno 1571. Ex his cõstitutionibus constat, beneficiatum Clericum obligatum non esse primis sex mensibus ab obtento pacifice Beneficio, aliquid restituere, etiamsi officium omitat. Quia Concilium, & Pontifex solum affirmant, sic omittentem peccare mortaliter, & nihil de restitutione addidere. Igitur quæstioni do, an primo illo semestri beneficiatus omitteñs horas, habeat restituendi fructus obligationem?

400 Habet quidem, licet non ita rigidam, ac haberet semestri transacto: post illud enim tenetur restituere pro rata fructus perceptos, etiamsi alia officia, & munera obeccat illo primo semestri non ita rigidam obligationem habet, sed iuxta officium possum mitigare restitutionem potest. Quia solum obligatur ex iure naturali, quod intactum videtur relictum, nam Beneficium propter officium datur. Sic Suar. *de hor. can. cap. 9. num. 7. Vasq. 1.2. d. 160. num. 3. & d. 168. num. 14. Menoch. de arbit. cent. 2. cas. 429. Covar. 3. variar. c. p. 13. num. 10. Valent. 2. d. 6. quest. 2. punct. 10. §. 8. Azor. p. 1. l. 10. cap. 14.*

401 Nullam habet restituendi obligationem. Quia Ecclesia ante Concilium Lateranense non concessit Beneficium & illius fructus sub conditione, ut officium divinum recitaretur: sed ab summum sub onere, & obligatione illud recitandi; alias cum Parocho concedit Beneficium, & fructus, esset facta concessio sub conditione, ut sacramenta ministraret; ac proinde si in illorum ministratione negligens esset, deberet fructuum restitutionem agere: quod equidem non est in usu. Item omitteñs officium absque culpa, non posset fructus facere suos, quia sunt sub illa conditione collati. Ita Garcia *par. 3. cap. 1. num. 7. & 10. Filliuc. tract. 23. cap. 10. num. 308. Bonac. d. 1. de hor. can. quest. 5. punct. 2. n. 9. Lessi. 1.2. d. 34. dub. 1. Nanac. c. 21. de orat. num. 38. Vasq. sibi contrarius de Benef. cap. 4. §. 1. art. 2. dub. 8. Palaus tom. 2. d. 2. punct. 7. num. 3.*

402 Cum his opinor. Nam Ecclesia optime potuit beneficium ab obligatione restituendi liberare illo primo semestri, etiamsi illam ex iure naturali haberet. Tum ut ostenderet erga beneficiatum novum suam liberalitatem, ac benignitatem, quem ob difficultatem operis timbat sæpè non inegrè satisfacturum suo officio. Tum ob privationem omnium fructuum, quam subsequenti tempore faciebat, cuius rigore assatim prima benignitas compensabatur. At ita factum esse præsumo. Quia Concilium Later. & Pius V. solum affirmant, beneficiatum illo primo semestri non recitantem mortaliter delinquere, & restituendi omituntur obligationem. Igitur illi non est imponenda. Nec enim sunt obligationes absque manifesta ratione multiplicanda.

Esch. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

PROBL. LVIII.

Omitteñs vno, vel altero die horas Canonicas tenetur, & non tenetur, aliquid restituere.

403 Non tenetur. Quia ex benignitate Ecclesie præsumitur, ob tam exiguam debiti officij omissionem non velle beneficiatum ad restituendum obligare. Quemadmodum præsumitur, famulum omitteñtem vno vel altero die in anno debitum servitium exemptum esse ab obligatione restitutionis ex quadam benigna congruitate: ne dominus nimis videatur exactor. Sic Sorus *l. 10. de iur. quest. 5. art. 5. Medina sum. l. 1. cap. 14. §. 1. Ludo. Lopez tom. 1. l. iur. cap. 245 & tom. 2. cap. 105. Vega sum. par. 1. cap. 36. casu 1. & 2. & cap. 128. casu 18.*

404 Tenetur omnino. Quia expresse id Pius V. imperavit. Statuimus, ut qui horas omnes Canonicas vno, vel pluribus diebus intermiserit, minime omnes Beneficij, seu Beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, si dividerentur: qui vero Matutinum, tantum dimidiam; qui ceteras omnes horas, aliam dimidiam: qui harum singulas, sextam partem fructuum eius diei amittant. Ergo omitteñs vno aut altero die horarum recitationem minime à restitutionis obligatione excusatur. Ita Azor. *part. 1. l. 1. cap. 14. quest. 7. Lessi. 1.2. cap. 34. numer. 1. & 6. Bonac. d. 1. de hor. canon. quest. 5. punct. 2. num. 8. Suar. de hor. canon. l. 4. cap. 10. numer. 9. Vasq. de Benef. cap. 4. §. 1. art. 2. dub. 8. num. 43. Garcia part. 1. cap. 1. num. 27. Palaus tom. 2. d. 2. punct. 7. num. 7. & alij.*

405 Scio meum Filliucium tract. 2. cap. 10. q. 8. docuisse, primam sententiam esse probabilem. Ego autem autoritate tot virorum videns eam fidei idem affirmo. Nam si ratione solum duci vellem, audiendos non esse Doctores illos affirmarent. Neque enim yrget, famulum omitteñtem vno vel altero die in anno debitum servitium exemptum esse ab obligatione restitutionis ex quadam benigna congruitate, ne dominus rigidus exactor videatur: ut dicamus, omitteñtem recitationem obligatum non esse restituere. Quia hoc in casu suam voluntatem dominus expressit. Si autem Ecclesia hanc voluntatem satis non expressisset, id præsumi poterat.

PROBL. LIX.

Qui possidet tenue Beneficium, & partem notabilem alterius hora omitit, tenetur, & non tenetur aliquid restituere.

406 Non tenetur, si fructus Beneficij leues sint, eo quod illud sit tenue. Quia non est præsumendum, Ecclesiam cum eo rigore suos

E 3

Mini

54 Theologie Moralís Lib. XXVIII.

Ministros obligare velle. Sic Suar. l. 4. de hor. can. non. cap. 30. num. 9. Tolet. l. 2. cap. 2. num. 6.

407
Tenetur om-
nino.

Tenetur quidem, etiam si fructus correspon-
dentes leues sint. Quia omittens partem nota-
bilem alicuius horæ, absolute dicitur illam
omittere: sicut absolute dicitur omisisse Mis-
sam, qui partem notabilem non audiuit, sed
pro cuiuslibet horæ omissione est debita resti-
tutio iuxta Pij V. constitutionem, etiam si fru-
ctus correspondentes leues sint. Ergo etiam est
debita restitutio pro cuiusvis partis notabilis
omissione. Ita Garcia part. 3. cap. 1. n. 27. Palaus
tom. 2. d. 2. punct. 7. num. 5. Bonac. de hor. can. d. 1.
quest. 5. punct. 2. num. 13.

408
Hoc mihi
probabilius.

Hanc sententiam probabiliorē reor. Pau-
citas enim fructus à graui restituendi obliga-
tione excusabit, non à leui. Quemadmodum
furtum leuis materiæ à graui, non à leui resti-
tuendi obligatione excusat.

PROBL. LX.

*Omittens partem leuem alicuius horæ, te-
netur, & non tenetur, aliquid re-
stituere.*

409
Aliquid resti-
tuere tenetur.

A Liquid restituere tenetur. Quia cui-
libet parti horæ sua pars fructuum corres-
pondet, sicut integræ horæ integræ fructuum
quantitas: sed omiſſa hora perditur integræ
quantitas fructuum illi correspondens: Ergo
omiſſa parte leui amittitur leuis pars fructuum
illi correspondens. Non enim apparet titulus,
ob quem retineri possit: hic namque solum
erat illius horæ partis recitatio. Sic Bonac. d.
1. de hor. canon. quest. 5. punct. 2. numer. 11.
Qui ob hoc argumentum contrariam senten-
tiam ex animo non approbat.

410
Non tenetur
aliquid resti-
tuere.

Nihil tenetur restituere. Quia non dici-
tur integram horam omisisse, & solum pro
omissione integræ horæ cuiuslibet à Pio V. si-
gnata est restitutio: Ergo hic tacite est excu-
satus. Ita Nauarra l. 2. de restit. cap. 2. dub. 2. num.
202. Nauarrus de orat. cap. 9. fine. & cap. 10. nu-
mer. 42. Tolet. l. 2. cap. 12. num. 6. Suar. de hor. ca-
non. l. 4. cap. 30. num. 12. Reginal. l. 30. num. 44.
Moneta tract. de distribut. part. 2. quest. 4. num.
42. Fillius tract. 23. cap. 10. quest. 7.

411
Hanc senten-
tiam vni-
us esse
pauo.

Ego equidem hanc sententiam vnicè credi-
derim esse veram. Nam si ex leui omissione
obligatio restituendi oriretur fore nullus esset,
qui intra paucos dies obligationem grauem
restituendi non haberet: quia pauci inueniuntur,
qui diebus singulis integras horas studio-
se ac deuote recitent. Vnde etsi omissioni leui
cuiuslibet horæ fructuum pars leuis correspon-
deat: at multis omissionibus leuibus grauis
fructuum debita erit quantitas. Ne igitur as-
serim animos recitantium ita illaqueari, as-
sero, pro leui omissione cuiuslibet horæ nul-
lam esse obligationem restituendi, liget quan-
titas fructuum illi omissioni leui correspon-
dens, grauis sit. Nec tam virgens mihi, sicut
Bonacina contrariæ sententiæ fundamentum.
Quia quantitas fructuum non diuiditur inter
singulos Psalmos, aut versiculos ita, ut cui-
libet Psalmo, aut versiculo sua pars correspon-

deat: sed in singulas dici horas. Vnde si hora
dicitur, & diminutè dicta sit ob leuem par-
tem omiſſam, quantitas illi correspondens ac-
quiritur; quia horæ per modum vnius corres-
pondet.

PROBL. LXI.

*Quis partem leuem singulis in horis omit-
tit, cuius omiſſio comparatione totius
officij dici grauis quantitas censeri po-
test: Hic obligatus est, & non est obli-
gatus restituere.*

Restituere est obligatus. Quia præceptum
de diuino officio recitando non est multi-
plex pro multiplicatione horarum, sed vnum
pro toto dici officio. Sed qui grauem partem
officij omittit, absolute officium omiſſisse cen-
setur: Ergo tenetur integrè restituere: Sicut
si grauem quantitatem alicuius horæ omitte-
ret. Sic quidam graues Doctores in manuscri-
ptis, quorum sententiam cenſeo esse probabi-
lem, cenſet & Palaus ubi infra.

Non est obligatus restituere. Quia proba-
bile admodum est, pro qualibet hora suum di-
ſtinctum præceptum latum esse. At in hac sen-
tentia corruit omnino contrariæ in nostro ca-
ſu fundamentum. Quia tunc omissiones non
coniunguntur. Sicut omiſſio in officio vnius
dici non coniungitur cum omiſſione in alie-
rius dici officij. Ita Moneta de distribut. part.
2. quest. 1. num. 22. Fillius tract. 23. cap. 10.
quest. 7. Palaus tom. 2. dist. 2. part. 7. nume-
ro 7.

Probabilius hoc mihi, etiam si admittam,
vnicum esse totius officij recitandi præce-
ptum. Quia ita est vnum præceptum, ut
virtualiter sit multiplex, & obligatio re-
stitutionis singulis horis est annexa. Vnde
si qualibet hora per se sumpta nullam in-
ducit restituendi obligationem: neque il-
lam inducet quatenus vnicum quoddam of-
ficium constituit. Officium enim inducere
non potest obligationem restituendi, ni-
ſi partes illas officij diuſim induce-
rent.

PROBL. LXII.

*Recitans sine vlla attentione, tenetur,
& non tenetur, resti-
tuere.*

Obligatus non est restituere. Quia pœ-
na restitutionis imponitur iis, qui di-
uinum officium dicere omittunt: non au-
tem iis, qui negligenter, aut distracte
dicunt. Sic Toler. l. 2. cap. 11. d. 4.
Cordu. Medi. Henriquez relati à Garcia ci-
tando.

Restituere tenetur eo modo, quo obli-
gatur is, qui recitare omittit. Quia paria
sunt recitare sine vlla attentione, & non
recitare,

SECT. II. De Præcepto I. Problemata. 55

recitare. Fructus enim Beneficij acquiruntur ob recitationem præceptam, & ob illius omissionem amittuntur: sed recitatio sine attentione, non est recitatio præcepta, quia non est oratio. Ergo ex ea fructus non acquiruntur. Ita Nauarra. cap. 13. de orat. numer. 17. Suar. de Relig. to. 2. l. 4. de hor. canon. cap. 3. c. numer. 4. Azor. p. 1. l. 10. c. 1. g. 5. Garcia p. 3. c. 1. n. 186. Nauarra de re. it. l. 1. c. 2. n. 240. Lessi. l. 2. c. 17. dub. 11. n. 67. Bonac. d. 1. de hor. canon. q. 5. un. 2. n. 17.

Hic hæreo. Quia si pœna restitutionis imponitur iis, qui offi. cum omittunt: censetur iis qui attentione nulla adhibita recitant, omnino esse imposita, quia nullatenus comperiuntur recitare. Afferro itaque pœnam restitutionis impositam esse ei, qui sine ulla attentione diuinum recitat officium.

PROBL. LXIII.

Excusatur, & non excusatur beneficiatus ab integra, ob horarum omissionem, restitutione, si Beneficium alia munera habeat annexa, nempe curam animarum.

417
Hic hæreo

Excusatur quidem. Quia Pius V. solum dixit in Bulla, omittentem recitationem pro rata obligatum esse restituere omnes Beneficij, seu Beneficiorum fructus, qui illis diebus omissionis corresponderent; sed hoc limitari potest, ut intelligantur fructus, qui recitationi corresponderent, non vero aliis muneribus a beneficio exhibitis. Ergo sic explicandum. Tum quia sic iuri natural. obligatio restituendi à Pio imposita esset conformior: tum quia rigor huius pœnalis constitutionis temperaretur: tum quia durum est, beneficiatum Parochum, & Capellanum eadem obligatione teneri, qua tenetur simplex beneficiatus, cui nullum onus præter recitationem est Beneficij annexum. Sic Tolet. l. 2. cap. 12. disto. 1. Lessi. l. 2. cap. 4. numer. 17. Bonac. d. 1. de hor. canon. q. 5. p. n. 3. numer. 2. Vazq. de Ref. cap. 4. §. 1. a. l. d. b. 7. numer. 8. Medi. in expl. præ. s. 11. Manu sum. p. 1. cap. 164. numer. 4. Lopez p. 2. in rñt. cap. 95. Sa. V. Beneficium, n. 58. H. nriq. l. 1. c. 1. §. 2.

419
Non excusa-

Minime excusatur. Quia Pius V. in sua constitutione eodem modo de Beneficio, cum cura, & sine cura loquitur: & de utroque dicit, omnes Beneficij, seu Beneficiorum fructus, qui illis diebus, in quibus omittit recitare, corresponderent, si dividerentur, suos non facere: sed tanquam iniuste perceptos restituere debere. At qui Beneficium sine ulla cura habet obligatus est omnes integrè restituere: Ergo etiam qui Beneficium curatum possidet. Ita Valent. 1. 2. disto. 6. q. 1. pun. 10. §. 8. Azor. l. 10. cap. 1. 4. g. 6. Pal. laus. 10. 1. disto. 2. pun. 7. numer. 8. Nauarra l. 2. de re. it. cap. 2. a. numer. 81. & a. numer. 196. Suar. l. 5. de hor. canon. c. 10. n. 6. Garcia p. 3. cap. 1. n. 8. §. 1. & sequent. Malder. de Virintib. l. 10. c. 2. dub. 4. n. 1. sequitur. Reginal. l. 10. n. 46.

420
Pœna sen-

Pœnor, in hanc sententiam admodum inclinare, & decernisse ei adhaerere. At legens meum Gabrielem Vazquez 1. 2. d. 168. n. 14. videntem mutasse sententiam, etiam ego propositum morari. Afferro igitur, Bullam Pij V. cū limitatione à primæ sententiæ Doctoribus ex-

pressa esse intelligendam: ac proinde Parochum, ut Episcopum solum obligari ad quintam partem fructuum restituendam, Canonicum ad quartam, Capellanos ad tertiam.

PROBL. LXIV.

Pensionarius, & Beneficiatus simplex, cui nullum onus est annexum præter horarum recitationem: potest, & non potest, aliquos fructus retinere ob obligationem ad deferendum habitum, & tonsuram.

Potest quidem. Quia delatio habitus & tonsuræ debet aliquo commodo compescari. Ergo ex fructibus retinere potest partem illam, quæ ad habitus sumptus, & ad co. on. gesta. ionis curam correspondere videatur. Henric. l. 1. 3. cap. 1. §. 1. Bonac. d. 1. de hor. canon. q. 5. pun. 1. n. 1.

421
Potest quidem

Minime potest. Quia delatio habitus & tonsuræ Clericis abunde immunitate Ecclesiasticæ, & aliis honoribus Clerico continnis compensatur. Itē Pal. laus 10. 2. d. 1. pun. 7. n. 9.

422
Non potest

Hoc teneo affirmans Clericum beneficiatum qui nullū onus habet annexū præter recitationem, si recitare omittat, omnes fructus debere restituere. Neque contrarium in Pensionariis, & beneficiatis simplicibus probabile esse reputo.

423
Hic mihi

PROBL. LXV.

Distributiones quotidiana & grasse fructus quos Canonici amittunt ob omissionem primariam recitationem, sunt, & non sunt applicata mense Capitalari, sicut sunt applicata ob non residentiam.

Sunt quidem applicata Capitalari mensæ. Quia id deciditur cap. vñ. de Cler. non resid. & Trident. sess. 24. c. 3. & sess. 24. c. 12. Sic Capitulari. Suar. l. 4. de hor. canon. cap. 30. numer. 18. Bonac. d. 1. de hor. canon. q. 5. pun. 4. numer. 9. Tolet. l. 2. cap. 12. disto. 1. & alij apud Garciam citandum.

424
Sunt applica-

Non sunt applicata Capitalari mensæ. Quia Canonicus residens, & non recitans, etiam ratione residentie lucretur quotidianas distributiones, ob omissionem recitationem eas amittit. Sed non amittit illas ex cap. vñ. nec ex Trident. citatis sed solum ex Concilio Lateranensis, & Pij V. constitutione: Ergo neque aliis sunt applicanda, nisi illis, quibus præfata constitutiones applicant, nempe fabricæ Beneficij, vel pauperibus. Itē Pal. laus 10. 2. d. 1. pun. 7. numer. 14. Torreo de hor. canon. contr. v. 10. d. 6.

425
Non sibi app-

Eiusdem sū mentis. Credo enim quod præfati textus solum probant, ob non residentiam fructus esse applicatos aliis Canonicis residentibus, siue Capitalari mensæ. At cum nihil loquantur de applicatione ob recitationem primariam omissionem, dicendum est, seruandam esse Concilij Lateran. & Pij V. constitutionem applicantem hos fructus fabricæ Ecclesiæ Beneficij, vel pauperibus.

426
Eiusdem sū-

PROBL. LXV.

Beneficiarius non recitans, potest, & non potest sibi applicare fructus, si verè sit pauper.

417
Non potest.

Non potest. Quia Concilium Lateran. & Pius V. sua in constitutione dicit, beneficiarium non facere fructus suos, sed eos tanquam iniuste perceptos obligatum esse restituere. Et quia non decet Clericum non recitantem commoditatem ex desidia percipere. Et quia ansa datur non recitandi, si sciat ille sibi inopi posse fructuum restitutionem gerere. Sic optima notæ Doctores, qui nondum suas elucubrationes prelo dedere. Et Palas 10. 2. d. 2. pun. 7. numer. 12. hanc sententiam probabilem esse indicat, dum contrariam probabiliosam esse affirmat.

428
Nec potest

Potest planè. Quia pauper verè ipse non debet deterioris conditionis aliis esse pauperibus: Et quia ipse non tam sibi applicat, quam Pontifex ipsi. Ita Palas citat. Nauar. cap. 25. n. 191. Lessi. l. 2. cap. 34. numer. 173. Suar. l. 4. de hor. can. cap. 30. numer. 21. Bonac. d. 1. de hor. can. q. 5. pun. 4. n. 8. Tolet. l. 2. c. 12. n. 5.

429
Hoc probabilius longe reor.

Hanc sententiam longe probabiliorē reor, si duplicem ei limitationem apponas. Prima est, nisi aliud constet, aut rationabiliter præsumatur velle Pontificem. Nam esto velit Pontifex, pauperibus fructus restitui, potest non quibuslibet, sed certis applicare, & alios excludere. Crediderim autem nolle Pontificem beneficiato pauper fructus applicare, quoties ipse intendens sibi paupertatis titulo hos fructus applicare, dicere horas omittit. Nec enim fas esset, Pontificem occasionem peccandi suppeditare. Quare in Bulla Compositionis eos à compositionis beneficio excludit, qui sub spe compositionis furantur. Secunda est, nisi ex consuetudine, aut speciali statuto applicati sint hi fructus alicui pio operi certo. Quia Concilium Lateranense, & Pius V. non videntur voluisse huiusmodi consuetudinem, aut legem derogare: sed tantum applicare fabricæ Beneficij, aut pauperibus eos fructus, qui non fuerint aliàs speciatim applicati.

PROBL. LXVI.

Pensionarius non recitans Officium paruum Deipara potest, & non potest à beneficiatio pensionem accipere: potest, & non potest ipse beneficiatus eam retinere.

430
Non potest pensionarius recipere, & potest beneficiatus pensionem retinere.

Non potest pensionarius accipere, & beneficiatus potest eam retinere. Quia pensionarius non recitans Deipara officium paruum est illius recipiendi incapax: nullum enim officium aliud præter recitationem officij huius exequitur. Ergo non potest pensionem accipere. Ergo beneficiatus potest eam retinere. Hanc ultimum consequentiam probō. Quia solum obligatus est beneficiatus pensio-

nario ex fructibus sui Beneficij pensionem concedere, quoties pensionarius capax illius est. Quia ratione plures Doctores censent excommunicato pensionario non esse obligatum beneficiatum tradere pensionem: quia est illius incapax. Cum ergo ob recitationis omissionem sit etiam incapax, concluditur, pensionem illi tradi non debere. Sic hi Doctores, quos pressio nomine memorat Palas 10. 2. d. 2. pun. 7. n. 17.

Potest licite pensionarius pensionem accipere, Quia non sibi retinendam accipit, sed tradendam fabricæ Beneficij seu pauperibus: sicut non peccat beneficiatus non recitans accipiens Beneficij fructus, si illos accipiat non sibi, sed pauperibus, vel Beneficij fabricæ applicandos. Porro nec beneficiatus potest pensionem retinere eo quod pensionarius non recitat: sicut nec possunt fideles fructus retinere, quia beneficiatus horas non persoluit. Ita Palas 10. 2. d. 2. pun. 7. n. 17.

Certe Beneficiatus tenetur pensionem tradere in pensionarij sustentationem: est enim illa pars fructuum à Beneficio extracta, & pensionario applicata: sicut fideles sunt obligati tradere beneficiato fructus Beneficij in illius sustentationem, ut ipse pro illis oret, & alia officia ministret. Si autem beneficiatus ea officia non præstat, non tenetur fructus Beneficij illis, à quibus accepit, reddere: Ecclesia enim ei indicit obligationem recitandi, qua non impleta, inhabilem eum constituit sibi fructus retinendi, & obligavit, ut eos tanquam iniuste perceptos fabricæ Beneficij, vel pauperibus traderet.

CAPVT XXVIII.

Circà publicam in choro Horarum Canoniarum celebrationem.

PROBL. LXVII.

Episcopus tenetur, & non tenetur, diuinum officium in Ecclesia persolvere.

Tenetur sanè. Quia ex cap. Episcopus 41. Concilium Carthaginense IV. præscribit Tenetur Episcopo cap. 15. ne hospitium longe ab Ecclesia abscedat: quod videtur esse, ut obligationi assistendi choro, commodius possit satisfacere. Deinde, quia cap. Peruenit. 7. q. 1. mandatur Episcopo, in sua Ecclesia residere. Tertio, quia cap. 1. de celebr. Missar. Prælati conceditur ex causa choro abesse: Ergo illa cessante, interesse choro tenetur. Quarto, quia cap. Episcopus de consecr. cauetur, nè die Dominica ab Ecclesia cui proximus fuerit, absit, nisi infirmitate fuerit impeditus: Ergo saltem diebus Dominicis hanc habet obligationem. Ratione probō. Quia cum Episcopus magis principaliter, quam omnes alij Ecclesiæ deputatus sit, conueniens erat, strictiori obligatione teneri. Cum igitur Canonici, & Præuendati obligationem assistendi habeant: à fortiori Episcopus

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 57

copus pinguiore redditus accipiens eam subire debet obligationem. Sic Angel. v. *Idora*. n. 2. Sylvest. v. *Idora*. q. 10.

434
Non tenetur.

Non tenetur. Quia nemini est imponenda obligatio, nisi ex manifesto textu, vel ratione constiterit. At nullus est textus, qui hanc Episcopo obligationem expresse indicat: nec ratio efficax illam persuadens. Ergo asserenda non est. Minorem probō discurrendo per textus suprarelatos. Canon enim *Episcopus* nullum habet verbum præceptum: & concessio, quod præcipitur. Episcopum non longe ab Ecclesia hospitium habere, non inde inferitur, obligationem esse ei assistendi choro, cum id præcipi possit ob varios fines, nempe ut commodius gubernationi spirituali, ac temporali attenderet; & ut officiis divinis, si vellet assisteret: & ut subditi commodiorem ad illum habeant accessum. Textus cap. *Peuenit ad nos*, de residentia in Ecclesia propria, seu in loco Beneficij loquitur, non de assistentia in choro. Caput verò 1. de celebr. *Missar.* non de Episcopis, sed de Parochis, seu Presbyteris loquitur, de quibus est specialis ratio, cum non sint adeo gravibus distracti, ac Episcopi, ministeris. Denique cap. *Episcopus*, de consecratione, solummodo probat, debere Episcopum diebus Dominicis Ecclesie interesse, non quidem omnibus horis Canonicis, sed ad summum Sacrificium Missæ, de quo textus loquebatur. Nec hoc sub obligatione existimo iniunctum, cum usus fuerit textus verbo *ebet*: quod plane decentiam importat, non obligationem, ut colligitur ex l. *solum*, §. 1. ff. de noui operis nunciatio. & tradit Tusch. tom. 2. l. 1. ter. D. concl. 12. num. 3. Quod autem nulla ratio efficax sit hanc obligationem persuadens, patet. Quia licet Episcopus strictius quam alij Canonici, ac Præbendati Ecclesie sit deputatus, & ideo strictius videbatur obligandus choro interesse: at quia alia munera exercet, quæ non obiciunt Præbendati, aliisque gravioribus ministeriis, docendi populum, prædicandi Evangelium, gubernandi subditos, &c. occupatus est, ab obligatione assistendi choro censetur exemptus. Ita D. Thom. 2. 2. quæst. 91. art. 1. ad 3. Garcia part. 3. cap. 2. numer. 181. dub. 1. & num. 480. Suar. de Relig. tom. 2. l. 4. de hor. canon. c. 10. num. 13. Filliuc. tract. 23. cap. 4. quæst. 8. Valent. 2. 2. d. 10. quæst. 6. punct. 2. Bonac. d. 1. de hor. canon. question. 3. punct. 5. num. 92. & alij communiter.

435
Probabiliter hoc mihi.

Probabiliter censeo haud esse obligatum Episcopum choro quotidie interesse imò neque diebus Dominicis, & festiis: sed solummodo, quando ob occurrentem casum, tum exempli exhibendi, tum scandali vitandi, tum sui præstandi muneris visum fuerit. Verum etsi hoc ita sit, expedit, ut choro Dominicis, ac festis, & præcipue solemnioribus assistat, ut aliis sit Religionis ac pietatis in documentum.

* *

PROBL. LXVIII.

Parochus ratione sui officij tenetur, & non tenetur officium divinum publice recitare.

Tenetur quidem Quia cap. fin. 92. Presbyter, & Diaconus deponi mandantur, si moniti ab Episcopo horis Canonicis in Ecclesia persolvendis non interfuerint Et c. i. de celebr. *Missar.* presbytero rurali permittitur, ad colendos agros exire, si per se, vel per scholares persum horarum competentibus horis persolvat signum ergo est, per se obligationem habere. Si quidem ratione paupertatis, & necessitatis colendi agros, à personali publica recitatione excusatur. Pontifex Clement. 1. de celebr. *Missar.* ubi postquam dixerat, in Ecclesiis Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis devotè prælegendum esse, subdit: *In aliis verò Ecclesiis* (quæ non possunt esse aliæ nisi Parochiales) *convenienter, & devotè celebretur officium divinum nocturnum pariter & diurnum.* Debet ergo per Parochum, aliosque beneficiarios celebrari. Igitur per se hanc habet obligationem. Sic Palaus ro. 2. d. 1. pun. 1. n. 10. si ius antiquum scriptum spectetur.

436
Tenetur quidem.

Minimè tenetur. Quia ferè omnium Ecclesiarum Parochialium consuetudo suadet, Parochum ratione sui muneris minimè obligatū esse ad publicam quotidianam divini officij recitationem. Ita Suar. l. 4. de hor. canon. c. 10. n. 1. & 11. Filliuc. in 2. 3. n. 131. Bonac. d. 1. de hor. canon. q. 3. pun. 5. n. 12. & alij communiter.

437
Non tenetur.

Profecto si ius spectemus antiquum proculdubio Parochus sui officij ratione tenetur quotidie in choro officium divinum recitare. At si consuetudini hæreamus, plurimi sunt Parochi, & in Ecclesiis Parochialibus beneficiati, qui ab hac obligatione publicè recitandi sunt exempti. Quia in his Ecclesiis obennes redditus Beneficij horæ Canonice non dicuntur singulis diebus, sed ad summum diebus Dominicis, ac festis: & in his non omnes horæ, sed Vesperæ: in aliis verò Ecclesiis nec etiam his diebus celebrantur. Ergo hi Parochi, & earum Ecclesiarum beneficiati ad horas Canonicas publicè recitandas non arctantur. Verum quoties est consuetudo dicendi in Ecclesiis divinum officium Parochus præcipue tenetur, nisi legitima impediatur ex causa: ea autem intercurrente subditum debet substituire. Qualibet verò rationabilis causa sufficit, ut Parochus per se officium dicere excusetur, speciatim vno die vel altero, ut satis colligitur ex c. 1. de celebr. *Missar.*

438
Anterioribus iuribus.

PROBL. LXIX.

Præbendatus, ut absit à choro, cedit distributionibus, nec ob eius absentiam officium dimittitur, nec sine debita decencia celebratur: Hic quidem choro non assistens peccat, & non peccat lethalius.

Suppono ex sect. 1. Præbendam graviter delinquere, si à choro ab ævltura tempore à iure.

439
Nonnulla supponit.

58 Theologiæ Moralis. Lib. XXVIII.

iure concessum. Quia ex distributionibus acceptis hanc choro assistendi subit obligationem. Et quidem absens à choro absque causa legitima graviter peccat cum obligatione restituendi, si distributiones assistentibus, vel legitime impeditis assignatas vsurpet: recipit enim, quod suum non est, ut deciditur. *cap. vii. de cler. non resid. in 6.* & Trident. *ses. 14. cap. 12.* Item peccat lethaliter, si ob eius absentiam officium divinum in choro omittitur, aut cum debita solemnitate non celebratur. Quare solum est difficultas quando Præbendatus cedit distributionibus, & propter eius absentiam officium non dimittitur, nec hanc decenti solemnitate celebratur: an tunc absens à choro sine causa lethaliter delinquat?

440 Non delinquit lethaliter. Quia nullus est *2° n delinquit lethaliter.* textus, unde huiusmodi obligatio colligatur: nam *cap. si quis Presbyter 9.* non mandatur Clericus Ecclesiæ deputatus deponi, nisi postquam ab Episcopo monitus fuerit, & monitioni parere noluerit: Ergo secluso Episcopali præcepto, non peccat. Et *cap. 1. & Clement. 1. de celebrat. Mis. ar.* solum obligantur alicui Ecclesiæ Cathedrali vel collegiatae additi, ut per se, vel substitutos divinum celebrent officium: Ergo si ex absentia alicuius Canonici officium non omittitur in Ecclesia, & ipse distributiones intercessentibus, & legitime impeditis concessas non vult recipere, poterit sine lethali crimine abesse. Verum si ex his capitibus naiceretur, assistendi choro obligatio, singulis diebus essent obligati assistere: consequens videtur durum, nam inde sequeretur eos lethaliter delinquere, si vna die absque legitima causa abessent: sicut cum privatim absque gravi causa recitare omittunt. Sic Barbosa *de potest. Episcopi part. 3. alleg. 53. num. 182.* Carol. Marcig. *de hor. canon. cap. 5. §. 1. num. 14.* Reginal. *l. 18. num. 176.* Valent. *2. d. 6. quest. 1. punct. 10. §. 6.* Caiet. *v. Hora. §. 5. Syluest. ibi. quest. 2. Angel. m. 21. Navar. cap. 1. de orat. num. 14.*

441 Lethaliter delinquit, si absque causa legitima pluribus diebus absit à choro, etiam si distributiones remittat. Quia *cap. Religiosi 9.* Clericus vigiliis non assistens, & officium divinum publice non recitans, ultra privationem stipendij excommunicari, ac suspendi mandatur: quæ poenæ non nisi ob gravem culpam imponuntur. Et *cap. si quis Presbyter*, poenæ depositionis afficiendus est Clericus absens ab officiis celebratis in Ecclesia, ubi residet. Quod autem hæc poenam non incurrat, quovisque monitus sit ab Episcopo, haud excusat eius culpæ gravitatem. Et quia Beneficia Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum beneficiatis conceduntur, ut divina officia in populi utilitatem ac devotionem celebrentur: At omittere ea, quæ alicui competunt ratione proprii muneris est grave peccatum: Ergo. Ex quo fit, non obligari præcisè Præbendarum choro assistere ob distributiones: his autem ad assistendum incitatur. Ita Suar. *l. 4. de hor. canon. cap. 10. num. 17. & cap. 13. a num. 5.* Bonac. *d. de hor. canon. quest. 2. punct. 2. num. 1.* García *de benef. part. 3. cap. 2. num. 321. dub. 15.* Vasq. *de Benef. cap. 3. art. 2. dub. 1. num. 181.* Palaus *tom. 2. d. 3. punct. 2. numer. 3.*

442 Hanc sententiam probabiliorē esse existi-

mo. Quia Præbendati sub gravi culpa obligati sunt propria in Ecclesia residere, & ad id cogi possunt à superiori sub excommunicationis poenâ, & fructuum, ac Beneficij privatione. Trident. *ses. 6. cap. 1. & ses. 20. cap. 6. & ses. 22. c. 3. & ses. 23. cap. 1.* Sed hæc residentia est ad exercendum suum munus, & obligationi satisfaciendum, quæ nulla alia est regulariter præter publicam in choro recitationem, officisque divinis assistentiam: Ergo ad hanc tenentur. Atamen vno, vel altero die in anno abesse ultra tempus à iure permissum, culpam lethalem minime constituit. Quia sic videtur apud timoratos vñ receptum.

PROBL. LXX.

Præbendatus choro assistens quomodo cumque, sine attentione: lucrat, & non lucratur distributiones assistentibus concessas.

443 Distributiones lucrat, quomodo cumque ibi assistat, etiam si non attendat, sed cum aliis colloquatur, modo postea privatim recitet. Quia hic vere assistit, licet indebitè: Ergo distributiones lucrat. Certe hic non potest dici a choro abesse: Ergo non potest ut absens distributionibus privari. Sic alios referens García *p. 3. n. 14. & tradit Suar. l. 4. de hor. canon. l. 4. a numer. 12.*

444 Minime lucratur, qui licet corporaliter choro assistat, divinis officiis non attendit, sed voluntariè distrahitur confabulando, vel dormiendo, &c. Quia distributiones conceduntur ob assistentiam, ac præsentiam humanam, & honorariam cedentem in Dei cultum, & divinorum officiorum autoritatem: At qui voluntariè distrahitur ita, ut ad officia divina non attendat, haud dici potest ipsis moraliter, & humano modo præsens ex *l. oram Tuso. ff. de verb. signif. l. ita Barbo. de potest. Episcopi. alleg. 53. numer. 12.* Bonac. *d. 1. §. 1. punct. 2. §. 1. numer. 19.* Torre *de hor. canon. contron. 1. d. 7. & 9. Manu. sum. 10. l. c. 145. numer. 5.* Vega *p. 1. sum. c. 128. casu 10.* Lud. Lop. *10. l. c. 246.* Pet. Ledef. *sum. p. 2. tr. 9. c. 4. concl. ult. diff. 1. & 2. Azor. p. 1. d. 10. c. 11. §. 5.*

445 Cum his opinor. Quia cum Præbendati hi ad assistendum in choro teneantur, licet postmodum privatim horas recitent, aut antea recitarint: non satisfaciunt assistendi in choro obligationi: non enim assistit, qui voluntariè distractus mente solum corpore adest. Quod si de Præbendatis obligatis ad canendum sermo procedat, existimo obligatos esse canere, nec satisfacere, dum submissa voce recitant: teneri attendere ad ea, quæ alter chorus canit. Quia hæc necessaria sunt, ut officium alternatim publice persolvatur, & unus chorus cum altero communicet. Ut asserit Suar. *l. 4. de hor. canon. cap. 12. num. 9. & 10. Lessli. l. c. 34. num. 184.* & Bonac. *d. 1. de hor. canon. quest. 3. punct. 2. §. 1.*

num. 17.
* *
*

PROBL

PROBL. LXXI.

Præbendatus, submissa voce suam partem recitans, vel non recitans, sed attendens solum ad partem, quam aliter recitat chorus: lucratur, & non lucratur dimidiam distributionum partem.

446 *Lucratur quidem.*
I. Vcratur quidem. Quia dimidiatè officium suum exequitur, quatenus ad partem, quam alter chorus recitat attendit. Ergo accipere dimidium debet stipendium. Et quia dantur distributiones non solum pro cantu, sed etiam pro assistentia. Ergo qui assistit, iam exequitur munus, cui aliqua pars stipendij correspondet. Sic Bonac. alios referens, d. 1. de hor. can. q. 1. punct. 2. §. 1. num. 1. Cenedo collect. 15. ad 6. n. 6. Navarra de restit. l. 1. c. 1. n. 221. Suar. l. 4. de hor. can. cap. 12. num. 18.

447 *Non lucratur.*
Non lucratur. Quia Pius V. statuit, non lucrari fructus, & distributiones qui cum aliis choro assistens, non recitat. Et quidem distributiones non conceduntur Præbendatis ob assistentiam infrugiferam, & inutram: sed ob assistentiam, quæ deservit publicæ recitationi. Item conceduntur publicè recitantibus, seu ob recitationem, quæ fideles ad devotionem valeat excitare. At qui submissè recitat, vel non recitat, sed solum attendit ad ea, quæ alius recitat chorus, publicè non recitat: & consequenter eius recitatio publica non est: Ergo non est digna ulla distributione. Ita meus Ferdinandus de Castro tom. 2. d. 3. punct. 4. num. 5.

448 *Præbendatus sentit aliquod.*
Huius sententiam admodum probabilem esse reor. Iubet autem eius venia, amplecti secundam, quam probabiliorē esse reor, illo Suarj fundamine nitens: Dantur distributiones non solum pro cantu, sed etiam pro assistentia: Ergo qui assistit, iam exequitur munus, cui aliqua pars stipendij correspondet. Neque obstat crediderim Pij V. Constitutionem. Ei enim respondeo, non lucrari integrè, sed dimidiatè. Porro si ibi non recitat, vel extraneè dimidiatè lucrabitur. Quia amittenti penitus recitationem publicam, vel privatam, pœna amissionis omnium fructuum imponitur.

PROBL. LXXII.

Qui suam partem canit, & percipere non potest quam alter concinit chorus: debet, & non debet supplere privatim eam partem, ut possit integras distributiones percipere.

449 *Non tenetur supplere.*
S. Vpono, satisfacere, posseque integras distributiones percipere, modo postea privatim suppleat, quæ non percipit ex altero choro. Quia per eum non stetit, quominus perciperet, & eum aliis in recitatione communicaret, ut docet Navarra de orat. cap. 1. num. 41. Bonac. d. 1. de hor. canon. quest. 1. punct. 2. §. 1. n. 20. Quæstio vero, an debeat privatim supplere, quæ ex altero choro non percipit?

450 *Minimè debet.* Quia licet ad implendum

recitandi præceptum id supplere debeat, eo quod integrè non recitavit officium: implevit tamen assistendi choro obligationem cum per eum non stetit, quominus partem alteram exaudiret. Sic Nulla tradita ratione Sæ, v. Hora, num. 9.

Debet omnino, quæ non percipit, postea supplere. Quia non potest dici, partem, quam non percipit recitasse: sola enim perceptione, vel auditione suam posse efficere. Ita Bonac. & Navarra citati. Moneta de distrib. p. 1. q. 2. n. 47. Suar. lib. 4. de hor. canon. c. 30. n. 15. Palauz tom. 2. d. 3. punct. 4. num. 6.

Hoc probabilius esse reor. Quia Præbendatus non recitans Officium divinum privatim distributionibus ex Bulla Pij V. etiam si choro intersit. Privatim, inquam, integra perceptione, non dimidia eorum parte, ut Problem. proximo dixi. Alteram autem partem percipere non poterit, nisi suppleat privatim, quæ non audiuit.

PROBL. LXXIII.

Capitulum percipiens distributiones, quas Præbendatus absens percipiurus erat, si choro adest: tenetur, & non tenetur solvere pensionem, & charitativum subsidium, quæ præbenda distributionibus imposita sunt.

Necessariò ad questionis elucidationem præmittendum in primis pensionem esse onus Beneficio, seu eius fructibus impositum Sedis Apostolicæ autoritate solvendi aliquam alicui portionem. Charitativum verò subsidium dici illud, quod Episcopus exigere potest à Clericis Beneficia possidentibus ex fructibus Beneficij. Deinde præmitto, pensionem, & charitativum subsidium regulariter non censeri impositam, nec solvendam ex distributionibus quotidianis, sed ex Beneficij fructibus. Quia distributiones quotidianæ constitutæ sunt ad divini cultus augmentum, & personalis laboris in mercedem, non igitur censendæ sunt granatæ pensione, aut charitativo subsidio, nisi id clarè constet. Potest Pontifex hæc onera distributionibus annexare. Quia ipsi competit Beneficiorum reddituum, emolumentorum, aliorumque Ecclesiasticorum proventuum libera dispensatio. Ideo dixi, pensionem, & charitativum subsidium regulariter, seu inspecto iure communi, non censeri imposita super distributiones. His præmissis, quæstio, num Capitulum percipiens distributiones, quas amittit Præbendatus absens, teneatur solvere pensionem, aut charitativum subsidium super præfatas absentes distributiones impositum?

Non tenetur. Quia Capitulum omnes distributiones absentium, & præsentium recipit iure proprio interessentibus dividendas; iure, inquam, proprio non decrescendi. Sed antè hæc divisionem non est Capitulum ad pensionem, aut charitativum subsidium gravatum: quia pensio non est imposita super cunctum fructuum omnium præbendarum: (non enim est imposita super omnes præbendas, sed super unam tantum.) Facta autem divisione, nullus

Ganon

60 Theologiæ Moralis. Lib. XXVIII.

Canonicis videtur obligatus ad illorum onerum solutionem; quia omnes fructus, quos quilibet recipit, illos recipit iure proprio suæ præbendæ, quæ grauata non est. Sic Tolet. lib. 1. c. 14. n. 13. Gutier. l. 1. q. 9. Canon. c. 1. n. 20. Moneta de distribut. p. 3. q. 8. n. 17. Nauar. conf. 1. de solut. pensio.

⁴⁵⁵ Tenetur quidem. Quia Capitulum succedit loco Præbendati non assistentis choro horas recitandi: sed Præbendatus non potest sibi lucrari distributiones, quibus annexa est pensio, seu charitati subsidij solutio: Ergo nec Capitulum sibi potest lucrari: Ergo tenetur accipiens distributiones, ad pensiois, vel subsidij solutionem. Ita Nauar. sibi contrarius conf. 1. de solut. num. 1. Bonac. d. 2. q. 6. punct. 3. num. 9. Barbosa p. 3. de potest. Episc. alleg. 5. num. 1. 7. Garcia p. 1. c. 5. n. 22. 4. Gigas de pensio. q. 5. 1. Roman. conf. 188. & alij.

⁴⁵⁶ His adhaerens existimo, antè diuisionem fructuum, & illorum applicationem teneri Capitulum ad pensiois solutionem, si in se velit distributiones, quas absens amittit, retinere, aut aliis interessentibus applicare illam partem fructuum, quæ beneficiati grauato, si assisteret, esset concedenda. Quia illa pars indeterminata à cumulo fructuum ex voluntate Pontificis est extracta, & ad pensionem grauata ex gratia Pontificis independentè à seruitio possessoris. Negari enim non potest, hunc modum imponendi pensionem esse possibilem. Quod autem sit conuenientior, inde probatur: quia intentio Pontificis, in concedenda pensione, est, providere certò & infallibiliter pensionario sustentationem: at si pensionarius non posset obtinere pensionem à Capitulo recipiente fructus, & distributiones tempore, quo beneficiatus non assistit, vel non recitat: haud certò, & infallibiliter, & annuatim pensionario erit prouisum. Quod si infest, beneficiatum esse personaliter obligatum ad illius solutionem. Præterquam quod est dubium, cum fructus nullos recipit: non inferitur securæ pensionarij sustentatio: si quidem beneficiatus sæpè impotens est ad soluendum; & ex alia parte cum non possit pensionarius fructus sequestrare, insolutus remanebit.

PROBL. LXXIV.

Præbendati infirmi, & impediti, & in utilitatem Ecclesiæ occupati, lucrantur, & non lucrantur distributiones illas, quas absentes amittunt, ac si personaliter residerent.

⁴⁵⁷ I Verantur profectò Quia reputantur in iure interessentes: Ergo non solum debent sic reputari ad lucrandas distributiones sibi competentes, sed etiam eas, quæ absentibus à choro competere constituerit. Certè Tridentinum sess. 21. cap. 1. & sess. 24. c. 12. non videtur aliis concedere absentium distributiones, nisi iis, quibus concedit proprias: siquidem interessentibus concedit, quas absentibus denegat, neque aliud tertium genus personarum agnoscit. Fauter usus & praxis Hispaniarum Ecclesiarum, in quibus distributiones etiam pro singulis horis sunt assi-

gnatæ, non illas quis accipit, dum singulis interest horis, sed in anni fine: & tunc absentium distributiones diuiduntur inter eos, qui & realiter præsentibus fuere, & fictione iuris præsentibus reputantur. Sic nonnulli moderni, quorum sententiam probabilem reputat Palus tom. 2. d. 3. punct. 8. num. 7. & merito quidem.

⁴⁵⁸ Non lucrantur. Quia in nullo textu expressum inuenitur, absentes ex causa infirmitatis, necessitatis corporalis, aut utilitatis Ecclesiæ, lucrari absentium distributiones: Ergo non sunt illis concedendæ. Antecedens probò. Quia in cap. Consuetudinem, de Cler. non resid. in 6. ubi de iis legitime absentibus fit mentio, solum permittitur, ne amittant distributiones sibi obuenturas, si residerent. Ita Palus citat. n. 8. Bonac. d. 2. de hor. can. q. 7. punct. 1. in fine.

⁴⁵⁹ Probabiliorem hanc partem esse credo. Quia nullum privilegium cedens in diuini cultus diminutionem est præsumendum, nisi expresse probeatur: lucrari autem hos legitime impeditos aliorum absentium distributiones est privilegium cedens in diminutionem diuini cultus. Excipio tamen privilegium desumptum ex consuetudine, quæ si legitime sit præscripta seruanda est.

CAPVT XXIX.

Circa causas excusantes Præbendam à choro, ut non obstante illius absentia, distributiones lucratur.

PROBL. LXXV.

Gravis infirmitas in Præbendato, qui ante illam choro non solebat interesse, cum efficit, & non efficit præsentem, ut fructus, & distributiones percipiat.

⁴⁶⁰ V Idisti sess. 1. grauem infirmitatem efficere, ut Præbendatus fructus, & distributiones accipiat, ac si choro interesset. Quæserim autem, num hoc verum habeat, si ille antè interesse diuino Officio non solebat? Hoc in casu eius infirmitas non efficit, ut fructus & distributiones percipiat. Quia tunc infirmitas non est causa absentie, siquidem, infirmitate cessante adhuc abesset. Sic Couar. 3. variar. cap. 1. 3. num. 8. Barbosa de potest. Episc. alleg. 5. 3. num. 168. Gutier. l. 1. q. 9. canon. num. 138. Valq. de Benef. c. 4. §. 3. n. 225. Azor. p. 2. l. 7. c. 7. Decanus tom. 2. conf. 69. n. 8. & 9. Moneta p. 2. de distrib. q. 1. num. 21.

⁴⁶¹ Tunc infirmitas eum præsentem efficit, ut fructus, & distributiones percipiat. Quia infirmitas in illo casu causa est, ut absit à choro: si præsentem, quidem ex illa impeditur adesse, etiam si voluntatem interessendi haberet. Quod autem, illa cessante, adhuc abesset, solum inferitur, infirmitatem non esse causam vnicae absentie: at non probat veram non esse causam. Cum verò cap. vnic. de Cleric. non resid. in 6. concedatur

Secl. II. De Præcepto I. Problemata: 61

datur impeditis ob infirmitatem lucrari distributiones posse, & ille eo in casu verè impeditur, efficitur plane, eum in hoc privilegio esse comprehensum. Ita Petr. Nauarra l. 2. de resl. c. 2. dub. 3. n. 238. Cuius sententiam Palauz 10. 2. d. 3. pun. 9. §. 1. n. 5. satis probabilem esse fateatur, licet contrariæ adhercat.

⁴⁶² Ego quidem huius sententiæ rationem dedo efficacem esse ducō ut me non solum allicit ut probabilitatem sententiæ profitear, sed penè ut ei harescerem, persuasit. Attamen quia à communi recedit, primam sectōr, credens, textum citatum ex c. vii. Sic debere explicari, ut non quibulvis impeditis ob infirmitatem concedantur distributiones, sed tantum ijs, quibus infirmitas unica est absentiae causa, illaque cessante, choro adessent.

PROBL. LXXVI.

Præbendatus qui extra locum residentie infirmatur, lucratur, & non lucratur distributiones, cum ex legitima causa abest.

⁴⁶³ Etiam si ex legitima abest causa, extra locum residentia ægrotans, distributiones non lucratur. Quia c. Cum non deceat, de elect. in 6. absentibus à loco Ecclesiæ ob illius utilitatem, fructus conceduntur, non distributiones. Ne igitur hic textus contrarius sit decisioni textus in c. Vni. de Cler. non resid. in 6. asserendum, textum in c. vii. procedere de impedito in loco Beneficij, alium verò de impedito vbilibet. Sic Valq. de Benef. c. 4. §. 3. n. 225. Garcia p. 3. c. 2. n. 360. & 364. Gutier. l. 1. qq. can. c. 1. n. 189. Conar. 3. var. c. 13. n. 8.

⁴⁶⁴ Si ex legitima causa abest, extra locum residentia ægrotans, lucratur distributiones. Quia tunc infirmitas vera causa absentiae absolute indicatur. Neque obstat textus in c. Cum non deceat. Quia in illo non negantur accedentibus ad Romanam Curiam distributiones, eo quod à loco Beneficij absint: sed quia non erat omnino evidens, eorum absentiam vilem esse Ecclesiæ. Ità Barbosa p. 3. de potest. Episc. alleg. §. 1. n. 167. Bonac. d. 2. q. 5. pun. 1. n. 6. Moneta de distribut. p. 2. q. 6. à n. 19. Palauz 10. 2. d. 3. pun. 9. §. 1. n. 6.

⁴⁶⁵ Profectò ut hæc limitatio verum habeat, intelligenda est de eo, qui absque causa legitima à loco Beneficij abest. Quia hic censetur tunc, non tam ex infirmitate, quam ex malitia abesse: sicut ille, qui absque causa solitus erat ante infirmitatem choro non assistere. At si ex causa legitima à loco Beneficij absuit, ibique infirmitate pressus fuerit, probabilius reor distributiones lucrari, nisi stet in contrarium consuetudo.

* *

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

PROBL. LXXVII.

Excommunicatus vitandus fructus, & distributiones officio respondentes lucratur, & non lucratur, si horis celebrandis intersit.

⁴⁶⁶ Licet iuste excommunicatus sit, & vitandus, si horis intersit, fructus, & distributiones lucratur officio correspondentes. Quia licet in tali assistentia peccet, hoc peccatum merito debeat fructibus & distributionibus privari, iuxta c. Pastorali §. Verum de appellat. ipso tamen iure privatus non est: nullibi enim constat hanc privationem esse impositam. Sic Glof. ad §. verum v. subtrahamus. Nauarra de resl. c. 2. n. 241. Coninch d. 14. de excom. dub. 9. n. 80. Valq. de Benef. c. 4. §. 3. dub. 4. n. 229. Auila de cens. p. 2. c. 6. d. 6. dub. 1. Et Sanch. l. 3. de matr. d. 51. n. 12. reputatis esse probabile.

Iuste excommunicatus, si vitandus sit, choro assistens fructus & distributiones officio respondentes non lucratur. Quia ipse non præstat officium nomine Ecclesiæ, cum Ecclesiæ illum ab officio repellat. Ita Bonac. d. 2. de hor. can. q. 5. pun. 2. §. 2.

⁴⁶⁸ Hoc probabile existimo, sed cum Doctōribus primæ sententiæ sentio. Quia tam excommunicatus, occultus, quam publicus, tam toleratus, quam non toleratus expulsus est excommunicationis ratione ab assistentia chori. Neque Ecclesiæ in aliquo voluit excommunicato occulto satiare: Ergo de utroque est idem dicendum, aut de utroque negandum. At in iure non inuenio, excommunicatum vitandum esse priuatum ipso iure distributionibus ac fructibus Beneficij potius, quam excommunicatum toleratum. Addiderim distributiones ac fructus beneficiato horis canonicis assistenti concedi: etiam si in peccato, & ob malum finem assistat: quia præstat officium, rationis cuius conceduntur. Ergo etiam concedi debent ei, qui in publica excommunicatione persistit, si officium præstat. Et quidem quantumvis sit excommunicatus vitandus nomine Ecclesiæ (non tamen licitè) præstat officium: Ergo debetur illi stipendium, dum eo per sententiam non priuatur.

PROBL. LXXVIII.

Qui vacans evidenti sua Ecclesiæ utilitati, extra locum Beneficij existens, lucratur, & non lucratur distributiones.

⁴⁶⁹ Diximus sect. 1. absentem à choro ob evidenter Ecclesiæ suæ utilitatem non solum fructus, sed etiam distributiones lucrari, ac si præsens addesset. Quæserim autem, num debeat huiusmodi absens à choro in eodem loco Beneficij existere, ut lucratur distributiones? Debet plane. Quia c. Cum non deceat, de elect. in 6. clerici accedentes ad sedem Apostolicam pro suarum Ecclesiarum negotijs gerendis, censentur illarum utilitati incumbere, & ob eam causam fructus, & alia emolumenta,

F

que

62 Theologie Moralis Lib. XXVIII.

quæ deberent consequi si personaliter residerent, consequuntur (distributionibus quotidianis dumtaxat exceptis, Ne igitur hic textus contrarius sit textui *cap. Consuetudinem, de Cler. non resid.* ubi absenti ob euidentem Ecclesie vtilitatem conceduntur distributiones: affirmandum est, textum in *cap. cum non deceat*, loqui de absente à loco Beneficij, cui non debentur distributiones, nisi adsit contraria consuetudo, etiam si fructus deberentur: & textum in *cap. consuetudinem*, loqui de residente in loco Beneficij, præcisa qualibet consuetudine. Sic Couar. 1. var. cap. 13. num. 8. Gutier. l. 1. qq. Canon. cap. 1. num. 144. Garcia par. 9. cap. 2. num. 36.

470 Minime debet. Quia sæpe vtilitas propria Ecclesie hanc requirit absentiam. At non est credendum velle Ecclesiam deterioris conditionis esse qui proprii domicilij commoda deserit, ut ipsi inseruiat: quam qui in loco Beneficij existens, ex eadem occupatione, scilicet, ut Ecclesie seruiant, à choro decedunt. Non igitur ex hac parte privilegium limitandum est, cum in *cap. consuetudinem* nulla sit limitatio apposita. Ità Ferdin. de Castro tom. 2. d. 3. punct. 9. §. 3. num. 2.

471 Cuius sententiam probabiliorē iudicari. Existimo enim caput *Cum non deceat*, minime obstare. Nam omisiss variis solutionibus, illa eiusdem Doctōris mihi verior apparet: ut scilicet intelligatur de illo speciali casu absentie ob instructionem electionis, in quo casu absens fructus præbendæ acquirit, exceptis distributionibus. Caput verò *Consuetudinem*, intelligatur generaliter de quolibet alio casu in vtilitatem propria Ecclesie cedente. Limitat ergo caput *Cum non deceat*, aliquo modo concessio- nem capituli *Consuetudinem*.

PROBL. LXXIX.

Fructus & distributiones debentur, & non debentur Præbendato, qui occupatur in negotiis euidentem Ecclesie vtilitatem importantibus, si negotia extra officij tempus valeant recte expediri, ille verò tempore officij celebrandi expedit.

472 Non debentur ei. Quia non videtur abesse à diuinis officiis ob euidentem Ecclesie vtilitatem cum absque vllō eiusdem detrimento posset diuinis officiis assistere, ante vel post id tempus negotia expediens. Et quia videtur, impedimentum affectare ob idque in dolo esse: Ergo ei dolus prodesse non debet. Sic Moneta p. 2. de distrib. quest. 5. num. 4.

473 Debentur ei fructus, & distributiones. Quia negari non potest, illum diuinorum officiorum tempore in euidenti Ecclesie vtilitate esse occupatum: sed sic occupatis fructus, ac distributiones conceduntur. Ergo ei debentur. Ità Bonaci. d. 2. de hor. canon. quest. 5. punct. 3. num. 16. Palauz tom. 2. d. 3. punct. 9. §. 3. numer. 13.

474 Hoc longè probabilius esse existimo. Quia si occupati in Ecclesie euidentem vtilitatem obligati essent, vel præuenire, vel postponere negotiorum expeditionem, ut possent indem-

nes seruari, nullum vel minimum privilegium esset eis concessum. Imò sæpe præ ceteris grauariantur; si quidem tempore, quo alij vacant, debent ipsi in vtilitatem Ecclesie laborare: & insuper choro velut alij assistere. Haud igitur credam de suauis Ecclesie regimine, ac prouidentia hoc intendere, præsertim cum hæc obligatio non modicam inquietudinis scrupulorum viam conscientie aperiret.

PROBL. LXXX.

Præbendato committuntur Ecclesie negotia Matutino tempore expedienda, ille verò tunc propria gerit negotia, Ecclesie negotia vespere expediturus: Sic nullas lucratur, hic aliquas lucratur distributiones.

Nullas planè lucratur. Quia lucrari non potest Matutinas distributiones: in tantum enim eas lucrari potest in quantum in euidenti Ecclesie vtilitate occupatur: At non occupatur tunc in vtilitate Ecclesie, sed in propria. Ergo distributiones Matutinas non lucratur. Nec potest lucrari Vespertinas distributiones, eo quod eo tempore diuinis posset assistere, si Matutino statuto tempore Ecclesie negotia pergerisset: ac proinde ex propria culpa ac negligentia, non ex licentia ac voluntate Prælati tunc abest: Ergo ei non debentur Vespertine distributiones. Igitur nullas debentur. Sic Moneta de distrib. part. 2. quest. 5. num. 44. Bonaci. d. 2. de hor. canon. quest. 5. punct. 1. num. 21.

476 Aliquas de-
lucratur.
distributiones.
Alquas ille lucratur distributiones. Quia cum ei permillum fuerit à choro abesse, & distributiones Matutinas lucrari ob Ecclesie negotiorum expeditionem, & de facto tempore diuinorum officiorum vespere illa negotia expedit; efficitur equidem, eum legitimam habuisse causam non interessendi aliquibus officiis diuinis, & distributiones illis correspondentes ei debitas esse. Ità Palauz ro. 2. d. 3. punct. 9. §. 3. num. 15.

477 Exi-
lucratur
vtili-
offi-
distribu-
tunc
verum
est,
eum
in
vtilitatem
Ecclesie
fuisse
occupatum.
Neque
obstat
fuisse
eo
tempore
occupatum
ex
negligentia,
ac
propria
culpa
cum
assignato
matutino
tempore
negotia
non
expedierit,
&
contra
Ecclesie
voluntatem
distulerit
in
vesperum;
quia
absoluit
in
vtilitatem
Ecclesie
fuit
occupatus,
&
postea
priori
negligentia,
iam
ex
voluntate
Ecclesie
vespertino
tempore
abest:
&
si
Matutino
tempore
propria
gerens
negotia
non
interfuit,
corresponden-
tes
ei
tempori
distribu-
tiones
iam
in
penam
amisi.
* * *

PROBL.

PROBL. LXXXI.

Canonici, qui praesente Pœnitentiario, designantur in illius adiutorium ad confessiones audiendas ob pœnitentium multitudinem: lucrantur, & non lucrantur distributiones Officii divinis adstanti designaris.

Cathedralis Ecclesiæ. Ergo ex Ecclesiâ Colle-
giata plures, quam duos potest eligere, qui
choro præsentent ad fructus quidem, non ad
distributiones percipiendas, habeantur. Sic
aliqui cum Moneta *part. 2. de distrib. q. 8. nutriti.*
6. & 7.

Minime potest. Quia ex limitatione facta
in cap. ad iudiciam inferitur, limitandum
esse caput de cetero. Si enim ex Ecclesia a the-
drali non potest Episcopus nisi tantum duos in
familiares assignare, neque extra poterit ex Ec-
clesia Collegiata, ubi regulariter numerus
præbendarius est minor: Ita Casiro Pala. tom. 1.
d. 3. punct. 98. 7. num. 4. Garcia p. 3. cap. 2. n. 181.
Fauet Hugol. de offic. Episc. cap. 19. num. 6.

Existimo primam sententiam vix posse sus-
tineri. Nam si plures ex Ecclesia Collegiata pos-
set in sui familiares Episcopos eligere, divi-
norum officiorum solemnitas imminueretur.
Vnde apte Hugolinus citatus dixit, Prælatum
Ecclesie Collegiatae, nunquam tantum habere pos-
se in suo servitio, non pure talia, sed et pure sine
limitatione posset designare, cederet in grave
detrimentum Collegiarum Ecclesiarum pri-
vilegium.

PROBL. LXXXIII.

*Privilegium percipiendi fructus in absen-
tia concessum Pontificis familiaribus; ex-
tenditur, & non extenditur ad familia-
res Cardinalium, & Legatorum.*

484
Nonnulla
supponit.

Constat ex *sect. 1.* exculari ab assistentia di-
minuarum officiorum in ordine a il lucrando
fructus præberet Canonicos, & alios Præben-
datos, si Pontifici inferuiant: non autem posse
distributiones lucrari, nisi aliquo priuilegio aut
cōsuetudine legitimè præscripta moniantur: il-
los demum dici Pontifici inferuire, vt priuile-
gio percipiendi fructus gaudeant, qui sunt eius
Capellani, Camerarij, ac reliqui similes officia-
les, vel qui mandato ipsius in Cūria commoran-
tur, vel ij, quibus expeditio alicuius negotij in
vrbe aut extra urbem committitur. Iam requi-
ro, num hoc priuilegium percipiendi fructus in
absentia pro familiaribus Pontificis ad familia-
res Cardinalium, ac Legatorum extendatur.

Extenditur quidem. Quia familiares Cardinalium aut Legatorum reputantur Pontifici inservire. Sic Sylvest. v. *Residentia*, n. 7. Zerola in *praxi Episc. p. v. Residentia*, §. 4. Selua de *Benef. p. 4. q. 6. casu 21. Villadiego de Cardin. n. 61. Azor. p. 2. l. 7. c. 4.*

Minimè extenditur. Quia non est, vñdè fa- 486
miliares Cardinalium aut Legatorum valeant Non exten-
Pontificis familiares haberi. Nec constat id ex diur.
vlo privilegio acquisisse. Ità, aliis relatis, Gar-
cia p. 3. c. 2. n. 388. & 42. Monet p. 2. de distr. ibi.
q. 9. n. 7. Bonac. d. 2. de hor. canon. q. 5. pun. 3. §.
1. Palus 10. l. d. 3. pun. 9. c. n. 4.

Dubito concessum vnquam fuisse huiusmodi priuilegium Cardinalium ac Legatorum familiaribus. At si concessum fortasse olim fuerit, per Tridentinum sublatur omnino est, vt vsus testatur.

PROBL. LXXXII.

Episcopus potest, & non potest ex Ecclesia Collegiata assignare suo servitio non solum duos, sed plures Canonicos, qui fructibus prebenda fruantur, etiam si choro non intersint.

480
Nannini
supra.

SYPPONO ex *sect.* 1. deberi fructus, sed non
quotidianas distributiones duobus Canoni-
cis Cathedralis Ecclesiæ ab Episcopo in suū ser-
uitium designatis, ac si præsentis choro essent.
c. de cætero, c. Ad audientiam, de Cler. non res.
isd. quod non est derogatum à Tridentino *ses.*
24. c. 12. Deberi eis fructus constat, quia le-
gitima ex causa absunt, qualis est seruitium
Episcopi, in quo Ecclesiarum utilitas. Distri-
butiones non deberi patet: quia non sunt oc-
cupati in propriæ utilitatem Ecclesiæ. Qua-
stioni autem do, utrum Episcopus possit ex
Ecclesiæ Collegiata plures quam duos Cano-
nicos ad suū seruitium, qui quidem uti
præsentis choro fructus Beneficij perci-
piant?

481 Potest quidem in sui familiares plures eligere. Quia in *c. de catero*, nulla fit limitatio: & in *c. Ad audientiam*, ubi limitatio fuit facta ad duos Canonicos, loquitur de Canonicis *Escob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.*

PROBL. LXXXIV.

Privilegium percipiendi fructus in absentia extenditur, & non extenditur, ad eos, qui in servitio, seu officio Regis, vel Supremi Principis occupantur.

488
Extenditur.

Extenditur. Quia saltem huiusmodi privilegio fruuntur Regis Hispaniæ & Galliæ Ministri. Sic Selua de Benef. p. 4. q. 6. casu 24. Petr. Gregor. de Benef. c. 7. n. 9. Leva in suis commun. contra commun. q. 585. n. 7. Qui absolute asserunt omnes illos, qui in servitio, aut officio Supremi Principis occupantur hoc privilegio gaudere.

489
Non extenditur.

Minimè extenditur. Quia sine vilo fundamento contrarium asseritur. Non enim constat eos id ex consuetudine acquisivisse: at ex privilegio non habent hodie (quod sciam) vili Regum ministri. Ita Garcia p. 1. c. 2. n. 265. & 398. Bonac. d. 2. de hor. canon. q. 5. pun. 3. §. 1. Palaus to. 2. d. 3. pun. 9. §. 8. n. 5.

490
Idem opinor.

Fateor, ante Concilium Tridentinum Regi Franciæ tale privilegium fuisse concessum, (vt testantur Boërius decis. 17. & Rebus in concord. rit. de collar. §. 1.) & capellanis Regis Hispaniæ à Paulo III. Attamen iam privilegium huiusmodi per Concilium sess. 6. c. 2. & Bullam Pij V. est revocatum.

PROBL. LXXXV.

Studentes Theologiam, seu ius Canonicum, in studio generali, aut celebri Vniuersitate, ut lucrentur fructus, debent, & non debent, petere ab Ordinario licentiam.

491
Non debent
licentiam petere ab Ordinario.

Idi sessio. 1. studentes in studio generali, aut celebri Vniuersitate Theologiam, seu ius Canonicum fructus in absentiam percipere. Quæserim verò, num debeant petere ab Ordinario licentiam, an possint absque illa ad studia pergere, & fructus lucrari? Non debent. Quia eis conceditur à Sede Apostolica percipiendi in absentia fructus facultas. Ergò non est necessaria Ordinarij licentia. Tunc enim Ordinarij licentia expostulatur, quando impertienda est ex aliqua causa in iure non expressa: ob causas autem expressas in iure, redundat. Nec obstant cap. Relatum, cap. Tue fraternitatis, de cler. non resident. iuncta Gloss. explicatione: in quibus videtur necessariò expostulari licentia Ordinarij. Quia tempore Alexandri III. studium generale non erat sufficiens absentiae causa, nisi ab Ordinario approbaretur, quæ postea per Honorium III. c. fin. de Magistr. fuit absolute approbata: vnde iam nō indigent noua approbatione. Et quia licentia in dicto cap. expostulata, non est iungenda cum studio literarum, sed cum aliis honestis causis in iure non expressis; secus de expressis in iure, in quibus nulla Prælati licentia requiritur. Sic nonnulli Doctores relati à Garcia p. 1. cap. 1. num. 85. Bonac. d. 1. de hor. canon. quæst. 5. pun. 3. num. 2.

Debent licentiam ordinarij perquirere. Quia licet iure antiquo hæc licentia requisita non fuerit, at iure nouo Tridentini, & præcipue constitutione Pij IV. quæ incipit, Ad aures edita 24. Nouemb. anno 1564. huiusmodi licentia ab Ordinario requiritur. Ita enim expressè cauetur in præfato motu proprio: & in Parochis est omninò certum ex Trident. sess. 23. cap. 1. Ita Garcia citat. num. 87. Barbo. de potest. Episc. part. 3. alleg. 56. numer. 18. Palaus tom. 2. d. 3. pun. 9. §. 9. num. 7. & alij.

Petendam esse Ordinarij licentiam cum his affirmo. Quia ad Ordinarium attinet, examinare, num confluentes ad studia habeant requisitas à iure qualitates, scilicet, an sint ad scientiam apti, & in ætate debita constituti: & ne Ecclesia ob eorum absentiam in diuino cultu patiatur detrimentum. Quæ omnia geri non possent, si Ordinario irrequisito illi ad studia pergerent. Idquæ constat ex Sacra Congregationis decisione, à Garcia relata. Porro Ordinarius tenetur, hanc impertire licentiam, si in petente concurrunt ætas, & qualitas ad scientiam requisita: & Ecclesia ex eius absentia graue circa diuinum cultum detrimentum non patiatur. Quia posito privilegio iuris, id iam non est gratiæ, sed iustitiæ, vt docet Garcia. Quod si ab ordinario debitas qualitates habenti facultas denegetur: poterit repulsus appellare, & ad superiorem recurrere. Selua de Benef. p. 4. q. 7. n. 19. Zerola v. studium, §. 1. & v. Residentia §. 3. Abbas, Felin. & alij, quos refert, & sequitur Garcia num. 86.

PROBL. LXXXVI.

Obtinentes Parochiales Ecclesias possunt, & non possunt ex Ordinarij facultate à suis Ecclesiis studij causa abesse fructusque lucrari.

Minimè possunt. Quia Tridentinum sess. 23. cap. 1. non permittit Episcopo impertire Parochias licentiam, vt à propria Ecclesia ultra bimestre absint, nisi ex graui causa: sed à Sacra Congregatione Concilij non reputatur causa grauis studium in Parocho: vt ex declarationibus, quas refert Barbosa in remis. Concil. colligitur: Ergo. Præterea quia post Tridentinum nemini datur Beneficium Curatum, nisi à tribus Examinatoribus Synodali-bus fuerit indicatum scientia sufficienti pol-lere ad animarum regimen requisita. Sed privilegium absentiae ratione studij concessum fuit, vt Beneficiati sufficientem scientiam haberent: Ergò cum antè Beneficium obentum iam illa pollere supponantur, cessat privilegij finis, & consequenter ipsum privilegium. Sic Gonzalez Regula 8. Cancel. gloss. 6. num. 249. Garcia part. 3. cap. 2. num. 83. Prosper. Ang. addit. ad Quarantam v. Residentia, Riccius in collect. decis. 3. part. decis. 561. & in praxi fori Ecclesiast. decis. 501. Barbol. de potest. Episc. p. 1. alleg. 56. num. 3.

Possunt quidem. Quia à Tridentino non est sublata facultas Ordinariis iure antiquo concessa,

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 65

cella, permittendi Parochos ratione studij abesse à Beneficio, & fructus in absentia lucrari. Ergo nullum est firmum fundamentum ab negandi illis hoc privilegium. Antecedens probatio ex ipso Tridentino *ses. 1. cap. 1.* ubi in fine dicitur: *Docentes vero sacram scripturam (& idem est de iure Canonico) dum publice in scholis docuerint, & scholaris in ipsis scholis studens privilegium omnibus de perceptione fructuum præbendarum, & Beneficiorum suorum in absentia à iure concessis plene gaudeant, & fruantur.* Ex quibus verbis manifestè videtur constare, Concilium non solum non renocasse privilegium concessum in *c. fin. de Magist.* & *c. cum ex eo, de elect. in 6.* Sed omnino illud obfirmasse. Item *ses. 6. c. 2.* postquam Concilium dixerat, debere Prælatos cogere Parochos, ut resideant, non obstante quolibet privilegio, vel indulto perpetuo subiungit: *Indulgentis vero, & dispensationibus temporariis ex veris, & rationabilibus causis tantum concessis, & coram ordinario legitime probandis, in suo robore permansuris.* Quod autem causa studij inter causas veras, & rationabiles computari debeat, inde probatur, quia semper à iure sic reputata fuit; & quia ad marginem huius decreti appositum est *Caput cum ex eo, de elect.* ubi causa studij iudicata est sufficientissima. Ita Nanar, *sum. cap. 2. num. 121.* Tolet. *l. 3. cap. 5. numer. 4.* Ludou. *Lop. tom. 1. Instrucl. cap. 249.* Valent. *2. d. 10. quest. 1. punct. 5.* Azor. *par. 2. l. 7. cap. 4. quest. 3.* Lessi. *l. 2. cap. 24. dub. 29. nu. 163.* Manu. *to. 1. c. 3. n. 2.* Sav. *Residētia, n. 8.* Linius, Salzed. Selua, Zerola. Rebuf. Ant. Gomez, Zechus, Vega, Maiol. Hojeda, Candelabr. aure. quos refert, & sequitur. Fernad. de Castro *to. 2. d. 3. pun. 9. §. 9. n. 9.* lege Garciam *p. 1. cap. 2. a. n. 34.*

496
Secundum
sententiam
sua probabi-
lem, missa
prima proba-
bilium, scilicet,
et illam illu-
str.

Verum post Tridentinum probabilius iudico, obtinentes Parochiales Ecclesias, non posse ob causam studij à suis Ecclesiis abesse, & fructus lucrari. Quia sic est expressè decium à Sacra Cardinalium Congregatione, ut videri potest in Doctoribus pro prima sententia citatis. Attamen licet ea in iudicando, & consulendo servanda sit, admodum probabile mihi, posse Ordinarium Parocho studere volenti hanc licentiam concedere, non obstante Tridentino, nec Sacre Congregationis declaratione. Non enim obstat Tridentini decretum, quia studium gratis est causa: & licet circa finem illius capituli dicatur, non posse sic studentes à suis absentes Beneficiis se defendere vigore Eugeniæ constitutionis: hoc non tollit, quominus ex causa studij possint abesse. Nam in illis verbis solum intendit Concilium ut non possint, se defendere, quominus Ordinarii valeant per censuras, aliaque iuris remedia eos compellere, ne absque eorum licentia & in scriptis obtemperata à Beneficiis absint. Nullam tamen est verbum in illo capite, ex quo possit colligi, Prælaturam ob causam studij non valere licentiam Parocho concedere, ipsamque abesse non posse, ea licentia in scriptis obtemperata. Neque virget Cardinalium declaratio, quia intelligenda est de licentiis in Curia Romana petitis à Pœnitentiario, non de licentiis ab Ordinario requisitis. Illæ enim licentiæ non suffragantur absentibus, nisi singulorum Ordinarium locorum, in quibus singula Beneficia sita sunt, gratis accedat consensus. Sic Moneta *p. 1. de distrib. g. 10. n. 9.* Barboza *de potest. Episc. part. 3. alleg. 56. num. 19.* Addiderim Elcob. & Mend. *Theol. Moral. To. 11.*

de eiusmodi Cardinalium declaratione authenticè non constare. Itaque huic sententiæ, missa probabiliori, lubet hæc scire.

PROBL. LXXXVII.

Tempus à iure concessum studentibus, potest, & non potest ad septennium extendi.

Non potest ad septennium produci. Quia *c. fin. de Magist.* dicitur quinquennium eis dandum esse à die, quo studere incipiunt, neque ultra extendendum. Sic decium referunt Garcia *p. 3. c. 2. n. 103.* Moneta *de distrib. part. 2. quest. 10. n. 14.* Barbo. *de potest. Episc. p. 3. allegat. 56. num. 31.*

Potest produci ad septennium. Quia *c. cum ex eo de elect. in 6.* (quod postterius est) septennium conceditur: ideo septennium potest concedi. Ita Zerola *p. 1. v. studium, §. 3.* Zech. *de Repub. Eccles. tr. de Cleric. num. 7. vers. 18.* Pala. *tom. 2. d. 3. pun. 9. §. 9. num. 11.*

Hanc teneo sententiam, concilioque *Caput fin. de Magist.* & *caput cum ex eo, de elect.* Quia *Hanc teneo* *caput fin. de Magist.* concedens quinquennium loquitur de studentibus iuri Canonico, & *caput cum ex eo*, de studentibus Theologia: cum enim ad huius studium requiratur studium Philosophiæ præcessisse per tres annos, & in Theologia soleant quatuor infumi, sanè totum hoc tempus potest concedi. Vnde de studentibus Theologiæ in Salmantina Vniuersitate approbat Garcia *citatus num. 107.* posse per septennium abesse, & fructus in absentia percipere. Docentibus vero nulla est limitatio facta, sed toto eo tempore, quo in docendo fuerint occupati, fructus in absentia percipiunt, ex *c. fin. de Magist.* & Trident. *ses. 5. ut tradit Moneta de distrib. part. 3. quest. 10. num. 16.* & Barbo. *ubi sup. num. 32.*

PROBL. LXXXVIII.

Si Beneficium constat ex distributionibus quotidianis solum: eas lucratur, & non lucratur absens studij ratione.

Non lucratur. Quia solummodo est facta concessio fructuum præbendarum, demptis expressè distributionibus. Ergo si præbenda nullos habeat fructus, nulla est concessio. Sic Bonac. *d. 2. de hor. canon. quest. 5. punct. 3. §. 9.*

Lucratur profecto. Quia illæ distributiones fructuum loco succedunt. Et quia aliis privilegium his beneficiatis esset inutile. Ita Piascius *dem. praxi Episc. p. 1. c. 2. cap. 3. num. 10.* Moneta *de distrib. p. 2. quest. 10. num. 24.* Tusch. *concl. 514. lit. D.* & pluribus relatis Garcia *part. 3. cap. 2. num. 116.* & 551. Barbo. *de potest. Episc. part. 3. alleg. 56. num. 19.* & 20. Pala. *to. 2. d. 3. part. 9. §. 9. n. 13.* adiiciens ex his distributionibus, quas absens lucratur, tertiam partem esse demendam.

His subscribo Doctoribus, credens, Quaram verè affirmare in *sum. 1. illar. v. Residentia.* Huius subscribo, sic à Sacra Congregatione fuisse declaratum. Doctoribus.

PROBL. LXXXIX.

Episcopus ad breue tempus, & ex causa aliqua rationabili potest, & non potest privilegium concedere, ut quis valeat à residentia chori excusari, & distributiones in absentia consequi.

503
Nonnulla
suppono.

Suppono ex *sect. 1.* posse Pontificem dispensare, ut quis distributiones quotidianas, quæ ex redditibus Beneficij extrahuntur, & singulis diebus interessentibus diuiduntur, absens à choro perpetuo possit lucrari. Quia Beneficio, & illius fructibus non est iure naturæ obligatio illi annexa assistendi in choro; sed ex iure positivo, in quo valide, licet non licite absque causa, dispensat, qui illud concedit. Certe ab alio, quam à Pontifice non potest alicui privilegium concedi perpetuum, ut absens à choro distributionibus perfruatur. Quæserim verò num Episcopus possit ad breue tempus huiusmodi privilegium ex causa rationabili concedere.

504
Non potest
gerere Epi-
scopus.

Minimè potest. Quia nullibi invenitur tradita hæc potestas, & cum sit in lege superioris: Episcopus eam habere à se ipso non potest. Sic Garcia variis decisionibus comprobans *p. 3. de Benef. p. 3. cap. 2. a numer. 404.* & est communis.

504
Id Episcopus
gerere potest.

Potest planè Episcopus de consensu Capituli dispensare cum aliquo, iusta aliqua causa interveniente, ut fructus & distributiones brevis temporis interstitio in absentia percipiat. Quia sic Congregatio Sacra Cardinalium declaravit Episcopo Cantuariensi. Et quia constat ex praxi, sæpe Episcopum dare licentiam Parochi, ut à Beneficio abist, & fructus percipiat, ob defensionem iuris sibi in Beneficio competentis, ut visitet parentes, quos longo tempore non vidit, ut eos in aliqua afflictione consoletur, & alias ob causas, quæ iustæ reputantur, licet ex illis non sint, quæ sunt in iure expressæ. At residentia Parochi strictior est, quam Canonico- rum: Ergo poterit Episcopus Canonici ob similes causas facultatem impertire, ut per breve tempus in absentia non solum fructus, sed & distributiones valeant lucrari. Ità Armendar, in *addit. ad recopil. legum Navarra. l. 2. tit. 23. de Residen. rubr. An Canonici, vel alij habentes dignitatem, in suis Ecclesiis teneantur reside- re, num. 124.* Comit. *respons. moral. l. 1. q. 59. n. 2. Palat. ro. 1. d. 3. pun. 9. §. 10. n. 3. Barbo. de potest. Episc. p. 1. allegat. 5. n. 13.*

506
Hanc senten-
tiam
eligo senten-
tiam.

Scio primam sententiam communem esse, sed mihi eligo secundam, quam probabilem admodum esse reor, ex declaratione illa Cardinalium Episcopo, licet aliæ rationes non subessent. Quia licet Garcia nitatur ei respondere, affirmans, illam non esse genera- lem declarationem, sed specialem facultatem ei Episcopo concessam: quamvis id ita sit (quod certum non reputo) ex illa sumo sufficiens fundamentum ad affirmandum, ex aliis cau- sis præter illas, quæ in iure continentur, posse Episcopum in residentia dispensare. Favet Tri- dent. *sess. 6. cap. 1.* ubi remittit Episcopi arbitrio causam absentia examinare; & propterea ipsi expe- diens videbitur facultatem dispensandi in

residentia concedit. Item in eodem capite re- uocantur privilegia, & induta perpetua de non residendo, indulgentiis, & dispensationi- bus temporalibus ex veris & rationabilibus causis concessis, & coram Ordinario legitime probandis in suo robore permanfuris. Ergo tacite insinuat posse Ordinarium absentiam temporalem ex causa rationabili permittere. Ex vi tamen huius dispensationis dispensatus so- lum lucrabitur præbendæ fructus, non distri- butiones. Quia *cap. vii. de Cleric. non resident.* expresse cauetur distributiones non lucrari ni- si aliqua ex tribus causis ibi expressis interce- dat. Lucrabitur autem si dispensatio fiat ob ali- quam ex illis causis inibi annumeratis.

PROBL. XC.

*Ex Ecclesiæ statuto à fundatore factò potest quis, & non potest excusari longiori-
trium mensium tempore ab horarum
Canonicarum assistentia, & nihilomi-
nus fructus, ac distributiones lucrari.*

Statutum huiusmodi potest fieri ab ipso Ec-
clesiæ fundatore, à Capitulo, vel ab Ordina-
rio. Si fiat à fundatore, inuálidum est, & non
potest virtute illius quis ultra tres menses ab
horum assistentia excusari. Qui fundator Be-
neficij residentiam requirentis, debet id iusta
qualitates à Sacris Canonibus requisitas fundare. At cum Sacri Canones solum his Benefi-
ciis trium mensium recreationem constituent,
abrogantes quælibet consuetudines & statuta
in contrarium: effici videtur, non posse funda-
torem aliter disponere. Et quia fundator non
potest foundationis ratione exigere, quod Eccle-
siæ damnum, non leue, pariat. At eximere præ-
bendatos longiori trium mensium tempore à
residentia reputatur à Concilio Ecclesiæ damno-
sum: Ergo non licet fundatori, statutum ge-
rere excusans præbendatū à residentia ultra tres
illos menses, si Beneficium residentiam postu-
let. Sic quidam Doctores quos, presso nomine,
memorat Fern. de Castro *ro. 2. d. 3. pun. 9. §. 11. n. 1.* & probabile reputat Azor *p. 2. l. 7. c. 6. q. 3.*

Si fiat à fundatore, validum est statutum, &
eius vi potest quis excusari à residentia chori
ultra tres illos menses. Quia eiusmodi statutum
non est Sacris Canonibus contrarium. Non
enim Sacri Canones foundationes immutant, sed
illas intactas relinquunt, iuxta fundatorum vo-
luntatem: ne alijs à similibus foundationibus auer-
tantur. Sic Moneta *de distrib. p. 2. q. 13. nu-
mer. 33.* Garcia *p. 3. cap. 2. num. 244. & p. 7. cap. 1. numer. 118.* plures referens. Barbo. *p. 1. de potest. Episc. glof. 16. tit. 2. n. 25. & 26. Bonac. d. 2. q. 5. pun. 5. fine.*

Hanc sententiam longè probabiliorem indi-
co. Quia ita decisis à Sacra Cardinalium Con-
gregatione apud Monetam & alios legi. Et
quia existimo in huiusmodi statuto non exigi
conditionem Ecclesiæ damnosam, sed vilem,
cum sit Ecclesiæ habere Beneficium cum ali-
qua residentia vitium, quàm illo carere. Nec-
non ad Ecclesiæ pulchritudinem pertinet Be-
neficiorum in residendo diuersitas.

PROBL.

PROBL. XCII.

Ex statuto factò à Capitulo, vel ab Episcopo ex Capituli consensu, potest præbendatus, & non potest, ultra tres menses choro abesse, & tamen distributiones tempore absentie respondentes percipere.

^{§ 10} Potest quidem. Quia inferiores possunt aduersus commune præscribere consuetudine; ergo & statuto: Ergo poterit Capitulum, & Episcopus eo consentiente statuere longius recreationis tempus, & distributionis s. quotidianas illo tempore concedere. Præterea cap. uni. de cler. non resi. canitur distributiones diuidendas esse iuxta cuiusque Ecclesiæ ordinationem. Ergo potest Ecclesia ordinationem gerere, ut quibus voluerit, concedantur. Profecò de facto in pluribus Ecclesiis factum est statutum iubilationis pro iis, qui quadraginta annos inferuire, quibusque non solum fructus, sed & distributiones impertiuntur. Sic Zenedo part. 3. collect. 1. §. ad 6. decret. Garcia part. 3. cap. 2. num. 499. Barbosa part. 1. de potest. Episc. alleg. § 3. num. 117. Praxis Episc. part. 2. cap. 3. num. 9. Stephan. Grat. de script. forens. cap. 208. num. 19. Moneta de i. rib. part. 2. quest. 7. num. 21. & quest. 12. num. 6. & quest. 13. num. 41. Qui omnes testantur ita fuisse decisum à Gregorio XIII. pro statuto Compostellanae Ecclesiæ, quod dixit esse tolerandum. Vnde tacite innuauit ex se esse validum.

^{§ 11} Minime potest. Quia nequit inferior aduersus præscriptiones. Superioris statueret cap. In fin. 1. quest. 2. Clement. Ne Romani, de elect. cap. super his, de maioria. & obedi. cap. Cum omnes, de Constitut. Cum verò à Tridentino sit statutum, ut tribus tantum mensibus vacent præbendati, illoque tempore fructus lucrentur, non distributiones: nequit inferior aduersus hoc statutum procedere. Ità Abbas in cap. fin. de consuetud. num. 7. & Bonac. d. 2. de hor. canon. quest. 5. pun. 3. Palas tom. 2. d. 1. p. n. 1. num. 4.

^{§ 12} Retineo communem hanc sententiam, scilicet, nullatenus fieri posse, nec valere huiusmodi statutum, esto valeat consuetudo. Quia consuetudo vires habet non tam ex introducendis illam, quam ex superioris consensu expresso in cap. fin. de consuet. Qui consensus non est expressus circa statutum, sed potius est circa illud expressus dissensus. Ratio autem quare ius approbabit consuetudinem legi derogantem, & reprobabit statutum esse potest. Quia consuetudo non repente, sed paulatim introducit, & sapè ex bona fide: neque vires habet, quousque sit legitime præscripta. Statutum verò ab ipso exordio vires habere debet, ac proinde directe legi aduersatur. Merito igitur ius indulgere amplius voluit consuetudini, quam

statuto.

***

PROBL. XCIII.

Potest, & non potest ex consuetudine introduci, ut interessentes diuinis officiis, nullas distributiones lucrentur.

^{§ 13} Suppono, si post Tridentinum introducta sit consuetudo lucrendi distributiones tempore recreationis, vel alio quo à residentia est quis legitime excusatus: item si sit introducta consuetudo vacationis maioris, quam etiam mensium: si hæc consuetudo ex honesta, rationabilique causa fiat, validam omnino esse, iuxta cap. fin. Couar. pluribus hoc firmat. §. var. cap. 13. num. 6. Garcia part. 3. cap. 2. num. 48. Valq. de Benefic. cap. 5. §. 3. dub. 1. Bonac. d. 2. de hor. canon. quest. 1. pun. 6. num. 4. Quæsserim verò, num. e contra possit consuetudine introduci, ut interessentes diuinis officiis, nullas lucrentur distributiones.

^{§ 14} Minime potest. Quia aduersus ius naturale introduci non potest consuetudo, sed de iure naturali debetur ei, qui altari deseruit, ut de altari viuat. Ergo introduci non potest abnegatio distributionum ei, qui ex obligatione diuinis assitit. Sic Tuschus concl. § 14. numero 4.

^{§ 15} Potest quidem consuetudine id introduci. Quia stare optime potest obligatio assitendi choro absque distributionum concessione, abundè enim hæc obligatio fructibus Beneficij in fine anni concessis compensatur. Ergo hæc consuetudo non est contra ius naturale: ergo introduci potest. Ità Bonac. d. 2. de hor. canon. quest. 5. pun. 6. num. 21. Moneta de distrib. part. 2. quest. 12. num. 40. Palas tom. 2. d. 1. pun. 9. §. 11. num. 19. Azor. part. 2. l. 7. cap. 7. quæssion. 5.

^{§ 16} Ego quidem existimo facta distributionum diuisione, & constitutione, qua cauetur, interessentibus distributiones deberi, sustinendam non esse consuetudinem, qua interessentibus præfatas distributiones abnegaret: nisi ad summum pro aliquo determinato tempore. Quia non subit menti meæ iusta & rationabilis causa eiusmodi consuetudinem introducendi: cum cedat in diuini cultus imminutionem, ob cuius incrementum Concilium distributiones concedit, & ad hoc ratur Prælatos, ut saltem tertiam partem Beneficiorum in hæc distributiones conuertant. Dixi, Ad summum pro aliquo determinato tempore. Quia tunc videtur compensari posse illa denegatio, casu quo pro alio tempore distributiones augeantur: nam pro illo tempore diligentius choro infestient: & sic quod in vna parte detrahitur, in alia poterit compensari. Attamen si consuetudo introducatur, ut nullus infirmus, vel in Ecclesiæ negotiis occupatus distributiones lucretur, valida erit huiusmodi consuetudo. Quia adest rationabilis causa eius introductionis, nempe ne diuinis cultus imminuatur, & omnes ad assitendum excitentur. Mecum Garcia part. 3. cap. 2. num. 36, ubi refert Sacram Congregationem id. hisce verbis declarasse: Consuetudo in aliqua Ecclesiâ introducta, ut Canonici infirmi fructus

F 4 122

tantum sua prebende, non distributiones quotidianas percipiant, si legitime præscripta sit, tollit constitutionem: præscribitur autem spatium quadraginta annorum.

accipere: si acciperit, suas non faciat, sed restituere cogatur illico restituendas fabricæ Ecclesiæ, quatenus indigeat, aut alteri pio loco, arbitrio Episcopi.

PROBL. XCIV.

Si Capitulum, antequam dividantur distributiones, mandet alicui Canonico donari eas, quæ amiserat: poterit, & non poterit eas accipere.

517
Aligua præmissio.

Suppono donationem esse, cum aliquid datur quod in dantis est potestate: remissionem, cum aliquid remittitur, quod alicui debetur: Transactionem esse compositionem super debito dubio, & incerto. Transit enim quis, & recedit ab actione exigendi debitum integrè, eo quod ei pars aliqua solvatur: Collusionem demum esse mutuum debitorum remissionem, seu condonationem. Profecto si alicui donentur distributiones amissæ ab his Canonicis, qui illas possident, poterit illas validè & licitè accipere. Quia Concilium non prohibuit donationem propriam, sed remissionem, vel collusionem. Notanter dixi: Si donentur distributiones amissæ ab iis Canonicis, qui illas possident. Nam antè possessionem non habent, quid donent, sed ius solummodo ad distributiones habendas: cuius donatio propriè est distributionum remissio, quæ à Concilio prohibetur. Illas autem possident eo ipso, quo sint distributæ à Capitulo, & interestribus assignatæ, licet apud Thesaurarium remaneant. Quia tunc remanent apud illum non tam nomine Capituli, quam singulorum Canonicorum nomine. Quæserim igitur, num possit Canonicus distributiones amissas accipere, si hæc illi à Capitulo donentur, antequam dividantur?

518
Potest omnino.

Potest omnino. Quia Concilium solum remissionem, non donationem videtur prohibere: sed hæc non est propriè remissio, sed donatio: est enim earum rerum, quæ à Capitulo possidentur. Ergo validè ac licitè potest eas Canonicus accipere. Sic nonnulli moderni docti admodum, quos consului, & non improbabiler si habendum esset rationi, & Cardinalium Sacra Congregatio aliud non declarasset.

519
Minimè potest.

Minimè potest. Quia Capitulum non est dominus talium bonorum, sed administrator, & dispensator, donec Canonicis specialiter singulis, assignentur: cum autem administratori necessarium sit, iuxta voluntatem domini rem administrare (alias enim nulla administratio erit) Capitulo convenit iuxta Sacrorum Canonum præscriptionem distributiones impertire: hæc enim solum interessentibus debentur, & absentibus abnegantur. Ergo non potest Capitulum aliter disponere, neque eius contraria dispositio valida erit. Ita Garcia p. 3. cap. 2. n. 432. Pala. 10. 2. d. 1. pun. 9. §. 13. n. 3.

520
His hæreo Doctores.

His hæreo Doctores propter declarationem, quam apud virumque Sacre Congregationis legitur sic se habere: Non licet Capitulo aliquo prætextu distributiones donare, relinquere, aut quavis collusionem remittere alicui, qui vel à servitio Ecclesiæ abfuerit, vel alio quovis modo distributiones valeat amittere. Nec facti cuipiam eas

PROBL. XCV.

Invalida est, & non est remissio, quam Canonici faciunt ei, qui ob absentiam à choro distributiones iam amisit.

SI Canonici tuas distributiones amissas, & sibi applicandas, tibi remittant, illicita, & invalida est talis remissio, neque ex illa potes distributiones obtinere. Quia in Tridentino sess. 24. cap. 12. prohibetur qualibet in hac parte seu remissio, seu collusio. Ex quo fit, te non posse sic acceptas distributiones retinere. Quia solum ex remissione illas retinere poteris, quæ tamen ex decreto Concilij est nulla. Quæserim autem, num hæc procedant non solum in distributionibus amittendis, sed etiã in iam amissis, ita ut non solum invalida sit amissio, quam Canonici faciunt de distributionibus, quas per absentiam amittere quis posset, sed etiam de distributionibus, iam amissis?

Prohibitio decreti Tridentini procedit solum de remissione, & collusionem distributionum amittendarum, non illarum, quæ iam sunt amissæ. Quia hoc decretum est nimis rigidum, cum prius Canonicos potestate cedendi proprio iuri, & annullat actum alioquin validum: Ergo strictè interpretandum est. Ergo de sola remissione & collusionem distributionum amittendarum sufficit explicari: si quidem hæc solæ remissio, est quæ obstat divini cultui, & sanctæ præbet divinis non assistendi: non autem illa, quæ de distributionibus iam amissis fit; quia hæc, cum iam supponat abfuisse, ad absentiam non alliecit. Sic Bonac. d. 2. de hoc. canon. 9. §. pun. 7. §. 1. Naldus p. distributiones, numer. 3. Moneta de distrib. p. 3. q. 5. numer. 9. prababilem reputant. Tenent verò Manu. 10. 1. sum. cap. 33. Vega p. 1. sum. cap. 36. casu 41. Sandou. de offic. Eccles. p. 6. c. 17. & alij.

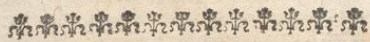
Intelligenda est Tridentini prohibitio non solum de prohibitionem antecedenti amissionem distributionum. Sed etiam de subsequenti. Quia Concilium excludit quamlibet remissionem, aut collusionem: Ergo non prohibet tantum remissionem distributionum amittendarum, sed etiam amissarum. Aliàs non esset verum dicere, Concilium excludere quamcumque remissionem, si aliqua remissio exclusa non remaneret. Ita Bonac. citatus. Menoch. l. 2. casu 429. n. 10. Garcia p. 3. cap. 2. numer. 431. Barbo. de potest. Episc. p. 3. alleg. 5. numer. 140. & alij apud ipsos. Qui testantur, sapè sic esse à Sacra Congregatione decusum.

Hanc eligo sententiã. Quia si Concilij verba perpendantur, potius de remissione subsequenti amissionem distributionum quàm de antecedenti loquitur. Ait enim: Distributiones qui statim horis interfuerint, recipiant: reliqui quavis collusionem, aut remissione exclusa, his careant. Sed distributiones, quæ recipiuntur sicut, quæ interessentiæ præseti correspondet. Ergo his debet carere abfentes, etiã si remittantur. Porro hoc decretum respicit Ecclesiã est favorabile, licet respectu abfentis sit rigorem. Quia,

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 69

Quia fœnet diuinum cultum, & arcet Canonicos ab absentia chori, scientes se distributiones amittere sine spe remissionis. Quod non procederet fortasse, si sciunt, posse à Canonicis licetè, ac validè sibi remitti.

CAPVT XXX.

Circa Vicia Religioni opposita, ac primum circa superstitionem.

PROBL. XCVI.

Superstitio est, & superstitio non est, die Dominica ieiunare.

§ 25
Est superstitio.

SUPERSTITIO est. Quia exusu Ecclesiæ constat excipiendas esse dies Dominicas à ieiunio, cum à quadragesimali ieiunio eas excipit, & vigiliam quamcumque die Dominica incidente præcedens transfert in sabbatum. Et quia id ieiunium interdicitur cap. si quis tanquam, & cap. si quis Presbyter. d. 30. & cap. Sacerdos 26. quest. 6. & cap. ne quis ieiunet, de consecr. d. 5. Sic Caiet. 2. 2. quest. 93. art. 1. inter cultum superstitiosum falsum hoc ieiunium recenset. Et inter superstitiosum superfluum, Nauar. sum. cap. 11. num. 21. & Sayrus Clau. Reg. l. 4. cap. 4. num. 2. Illud damnat D. Thom. 2. 2. quest. 147. art. 25. ad 3. & 4.

§ 26
Superstitio non est.

Non est superstitio. Quia licet quis non peccet sine superstitionis suspitione ieiunium afflictionis ad satisfaciendum pro peccatis inire potest tamen ieiunium exultationis, quod sumitur, ut mens promptior sit ad gaudium, & ut in Deum eleuetur: quod quidem in Dei gloriam redundare, quis abneget? Ita Syluest. v. ieiunium, quest. 1. & alij citati à Sanch. sum. l. 2. cap. 37. num. 12.

§ 27
Auctori re-
sponso diffin-
guenti.

Certe ieiunium die Dominica olim fuit interdictum ob errorē Manichæorum asserentiū id ieiunium necessarium esse in contemptum Resurrectionis Christi Domini, & hoc ieiunium textus allegati condemnant, ac D. Thomas. Atque propter hunc errorem, qui tunc vigeat, subtraxit Ecclesia dies Dominicas à Quadragesimali ieiunio. cap. Quadragesimali de consecr. d. 5. At cum modo iam hæc causa cessarit, licitum est die Dominica ieiunare siue ieiunium exultationis sit, siue afflictionis, si id non fiat cum scandalo, aut aliquo errore, aut contumacia, quasi Ecclesiæ consuetudinem improbando: sed propter aliquem bonum finem, ubi gratia peculiarem deuotionem, spirituales profectum, carnis compressionem, &c. D. Hieronymus l. p. 11. 28. ad Lucinum, & refertur, c. l. inam, d. 6. ubi hoc ieiunium approbat, & dicit, Apostolos illud seruasse. Ita sustinet Nauar. sum. cap. 21. num. 7. Valent. 2. 2. d. 9. q. 2. pun. 4. dub. 2. Azor tom. 1. l. 7. cap. 26. quest. vlt. Lessi. l. 4. cap. 2. dub. 9. num. 68.

PROBL. XCVII.

Veniale est, & veniale non est, die Dominica semper ieiunare, cum nec oboritur scandalum, nec adest error, sed propter aliquem bonum finem.

Veniale non est. Quia si licitum, imò laudabile est, vna vel altera die Dominica ieiunium inire propter aliquem rectum finem: nec veniale erit sæpe ieiunare, cum potius actum Religionis iterare, in Dei gloriam vberiore resfluere videatur. Si semel aut iterum pia actio est laudabilis: cur sæpius iterata obnoxia erit piaculo? sic ex doctrina D. Hieronymi epist. 28. ad Lucin. Hugo ad c. Vinam, d. 76. Medin. c. de ieiun. q. Quando necesse est ieiunare. Ledes. 2. p. 4. q. 17. d. 4. Palaci. in 4. dist. 15. d. 8. Angl. p. 1. ubi de ieiun. q. 4. diff. 3.

§ 28
Non est veniale.

Veniale est, ieiunare ordinariè diebus Dominicis. Quia aduersatur huicmodi ieiunium Ecclesiæ consuetudini, quam in hac parte vniuersi legis habere testatur D. August. Epist. 86. ad Casulan. Ita Sanch. sum. l. 2. cap. 37. n. 15. Valent. 2. 2. d. 9. q. 2. pun. 4. n. 12.

§ 29
Veniale est.

Crediderim superflui cultus reum esse qui huicmodi singularitati operam gesserit. Vnde si quispiam similiter sola die Dominica & non aliis diebus ieiunaret, peccato veniali incurreret. Quia id ad quandam singularitatem, & cultum superfluum pertineret. At cessante scandalo, casu in vtroque solum veniale piaculum indicarim cessante scandalo, & alio lethali fine. Hinc deduco, votum ieiunandi ordinariè diebus Dominicis, esse irritum siue ieiunium sit afflictionis, seu satisfactionis pro peccatis: siue seu exultationis, quo mens in Deum strictius eleuatur. Quare si quis id voneat, ad nil tenetur, nec id ieiunium in alteram diem transferre. Quia est votum de re illicita. Ut edocet Suar. to. 1. de Relig. ar. de voto, l. 1. c. 6. numer. 21. Secus dixerim de voto ieiunandi aliquibus Dominicis ob bonum aliquem finem, secluso scandalo, ac vano singularitatis studio. Quia id cum sit de re licita, (vt Probl. proximo vidimus) obligabit. Denique si quispiam quodam singularitatis studio die Dominica vel semel ieiunaret, superstitionis piaculum incurreret. Quia est cultus indebitus superfluus. At sola esse venialis culpa cessante scandalo, aut alio fine grauitèr iniquo.

§ 30
Hoc verum est.

PROBL. XCVIII.

Vouens ieiunare die in qua incidit festum aliquod (ex. gr.) Annuntiationis, si id incidat: potest, & non potest ipsa die Dominica ieiunare.

Non potest ieiunare die Dominica, sed sabbato præcedenti. Quia ceteris paribus debet se vniuersalis Ecclesiæ consuetudini conformare. Sic Ioan. de Neapoli quodlib. 8. q. 35. D. Antonin. p. 2. tit. 1. cap. 2. §. 10. Syluest. v. Votum, 3. q. 16. Tabie, v. Votum, 7. Attil. v. Votum, n. 17. Conuenerit profecto Ecclesiæ vigiliam

§ 31
Non potest. Neque Dominica implere.

liam Dini incidentis in Dominica ad diem sabbati transferre, ne die Dominica ieiunium geratur.

332
Potest quidem

Potest quidem ieiunare die Dominica, nec tenetur ad precedentem diem ieiunium transferre, sed satisfacit licite, & iuste ipsa die Dominica ieiunando. Quia etsi votum de aliqua re intelligatur instar rei cadentis sub præcepto Ecclesiastico: at Ecclesia ieiunium vigiliæ festi transfert precedentem in diem, si id in Dominica incidit. At ad nullum ieiunium obligat in die aliquo festo, ratione ipsius festi, sed solum in vigilia. Unde non est aliquod præceptum Ecclesiæ de simili ieiunio, quod eius voti regula sit. Deinde quia specialis deuotio vuentis fuit toto anno die illa ieiunare, qua id festum incidit, & non fuit ieiunare eius vigilia: & ita ieiunium ipsius diei voluit. Et sine sit ieiunium afflictionis, sine exultationis (de quo *Probl. 96. & 97.*) licitum est die Dominica ieiunare: Ergo satisfaciet suæ obligationi. Ita Sanch. *sum. l. 2. cap. 37. num. 18.*

333
Hanc eligen
sententiam
alia deduco.

Ego quidem existimo huic applaudens sententiam liberum esse vuenti, propria autoritate, illud ieiunium in præcedens transferre sabbatum. Quia ex omnium sententia quilibet potest votum suum propria autoritate in manifeste melius commutare. At manifeste melius est, se conformare vniuersæ Ecclesiæ consuetudini transferentis ieiunium in Dominica incidentis in sabbatum præcedens. Hinc tamen exciperem Sabbata illa, quibus vuens tenetur alio ex præcepto ieiunare; ut si habeat ætatem obligantem ad ieiunium, non poterit commutare ieiunium illius Dominicæ in sabbatum Quadragesimæ, vel Quatuor temporum, vel quo alia incidit vigilia. Quia votum intelligitur de actu aliis non obligante, nisi aliud exprimitur. Si tamen quis promittit ieiunare alicuius Dini vespere, & illud incidat Feria secunda, tenetur sabbato præcedenti ieiunium gerere, nisi expressam habuerit intentionem ieiunandi die Dominica. Quia id ieiunium intelligendum est instar indicti ab Ecclesia in Vigilia cuiuslibet Sancti, quod ea incidente in Dominica in Sabbatum præcedens transfertur. Atque eadem ratione qui vult integro aliquo mense, verbi gratiâ Aprilis, seu Maij, ieiunare, non tenetur ieiunare diebus Dominicis illius, nisi expressè intederit, se ad id obligare. Quia intelligitur hoc ieiunium ad modum instituti ab Ecclesia, à quo dies Dominicæ semper excipiuntur. Tabiena sic *v. Votum, 3. quest. 7. Artil. v. Votum num. 25. Sanch. citat. n. 18. 19. & 20.*

PROBL. XCIX.

Diversi Diuinationis modi constituent, & non constituent diuersas in genere moris species necessarias fatendas.

334
Recolo Diuinationis speciem

Recolo, Diuinationem esse duplicem: Quædam in qua est pactum cum dæmone expressum: quædam, in qua solum est tacitum. Vtriusque verò plures sunt species iuxta signorum diuersitatem, quibus dæmon diuinatores assolet edocere. Prioris

quidem, in qua est pactum expressum quæ generali nomine *Necromantia* appellatur, sunt nouem species, Prima est *Præstigium*, cum dæmon variis apparitionibus superstitionum oculos præstingit, se illorum aspectibus obiciens occultaque docens. Secunda *Diuinatio per somnia*, cum instructio dæmonis per somnia spectatur. Tertia *Necromantia*, cum adhibitis sanguine & certis carminibus, videntur mortui resurgere, loqui, & docere. Quarta *Diuinatio per Pythones*, cum dæmon per homines arreptitios docet. Quinta *Geomantia*, cum docet per signa in corporibus terrestribus apparentia, ut in ligno, metallo, lapide, Sexta *Hydromantia*: cum per signa in aqua apparentia. Septima *Aeromantia*, cum per signa apparentis in aere. Octaua *Pyromantia*, cum per signa in igne. Nona *Aruspitium*, cum per signa apparerit in extis animalium Sacrificatorum dæmoni docet. Rursus Diuinatio, in qua est sola tacita dæmonis inuocatio, est duplex. Prior est, cum cognitio oculorum vanè procuratur ex consideratione aliquius dispositionis alias existentis in quibusdamque rebus. Posterior est, cum queritur ex dispositione eorum, quæ homines consilium faciunt, causa eius cognitionis adipiscenda. Priorem diuinandi modum in nouem species diuido. Prima est *Genethliæ*, cum ex Syderum motu, aut situ cognitio queritur. Secunda *Auguriæ*, cum ex animalium vocibus, aut ex hominum stertitatione. Tertia *Aluspitium*, cum ex auium volatu, aut quorum vis animalium motu. Quarta *Omen*, cum ex hominum vocibus præter intentionem expressis. Quinta *Onirocritica*, cum ex somniis. Sexta *Physiognomica*, cum ex totius corporis humani signis. Septima *Spatulamantia*, cum ex signis spatulæ. Octaua *Metoposcopia*, cum ex fronte. Nona *Chiramantia*, cum ex manuum lineis. Verum posterioris modi diuinandi duas species enumero. Prima est *Geomantia*, cum ex punctorum protractione cognitio queritur. Secunda *Diuinatio per sortes*, cum aliquis ex signis resultantibus ex plumbo liquefacto, proiectoque in aquam: vel ex consideratione festuæ electæ ex duabus oblati, vel schedulæ scriptæ, aut albae: vel extaxillorum proiectione: vel ex consideratione eius, quod aperientis librum occurrit, cognitionem querit. His præmissis, quasierim, num præfati diuinationis modi constituent diuersas in genere moris species necessarias in confessione aperientas: ut an diuinatio sit per aërem, vel per aquam, &c.

Sunt quidem constituentes diuersas in genere moris species in Confessione manifestandas. Quia triplex est in hoc genere species, Prima in qua est expressa dæmonis inuocatio; Secunda, in qua est inuocatio tacita; tertia, cum aliquis consulto sit, ad cognitionem oculorum comparandam, quæ quidem appellantur *Necromantia*, *Augurium*, *Diuinatio per sortes*: si ergo sunt in genere moris species hæc distinctæ, necessarii erunt in Confessione aperientas. Sic D. Tho. 2. 2. q. 95. a. 3. in corpore. Valent. 2. 2. d. 6. q. 12. pun. 2.

Hæc diuinandi species non sunt in genere moris distinctæ: unde non est opus in confessione explicare, per quas res diuinatio fiat. Quia hi diuinandi modi non habent specialem contra rectam rationem deformitatem, sed omnes eandem. Ita Caiet. *opusc. 10. 1. tr. 5. de confessione.*

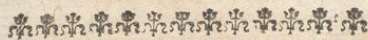
335
Confessionem
in genere moris
res diuersas
species necessarias
fatendas.

336
Non confitetur.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 69

Quia fœnet diuinum cultum, & arcet Canonicos ab absentia chori, scientes se distributiones amittere sine spe remissionis. Quod non procederet fortasse, si sciunt, posse à Canonicis licet, ac valde sibi remitti.

CAPVT XXX.

Circa Vicia Religioni opposita, ac primum circa superstitionem.

PROBL. XCVI.

Superstitio est, & superstitio non est, die Dominica ieiunare.

§ 25
Est superstitio.

SUPERSTITIO est. Quia exusu Ecclesie constat excipiendas esse dies Dominicas à ieiunio, cum à quadragesimali ieiunio eas excipit, & vigiliam quamcumque die Dominica incidente præcedens transfert in sabbatum. Et quia id ieiunium interdicitur cap. si quis tanquam, & cap. si quis Presbyter. d. 30. & cap. Sacerdos 26. quest. 6. & cap. ne quis ieiunet, de consecr. d. 5. Sic Caiet. 2. 2. quest. 93. art. 1. inter cultum superstitiosum falsum hoc ieiunium recenset. Et inter superstitiosum superfluum, Nauar. sum. cap. 11. num. 21. & Sayrus Clavi. Reg. l. 4. cap. 4. num. 2. Illud damnat D. Thom. 2. 2. quest. 147. art. 25. ad 3. & 4.

§ 26
Superstitio non est.

Non est superstitio. Quia licet quis non peccet sine superstitutionis suspitione ieiunium afflictionis ad satisfaciendum pro peccatis inire potest tamen ieiunium exultationis, quod sumitur, ut mens promptior sit ad gaudium, & ut in Deum eleuetur: quod quidem in Dei gloriam redundare, quis abneget? Ita Syluest. v. ieiunium, quest. 1. & alij citati à Sanch. sum. l. 2. cap. 37. num. 12.

§ 27
Auctori re-
sponso diffin-
guentia.

Certe ieiunium die Dominica olim fuit interdictum ob errorē Manichæorum asserentium id ieiunium necessarium esse in contemptum Resurrectionis Christi Domini, & hoc ieiunium textus allegati condemnant, ac D. Thomas. Atque propter hunc errorem, qui tunc vigeat, subtraxit Ecclesia dies Dominicas à Quadragesimali ieiunio. cap. Quadragesimali de consecr. d. 5. At cum modo iam hæc causa cessarit, licitum est die Dominica ieiunare siue ieiunium exultationis sit, siue afflictionis, si id non fiat cum scandalo, aut aliquo errore, aut contumacia, quasi Ecclesie consuetudinem improbando: sed propter aliquem bonum finem, ubi gratia peculiarem deuotionem, spirituales profectum, carnis compressionem, &c. D. Hieronymus 1. p. 11. 28. ad Lucinum, & refertur, c. 1. inam, d. 6. ubi hoc ieiunium approbat, & dicit, Apostolos illud seruasse. Ita sustinet Nauar. sum. cap. 21. num. 7. Valent. 2. 2. d. 9. q. 2. pun. 4. dub. 2. Azor tom. 1. l. 7. cap. 26. quest. vlt. Lessi. l. 4. cap. 2. dub. 9. num. 68.

PROBL. XCVII.

Veniale est, & veniale non est, die Dominica semper ieiunare, cum nec oboritur scandalum, nec adest error, sed propter aliquem bonum finem.

Veniale non est. Quia si licitum, imò laudabile est, vna vel altera die Dominica ieiunium inire propter aliquem rectum finem: nec veniale erit sæpe ieiunare, cum potius actum Religionis iterare, in Dei gloriam vberiore resuere videatur. Si semel aut iterum pia actio est laudabilis: cur sæpius iterata obnoxia erit piaculo? sic ex doctrina D. Hieronymi epist. 28. ad Lucin. Hugo ad c. Vinam, d. 76. Medin. c. de ieiun. q. Quando necesse est ieiunare. Ledes. 2. p. 4. q. 17. d. 4. Palaci. in 4. dist. 15. d. 8. Angl. p. 1. ubi de ieiun. q. 4. diff. 3.

§ 28
Non est veniale.

Veniale est, ieiunare ordinariè diebus Dominicis. Quia aduersatur huicmodi ieiunium Ecclesie consuetudini, quam in hac parte vniuersi legis habere testatur D. August. Epist. 86. ad Casulan. Ita Sanch. sum. l. 2. cap. 37. n. 15. Valent. 2. 2. d. 9. q. 2. pun. 4. n. 12.

§ 29
Veniale est.

Crediderim superflui cultus reum esse qui huicmodi singularitati operam gesserit. Vnde si quispiam similiter sola die Dominica & non aliis diebus ieiunaret, peccato veniali incurreret. Quia id ad quandam singularitatem, & cultum superfluum pertineret. At cessante scandalo, casu in utroque solum veniale piaculum indicarim cessante scandalo, & alio lethali fine. Hinc deduco, votum ieiunandi ordinariè diebus Dominicis, esse irritum siue ieiunium sit afflictionis, seu satisfactionis pro peccatis: siue seu exultationis, quo mens in Deum strictius eleuatur. Quare si quis id voneat, ad nil tenetur, nec id ieiunium in alteram diem transferre. Quia est votum de re illicita. Ut edocet Suar. 10. de Relig. ar. de voto, l. 1. c. 6. numer. 21. Secus dixerim de voto ieiunandi aliquibus Dominicis ob bonum aliquem finem, secluso scandalo, ac vano singularitatis studio. Quia id cum sit de re licita, (vt Probl. proximo vidimus) obligabit. Denique si quispiam quodam singularitatis studio die Dominica vel semel ieiunaret, superstitutionis piaculum incurreret. Quia est cultus indebitus superfluus. At sola esse venialis culpa cessante scandalo, aut alio fine grauitèr iniquo.

§ 30
Hoc verum est.

PROBL. XCVIII.

Vouens ieiunare die in qua incidit festum aliquod (ex. gr.) Annunciationis, si id incidat: potest, & non potest ipsa die Dominica ieiunare.

Non potest ieiunare die Dominica, sed sabbato præcedenti. Quia ceteris paribus debet se vniuersalis Ecclesie consuetudini conformare. Sic Ioan. de Neapoli quodlib. 8. q. 35. D. Antonin. p. 2. tit. 1. cap. 2. §. 10. Syluest. v. Votum, 3. q. 16. Tabie, v. Votum, 7. At mil. v. Votum, n. 17. Conuenerit profecto Ecclesia vigiliam

§ 31
Non potest. Non potest. Non potest. Non potest.

liam Dini incidentis in Dominica ad diem sabbati transferre, ne die Dominica ieiunium geratur.

332
Potest quidem

Potest quidem ieiunare die Dominica, nec tenetur ad precedentem diem ieiunium transferre, sed satisfacit licite, & iuste ipsa die Dominica ieiunando. Quia etsi votum de aliqua re intelligatur instar rei cadentis sub præcepto Ecclesiastico: at Ecclesia ieiunium vigiliæ festi transfert precedentem in diem, si id in Dominica incidit. At ad nullum ieiunium obligat in die aliquo festo, ratione ipsius festi, sed solum in vigilia. Unde non est aliquod præceptum Ecclesiæ de simili ieiunio, quod eius voti regula sit. Deinde quia specialis deuotio vuentis fuit toto anno die illa ieiunare, qua id festum incidit, & non fuit ieiunare eius vigilia: & ita ieiunium ipsius diei voluit. Et sine sit ieiunium afflictionis, sine exultationis (de quo *Probl. 96. & 97.*) licitum est die Dominica ieiunare: Ergo satisfaciet suæ obligationi. Ita Sanch. *sum. l. 2. cap. 37. num. 18.*

333
Hanc eligen
sententiam
alia deduco.

Ego quidem existimo huic applaudens sententiam liberum esse vuenti, propria autoritate, illud ieiunium in præcedens transferre sabbatum. Quia ex omnium sententia quilibet potest votum suum propria autoritate in manifeste melius commutare. At manifeste melius est, se conformare vniuersæ Ecclesiæ consuetudini transferentis ieiunium in Dominica incidentis in sabbatum præcedens. Hinc tamen exciperem Sabbata illa, quibus vuentis tenetur alio ex præcepto ieiunare; vt si habeat ætatem obligantem ad ieiunium, non poterit commutare ieiunium illius Dominicæ in sabbatum Quadragesimæ, vel Quatuor temporum, vel quo alia incidit vigilia. Quia votum intelligitur de actu aliis non obligante, nisi aliud exprimitur. Si tamen quis promittit ieiunare alicuius Dini vespere, & illud incidat Feria secunda, tenetur sabbato præcedenti ieiunium gerere, nisi expressam habuerit intentionem ieiunandi die Dominica. Quia id ieiunium intelligendum est instar indicti ab Ecclesia in Vigilia cuiuslibet Sancti, quod ea incidente in Dominica in Sabbatum præcedens transfertur. Atque eadem ratione qui vult integro aliquo mense, verbi gratiâ Aprilis, seu Maij, ieiunare, non tenetur ieiunare diebus Dominicis illius, nisi expressè intenderit, se ad id obligare. Quia intelligitur hoc ieiunium ad modum instituti ab Ecclesia, à quo dies Dominicæ semper excipiuntur. Tabiena sic *v. Votum, 3. quest. 7. Artil. v. Votum num. 25. Sanch. citat. n. 18. 19. & 20.*

PROBL. XCIX.

Diuersi Diuinationis modi constituent, & non constituent diuersas in genere moris species necessarias fatendas.

334
Recolo Diuinationis species

Recolo, Diuinationem esse duplicem: Quædam in qua est pactum cum dæmone expressum: quædam, in qua solum est taciturnum. Vtriusque verò plures sunt species iuxta signorum diuersitatem, quibus dæmon diuinatores assolet edocere. Prioris

quidem, in qua est pactum expressum quæ generali nomine *Necromantia* appellatur, sunt nouem species, Prima est *Præstigium*, cum dæmon variis apparitionibus superstitionum oculos præstingit, se illorum aspectibus obiciens occultaque docens. Secunda *Diuinatio per somnia*, cum instructio dæmonis per somnia spectatur. Tertia *Necromantia*, cum adhibitis sanguine & certis carminibus, videntur mortui resurgere, loqui, & docere. Quarta *Diuinatio per Pythones*, cum dæmon per homines arreptitios docet. Quinta *Geomantia*, cum docet per signa in corporibus terrestribus apparentia, vt in ligno, metallo, lapide, Sexta *Hydromantia*: cum per signa in aqua apparentia. Septima *Aeromantia*, cum per signa apparentis in aere. Octaua *Pyromantia*, cum per signa in igne. Nona *Aruspitium*, cum per signa apparerit in extis animalium Sacrificatorum dæmoni docet. Rursus Diuinatio, in qua est sola tacita dæmonis inuocatio, est duplex. Prior est, cum cognitio oculorum vane procuratur ex consideratione alicuius dispositionis alias existentis in quibusdamque rebus. Posterior est, cum queritur ex dispositione eorum, quæ homines consilium faciunt, causa eius cognitionis adipiscenda. Priorem diuinandi modum in nouem species diuido. Prima est *Genethliaca*, cum ex Syderum motu, aut situ cognitio queritur. Secunda *Auguria*, cum ex animalium vocibus, aut ex hominum stertitatione. Tertia *Aluspitium*, cum ex auium volatu, aut quorum vis animalium motu. Quarta *Omen*, cum ex hominum vocibus præter intentionem expressis. Quinta *Onirocritica*, cum ex somniis. Sexta *Physiognomica*, cum ex totius corporis humani signis. Septima *Spatulamantia*, cum ex signis spatulæ. Octaua *Metoposcopia*, cum ex fronte. Nona *Chironomantia*, cum ex manuum lineis. Verum posterioris modi diuinandi duas species enumero. Prima est *Geomantia*, cum ex punctorum protractione cognitio queritur. Secunda *Diuinatio per sortes*, cum aliquis ex signis resultantibus ex plumbo liquefacto, proiectoque in aquam: vel ex consideratione festuæ electæ ex duabus oblati, vel schedulæ scriptæ, aut albae: vel extaxillorum proiectione: vel ex consideratione eius, quod aperientis librum occurrit, cognitionem querit. His præmissis, quasierim, num præfati diuinationis modi constituent diuersas in genere moris species necessarias in confessione aperientas: vt an diuinatio sit per aërem, vel per aquam, &c.

Sunt quidem constituentes diuersas in genere moris species in Confessione manifestandas. Quia triplex est in hoc genere species, Prima in qua est expressa dæmonis inuocatio; Secunda, in qua est inuocatio tacita; tertia, cum aliquid consulto fit, ad cognitionem oculorum comparandam, quæ quidem appellantur *Necromantia*, *Augurium*, *Diuinatio per sortes*: si ergo sunt in genere moris species hæc distinctæ, necessarii erunt in Confessione aperientas. Sic D. Tho. 2. 2. q. 95. a. 3. in corpore. Valent. 2. 2. d. 6. q. 12. pun. 2.

Hæ diuinandi species non sunt in genere moris distinctæ: unde non est opus in confessione explicare, per quas res diuinatio fiat. Quia hi diuinandi modi non habent specialem contra rectam rationem deformitatem, sed omnes eandem. Ita Caiet. *opusc. 10. 1. tr. 5. de confessione.*

335
Conferunt
in genere moris
species manifestandas.

336
Non constitunt.

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 71

fel. q. 3. Victor. sum. ubi de confes. n. 176. concl. 6. Sotus in 4. dist. 18. q. 2. a. 4. concl. 6. Azor. to. 1. l. 9. c. 12. q. 3. Suar. to. 1. de Religi. 2. c. 9. n. 5. & cap. 10. n. 2. & 3. Manu. to. 1. sm. c. 53. n. 5. Sanch. sum. l. 2. c. 38. n. 14.

537
Hic elige.

Ego existimo veritatem esse hanc sententiam in his omnibus diuinandi modis, pactum explicitum cum dæmone si demas, de quo sequenti Problem. dissero.

PROBL. C.

Est, & non est differentia specifica necessario facienda inter demonis tacitam, & expressam inuocationem.

538
Non est differentia specifica.

Non est. Quia idem iuris est taciti, & expressi. De quibus. ff. de legib. l. Cum quid. ff. si certum petatur. Nam confessio tacita, & expressa non differunt: & idem est de consensu in quolibet contractu. Deinde tota malitia diuinationis sistit in voluntate impetrandi à dæmone, quod fuerat à Deo expostulandum: sed hæc voluntas eadem est, siue verbis id postuletur, siue factis: Ergo tacita inuocatio ab expressa non differt? Ergo non est necesse id in confessione exponere, sed satis erit, si quis dicat, se in diuinando lethali deliquisse. Sic Victor sum. ubi de confes. numer. 176. Adde esto tacita inuocatio ab expressa differat differt tamen sicut imperfectum à perfecto, quod non arguit diuersitatem specificam, sed graduale maioris vel minoris grauitatis, vt dicit Sanch. sum. l. 1. cap. 28. n. 24. Suar. l. 2. de superstit. cap. 10. numer. 1. Bonac. d. 3. de 1. Præc. Decal. q. 5. pun. 3. numer. 10. At est satis probabilis sententia, neminem teneri circumstantias aggrauantes intra eandem speciem in confessione manifestare: Ergo probabile erit, non esse obligationem manifestandi expressam fuisse dæmonis inuocationem.

539
Est specifica differentia.

Est quidem differentia specifica necessario manifestanda. Quia in confessione manifestare tenemur non solum distinctionem specificam peccatorum, sed numericam. At cum voluntatem habet quis expressam dæmonem inuocandi distinctum peccatum est, ac illud, quod tacita inuocatione perpetratur. In tacita enim inuocatione solum virtualiter hæc adest voluntas, non formaliter: sed voluntas formalis à virtuali est numero distincta. Ergo tenemur, in Confessione has distinguere voluntates. Ita Sanch. citat. Bonac. & Suar. ubi supra. Palaus to. 3. tr. 17. dist. 1. punct. 3. numer. 11.

540
Hanc sententiam probabiliter esse iudico.

Probabilis satis est prima sententia: ego tamen secundam probabiliorē eligo. Quia esto tacita inuocatio & expressa specie differant, (quod profiteor) at quia numero differunt, in confessione, an expressa fuerit, an tacita debet explicari. Certè longe diuersum iudicium confessarius geret de pacto expresso, quam de tacito. Quare optime D. Thom. 2. 2. q. 5. a. 3. ad 1. Multo grauius (ait) est, dæmones inuocare quam aliqua facere, quibus dignum sit, vt se homines ingerant.

PROBL. CI.

Omnis diuinatio siue tacita sit, siue expressa, pertinet, & non pertinet ad superstitionem.

Non pertinet. Quia supersticio consistit in voluntate attribuendo creaturæ diuinum honorem: at sola diuinatio futurorum contingentium pendentium à causa libera ad Deum pertinet. Ergo sola hæc diuinatio supersticiosa est. Cum à dæmone (ex. gr.) quis petit scientiam alicuius occulti effectus præsentis, non petit aliquid, quod potestatem excedat, creaturæ: Ergo nullam illi tribuit diuinitatem. Ergo neque superstitionem perpetrat, tamen si grauissime delinquat. Sic Valen. 2. 2. dist. 3. q. 12. pun. Lessi. l. 2. de iust. c. 43. dub. 5. n. 18.

541
Non est in eis ad superstitionem.

Pertinet quidem. Quia ex proprio diuinitatis iure Deus vult, vt creaturæ omnes ad ipsum confugiant, in eoque fident. Qui ergo, illo relicto, confugeret ad diabolum suum inimicum, in eoque fideret, plane eius iuri diuino derogaret: & quod illius proprium est, veller inimico tribuere: Ergo superstitionem committeret, tacitaque idololatriæ reus existeret. Ita Sanch. l. 2. in Decal. c. 38. à numer. 9. Palaus to. 3. tr. 17. dist. 1. pun. 3. n. 11.

542
Ad superstitionem pertinet.

Cum his opinor. Quia quamuis non confugiat quis ad dæmonem gratia obtinenda altioris rerum occultarum cognitionem, quam ipse possit consequi, & virtute sua naturali communicare: quia tamen per hanc ipsam societatem affectat dæmon vlturpare diuinæ aliquid excellentiæ, & honore illi dedito ab homine, nempe, vt homo relicto Deo, ad eum confugiat, & in eo contra Dei voluntatem confidat, cooperatur dæmoni ad hanc diuini honoris vlturpationem: ideo contra Religionem Deo debitam superstitione agit.

543
Cum his opinor.

PROBL. CII.

Agendum est, & agendum non est, quod affolet demon in eueruementis vel alibi apparens bonum consulere.

Sæpe dæmon affolet apparere fingens, se esse animam defuncti, vt videntes in errore minuat: id quod non semel habitans in demoniaco gerit. Et quamuis bona consulat, petat que geri suffragia, aut aliquid restitui, id efficit, vt postmodum facilis decipiat. Non tamen abnegamus, animas beatas aut in purgatorio, infernove existentes, apparere aliquando viuientibus, id Deo permittente ob aliquas instas causas. Cum autem in demoniaco dæmon ait, se animam esse defuncti, semper mentitur. Quia animæ defunctorum nunquam aliud corpus ingrediuntur, vt docet Abul. ad cap. 8. Mat. q. 124. Quæstioni autem do, an dæmone consulente bonum, id licite possimus mandare executioni.

544
Nonnulla suppono.

Possimus plane. Quia bonum quod consulis agere potest quis, non quod dæmon consulit.

545
Agendum est.

72 Theologiæ Moralis. Lib. XXVIII.

bonum quod licet, sed quod in se est bonum. sic Delrius no-
ster l. 6. *disquis. Magic. in anacephaleosi, mo-*
nir. 10.

546 Non possumus diabolo vel consulenti bo-
num obedire, nec eius parere consilio. Quia
omnia bona quæ consulit, ad nostram perni-
ciem diriguntur. Ita Thyreus nostræ societatis
de apparitionib. spirituum c. 15. n. 20. Sanch.
sum. l. 2. c. 38. n. 24.

547 Si dæmon consulit præcepti alicuius obser-
vationem gerendum esse affirmo, ratione præ-
cepti obligantis. At consilium eius bonum
prætermittere tutius omnino esse crediderim,
vel in aliud bonum commutare; ne quid frau-
dis eo consilio diabolus molietur.

PROBL. CIII.

*Licet & non licet, ex Astris futura, &
occulta prædicere non certo, sed proba-
biliter tantum.*

548 P Ramitto, ex Astris prænunciare euentus
ex libero hominis arbitrio pendent, ac ef-
fectus occultos, superstitio est. Quare non li-
cet ex Astris prænunciare futura bella, conten-
tiones, amulones: imò neque certum mor-
bum alicui esse euentum, nec periculum
mortis incursum, neque celebratum coniug-
ium, facturum iter, dignitatem consecutu-
rum, & his similia. Quia hæc omnia ex libera
pendent voluntate, vel ex humorum in ordi-
natione: ac proinde ex Astris prænosci non
valent. Idem dixerim de furis occultis, alijs
que hominum actionibus, quæ humanâ non
possunt industria vestigiari. Quod si per Astra
ea dignoscere quis tentet, peccatum gravissi-
mum superstitionis perpetrabit. Sic omnes
Doctores cum D. Tho. 2. 2. q. 85. a. 5. Vnde
Iere. 10. Dominus: *A signis cæli nolite muer-*
re, quia timent Gentes, quia leges populorum
vana sunt. Quæsierim verò, num liceat, ex
Astris hos futuros euentus, & occulta facta
prædicere, non certò, sed tantummodo proba-
biliter?

549 Licet quæ-
dam. Licet planè. Quia naturaliter quisque suam
agnatam propensionem, & inclinationem
sestat: sed ad huiusmodi inclinationem
non leuiter Astra conducunt: Ergò ex illis
saltè probabiliter vnus cuiusque facta
poterunt prænunciari. Sic Tol. l. 4. c. 15.
n. 6. Delri. l. 4. *disq. Magic. c. 3. q. 1. concl. 2.*
Caiet. 2. 2. q. 95. a. 5. Valent. 2. 2. d. 6. q. 12.
pun. 3.

550 Non licet. Quia ex Astris deduci non potest
industria humana probabilis cognitio eorum
euentuum. Tum quia non possunt omnia Astra
concurrentia cognosci, & quæ cognoscuntur.
imperfectissimè cognoscuntur. Tum quia
Astra non sunt causæ immediatæ liberorum
effectuum, sed ad summum naturalium incli-
nationum. Tum quia ab alijs causis sublanari-
bus sæpissimè eorum influentia impeditur.
Tum denique quia contra propriam propen-
sionem, & inclinationem peruersam vnus-
quisque Dei adiutus auxilio procedit. Non er-
go ex regulis Astrologiæ probabilis cognitio
potest inuestigari. Alias non diceret Propheta

A signis cæli nolite timere. &c. Nam si ex
Astris cognitio probabilis futurorum euen-
tum posset haberi, nec essent vane leges po-
pulorum, sed prudentes: nec irrationabile, &
vanum sed potius prudens, illa timere. Cum
ergo ex solis Astris cognitio probabilis haberi
non possit: restat, vt illam quis habeat ex
doctrina dæmonis, & eius auxilio: ex Dei
namque reuelatione clarum est non haberi.
Ita Suar. to. 1. de Relig. l. 2. c. 11. n. 31. Sanch.
l. 2. sum. c. 38. n. 31. Lessi. l. 2. c. 43. dub. 6.
n. 42. Pala. to. 3. tr. 17. d. 1. pun. 4. n. 5.

Ego quidem asseruerim, quando hæc præ-
nunciantur maiori firmitate, quam ex Astris
haberi potest, v. gr. dicendo: Hoc est probabi-
le: esse superstitionem. Quia ex solis Astris
hoc iudicium absolutum, aut probabile
comparari nequit: sed ex inclinationibus
naturalibus coniectura admodum tenuis.
Ergo qui absolute, aut maiori firmitate illa præ-
dicat, vel ea intentione illam cognitionem in-
uestigare satagit, tacitè dæmonis disciplina
vititur, vel vult ab eo hæc edoceri. Secus au-
tem esset, quando non ex Astris Solis, sed ex
alijs circumstantiis, & causis particularibus hæc
coniectura probabilis sumeretur, v. gr. ex tem-
peramento personæ, & ex alijs eius actibus, &c.
Quia obseruatio, huiusmodi non est di-
uinitio, sed providentia, Nec crediderim
esse superstitionem, nec iure aliquo anti-
quo damnatum, quando hæc prædicuntur
sola illa tenuissima coniectura, & certitudine,
qua sciri possunt per Astra, & ita habet in
mæte prædicēs, vel si absolute prædicat, ira tamè
intendens, & non maiori certitudine. Atque
hoc probat solummodo primæ sententiæ fun-
damentum.

PROBL. CIV.

*Ex Astris futura contingentia probabiliter
prædicere, non certo est, & non est
motu proprio Sixti V. interdictum pro
foro interno.*

Non est interdictum pro vtròque foro, sed
pro externo tantum. Quia id verba te-
stantur: Statuimus, vt contra facientes iudicia,
& nativitates hominum, quibus de futuris con-
tingentibus, successibus, fortuitisque casibus,
aut actionibus ex humana voluntate pendentibus
aliquid euentuum affirmare audeant, etiam si
id se non certo affirmare asserant, aut protesten-
tur, inquirant, & procedant, & in eos senerius
Canonici puniunt, & alijs eorum arbitrio animad-
uertant. Quæ quidem verba videntur id ad so-
lum externum forum referre, nihil de interno
præcauentia. Sic Suar. to. 1. de Relig. l. 2. c.
11. n. 30. Valent. 1. 2. d. 6. q. 12. pun. 1. Del-
Rio. l. 4. *disq. Magic. c. 2. q. 3.* Additque
Suarius, in tali prædictione non decisse gra-
uam culpam saltè ratione scandali, & spe-
ciei mali cum præsumptione iuris, vel de iure.

Pro vtroque foro est interdictum. Quia
cum in eo motu proprio Pontifex permittit
iudicium de agricultura, navigatione, medici-
na, & alijs rebus naturalibus, de quibus con-
stat certum iudicium ferri non posse, sed val-
dè dubium: & de incept absolute interdicat
illud

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 73

illud circa casus fortuitos, & pendentia ex libero arbitrio etiam cum eo dubio: videtur in hoc posteriori prohibitionis casu loqui in vtroque foro, sicut in priori permissionis loquitur in vtroque. Et ratio prohibitionis est, quia etiam hic modus praeiudicandi futura, valde est Reipublicae perniciolosus, & multis superflitionum periculis, & calumniis diuinationum fingentium id dubium exposuit. Ita Salas 1. 2. *quæst.* 9. 4. *tratt.* 5. d. 2. *sect.* 3. *num.* 36. *aliter*, id esse culpam lethalem ob grauem prohibitionem in eo motu proprio contentam. Sanch. 1. 2. *sum. cap.* 38. *num.* 14. *Grat.* 1. 2. *decc.* c. 5. n. 19. *Fatnac. de heret.* q. 181. n. 9.

554
Primam sententiam reor esse probabiliorē.

Primam sententiam probabiliorē esse puto, asserens, hanc coniecturam dubiam, tenuissimamque prædictionem posse sine peccato geri. Quia non est prædictio eventus absoluta, sed solum est prædictio illius secundam tenuissimam coniecturam contingentem: quod potius est prædictio contingens, quam effectus. Ideo Suarius huiusmodi prædictionem licere in foro conscientie asseruit. Fateor, in foro externo, puniendos esse Astrologos iudiciarios, qui futuros eventus, & res occultas manifestant: tamen si protestentur, se non certo ea prædicere. Quia saltem tanquam verosimilia, & probabilia manifestant, quia præsumuntur ad occultandam suam malitiam ea forma prænuntiandi uti. At non inde euidenter arguitur in foro conscientie id condemnari. Non autem abnegō, raro à culpa lethali excusari posse quamlibet ex Astris coniecturalem prædictionem quantumvis dubiam: quia nunquam talis præsumitur, sed potius creditur firmitatem habere: hoc autem non ex decreto Sixti VI. sed ex voluntatis iniquæ per-
uersione.

prio nulla de nouo fertur prohibitio, sed quod iure diuino, & Canonico prohibitum erat, denno prohibetur, vt constat ex toto processo illius constitutionis, & precipue ex illis verbis: Nos igitur, qui pro nostri pastoralis officij munere Fidei integritatem inuiolatam conseruare debemus, & animarum saluti prospicere, quantum diuina gratia adiuuare possumus, ex paterne charitatis visceribus optamus, damnnantes, reprobantes omne genus diuinationis, que diabolo auctore, ad fideliu deceptionem a predictis curiosis, vel perditis hominibus fieri solent. Ecce quomodo Pontifex solummodo perniciosam diuinationem a diabolo inuentam intendit prohibere: Ergo coniecturalem solum predictionem futurorum euentuum Pontifex non prohibuit. Certè hæc coniecturalis predictio futuri euentus non est predictio illius absolute, sed solum est predictio illius sub quadam tenuissima coniectura contingentie: quod potius est (vt dicebamus) predictio contingentie; quam effectus. Ità Castro Pala. 10. 3. tract. 17. d. 1. pun. 4. numer. 9. Caiet. 2. 2. quest. 99. a. 5. Valent. 2. 2. d. 6. quest. 1. punct. 1. asserens solam perniciosam diuinationem a diabolo inuentam illo motu proprio prohiberi.

His lubet adhaerere. Quia Sixtus permit-
tit inibi Astrologiae artem circa temperatu-
ram, inclinationem, & propensionem vi-
uentis, vt expressè notauit Suar. tom. 1. de
Relig. l. 2. cap. 11. numer. 12. Ergo sola
praedictio futuri euentus, vel occulti facti
cum maiori certitudine, quam ex Astris ha-
beri potest, est prohibita. Non igitur illa
tenuissima coniecturalis praedictio, quae potius
ex inclinatione, & temperatura viuentis, quam
alio ex capite colligitur: nec ea est, quam Pon-
tifex praescribit pro externo foro pœnis af-
ficiendam.

PROBL CV:

*Dubia hæc tenuissima futurorum contin-
gentium prædictio, est & non est vel
pro foro externo in motu proprio Sixti
V. contenta.*

PROBL. CVI.

*illi, quos Zahories vocitant, possunt, &
non possunt absque arte demonis ea
videre, quae se affirmant
conspicere.*

355
Pro foro ex-
terno in mo-
tu proprio
continetur.

PRO foro externo aperte in motu proprio Six-
ta continetur. Quia Pontifex statuit, vt con-
tra facientes iudicia, quibus de futuris con-
tingentibus, fortuitisque casibus, aut actio-
nibus ex humana voluntate pendentibus, ali-
quid euenturum audent affirmare: etiam si
id certò non se affirmare allèrant, aut pro-
testentur: Inquisitores inquirant: procedant,
& in eos seuerius Canonici pœnis, &
aliis eorum arbitriò animaduertant. Ergò
pro foro externo saltem quæcumque affirma-
tio etiam coniecturalis, dubia, tenuissima est
prohibita, Sic Sanch. l. 2. sum. cap. 38. n.
34. Salas l. 2. quæst. 9. a. 5. tract. 5. d. 2. sect. 3.
n. 19. Farin. de har. q. 181. n. 39. Graf. l. 2.
decis. c. 7. n. 19.

556 *Neproex-
turno conti-* Hæc coniectura dubia, tenuissimæque præ-
dictio in illo motu proprio vel pro foro ex-
terno non prohibetur. Quia in eo motu pro-
Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

Zabories vocitantur illi, qui dicunt, se
videre aquarum seu metallorum venas, & aium quæ-
tauros, cadaveræque in terræ visceribus sioni: appo-
abditæ apostemata, & alia humorum gene-
ra intra humanum corpus latentia, non impedi-
entem corpore, nec vestitu. Quæsierim, num
id possit sine arte diaboli exeri.

Posunt Zahories ea omnia naturaliter ge-
rere. Quia huiusmodi vis potest ex humore
melancholico, & confurgentibus inde spiri-
tibus ex vehementia. Sic Caelius Rhodig. l. 17.
antiqu. l. 6. cap. 2. Vairus l. 2. de fasci. c. 4.
Et Veracius. l. 2. de anima speculat. 2. fatetur,
se non capere posse, qualiter hæc abque
dæmonis illusionē contingant: at subiun-
git, se non audere damnare. Quia novit
viros alias probos asserentes, se præfata vi-
dere.

Minimè possunt. Quia nonnulla, quæ
G se aspi

*Aliqui da-
monis arte
non possunt.*

aspicere affirmant (v. gr. quæ visceribus terræ cadavera, vel corpora humano abdita aposthemata) impossibile naturaliter geri. Quomodo enim potest visus acies corpus tam densum & opacum penetrare? Ergo manifesta est demonis operatio. Ità Sanch. l. 2. sum. c. 38. ff. 37. Delrio l. 1. disq. Mag. cap. 3. quest. 4. liter. C. Palau tom. 3. tract. 17. dist. 1. punct. 4. numer. 9.

*561
Idem tenet,
et expono.*

Compertum mihi, Zahories vanas aquas agnoscere posse ex vaporibus mane ac vespere illic expiratis: & metalla in terræ visceribus abdita ex quodam herbæ genere ibi oriri solito: impossibile autem, conspiciere reliqua quæ se videre asserunt: præsertim quia dicunt qualia sunt. Quare ea, illos docente d. mone, manifestant. Præterea quia hi vim hanc certis diebus alligant, nempe feriæ sextæ, vel terciæ. Quod vanæ superstitionis, ac latentis cum damone pacti manifestum est documentum: cum hi dies nil præ cæteris habeant, ad aciem visus acuendam. Ex quo deduco, reos esse culpæ lethalis consulentes hos, qui sola demonis ope id possunt prædicere.

PROBL. CVII.

Cum duo, equali electorum numero, ad Beneficium electi sunt: licet, & non licet, electionem alterutrius sortibus Diuisoriis terminare.

*562
De sortibus
Diuisoriis
nonnulla præ-
mitto.*

Præmitto ex D. Thoma ab omnibus recepto 2. 2. q. 95. a. 8. sortes propriè esse, cum aliquid sit, vt eius eventu considerato aliquid fiat, aut innotescat: & eas triplices esse. Quædam sunt Diuisoriæ, vt sciant sortientes, quid cuique tribuendum, cauendum, vt sit. Quædam Diuinatoriæ, quibus aliqui ad cognoscenda occulta vtuntur: vt si sic, vel aliter taxilli, chartæ decident, coniecturatur prosper, vel aduersus casus. Vel cum diuersa nomina collocantur in vna, vt coniectetur, furtum esse apud eum, cuius nomen educitur. Item si librum aperiendi occurrat scriptum lata, aut tristitia continens, inde successus prosper, vel aduersus coniectetur. Aliæ sunt Consultoriæ, quibus diuina voluntas exquiritur, vt sciatur, quid in aliquo negotio gerendum. Porro stando in solo iure naturæ sortes Diuisoriæ sunt licitæ, ac proinde mitti possunt in casibus & ius humanum eas non interdicat. Quia nil aliud includunt, quam quandam humanum contractum, quo ex communi consensu paciscentium ius ad aliquam rem habentium ea inter ipsos sorte diuiditur, vt illius sit, cui fors contigerit. Hic autem contractus nihil superstitionis, aut mali in se habet, cum ad nullam incertam rem dignoscendam ordinetur; sed ad quandam fortunæ contractum, in quo æqualis est vtriusque contrahentis conditio. Hinc deduxerim, licere sortes has in electionibus ad officia secularia. Quia nulli libi id interdictum reperio: Et tempore pestis, aut persecutionis Ecclesiæ, quando disceptatio fuerit, quinam Parochi, aut Clerici, aut Religiosi manere debeant in loco persecutionis, aut infectione affecto, vt reliquis sub-

ueniant, nec aliter commodè his hæc componi valeat, licitum esse sortibus diuisoriis eligere: Et quando sunt plures rei; nec oportet, omnes punire, licere, quod in militia est praxi receptum, vt sorte excipiantur quis necandus sit: Quando autem non constat de persona, quæ patrauit delictum, non licere, eam sortibus indagare; quia præter diuinationem ibi admixtam, est periculum puniendi innocentis, si fors in ipsum excidat, aut rei non legitime probato eius delicto; quippe sortium probatio non est legitima. Denique licere tempore tempestatis quando gratia navis alleuianda, ne depercat omnes, necessum est, aliquos homines proicere in undas: sortiri ex omnium consensu, quis proiciendus sit. Enim verò sortes hæc non licent in electionibus Ecclesiasticis. Quia id interdictum cap. fin. de sortileg. ibi: *sortis usum in electionibus perpetua prohibitione damnauit*. Erat autem ibi de Ecclesiasticis electionibus sermo. His præmissis, iam rogitò, num, cum duo equali electorum numero ad Beneficium sunt electi, liceat alterutrius electionem sortibus terminare?

Licet quidem. Quia iam electio legitime facta erat, & sortes ed solum mittuntur, vt alteruter præferatur. Sic Glol. 26. q. 2. in summa, v. *sortes*. Laurent. ibi, vt eum refert Archidiaconus. ibidem. Et videtur, non aliud remedium aptius suppetere, cum eligentes in vnum non consentiant.

Minimè licet. Quia dum suffragia equalia sunt, nullus dici potest esse ad Beneficium legitime electus: debet enim eligi à maiori parte Capituli. Ergo cum Capitulum consentit, vt Beneficium obtineat, & omnibus præferatur ille, cui fors contigerit: iam mediis sortibus efficit electionem. At cap. fina. de sortilegiis, prohibetur omnis electio sortibus facta: Ergo etiam hæc determinatio electionis, quæ vera electio est, prohibetur. Ità Sanch. l. 2. sum. cap. 38. numer. 74. Pala. tom. 3. tract. 17. d. 1. punct. 6. numer. 6. Archidiaconus, citat. Antoni. eo cap. numer. vltim. Hostiens. numer. 3. Ioan. Andr. n. 12. Card. q. penult. Mariannus, Socin. senior, n. 26. Anani n. 11. Felin. c. capitulum, n. 21. Suar. to. 1. de Religi. l. 1. c. 12. n. 7.

Hoc certum existimo, & ita supponere videtur Glossa communiter c. penult. v. *Teneantur de his certum reservationibus in 6*. Vbi in hac discordia electorum reseruat. monet, superiores ad eundem, vt terminum electoribus præscribat: & eo transacto electionem asserit ad eum deuoluí. Imò & si plures eligantur à maiori parte, non vt omnes eo munere fungantur, sed vt sortes mittantur postea inter illos: id non licere affirmo. Quia generalis est c. fin. prohibitio, & verè absoluta electio sortibus terminatur. Quod si in aliqua congregatione is vigeat usus, aut erit virtute alicuius constitutionis à sede Apostolica approbata; aut erit in officiis non habentibus iurisdictionem aut administrationem Ecclesiasticam. Vt edocet Suar.

cit. n. 8.

***

PROBL.

PROBL. CVIII.

Licet, & non licet fortibus diuisionis vti, ad terminandas lites inter Clericos circa electionem ad Beneficium, vel officium Ecclesiasticum.

⁵⁶⁶ *Quia certum* ^{suppono.} **S** lites sint circa res temporales certum est id licere. Quia nullo iure id interdictum reperitur. Nam textus *cap. fin. de sortileg.* loquitur de solis Ecclesiasticis electionibus, vt docet *Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 1. num. 11.* Quæsi-
tum verò, an si lis Clericorum sit circa Benefi-
cium, aut aliud officium Ecclesiasticum, liceat
fortibus vti, ad litem dirimendam?

⁵⁶⁷ *Non licet.* Minime licet. Quia *cap. fin. de sortileg.* id pro-
hibetur. Et verè completur electio alterius ex
litigantibus per illas sortes: Ergo contra illius
textus præscriptionem lis sorte dirimitur. Sic
Hosli. c. vni. num. 6. de eo, qui mittitur in possess. in
6. Ioan. Andr. ibi. num. 4. Ancharan. ad finem. Do-
min. num. 1. Francus num. 9. Card. cap. licet cau-
sam de probat. Felin. cap. Capitulum, num. 21.
vers. sed salvando, de rescript.

⁵⁶⁸ *Licet placet.* Licet omnino sorte Clericorum eam dirimi
litem, Quia textus *cap. fin. de sortileg.* non loquitur in hoc
casu sed in solis electionibus: At componen-
tes fortibus litem, non eligunt, cum is, cui fors
cedit non recipiat Beneficium ex vi fortis, sed
ex vi iuris, quod prætendebat: & per illas for-
tes tantum auferit impedimentum. Ita *Gloss.*
cap. Licet causam, v. Vti possidetis, ad finem.
de probationib. Hostiens. ibi, num. 10. casu 1. di-
cens, ita vfu receptum. Abbas num. 37. adiciens
exigi quoque consensum vtriusque litigantis,
ne alteri discordanti iniuria irrogetur. Deci.
ibid. a num. 206. usque ad 211. & alij, quos refert
Felin. cap. Capitulum, num. 21. Et forsan ita esse,
docet *Lessl. l. 2. cap. 43. dub. 9. num. 58.*

⁵⁶⁹ *Non aptius* ^{expono, cum} ^{Suar.} Rem aptius cum *Suario tom. 1. de Relig. l. 1.*
cap. 12. num. 12. lubet enodare. Asserto itaque li-
tem hanc fortibus dirimi, non esse contra de-
cisionem *cap. fin. de sortileg.* quod probat secundæ sen-
tentia fundamētum, & quo ad hoc veram
esse: Alia tamen ratione id licitum minime
esse reor, nempe, si propria fiat autoritate:
benè tamen autoritate Ecclesiastici Iudicis: &
quo ad hoc veram esse primam sententiam iudi-
co. Quia in litibus Beneficialibus cauend-
um est omnino periculum vitiosi in Bene-
ficium ingressus, quale est absque legitimo il-
lius titulo. Quod habetur *cap. vni. de eo, qui*
mittitur in possess. in 6. At quando authorita-
te propria hæc lis componitur, id periculum
subest. Cum enim neuter litigans possit alteri
sua autoritate, suoque pacto legitimum Be-
neficii titulum impertire, nec constet, vter li-
tigantium titulum legitimum habeat: est pe-
riculum, si forte alter litigans titulo iusto ca-
rebat, vt absque illo Beneficium possideat.
Præterea quia omne pactum propria initum
autoritate circa Beneficium Ecclesiasticum
litigiosum est simoniacum *cap. fin. de pactis.*
& cap. Quam pio, quest. 1. sed vtrumque
vitium cessat autoritate Iudicis interuenien-
te; quia si vterque pactum id in manu Iu-
dicis ineat, vt iuxta illud sententiam ferat,
Escob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

cessat simonia, cessat vitiosus ingressus, cum
vtrumque fiat Iudicis autoritate. Vnde col-
ligo, Iudicem hunc necessariò futurum eunt;
cuius est conferre eius Beneficii litigiosi titu-
lum. Quia si alius sit non cauetur ingressus
vitiosi periculum. Quare in electione Ponti-
ficis, quando inter duos discordia esset, vter
verè electus sit, poterit fortibus discordia com-
poni. Quia non adstringit illos ius Ecclesiasti-
cum sortes interdicens. Sed id necessariò fa-
ciendum de cardinalium, quorum est ele-
ctio, consensu. *Sanch. l. 2. sum. cap. 38.*
num. 79.

PROBL. CIX.

*Iure naturali interdiciuntur, & non inter-
dicuntur iure naturali, sortes diui-
soria in electionibus Ec-
clesiasticis.*

Naturali ex iure interdiciuntur. Quia id
colligitur apertè ex *cap. fin. de sortileg.* Naturali ex
ibi: *Licet nota non careat, quinimo multa re. iure interdici-*
prehensione sit dignum, quod fors in talibus in-
terueniat. Et deinde Pontifex concludit inter-
dicendo sortium vsum in electionibus Ec-
clesiasticis. At si antea id non esset iure natu-
rali interdictum, & re vera, non aderat tunc
ius humanum interdicens: non esset reprehen-
sione dignum. Sic D. Thomas ab omnibus re-
ceptus *2. 2. quest. 95. art. 8.* eam huius prohi-
bitionis reddens rationem: Quod electiones
Ecclesiasticæ sint potius inspiratione diuina,
quam fortibus faciendæ. Quæ ratio cum natu-
ralis sit, probat, id esse iure naturali interdi-
ctum.

Non interdiciuntur naturali iure, sed solum
Ecclesiastico. Quia nil aliud includunt, quam
quendam humanum contractum, quo ex com-
muni paciscentium consensu ius ad aliquam
rem habentium, ea inter ipsos sorte diuiditur,
vt illius sit, cui fors contigerit. Hic autem con-
tractus nil superstitionis, aut mali ex se ha-
bet: cum ad nullam incertam rem dignoscen-
dam ordinetur, sed ad quendam fortunæ con-
tractum, in quo æqualis est vtriusque contra-
hentis conditio: Ergo hæc sortes nullam ex se
malitiam inuoluunt, ac proinde naturali iure
sunt licitæ in casibus, in quibus iure humano
interdictæ non adsint. Ita *Suar. tom. 1. de Relig.*
l. 1. cap. 12. à num. 3. Caiet. sum. v. fors ad fin.
Valent. 2. 2. d. 6. quest. 12. punct. 3. Azot. tom. 1. l.
9. cap. 21. quest. vni. Sanch. l. 2. sum. cap. 38. num.
mer. 82.

Hoc tenendum indicarim. Nam ideò Ponti-
fex asserit, id esse reprehensione dignum, quia
textu antiquiori nempe *cap. Quia præter, de*
elect. præscripta erat forma triplex harum ele-
ctionum, & nulla erat per sortes. Eum autem
textum esse antiquiorem, inde constat, quia
Innocentius III. qui auctor illius fuit præ-
cessit Honorio III. qui textum
cap. fin. præscripsit.

PROBL. CX.

Electio ad Ecclesiastica officia per sortes diuinatorias est, & non est ipso iure irrita.

573
Irrita ipso
iure est.

Irrita ipso iure est. Quia est contra illius textus c. fin. de sortileg. prohibitionem. Et quia est contra formam electionum traditam c. Quia propter de elect. Sic Abbas ad c. fin. n. 5. de sortil.

574
Non est ipso
iure irrita.

Non est ipso iure ex vi textus in c. fin. Quia etsi textus ille huiusmodi electionem interdicit, nullum tamen verbum irritans addit. Et idem electio Episcopi facta à compromissariis per sortes electis, de qua loquitur textus ille, valida fuit. Quod satis probat Glossa ibi. v. ad gratiam, ubi ait, eam electionem esse irritam. Ita Suar. to. 1. de Relig. l. 2. c. 12. n. 9. & 10. Sanch. l. 2. sum. c. 3. n. 8. Pala. to. 1. r. 7. d. 1. p. m. 6. n. 9.

575
Idem affirmo.

Cum his sentio. Quia licet textus in c. Quia propter, dicat, non valere electionem factam, non seruata forma ibi præscripta, ac proinde talis ipso facto irritet electionem illam: in hoc casu seruata est forma ibi præscripta; quidam enim ex tribus modis ibi contentis est, ut electio fiat per compromissarios, qui in hac electione est seruatus, solusque in eligendi eos per sortes modo fuit error: de quo modo nil in eo textu dicebatur. Itaque si fortibus eligatur Prælatum alicuius Ecclesiæ habens iurisdictionem tam in criminalibus, quam in ciuilibus, nulla est electio; quia non seruatur forma præscripta in c. Quia propter. At si fortibus eligantur compromissarii, qui hunc Prælatum designent, valida est tam electio compromissariorum, quam prelati nominatio. Quod si electio ad alia officia, vel Beneficia Ecclesiastica præter Prælationem fortibus fiat, valida est. Quia nullibi annullata talis electio reperitur. In c. enim Quia propter, solum est sermo de electione Prælati iurisdictionem habentis.

PROBL. CXI.

Sortes Consultoriae sunt, & non sunt licitæ.

576
Non sunt li-
citæ.

Licitæ non sunt. Quia Deus non vult, suam voluntatem fortibus indagari, sed Ecclesiæ ac sanctorum doctrina, peritque à viris prudentibus consilio. Et idem sub anathemate interdicitur sortium huiusmodi usus c. Sortes, 26. q. 5. Sic D. August. Epist. 119. c. 20. vsum hunc reprehendit. Leo IV. relatus in c. Sortes præfatio ita profatur: Sortes, quibus cuncta vos vestris discriminatis prouincis, quas patres dānauerunt, nihil aliud, quam diuinationes, & maleficia esse decernimus. Quamobrem volumus, illas omnino damnari, & inter Christianos ultra nolumus nominari: & ne exerceantur, anathematis interdicto prohibemus. Et Tho. Sanch. citandus asserit sortes consultorias raro esse licitas.

577
Licet a sum.

Sunt planè licitæ. Quia si debito modo fiant, nulla apparet in fortibus huius malitia, sed potius Religionis actus respiciet. Id probat factum illud Ios. 7. cum dux fortissimus sortem misit, ad dignoscendum occultum malefactorē. Et Apostoli Act. 1. ad eligendum D. Mathiam loco Iudæ sortes miserunt. Ratione probatur, quia in tali casu licitum est, diuinam explorare voluntatem, ut aliquo signo quid sit agendum, manifestet. At cum non appareat aliud signum aptius, quam sortes,

fortibus creditor diuinam voluntatem esse manifestandam, iuxta illud Prover. 16. series mittitur in sinum, sed à Domino temperantur. Ita Suar. l. 2. de superfl. c. 12. n. 18. Lessi. l. 2. c. 43. dub. 9. n. 60. Bonac. d. 3. de præc. v. Decal. q. 5. p. m. 3. n. 12. Palaus 10. 3. r. 17. d. 1. p. m. 7. n. 10. & alij cōmunit.

Existimo sortes consultorias raro esse licitas ut aiebat Sanch. l. 2. in Decal. c. 3. n. 85. At licitas esse absolute, cum quatuor concurrunt conditiones. At quia hæ raro concurrunt, ideo apte ait Doctor raro esse licitas. Prima conditio est necessitas, aliis enim esset Dei tentatio. Hanc autem necessitatem explicat Syluest. v. superfl. q. 4. & Margarita cōsē. Præcep. fol. 58. vt sit necessitas spiritualis personæ, vel etiam rerum, ad magnum damnum vitandum, secunda est, vt debita reuerentia ad Deū sortes mittantur. Tertia, vt seruetur modus proportionatus, scilicet Sanctorum reliquiarum, aut diuina oracula ad secularia conuertantur, id est, ad temporaria lucra: secus ad damnum vitandum. Quarta, vt sit circa debitam materiam, nempe vt non sit circa Ecclesiasticas electiones: quia id est specialiter interdictum, vt vidimus. Didici ex D. Tho. Armil. Tabie. & Azorio, quos refert, ac sequitur Sanctius citat. Monuerim, sortes consultorias non seruatis his conditionibus, haud continere superstitionē diuinatoriā, sed aut tentationē Dei, sicut si fiat id sine necessitate, & præter missis ordinatis diuinæ providentiæ mediis, si verò secunda & tertia conditio non seruetur, erit aliquod sacrilegij genus. vt agnoscit Suar. rbi s. Denique sacrilegium erit iure humano inductum, si circa electionem Ecclesiasticam mittantur: Cum ob reuerentiā Ecclesiasticam sint sortes in illis interdictæ.

PROBL. CXII.

Lata est, & lata non est excommunicatio aduersus Clericos fortibus diuinatoriis vtentes.

Sortes diuinatorie semper sunt illicitæ, vt-
S pote superstitionē continētēs. Quia hæ sortes nec causant effectum futurum, neque illi ex se significare possunt: Ergo si aliquando illum significat, id habet ex alicuius dispositione. Porro Deus illis hanc significationem non dedit, nam Deus haud se vanis immiscet. Restat ergo vt à demone hanc habeant significationem. Ergo qui illa à demonis inuestigat se demone subicit discipline. Certe in hisce diuinatoriis fortibus se, pe inuititiā aliāque grauiā crimina præter superstitionē immiscunt. Si enim sortes quis immittat ad cognitionē alienius delinquentis, perpetrat iniustitiā, tūm inquirendo delictum medio ita improporionato, & fallaci: tūm ob maximum periculum, quod fors in innocentem cadat. Nam cum demon magis appetat damnum iustis, quam peccatoribus inferre: credi potest delictum peccatoris innocentem applicaturum. Quasi enim autem, num contra Clericos fortibus diuinatoriis vtentes lata sit excommunicatio?

Lata quidem est. Quia cap. Aliquanti 26. q. 1. dicitur, Ab Ecclesia habeatur extraneus. Sic Mart. Del Rio l. 4. disq. Magic. cap. 9. 7. sect. 4. Et quia cap. 1. 26. q. 5. dicitur: si quis Aruspices, aut Incantatores obseruauerit, aut phylacteris usus fuerit, anathema sit. Certe hæc verba Anathema sit, aut excommunicatus

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 77

catu sit continent excommunicationem latam, & non solum ferendam, vt edocent multi, quos refert Sanchez l. 7. de matrim. d. 12. n. 2. Probabilem hoc ex cap. hanc sententiam ducit Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 19. n. 5.

Minimè est lata excommunicatio. Quia textus c. Aliquantum, cum vtatur verbo futuri *Habeatur*, continet sententiam ferendam, non latam. Et verba illa c. 1. 26. q. 5. *Anathema sit*, probabilis est sententiam latam non continere, sed ferendam. Ita Nauar. Sum. lat. c. 17. n. 12. Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 19. n. 5. Sanch. l. 2. Sum. c. 38. n. 91. Alenf. p. 2. q. 163. memb. 5. Syluest. v. *supersticio*, q. v. Lessi. l. 1. c. 43. dub. 5. c. 29. Azor. 10. 1. l. 9. c. 26. q. 1.

Fateor: hæc verba, *Anathema sit*, posita in decretis Conciliorum determinantibus pertinentia ad fidem, importare, hæreticum esse, sentire contra eam determinationem. At esto concellerim, importare excommunicationem latam, intelligendum est, nisi verba illa profertur in materia, in qua constat ex alijs textibus, non imponi excommunicationem latam, sed ferendam, vt probat Sanch. illa d. 12. n. 2. ex l. 7. de Matrim. Quod quid in hoc casu constringit. Sunt enim multa alia ima deelarantia hanc excommunicationem esse ferendam. c. 1. 1. c. Non oportet, 26. q. 5. Et quamuis Suarius eo c. 19. n. 5. dicat, sane solutionem hand sibi satisfacere, quia hi textus sunt antiquiores: at hoc non obstat: nec enim est absurdum, decreta posteriora dubia per priora explicari. Vt probat Sanch. l. 2. de matr. d. 24. n. 6. Verum attento iure veteri Inquisitores cognoscebant aduersus solos diuinatores aliquam hæresis admittentes. At hodie attento motu proprio Sixti V. contra Astrologos possunt Inquisitores, & Ordinarij inquirere, & animaduertere in omnes superstitionum quamlibet diuinandi artem exercentes, profitentes, docentes, & diuinationibus vanis vtentes, aut in eis se quomodolibet ingerentes. Vt constat ex eius tenore, & docet Suar. vbi s. n. 11. & Azor. p. 1. q. c. 16. q. 4. Cognitio verò aliarum superstitionum, in quibus est hæresis suspitio, obexpressum cum demone pactum, vel obalias circumstantias, ad Inquisitores pertinere, quis dubitet. Quando verò nulla est hæresis suspicio, est mixti fori, nempe Iudicis Ecclesiastici, & laici, & datur prauentio. Vt cum Abbate, & alijs tenent Iulius Clarus l. 5. recept. §. Hæresis, n. 25. & Suar. citatus.

PROBL. CXIII.

Astrologi, & diuinatores tenentur, & non tenentur pretium pro diuinatione acceptum restituere, si res non euenit.

583 *Nonnulla sententia præmittitur.* Certum mihi eos ab omni restituendi obligatione esse liberos quoties ea naturalia prædicunt, ad quæ scientia se extendit: vt si eclipsim, pluias &c. prænunciant, etsi postea effectus non lequatur. Quia bona fide id, ad quod eorum scientia Escob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

se extendit, prænunciantur. Nauarra l. 2. de resit. c. 2. p. 1. dub. 7. Iam vero si de pretio accepto pro diuinatione iniqua loquamur: qui nullam operam apposuit, vt arte diaboli id sciret, quod nullatenus potuit: siue effectus eueniret, siue non, tenetur restituere danti. Quia nullam diligentiam adhibuit, sed casu euenit, aut non euenit effectus. At pecunia datur propter operam ab illo impensam, & quidem vtilem ad effectum consequendum. Si verò Astrologus aut diuinator ille operam suam apposuit, & arte diaboli res ita euenit: non tenetur pretium restituere. Quia ipse suam operam, etsi turpem apposuit, & acceptum pro opere turpi iuxta veniorem sententiam, non est obnoxium restitutioni. Quærimus verò, an Astrologus vel diuinator teneatur restituere pretium pro diuinatione acceptum, si res non euenit iuxta votum dantis, & accipientis promissionem?

Tenetur restituere. Quia pro effectu illo consequendo pretium fuerat oblatum: Ergo si effectus inanis vixit, iniuste Astrologus, aut diuinus pretium retinebit. Sic Nauar. citat. numer. 163. & 164. Manu. tom. 1. sum. cap. 7. numer. 4. Salas 1. 2. q. 3. a. 1. disp. 2. sect. 8. numer. 79.

Non tenetur. Quia diligentiam iam ille adhibuit ad effectus consecutionem, quæ quidem diligentia est pretio æstimabilis, & accidentarium sui operi impenso, effectum prodire, aut infatuari. Ita Sanch. l. 2. sum. disp. 38. numer. 96.

Primam sententiam minimè placere mihi profiteor. Quia cum Astrologus vel diuinus diligentiam adhibuerit arte diaboli ad eum effectum necessariam, iam suo muneri quolibet in euentu satisfecit. Quemadmodum Medicus quando iuxta artis præcepta medicina adhibuit non tenetur acceptam pecuniam ægroto pereunte, restituere. Haud aliter illi damna & expensas restituere consulenti non tenetur, sed solum modo quando nullam impendit operam, aut eius diaboli arte erat ignarus. Quia quando operam suam impendit, non deceptit.

PROBL. CIV.

Si quis innocens ab iniquo Iudice damnaretur, vt vel in duello pugnaret, quo se ab obiecto criminis purget vel mortem subeat: sine superstitionis periculo potest, & non potest duellum acceptare.

Multa sunt causæ ad quas duellum potest ordinari, vt ex lib. 3. suppono. Vna est, vt per victoriæ euentum, veritas & iustitia alterius partis eruatur. At tale certamen vocatur proprie duellum, & inter purgationes vulgares computatur, & damnatur ab Ecclesia cap. 1. & 2. de purgat. vulgari. Et tanquam supersticiosum improbat D. Thom. ab omnibus receptus 2. 2. q. 95. a. 8. ad. 1. Vbi Caiet. & Henric. quod l. 5. q. 32. optime aiunt, huiusmodi duellum indicere, vel acceptare, esse ex genere

genere suo malum, instar mendacij. Quia in propria ratione repugnantiam cum reformatione includit: quippe in testimonium proprii iuris, aut innocentie assumitur id, quod non est mendacium aptum ad eum finem, cum sepe iustam causam tuentes succumbere in duello accidat. Hinc eam evolvio quaestionem, num si quis innocens damnaretur à Iudice iniquo, ut vel in duello pugnet, quo se ab obiecto crimine purget; vel mortem subeat, liceat ei, duellum acceptare?

588 Minime licet. Quia duellum causa eruendæ veritatis est superstitiosum, & intrinsece malum. Et quia innocens ille iniuriam non patitur ab eo quo cum est pugnaturus, sed à iudice iniquo. Ergo non licet ei acceptare superstitiosum duellum cum eo tertio verè innocenti, cuiusque vitam periculo exponere. Sic Hostiens. Gofred. Rosel. quos refert, & sequitur Sylvest. v. duellum, q. 2. Abulens. 1. Reg. 17. q. ult. D. Antonin. p. 3. tit. 4. c. ult. §. ult. Tabie. v. Duellum, q. 3. n. 4. Armil. ibi, n. 5. Henric. quodlib. 5. q. 32.

Licet planè. Quia etsi innocens ab illo tertio non patitur iniuriam, sed à Iudice: at videtur tunc ius habere, ut adversus Iudicis iniuriam nitatur pericertum duelli periculum certam aliquam mortem evadere, etiam cum tertij detrimento. Quandoquidem plus se ipsum, quam illum in eo casu diligere potest: eo vel maxime, quod Iudex iniquus, tertio illo tanquam instrumento utatur, ad iniquam sententiam, quo ad unam eius partem exequendam. Ita Angel. v. duellum, n. 2. Tolet. l. 5. c. 6. n. 32. Navarra l. 2. de reffit. c. 3. in 2. p. dub. 13. n. 295. Et Valentia asserit 2. 2. d. 3. q. 17. pun. 1. esse improbabile. Sanch. l. 2. sum. c. 39. n. 4.

590 Hanc partem probabiliorē iudico, si acceptans duellum, id non gerat ea prava intentione, qua iudex offert: sed solum intendens se defendere, & ut mortem certam acceptato periculo duelli evadat; quare illa potius est defensio. Verum duellum id acceptare intentione veritatis eruendæ superstitiosum est, & intrinsece malum, instar mendacij, ac proinde nunquam licet. Unde si quis, suspicans, quendam commississe cum propria adulterium vxore, cum ad duellum provocaret, causa veritatis indagandæ, minime liceret provocato illud acceptare. Quia superstitiosum ac intrinsece est malum, si tamen provocans ipsum invaderet, vel aliàs eum vellet interimere; liceret provocato se defendendo dimicare. Quia non pugnaret quasi conditionem oblatam acceptans ad indagandam veritatem, sed se ab iniquo defendens inuasore. Didici ex Abulensi citato.

PROBL. CXV.

Striges verè, & non verè alia in loca ad nocturnos conventus corporaliter transferuntur.

591 **R**ecolo ex sect. 1. superstitionem vanæ observantiæ dici, cum medijs inuti-

libus, & à divina providentia minime constitutis aliquis procuratur effectus: ut consequi aliquod bonum, vel aliquod vitare malum, aut aliquod malum inferre. Dicitur autem vana observantia, quia vel effectum intentum non consequitur, vel si consequatur, plus noxæ quam commodi affert. Certè consecutio effectuum per vanam observantiam auxilio demonis suè expresse, suè tacite invocati semper innititur: ac proinde pactis expressis vel tacito cum ipso. At quatuor modis concurrere aslolet demon ad magorum effectus, qui nobis mirabiles apparent. Primò obijciens sensibus vera corpora, suè aliunde occulte ac celeriter asportata, suè per occultam actionum & passivorum applicationem à se confecta. Secundo obijciens occulte phantasticas corporum similitudines, quæ vera corpora apparent. Tertio nec vera corpora, nec corporum similitudines sensibus externis obijciens: sed illis illudendo ita, ut homo se videre exterius credat, quod nec videt, nec extat. Quod operatur, commouens humores, qualiter humorum commotio id in phreneticis, ac somniantibus operatur. Quarto, illudens sensibus internis absque ab externis alienatione, eo ordinante variè interiora phantasmata, & commouente spiritus. Vel cum alienatione à sensibus externis per quandam corporis alterationem, & vñctionem. Quod strygybus siue lamijs contingere aslolet. Quæ alienatæ omnino manentia sensibus, & instar defunctorum in terram committunt, ita ut ad motum ignem non sentiant: & scilicet animi cogitatione, ac diaboli calliditate alia in loca ferantur. His præmissis ad totam de vana observantia tractationem, quaesierim an stryges: seu lamia verè corporaliter alia aliquando in loca ac nocturnos conventus transferantur?

Nocturni strygybus conventus semper imaginarij sunt, nec alia in loca ipsæ verè unquam transferuntur, sed sola cogitatione, ac illusionem demonis illis conventibus interlunant. Quia conventus illi, pronuntiato Iesu nomine, interdum evanescent: quod fieri non posset, si vera essent corpora. Et quia in Concilio Ancyrano relato c. Episcopi 26. q. 5. tanquam haritici condemnantur credentes stryges de loco in locum verè transferri. Unde Navarra, c. 11. sum. n. 38. & Manu. 10. 1. sum. c. 1. n. 9. aiunt, peccare mortaliter id credentes. Sic nonnulli, quos refert Delrius l. 2. disq. Mag. 9. 16.

Nocturni strygybus, vel lamiarum conventus non semper imaginarij sunt, sed aliquando verè de loco in locum à dæmone transferuntur. Quia quando Iesu nomen insonat non subito evanescent, sed præstrictis inuentum oculis à dæmone celeriter asportantur: & sic dicuntur evanescere, id est, desinere videri. Ità Caiet. Valent. Sylvest. Castro, & alij quos refert ac sequitur Sanch. l. 2. sum. c. 19. n. 6. & Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 16. à n. 24. Lessi. l. 2. c. 44. dub. 3. n. 15. & 16. Delri. citat. Azor. 10. 1. l. 9. c. 25. q. 3.

Crediderim, lamias aliquando de loco in locum verè transferri hærentes dæmoni cum his in nre.

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 79

in forma hirci obiecti, vel alterius animalis: vel in arundine vera, aut vero scoparum baculo equitantes, quæ demonis vi aguntur, ac subleuantur: ac tunc conuentibus nefariis verè corporaliter interesse. Textum autem pro contraria sententia adductum intelligi assero de credentibus cum illis modis in eo narratis, nempe ut huiusmodi lamie cum Dea Diana coniunguntur aut cum Dea Herodiade, &c. Non possunt tamen demonis ope corpus penetrare, nec in duobus locis adesse. Quare dum intrant domos obferatas ad pueros necandos, id non gerunt penetrando ianuas, sed damone eas aperienti, ac remouenti obstacula. Vel ea à damone vectæ per aërem domos per domata ingrediuntur.

PROBL. CXVI.

Superstitio vana obseruantia, cum solum est pactum cum damone implicitum seu tacitum, potest & non potest esse venialis ex materie paruitate.

⁵⁹⁵ *Non uld præsto.* **C**onstat ex sect. 1. superstitionem vanæ obseruationis esse duplicem. Quædam in qua est pactum expressum cum damone, quando quis ab eo expressè inuocato, aut in commercium adducto, aliqua incognita media addiscit, quæ naturales causæ sunt ad effectus producendos, vel quibus applicatis, Dæmon occultè effectum operatur. Altera est, in qua implicitum pactum adest, quando scilicet præfata inuocatio nõ est, at adhibet quis ad effectus producendum, media, quæ ad id vana sunt & inutilia. Certè superstitio hæc, si sit pactum expressum cum Dæmone, siue excessus speratus naturalem Dæmonis potestatem excedat, siue non est semper grauissimum peccatum mortale vidimus. Si autem sit pactum tacitum, quamvis ex suo genere lethale sit, quia est contraria huiusmodi superstitio Religionis, ac cultui Deo debito potest esse venialis propter ignorantiam vincibilem quidem, sed non crassam, aut affectatam: vel ex parte intentionis, ut si quis superstitiones hæc exerceret, non quasi efficaces, sed tanquam vanas ex quadam leuitate. Quæserim verò, num possit huiusmodi superstitio venialis esse ex materie paruitate?

⁵⁹⁶ *Potest dari materia paruitatis.* Potest quidem, quando non est pactum expressum cum Dæmone, ut semel facere annulum super filum moueri. Quia ex solo eo commercio cum Dæmone tacito non magnum salutis spiritualis detrimentum homini, seu periculum imminet. Quippè facillimo negotio illam vanam in materia leui occupationem deferret: Vnde non facile inde à maiora à diabolo allicietur. Sic Valen. 2. 2. d. 6. q. 13. p. 1. ad finem.

⁵⁹⁷ *Non potest materia paruitatis dari.* Minimè potest. Quia deformitas huius peccati consistit in auferendo cultum Deo debitum, tribuendo creaturæ effectum à Deo petendum. Atque interuenit pactum saltem tacitum cum damone. At utraq; deformitas videtur ex se grauis, abstrahendo à quavis materia. Ita Caiet. v. *Inuentio, initio*. Armil. Syluest. Nauar. Alcoc. Medina, quos refert, ac sequitur Sanch. l. 2. sum. cap. 39. num. 3. Lessli. 2. 6. 44. dub. 4. num. 26.

P. Valentie sententia minimè placet. Quia ⁵⁹⁸ *Prima sententia displicet.* Doctores ferè omnes, quos legi ex sola ignorantia excusant à mortali hanc vanæ obseruantie superstitionem ferè & tanquam efficacem exercitam. At ingenue faterer, quando non ferè, sed ioco, & ad experiendum effectum, curiositatis gratia, quis semel ea videretur superstitione, mouendo annulum, esse veniale.

PROBL. CXVII.

Licet, & non licet sanctorum Reliquias colloge stare.

VT ligaturæ quas *Nomina* vocitant, collo gestare, licita sint, ac à superstitione libera, oportet, nullam circumstantiam vanam ad esse. v. gr. vt sic vel sint scripta verba sacra in eis contenta, vel in vale talis figura, vel talis materia, tribuendo vim formæ vel materiæ vel scripta in pargamena charta virginea, vel tali tempore, vel oriente sole: vel alligata sint à tali persona, vt virgine: vel tali modo, vt tot filis, vel talibus. Item oportet, vt nulla ad sit figura præter signum Crucis, nullaque imago præterquam Christi, aut sancti alicuius noti. Præterea vt nulla habere vel incognita Dei, vel Angelorum nomina scripta sint: nec aliud vanum, vel mendax. Docet D. Thom. 2. 2. q. 95. a. 4. Nauar. cap. 11. sum. n. 14. Sayr. in Clauil. l. 4. cap. 6. num. 6. Hinc de Reliquiis sanctorum oritur specialis difficultas, num liceat eas collo suspensas gestare: vel superstitionis possit aliquid circa ea, sicut circa Nomina reperiri?

Non licet eas gestare collo appensas. Quia c. ⁵⁹⁸ *Non licet Reliquias collo gestare.* Corpora, de consecr. d. 1. præcipitur Reliquias de loco ad locum non transferri absque Episcopi facultate. Et in Concilio Bracharensi. c. 5. reprehenduntur Episcopi, qui in Martyrum solemnitatibus ad Ecclesiam progressuri Reliquias collo suspensas gestabant. Sic Angel. v. Reliquie, c. 4. Ciruelo de superst. p. 1. c. 4.

⁶⁰¹ *Licet, & p. est.* Licet omnino, dummodo nulla vana circumstantia ex his quæ premisimus n. 597. addatur. Quia id esse pium, vsus Ecclesiæ comprobatur. Hoc enim non est per se malum, atque adeo non est iure naturali prohibitum, cum ex pia affectione in sanctorum honorem fiat, nec vllam indecentiam, aut malitiam per se coniunctam habeat. Ita Sanch. l. 2. c. 40. num. 27. Armil. v. Reliquie, n. 4. Rosel. ibi, in fine. Syluest. n. 4. Tabie. sine. Nauar. sum. c. 11. n. 35. D. Antonin. p. 2. tit. 12. c. 1. §. 13. Deltius l. 3. disq. Mag. p. 2. q. 4. sect. 3. Suar. to. 1. in. 1. p. q. 25. a. 6. d. 55. Valq. de ador. imag. l. 3. d. 1. c. 8. n. 115. Azor. to. 1. l. 9. cap. 8. q. 6. Sayr. in Clauil. 4. c. 6. n. 8.

⁶⁸² *Hoc mihi certum est.* Hoc certum. Quod quidem iure Ecclesiastico nullatenus interdici affirmo. Nam in c. Corpora pro prima sententia allegato, de sola translatione corporum sanctorum est sermo, quo est propriè sepultura. Et Concilium Bracharense non reprehendit Episcopos eo quod Reliquias collo suspensas gestarent, sed quia ob inanem gloriam & vanam hominum ostentationem id gerebant, vt super Leuitarum humeros infellulis deportarentur.

PROBL. CXVIII.

Peccatum admissum gestando Reliquias in collo, si id non sit directè contra cultum eis debitum: habet, & non habet specialem malitiam necessario fatendam.

603
Quæstio
statum ex-
plico.

T Vpiter, & obscene Reliquias pettractare, admiscereque aliquas vanas circumstantias, esset peccatum contra earum cultum admissum necessariò fatendum. Quæsierim verò, an qui gestans collo appensas Reliquias, aliquod peccatum peierando, furando, aut fornicando perpetrat, debeat necessariò in Confessione aperire, se id piaculum commississe, dum Reliquias collo appensas gestaret?

604
Aperitum
est in con-
fessione.

Est quidem in confessione aperiendum. Quia speciale est, abusus scilicet Reliquiarum, si eas gestans licentiosè vivat. Sic Philarc. de Offic. sacerdot. tom. 1. part. 2. l. 1. cap. 9.

605
Non si e-
cessario a-
periendum

Non est speciale peccatum in Confessione manifestandum. Quia licet aliquis irreverentia sit, non tamen continet notabilem deformitatem necessariò confitendam: fornicari, (verbi gratià) gestando in collo Reliquias, vel quamlibet imaginem collo suspensam. Ita Sanch. l. 1. sum. cap. 40. num. 28. Azor. tom. 1. l. 9. cap. 8. quest. 6. ait, non gravius peccare eas gestantem, quod peieret, furetur, de- trahat alteri, mal-dicat, aut simile peccatum committat. Et quamvis quæstionem genera- lem monit, & exemplum in fornicatione (quæ indecentiam subolet specialem) non apponat: illa peccata exempli gratia retulit, quod regu- lam non arctat. Unde credo de fornicatione idem sensisse.

606
Idem sentio

Idem sentio generatim de omnibus pec- catis, & speciatim de fornicatione. Nam Doctores tractantes de sexto præcepto, eius- que circumstantiis conficendis hanc præter- misere. Ducor, quia nullo iure specialiter id prohibetur, nec directè cultui Reli- quias, ac imaginibus debito id opponitur: cum non sit turpis earum contractatio. Por- rò alias ligaturas collo gestare, quas vel usus Ecclesiæ vel probatorum Medicorum ars non commendat, supersticiosum est, & omnino prohibitum cap. 1. 26. quest. 5. ubi phylacteriis videntes anatheate puniun- tur, & cap. 4. Clerici eis videntes eiici ab Ec- clesia iubentur. Et cap. ultim. explicatur, quid per phylacteria intelligatur: ubi D. Isidorus, cuius est textus ait, ad hæc pertinere ligaturas execra- bilium remediorum, quæ ars medica non com- mendat.

PROBL. CXIX.

Vnus excusatur, & non excusatur à supersti- tione scindentes venas iumentorum in aliquius sancti slemni, aut colligentes herbas, aut alia similia gerentes.

607
Statum

N onnullis in locis viget diuturnus à matri- busque acceptus usus immiscendi aliqua

in quibusdam actionibus, quæ superstitionem quasi- na capiunt. Ut solet immentis die certi sancti ve- na aperiri. Et circa Templum D. Antonij no- mies circumducuntur iumenta. Itali ex prima pecunia oblata Crucifixo in die Paralene soli- ti sunt annulum ad morbum contractionis membrorum sanandum efficere. Herba ubi- que terrarum D. Ioannis natali colliguntur, &c. Quæsierim, num huiusmodi usus à superstitio- ne excusetur?

Excusatur omnino. Quia id ex devotione quadam simplicitatēque proculdubio geruntur. Sic Caiet. 2. 2. q. 94. ar. 4. & alij in sum. v. super- stitio observationum ait, sed non audere con- demnare, sed tolerabile sibi videri, quando ex mera devotione, & non nisi expectando à Deo sanitatem hæc efficient, putasse Deum alicui sancto illa inspirasse.

Non omnino excusatur. Quia cum lege or- dinaria non sit solitus Deus huiusmodi condi- tiones, in quibus aliquid vanæ observantiæ ap- pareat Divinis inspirare: temerarium est, quid sibi huiusmodi persuadere: & hæc res est suspe- cta. Ita Delrius l. 3. disquisit. Magic. part. 2. q. 1. sect. 2. paulo post p. incipit. Addeque, doctri- nam Caietani in summa delevire solum posse, ad excusandos eos, qui iis rebus bona vti sunt fide. At perentibus consilium respondendum es- se, id non licere sibi persuadere.

Ego autem existimo in iis, & similibus eventibus intentionem eorum, quæ ea gerunt, scandalum eorum, qui annotare possunt, esse spectandum, ad ea condemnanda, appro- bandave: Nam si animus sit adhibendi eas cir- cumstantias tanquam per se efficaces ad sani- tatem, sanarumque rerum incolunitatem à Deo obtinendam, est planè lethalis superstitio, nisi ignorantia excuset. Ait si non tanquam effica- ces adhibeant, sed ut deprecantes, se ad inten- sius orandum excitent propter præsentiam re- rum suarum circa Templum Sancti, vel ob Crucifixi memoriam, aut ob diem sancto dica- tum: non erit superstitio, & excusari potest actio huiusmodi, cessante aliorum scandalo, qui existimare possent, ea tanquam superstitio- sa adhiberi. Quod scandali periculum, non ti- merem, ubi omnes simplici animo iis circum- stantiis videntur. Mecum Sanch. l. 1. sum. cap. 40. num. 31. Valent. 2. 2. d. 6. quest. 13. pun- 2. Et Delrius citatus ait, colligentes herbas die D. Ioannis Baptiste, vel minuentes bestiarum sanguinem causa sanitatis certo die festo cau- sam solam naturalem attendentes vanè hæc in- stituere: si verò directè hæc sanctorum meritis adscriberent, ac Deo ut sanctos illos honoranti tribuerent effectum, asserit, se non audere con- demnare. Monuerim tamen, si commodè hæc extirpari valeant, extirpanda potius esse tan- quam vanam superstitionem sapientia, & ex se asserentia scandalum. Quantumvis enim diri- gatur intentio, ac ob id à superstitione excu- sentur, sunt ultra vstitutum honorandi sanctos modum in Ecclesia receptum. At si commodè extirpari nequeant, haud sunt condemnanda, sed edocendi simplices rectam intentionem, quo à superstitiosa observantia liberentur.

PROBL.

PROBL. CXXI.

Missa illa, quae de Amador, aut D. Gregorij, vocitantur, continent, & non continent superstitionis suspicionem.

614
Nullatenus
permittendas
esse ror, nisi
raro.

Ego autem crediderim, eas frequentissimè
superstitiosa, ac vana permiscere, & ided nul-
latenus esse permittendas, nisi aliquandò (rarò
quidem) si sint personæ honestæ, ac pr-
udentes, & de quarum vita habeatur in oppido
recta exilimatio: nec tunc, si timeatur forè
ut earum exemplo aliæ personæ non ita probatæ
vitæ similibus utantur. Ided Syluest. vbi su-
prà, citato Guillermo, docet, hunc vsum qui-
buscunque sacer, ac & fœminis interdendum,
nisi forte Sacerdotibus, aut Religiosis, aut
etiam laicis excellentis vitæ, & tunc præ-
fato periculo cessante. Addeque, præ-
dictum vsum esse lethalem, si

Ecclesiasticus Iudex
interdixerit.

* * *

Continent plane superstitionem. Quia Tridentinus *sess.* 2. in decreto de observandis ac vitandis in Missa celebratione, ait: *Quarundam Missarum, & candelarum certum numerum, qui magis à supersticioso cultu, quam à verè religioso inuentus est, omnino ab Ecclesiæ Episcopis removeant.* Ita Ciruel. de *superst.* p. 3. c. 11. Alcocer *sim.* c. 4. D. Christophor de Rojas Præful Oueren in sua Synodo anno 1553. l. 1. tit. de celebr. *M. f. cons. r.* 9. & Didacus Ramir. Episc. Conchenf. in sua Synodo anno 511. tit. de offic. diui. Vbi de abusibus in Missis. Et D. Didacus de Alaba Episc. Abul. in sua Synodo anno 1497. tit. 2. de clericis. c. 14. Et D. Martinus de Aiala in concilio Provinciali Valentino anni 1566. *sess.* 1. c. 6. huiusmodi Missarum ceremonias vti supersticiosas omnino condemnarunt. Damnat & meus Sanctius l. 2. cap. 4. *memor.* 41. & alij communiter.

Vnde miror. D. Ildefonsum de Sauz pium
& doctum illas approbasse. Affero igitur eas
ceremonias vanas esse, ac superstitiones. Attam-
en si triginta illæ Missæ in memoriam eius
facti D. Gregorij, aut Missæ D. Amatoris unde-
centur omni vna circumstantia, nec certo illi
numero ita imitatur, qui eas celebrari pe-
tunt, aut celebrant, quasi eo aut diminuto,
aut aucto, valor amittatur: licitas esse reor. Et
sic sunt hodiæ Missæ S. Amatoris & D. Gregorij.
Quamvis ad hanc superstitionem omnino
vitandam eas non consulerem. Didi ex Sanchi-
citato.

PROBL.

PROBL. CXXII.

Quando ex circumstantiis deprehendi nequit, an effectus ex bono an ex malo Angelo, an ex causa naturali procedat; iudicandum est, provenire à demone; & non iudicandum est: à demone, sed à bono Angelo, aut à causa naturali procedere.

619
Nonnulla
promisso.

Superstitio vanæ observantiæ, qua media naturalia inefficacia ad effectum adhibentur, difficillima cognitum est. Quia valde est difficile iudicare, quandoam causa naturalis est insufficientis ad effectum, ad quem producendum adhibetur. Nec enim omnes effectus, qui nobis miri videntur, & qualiter possint effici, nos latet, sunt magis superstitiosæ tribuendi. Est enim quedam magia naturalis, & artificiosa, quæ occulta quadam cogitione, & applicatione quarundam singularum virtutum rerum naturalium, mira seu inusitata perficit, & licita est. Unde facillimum est circa effectus naturales causarum nos latentium errare, vñi superstitioso tribuendo. Certè quamvis negandum non sit, bonam aut malam vitam operantis etsi non efficacæ argumentum sit, an virtus gerendi hæc mirabilia, sit à Deo, an à demone: esse tamen magnum indicium. Unde qui hæc operantur, si sint homines prorsus improbæ vitæ, credendi sunt potius malefici, quam gratiarum possessores. Colligetur autem id sufficienter ex hisce circumstantiis. Prima, si circumstantia aliqua vana & inutilis ad enim effectum adhibeatur, tanquam necessaria: ut si dicatur, certos ritus, & observantias ad effectum inutiles adhibendas esse. Secunda est, ex modo operandi: ut si quis causam applicet in loco ita distante à passo, ut iuxta veram Philosophiam impossibile sit, causam in tam distans obiectum operari. Tertia, ex conditione effectus sperati, quem constat, ex causa naturali procedere non posse, sed à solo bono, vel malo spiritu: & concurrat aliqua vana circumstantia suadens, eum à bono spiritu expectari non posse: ut si quis motum localem, aut responsum statux promitteret. Quæsierim verò, quando ex præfatis circumstantiis deprehendi nequit, an effectus ex bono, an à malo Angelo, an ex causa naturali procedat, iudicandum nè sit, à demone provenire?

620
Non iudicandum, sed in operis favorem est iudicium ferendum dum, proveni. ut id superstitiosum non credatur. Quia dubia re à demone. in meliorem partem sunt interpretanda. Sic D. Thom. 2. 2. quæst. 60. art. 4.

621
Iudicandum, à demone provenire.
Iudicandum est provenire à demone, superstitiosumque esse, nisi maxima operantis sanctitas, vel alia vrgentissima indicia suadeant, effectum eum à Deo vel à bono Angelo provenire, etiam si verba adhibita sint sacra. Quia à Doctoribus hanc regulam generatim accepi: Quotiescunque causa adhibita nequit effectum naturaliter producere, est superstitio, & ad tactum quod demone pactum pertinet. Talis enim causa non adhibetur tanquam causa, vitæ quæ

naturaliter eum effectum producere nequit: unde necessarium est, eam adhiberi ut signum: & non divinum, quia non est Sacramentum, nec Sacramentale: Ergo ut signum pacti cum demone. Quæ ratio non militaret, si posset in dubio præsumi, eum effectum à Deo, vel à bono Angelo provenire. Ita Sylvest. v. superstitio q. 10. Angel. ibi. n. 2. Armil. n. 4. Tabie. n. vlt. Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 15. n. 13. & 14. Lessi. l. 2. cap. 43. numer. 62. & 63. Tollet. l. 4. cap. 14. numer. 10. Sanch. l. 2. sum. cap. 40. num. 44.

Ego quidem existimo, sic distinguendum. Si dubium sit, an effectus à causa naturali proveniat, eo quod non constat, num vires causarum naturalium excedat, necne: consensus est potius cum à causa naturali provenire. Quia cum innumera agentium naturalium vires nos latent, non est cur, eo quod vis illa nobis dubia sit, effectum illum causæ naturali regemus. Neque absque necessitate confugiendum ad miraculum, vel ad occultam boni, aut mali Angeli operationem si autem constat, effectum illum vires naturales excedere nisi maxima operantur sanctitas (ut dicebam) vel alia vrgentissima indicia suadeant effectum eum à Deo, vel à bono Angelo provenire, censerem eum superstitiosum exiltere. Quia Caiet. in sum. v. Incantio vers. 4. & ibi Armil. docent colligi superstitutionem ex effectu sperati excellentia, quando constat, eum virtutem naturalium agentium excedere: ut nosse secreta cordium, sanari repente hominem aut equum. Et Delius l. 2. disq. Magic. q. 5. lit. A. dicit, ad demoniacam magiam pertinere, si positum concludatur, rem adhibitam non habere vim naturalem ad eum effectum, nec etiam rationabilem causam suppetere, cur Deo, vel Angelis bonis is effectus adscribatur. Præterea quia optime annotat Lessi. l. 2. c. 43. dub. 10. n. 62. & 65. si virtus hæc supernaturalis esset, revelata esset Ecclesiæ aut illi legitime constaret. Unde assero, non esse absolvendas videntes remediis externis ad morbos, quæ evidens est, non posse esse causas naturales sanitatis, quamvis publice tolleretur. Quia illi non habent probabilem rationem ad præsumendam divinam virtutem esse infallibiliter assistentem illis verbis, & actionibus. Hoc enim proprium est Sacramentalium verborum: & aliquid simile introducere sine Ecclesiæ autoritate ait Snarins rom. 1. de Relig. l. 2. cap. 15. num. 26. & 27. esse superstitiosum ac periculosum in fide. Nec credendum esse ait, eam virtutem à Deo, alicui sancto fuisse revelatam. Quia non est conformæ divinæ providentiæ, ut ea vis his verbis insit, à quocumque proferantur. Effer enim anfa multas Magorum fraudes excusandi. Adicit tamen, forte licere uti piis illis verbis, non sperando certam salutem, sed per modum imperationis à Deo.

PROBL. CXXIII.

Damnandum est, & non est damnandum ut superstitiosum, saluatorum munus.

Damnandum est prorsus, ijque peccant mortaliter medendo, ij quoque qui ipsos damnant aduocant

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 83

⁶¹⁴ *est omnino.* aduocant lethaliter delinquant. Quia communiter sunt reprobae vitæ, & vtuntur aliquibus observationibus non adeo superstitiosis, sed nec religiosis omnino. Et quia eorum salua nō habet vim naturalem, nec supernaturalem ad medendum. Non naturalem: quippè medicina naturalis non omnibus eadem prodest, sed iuxta varias egrorum complexiones variatur. At horum salua omnibus prodest. Non supernaturalem: quia sæpe sunt hi homines flagitiosi, & Baccho addicti: & quamvis hoc non concludat: non tamen mediocrè indicium est. Sic Ciriuel, *de superstit. part. 3. cap. 7.* Victor, *de arte magi. quest. 4. num. 16.* Additque se multum timere, hos habere vim nullam ad sanandum contra rabiem ex canis morfu; & si quam habent, esse à dæmone. Quia communiter suat reprobae vitæ.

⁶¹⁴ *Minimè est* Minimè est damnum. Minimè est damnum. Quia licet committere non sint probatae vitæ, gratia hæc gratis data potest impiis à Deo ad commune bonum impetiri. Et potest in eis hæc naturalis virtus inesse, sicut Pyllys scribunt auctores probati inesse vim naturalem contra serpentium virtus. Ita Nauar, *sum. cap. 1. num. 36.* Margarita Confes. fol. 185. Castanega *l. de superstit. cap. 2.* Palacius, *sum. v. Incantationes, Azor. tom. 1. l. 9. cap. 25. quest. 2.*

⁶¹⁵ *Nec omnino* Crediderim, nec hos in vniuersum dammandos esse, nec omnino approbandos. Priorem partem probō. Quia Doctores graues, vt vidimus eos approbant, & eos Ecclesia permittit. Quare absque ratione conuincenti damnandi in vniuersum non sunt: At non est ratio conuincens eorum officium superstitiosum esse: tum quia fieri potest, vt habeant virtutem gratis datam sanitatis saluatores, vt *Problem. 124.* videbimus. Nec repugnat eam virtutem sanandi concedi gratuito Dei munere quibusdam hominibus, imò etiam certis familiarum viris, quæ suos præster effectus, Deo operante, talium hominum interueniente sermone, tactu, aspectu, odore, sudore, halitu. Tum etiam, quia graues Doctores asserunt; (vt videbimus) posse esse vim naturalem. Posterior pars ostenditur. Quia multi ex illis superstitiosis vtuntur, imò (vt ait Delrius) raro licitè eo ministerio vtuntur. Nec credendum est, tot hominibus pessimis eam vim à Deo esse tributam. Mecum Veracr. *l. 2. de anima, specular. 2. Snari. citat. cap. 15. num. 25.* Delrius *l. 1. disq. Magic. cap. 3. quest. 4. liter. F.* Quocum concludo, hos saluatores diligenter esse examinandos ab Ordinariis priusquam munus hoc exercere permittantur: vt videant, an naturalibus remediis, an per gratiam gratis datam, an per pactum cum dæmone operentur. Quæ quidem ex circumstantiis sunt colligenda. Hoc mihi certum, hanc gratiam solis Catholicis à Deo concedi.

PROBL. CXXIV.

Virtus Saluatorum licitè id munus obeuntium, naturalis est, & non gratia gratis data: gratia est gratis data, & non vis naturalis.

⁶¹⁶ *Naturalis est* Naturalis quidem est virtus, non gratia gratis data. Quia multa sunt Plinij, & alio-

rum testimonia, inesse aliquibus hominibus virtutem tactu, sermone, aspectu, odore, vel halitu medendi quibusdam morbis. Et quia ex naturali complexione vel constellatione quidam grauitè nacent: vt de fascinatione docet experimentum. Quædam enim persone eius complexionis sunt, vt solo aspectu noceant hominibus. Vidi dum Salmantica commorarer. Clericum bonæ notæ Ecclesiæ D. Blasij Parochum ea oculorum noxia vi pollere, vt animalia quæque, attento intuitu necaret. Cum autem ego concionem gerens eum sæpè aduerterem auditorum oculos clausos, aut demissos semper habere, interrogavi, quare lumina non eleuaret? & respondit, hoc habere concioni interessè, ne attentè inspiciens basilici instar concionatorem de medio tolleretur: & cum non meriti plurima experimenta circa occisa animantia Urbis admiratione probauere. Cur ergo virtus medendi non poterit ex eisdem causis saluatoribus competere. An non lapidibus, herbis, & quibusdam animalibus eam vim à natura competere constat? quis dubitet? Ergo & homini potest competere. Sic Castanega *l. de superstit. cap. 12.* Veracr. *l. 2. de anima, specular. 2.* Dicunt esse probabile. Victor, *de arte magi. quest. 4. num. 16.* Auctor Margaritæ, fol. 185. & Sanch. citandus.

⁶¹⁷ *Gratia gratis* Gratia gratis data est, & non naturalis virtus. Quia vis sanandi naturalis non potest competere voci, aut visioni, contactui, osculo habituve alicuius hominis, quod latissimè, ac disertè probat Delrius *l. 1. disq. Magic. cap. 3. tota q. 4.* Certè plura ad sanandum, quàm ad morbum propollendum desiderantur: cum bonum ex integra causa, malum autem ex singulari accidat defectu. Ita Sanch. *l. 2. sum. cap. 40. num. 49.* & alij citandi.

⁶¹⁸ *Probabile* Probabile satis primam sententiam esse teor, sed probabiliorem credo secundam. Quia lapides, herbæ, & animantia illa vim medendi obinentia à natura, eam habent ex temperamento certo, & totius speciei definito. At non omnes homines eam saluatorum virtutem obtinent. Et idè esse gratiam gratis datam iis, qui licitè eo munere vtuntur, sustineo cum Sanrio. Cui addè Nauarum *sum. cap. 11. num. 36.* Palat. *sum. v. Incantationes. Azor. tom. 1. l. 9. cap. 25. q. 2.* Si autem obiciās, hanc gratiam legitimè non constare, & idè non esse præsumendam: respondeo, cogi nos, eam adstruere eo quod videamus, eam hominibus quibusdam inesse, & approbari, permittique vbique: & ratio naturalis probet, eam virtutem non posse esse naturalem: siquæ necessaria virtus aliqua ad medendum illi morbo ex rabidi canis morfu procedente. Quare iure optimo præsumi potest eam Deum saluatoribus concessisse.

PROBL. CXXV.

Superstitiosus est, & non est, usus imaginum, numerorum, & figurarum Astrologie artificialium ad quosdam miros effectus.

⁶¹⁹ *Questio* Questio est, an superstitionis suspicionem præferant artificialia illa, quæ quatenus artificialia sunt ad aliquos effectus extraordinarios applicari.

applicatur. Qualia sunt imagines, quas vocant Astrologicas, & characteres; vt annulus sub tali constellatione confectus; vel imago in lapide impressa sub tali signo, quæ ad sanitatem, vel alios extraordinarios effectus applicatur?

630
Superstitiosus
non est.

Vt huiusmodi imaginum, characterum, annulorum superstitiosus minimè est. Quia possunt componi & ita agnata valetudini comparandæ materia, vt naturales pariant effectus. Sic Caiet. 2.2. quæst. 96. art. 2. Pomponiac. l. 4. de incantat.

631
Est supersti-
tiosus.

Est planè superstitiosus. Quia huiusmodi artificialia non possunt esse secundum se alicuius alterationis corporum principium. Quippe hoc principium est naturalis quædam potentia agentis alteratur corpora: At figura artificialis non est naturalis potentia; mutatur enim ad artificis libitum substantia rei, naturalibus eius qualitatibus immutatis. Nec etiam possunt eius alterationis principium esse ob aliquam virtutem coelestem eis impressam. Nam opus artificiale vt sic est voluntarium: ad opus autem voluntarium vt voluntarium est, cælum non concurrat: sicut neque ad voluntatem, à qua illud procedit. Ità D. Thom. 1.2. quæst. 96. art. 2. ad 2. & l. 4. contra gent. cap. 104. & 105. Delius l. 1. disq. Magic. cap. 2. quæst. 1. & cap. 4. quæst. 1. Valenz. 2.2. d. 6. quæst. 13. punct. 2. Lessi. l. 2. cap. 43. duc. 10. num. 63. Suarius, Angel. Syluest. Tabie. Armil. Simanc. Vuer. & alij, quos citat, & sequitur Sanch. l. 2. sum. cap. 40. num. 50.

632
Haec senten-
tiam veram
non tenet.

Caietani sententiam parum, aut nihil probabilis continere existimo: vnde secundam vnicè veram esse affirmo. Monnerim vèro incidenter, ludum illum artificiosum, quem *De pascua* vocitant, hanc esse dampnandam: nec asserendum, omnes qui eo vtuntur, ope demonis operari, vt nonnulli artificium mirantes sunt suspicati. Quia possunt manuum agilitate res fictas vt veras ostendere: alias non tam communiter permitterentur. Didici ex Soto l. 8. de iust. quæst. 1. art. 2. & Alcozer de ludo cap. 15.

PROBL. CXXVI.

*Superstitiosus est, & non est Alchimia
vfus, ad verum aurum, & argentum
ex inferioribus metallis con-
ficiendum.*

633
Superstitiosus
est vfus.

Superstitiosus est. Quia vera hanc potest fieri mediis naturalibus transmutatio: Ergo si aurum & argentum ex metallis inferioribus verè resultat, diaboli opus permittente Numine coelesti ostentatur. Sic graues Doctores, quos refert Pereira l. 1. de magia, cap. 12. Valent. 2.2. d. 6. quæst. 13. punct. 2.

634
Non est super-
stitiosus.

Non est superstitiosus. Quia vera huiusmodi arte potest fieri naturaliter auri & argenti ex inferioribus metallis transmutatio, vt timorata conscientia homines fuere assecuti. Ità Doctores optime noctæ, quos asserit Martin. Delius l. 1. disq. Magic. cap. 5. quæst. 1. sect. 2. & 3. Et tanquam longè probabilius defendit, veram esse transmutationem naturaliter perfectam.

635
Auctoris re-
solutio.

Ego quidem abstrahens ab huius & alterius sententiæ electione: dixerim quo ad mores atti-

net, artem Alchimicam etsi ea fortè sit utilis in distillationibus, & aliis rebus: at esse illicitam quoad auri, & argenti confectionem ex his inferioribus metallis, & Reipublice perniciosam: Quia illud est valde difficile aded, (licet possibile esse daremus,) vt iure optimo supra humanam facultatē, & moraliter impossibile iudicari queat. Præterea quia id expositum est multis defraudandi periculis, & vt diabolus sese ei ingerat operationi. Et quia grauissimis verbis interdicitur, ac grauissima poena inducta in Extrinag. spondent Ioannis XXII. de crimine falsi. Vnde Pereira & Valentia citati sic resolvunt quætionem, licet Delius ubi falsi citatis, eius vsum esse licitum.

PROBL. CXXVII.

*Licet, & non licet, à malefico ad sol-
uenda maleficis maleficio
parato, id petere.*

Licet quidem. Quia id non est, ad malum inducere, sed vt malitia parati ad illud perpetrandum, cogente salutis obtinendæ necessitate. Quemadmodum licet petere mutuum ab usurario parato, & iuramentum ab infideli parato, per falsos deos iurare: quando ad vtumque necessitas cogit. Sic Aureol. in 4. dist. 34. quæst. 2. Angel. v. superstitio, num. 13.

Minimè licet. Quia id solummodo licet à parato petere, quod ipse licet potest præstare: Non licet, & sua ille malitia eligit modum illicitum: & ex alio capite, petentis interest, vt sua consulat necessitati; tunc enim non est petere peccatum, nec ad illud cooperari, sed petere rem licitam, quam alter sua malitia illicitè præstat. Vt contingit in petente mutuum ab usurario parato, & iuramentum ab infideli parato ad iurandum per falsos deos. At maleficus ob nulum bonum finem potest maleficio maleficio soluere: & ratio diuersitatis inter vtrumque est: quia petens ab aliquo quoddam opus, est illius operis causa moralis, quamvis alter sit paratissimus: quare petens mutuum ab usurario parato non excusatur eo quod non sit causa moralis illius mutui: sed quia mutuum de se est bonum, & ex sola mutantis culpa male peragitur. Quando ergo opus à parato nequit licet præstari, illud petens est causa malitiæ inseparabilis ab eo opere, ac proinde delinquit. Ità Sanch. l. 2. Moral. cap. 41. num. 5. & l. 7. de matr. d. 95. num. 7. Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 18. a n. 3. Sayr. in clau. l. 4. cap. 6. num. 26. & 27. Lessi. l. 2. cap. 44. dub. 6. num. 35. Palaus tom. 3. tract. 17. d. 1. punct. 12. num. 1. Nauar. sum. cap. 11. num. 27. Conarum. cap. Quamvis pactum, part. 1. §. 1. num. 20. & alij communiter.

Potè sententia prima est omnino falsa, & erronea. Quia nulla ratione potest honestari dissolutio maleficij alio maleficio facta: Ergo neque eius petitio. Qui enim sic peteret à malefico maleficij dissolutionem, à damone peteret, cum ipse non nisi mediante damone sic operari potest: sed petere à damone dissolutionem maleficij nunquam licet: quia eo ipso petens protestatur, se eius auxilio indigere: Ergo neque à Mago licet expostulare. Addiderim nec licere

638
Sententiam
primam falsam
non esse possi-
bile, & sic non
deducit.

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 85

licere petere à malefico, vt soluat maleficium, quod modo licitò constar solui posse: quando constar, cum modum illud licitum ignorare. Quia nil refert, modum licitum esse possibilem, si huic malefico est ignotus, eo enim ipso est illi impossibilis: & ideo petendo ab illo, vt destruat maleficium, petitur virtute, vt alio malefico destruat: non enim petitur, vt modo sibi incognito ac subindè impossibili destruat. Imo nec id licere assero, quando est dubium, an maleficus aliquod medium licitum norit. Quia cum communiter sola modia superstitionis norit, est contra illud præsumptio. Hinc deduxerim, non licere petere ab alio Mago, qui author illius malefici non fuit, vt id destruat, quando nil de illo, vt de loco, vbi sunt eius signa, norit. Quia ea petitio est tacita, vt alio malefico id à dæmone norit, & soluat. Vnde cum Sancio & Petrio existimo, rarissimè licere, eam dissolutionem ab alio malefico petere, nisi de loco, & modo malefici ab ipso auctore, vel ab alio factus sit certior, & constet moraliter, cum licito medio vsurum ad solutionem. Quia ille moraliter nescit mederi absque alio malefico, & noua dæmonis inuocatione.

PROBL. CXXVIII.

Licetum est, & non est licitum, maleficium minis cogere, vt maleficium soluat.

⁶¹⁹ *Licetum est, ut minus cogat.*
E Stò non liceat, à malefico petere vt maleficium malefico soluat, rogando illum: at licitum est, minis cum cogendo. Quia huiusmodi extorsio ab omni vacat cum dæmone pacto, ac in eius dedecus cedit. Et quia licitum est, rem meam vi eripere, quamquam alia via recuperare nequeo. Sic Remig. l. 3. dæmon. c. 3.

⁶⁴⁰ *Non est licitum.*
Licetum non est. Quia cum ille maleficus quantumcumque minis coactus, peccet maleficium malefico dissoluens, vt potè quod est intrinsecè malum: eadem ad id cogens proculdubio legabitur. Ita Sanch. de matr. l. 7. d. 95. n. 9. & l. 2. sum. c. 41. n. 9. Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 18. n. 1. Delrius l. 8. disq. Mag. c. 2. sect. 1. q. 2. Palas 10. 3. tr. 17. d. 1. p. 12. n. 1.

⁶⁴¹ *Hic certum est, ut non esse videtur.*
Hoc certum omnino. Quia cogens Magnū gerere quod intrinsecè malum est, gravior est crimen, quam si ab eo id postularetur: siquidem ad peccandum efficacius inducitur, & illius est causa. Quare nulla ratione possunt à graui culpa liberari Iudices, cogentes maleficum cum benedictione quadam maleficium auferre. Quia ea malefici benedictio nil aliud est, quam quadam formula, ac, ceremonia, qua adhibita iniit pactum dæmon se cessaturum. At hecbit Indicibus volentibus maleficum torquere, efficere, vt eius corpus abluatur, & vt capilli corporis eius abradantur. Quia id non fit alienius gratia superstitionis, sed dumtaxat, nè maleficium lateat, aut aliqua inuentione subsistat, quibus ille à tormentorum dolore liberetur. Sic Lessi. l. 2. cap. 44. dub. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

⁶⁴² *Certum mihi suppono.*
6. numer. 44. & Delrius l. 5. disq. Mag. sect. 9. dub. 3.

PROBL. CXXIX.

Quando maleficus nescit medium licitum, & illicitum malefici solvendi: integrum est & non est, absolute ab eo malefici petere dissolutionem.

Quandò petens credit probabiliter, fore, vt maleficus licitè soluat aut dubius est, vtro modo illud soluet: licitum esse crediderim, petere absolute dissolutionem. Quia petitio est de se indifferens, & persona, à qua petitur, potest licitè id exequi & idè cessat morale periculum. Docet Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 18. n. 8. Quando autem petens est certus fore, vt modo illicito maleficus soluat, quasi erim num licitum sit absolute ab eo postulare?

Licitum non est. Quia malefici vt sic opus petitur, petita absolute ea malefici dissolutione: sicut cum aliquid ab alio artifice postulat. Et quia peculiare opus est necesse petere, & non vage linquendo arbitrio hominis diaboli petitionem propriam. Sic Caiet. Opusc. tom. 2. tract. 12. de malef. quest. vni. in fine corp. Qui in solut. ad argum. concedit licitum esse, petere absolute mutuum ab usurario, & iuramentum ab infideli: quamvis constet, illum vsuras exacturum: & hunc iuraturum per idola: id autem in casu nostro minus consequenter negat. Et Delrius l. 6. disq. Mag. c. 2. sect. 1. quest. 2. asserit, non licere, petere à malefico sciente media licita, vt maleficium soluat, quando petens est moraliter certus fore, vt ille modo soluat illicito.

Licitum est. Quia ferè omnes fatentur, licitum esse ex causa iusta petere mutuum ab usurario, & iuramentum ab infideli: quamvis petenti constet, fore, vt ille peccet exigendo vsuras, & hic per idola iurando. Nam tunc petit quicquam rem, quam alter licite prestare potest, ac necessitatem petendi habet: & idè non censetur ad malum inducere, nec moralem peccandi occasionem exhibere: & alter sua sola malitia delinquit. Quæ quidem ratio omnino procedit eodem modo in nostro casu: cum similiter possit res illa à malefico licitè præstari: nec petatur modus illicitus: & vergeat necessitas salutis obtinenda, ad eam malefici petendam dissolutionem. Ita Suar. citat. n. 9. Lessi l. 2. c. 41. dub. 6. n. 46. Sanch. de matrim. d. 95. n. 11. Petr. de Ledes. de mar. q. 58. 2. dub. 2.

Fateor, nullam me posse percipere inter vtrumque casum differentiam. Et ideo probabilis existimo licitum esse, petere absolute à malefico, vt maleficium soluat, quamvis constet petenti, fore, vt modo illicito utatur. Imò sicut petens mutuum ab usurario nolente dare nisi sub vsuris, potest acceptare mutuum sub expressa conditione dandi sub vsuris iuxta communem sententiam: quia id non est cooperari peccato alterius, qui sola sua malitia delinquit, potens licitè mutuum dare: H & idè

& ideo scilicet est peccati alterius usus ad propriam necessitatem consulendum. Ita si maleficus nolle solvere sibi cognito licito modo maleficium, potest acceptare petens, ut alio maleficio soluat. Quia prorsus eadem ratio militat. Scio Suarium *tom. de Relig. l. 3. c. 13. n. 11. docuisse*, non esse æquiparationem utriusque casus regulariter admittendam ratione scandali. Nam in casu usurarii est per se notum, nolle acceptantem approbare usuras, sed inuitum permittere: at in nostro casu apparet exterius quædam posterioris maleficij approbatio contraria externæ Fidei professioni. Attamen id tandem admittit, quando necessitas urgens ostendit non esse mentem acceptantis approbare peccatum, sed illam solum permittere, eo quod obtinere nequit, id modo licito geri.

PROBL. CXXX.

Licet, & non licet, maleficij signum destruere, ad obtinendam sanitatem.

646
Quid maleficij signum.

Solet à maleficis pactum cum dæmone iniri, ut quandiu ligatura aliqua fuerit, vel dum res aliqua in tali loco defossa permanferit, aut quid simile, daret maleficium: & iis ablatis, cesset. Potest autem id pactum dupliciter iniri: priori modo, intercedente duplici pacto: ut cum convenitur fore ut dæmon vexet, adhibito tali signo: eoque remoto, cesset. Tunc enim est duplex pactum, alterum nocendi, posito eo signo: alterum desistendi, eo ablato. Posteriori modo, quando unicuique adfuit pactum, verbi gratia nocendi tali signo posito. Quippe hoc pacto tantum obligatur dæmon nocere, posito eo signo: manetque illi libertas nocendi, aut cessandi, eo signo ablato. Quæritur itaque an liceat hoc signum maleficij, quo posito, dæmon nocet, destruere?

647
Non licet.

Minime licet. Quia id est confirmare pactum à dæmone initum, & ut nulla alia ratione, ablato signo, dæmon nocere desinat nisi virtute pacti. Et quia id signum auferre, cedit in diaboli cultum. Est enim eius fidelitatem protestari, stando pacto cum suis inito: ac posse ipsum nocere, & à nocumento illato desistere. Dæmon enim minime desisteret, nisi, ablato signo, se honorari existimaret: atque ideo desistit, quod in sui honorem id cedere credat. Sic Ioan. Hesselus Louaniensis in suis prælectionibus, quem sui discipuli postea secuti sunt (ut refert Delrius *l. 6. disp. Mag. cap. 2. sect. 1. q. 3.*) Asserit hic Auctor, id licere animo irritandi dæmonis, ac vanitatis earum rerum ostentandi, secus animo salutis obtinendæ. Quia tunc à dæmone speraretur Salus & esset quasi tacita eius inuocatio, petendo, ut ster pactis.

648
Licet pluri.

Licet omnino ipsi malefico, aut cuius alij signa illa maleficij amovere animo destruendi pacti cum dæmone, & obtinendæ Sanitatis maleficiati. Quia dubitari nequit, finem intentionis licitum esse, nimirum Sanitatis recuperationem. Quare tota malitia refun-

di debet in medium ei fini assequendo adhibetur: sed medium id culpa vacare ex eo constat, quod auferendo signum intentione præfata, nec pactum nec amicitia cum dæmone inita confirmatur: nec illi honos exhibetur, imo potius illa solvantur, ut dæmone contempto, ab eius amicitia recedatur: ob idque signum fœderis separatur, ac comburitur. Ita Scot. *in 4. dist. 34. quest. vii.* addens, id esse meritorium. Besc. *ibi, q. vii. a. 1.* Caiet. Pelbert. Ledef. 1. Angl. Orbellif. Anto. Andre. Grabri. & alij plures, quos refert, & sequitur Sanch. *l. 7. de matr. d. 9.6. n. 3.* Delrius tota q. 3. proxime allegata.

Existimo longe probabilius esse, licere ipsi malefico vel cuiusque alij, id signum amovere, non animo ut priori malefico pactum à diabolo seruetur, sed destruendi pacti iam cum illo iniri, ut salus recuperari valeat. Quod si obicias, esse malum credere, eo signo ablato, maleficium cessaturum: Id à veritate alienum esse iudico. Quia id credere, nullo iure interdicitur nec est aliqua infidelitas credere, dæmonem destitutum à dæmone. Nam destruens signum, non acquiescit operibus malignis, sed credit, dæmonem, per mittente Deo, posse, ac velle vexare manente signo: & eo destructo impositurum vexationi terminum. Nec est vanum, cum coniecturis certis innitatur.

PROBL. CXXXI.

Licet, & non licet adiutori, præcipere damoni superiori, ut inferiorem e corpore pellat. Vbi plura de Adiuratione.

Adiuratio est, vliquam personam imperando, aut obsecrando inducere, ad aliquid faciendum, omittendumve. Unde est duplex: quædam deprecativa, quædam imperativa. In adiuratione tria debent concurrere, adiurante, adiurato, & id per quod adiuratio fit. Adiurans debet esse res intellectualis, cuius solus est, rogare, aut iubere. Res adiurata debet etiam esse intellectualis. Possum autem Deus, Angeli sancti dæmones, & quicumque homines adiurari, alij deprecative, alij imperatine, alij utraque adiuratione. Res, per quam fit adiuratio, sunt Deus, Angeli, & sancti, & homines iusti viatores: non autem per creaturas inferioris naturæ, aut in statu gratiæ fit adiuratio. Quando adiuratio fit per Deum siue expresse siue tacite, est Religionis actus. Quia in hoc adiurans honorem Deo tribuit quod eius auctoritatem tanquam plurimum apud omnes valentem interponat, ad aliquid obtinendum.

Quia tamen potissime difficultates adiurationis versantur circa factam cum dæmonia. De Adiuratione: lubet ex nostro P. Thyreo præmittere in di-
currenti calamo aliqua circa dæmonem in aliquo existentem. Ut quis dæmonium habere dicatur, duo exiguntur: prius est, ut in homine ipse dæmon sit: dum enim exterius tantum quis à dæmone affligitur, ut Iob, & D. Antonius, non dicitur dæmonium habere.

SeCt. II. De Præcepto I. Problemata. 87

habere. Posterius est, vt quendam vexandi potestatem in eo, in quo est, acceperit. Quæ quidem demonis potestas in demoniacum est potissimum in corpus, & ea certo limite præscribitur; quippe hæc potestate non limitata à Deo nullus demoniacus mortem euaderet. In animam vero minus potestatis exierit: quamvis ex corporis cruciati valde retardetur, vt non ita liberè, ac feruè spiritualibus operam impendat. Dæmon cum spiritus sit per quacumque corporis partem potest ingredi, & egredi. Sicut non est necesse, vt multi dæmones vnum hominem obideant: sed quandoque vnus, quandoque vero multi obfident; ita fieri potest, vno per exorcismos expulso, alios non eiici. Non semper est habenda fides dicentibus, se demonium habere, nisi aliquod signum efficax sit. Inter alia autem signa est efficacissimum, si exergumenus lingua antea sibi ignota loquatur: vel ad eum immobilis existat, vt multis hominum viribus nequeat loco dimoueri. Nulla res corporalis vim habet ad dæmones expellendos, ipsosvè affligendos. Nec hominibus ylla vis inest alligandi dæmonem rei alicui, illumque in illam includendi, vt in annullum in vas. Quare dum sic dæmonem, quem *Familiaris* vocant alligatum, aut inclusum dicuntur habere, dupliciter intelligitur. Primo, vt ipse dæmon sua sponte se alliget, pacto cum homine expressè vel occultè inito, vt id dæmon faciat, cum primum certa quædam verba, carmina, aut veneficia, aut incantamenta intellexerit. Secundò modo id fit, cum vi superioris dæmonis coactus inferior in eum locum includitur, illicque alligatur per pactum à Mago cum superiori dæmone initum, vt inferiorem includat, & alliget. Adiuuatio imperatiua, seu coactiua demonum licita est, nempe per imperium arcendo illos tanquam hostes ne hominibus spiritualiter, aut corporaliter noceant. Quia Ecclesia habet specialem potestatem à Christo datam in dæmones, ad imperandum illis, eosque coercentes, seu expellendos. Potestas autem hæc non nititur Ministri sanctitate, etsi ea non parum iunet: sed inuocatione diuini nominis, fidei ac sanctitate Ecclesiæ, in cuius persona exorcismi à Ministris dicuntur. Quare exorcismi non ex opere operantis solo, sed ex opere operato habent eam vim dæmones expellendi. Nec solent exorcismis omnes molestiæ, quas dæmones hominibus inferunt, repelli; sed eæ solæ, ad quas repellendas ab Ecclesia ordinantur. At hæc arcendi dæmones potestas ad eos exorcismis expellendos, non est omnibus tradita: sed solis Ministris ritè ordinatis in Ecclesia, nempe exorcistis. Nullatenus licet alicui dæmones adiuuare à precatina adiuuatione, id est ipsum dæmonem precando, vt ob nomen Dei exeat ex obfessi corpore: aut vt nobis aliquod beneficium præster, deprecare, aut imperare. Hæc omnia carpiuntur ex probatis Doctoribus collegi, speciatim ex nostro Thytro l. de demoniacis à Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

cap. 2. Iam nonnulla suppositis his, Problemata attexam.

Quæsierim in primis, num adiutori liceat, dæmoni superiori præcipere, vt inferiorem è corpore pellat? Licet quidem. Quia hoc est directè dæmonem inferiorem superioris potentia diuexare, licet consequenter obfessi hominis liberatio resultet. Sic Syluest. v. *Admiratio*, q. 5.

Minimè licet. Quia hoc est, aliquod beneficium à dæmone recipere: quod non licet è diabolo accipere, cuiuscumque generis illud sit. Ita Sotus l. 8. de iust. quæst. 5. art. 2. Suar. tom. 3. de Relig. l. 2. cap. 8. Lessi. l. 2. cap. 44. dub. 6. numer. 46. Sanch. l. 2. sim. c. 4. n. 21.

Non approbo Syluestri sententiam. Deus enim non vult, vt vel salutem ex tartareis inimicis nostris habeamus. Vnde elicio, non licere adiurando, Exorcistæ, inuocare dæmonem, vt præster auxilium contra tempestates, & alia frugibus nocentia ex aliorum dæmonum nequitia. Quia etsi posset dæmon superior inferiorem arcere, vt ab eo dæmon inferendo cessaret: minimè tamen licet, ab eo petere vel ei id imperare: nè beneficium ab ipso recipiatur. Accepi ex D. Tho. 2. 2. q. 90. a. 3. & ex Soto citato a. 3.

PROBL. CXXXII.

Ex curiositate, aut leuitate res vanas & inutiles dæmonem in exergumeno existentem interrogare, lethale est & non est lethale, sed veniale solummodo.

Certum mihi, integrum esse adiutori dæmonem è corpore pellendum interrogare ea, quæ expulsionem conducent. Quia hoc non est, velle societatem cum ipso inire, sed ab ea recedere. Vnde licet interrogare nomen, & causam ingressus, & an sit vnus, vel plures in eo corpore. Quippe confert, vt notit exorcistæ, cum quot hostibus dimicet, quos nominatim increpet: & vt causa ingressus remota, si tolli possit, minor sit dæmonis in hominem potestas. Item est licitum cum non deprecatur sed coactiue interrogare aliquam veritatem ad peculiarem Dei gloriam, & ad tantum vtilitatem: quando adiurans id expedire iudicauerit. Quia tunc hostiliter cum illo agitur. Quæsticium autem, num lethale sit, ex leuitate, & curiositate quadam res vanas & inutiles interrogare dæmonem in exergumeno existentem?

Mortale non est, sed veniale solummodo. Quia quasi obiter fit. Et quia nulla in hoc casu alia videtur inesse malitia quàm actus otiositas. Sic Caiet. 2. 2. q. 90. a. 1. & in sum. v. Interrogatio, in interrogat. circa præc. 1. Syluest. v. *Admiratio*, q. 5. & 7. Artil. ibi, n. vlt. Suar. to. 2. de Relig. l. 4. c. 2. n. 9. Tabie. v. Imuocatio. q. 1. n. 2. Nauar. sum. c. 11. n. 28. Pedraza sum. præc. 1. §. 10. Medina l. 1. sum. c. 14. §. 1. Valent. 2. 2. d. 6. q. 8. pun. 2. & alij.

Lethale est peccatum non veniale solum. Quia huiusmodi cum dæmone inutilia colloquia gerere, valde periculosum

H 2 est,

652
Licet quidem.

653
Non licet.

654
Hoc vult
verum p.

655
Nonnulla
suppono.

656
Non est mortale.

657
Mortale est.

est, resque hoc ex capite minime levis, & quæ familiaritatem cum dæmone subleat, & scandalo ansam exhibeat. Ità Sanch. l. 2. sum. cap. 42. numer. 35. Sotus l. 8. de iust. quest. 3. a. 2. asserens valde esse periculo obnoxium.

658
Auctoris re-
solutio.

Ego quidem ex Santij, ac Caietani mente dixerim, veniale esse, quando vnum aut alterum inutile verbum interrogatur: at longos sermones inutiliter cum diabolo tenere, mortale esse. Quia negari nequit, rem esse gravissimam, & maximo periculo expositam, longos vanosque cum dæmone admiscere sermones. Imò vt mortale non sit alias limitationes indicabo. Primo, ea interrogatio non debet esse deprecativa, sed imperativa. Quia deprecative interrogare, pertinet ad amicitiam cum dæmone: unde semper mortale erit. Secundo, intentio interrogantis non debet esse aliquid à diabolo addiscendi. Quia esset ab eo expectare beneficium. Tertio, interrogans non firmam & certam dicto dæmonis fidem debet habere. Quia id esset, valde eum honorare. Quarto denique id solummodò veniale erit, quando non creditur ex eo perbreui colloquio occultum alicuius peccatum esse aperiendum. Hinc elicio, ex imperfectione actus esse quoque veniale, efficere imperatiuè vt dæmon in exergumeno existens aliquid vanum faciat: verbi gratia lapidem amovere. vt Tabie. v. Inuocatio, n. 2. profatur.

PROBL. CXXXIV.

Superstitiosum est, & non est, signum à dæmone petere quo testetur, se à corpore energumeni exire, & nunquam esse rediturum.

659
Est superstitiosum.

Superstitiosum est. Quia diabolus, est mendacij pater: ideòque nec ipsi, nec signis eius est fides habenda. Sic Sotus l. 8. de iust. quest. 3. art. 3. Ciruelo de superst. p. 1. cap. 8.

660
Non est superstitiosum.

Superstitiosum non est. Quia in sacerdotali Romano instruitur exorcista vt hoc signum petat: Ergo licitum est, imò oportet eiusmodi petere signum, nempe extinctionem luminis, vel vitri alicuius ruptionem vel quidquam aliud. Ità Thyraeus de dæmoniis. c. cap. 46. numer. 23. & cap. 52. numer. 4. & cap. 53. numer. 4. Delius l. 6. disq. Mag. cap. 3. lit B. & cap. 2. quest. 3. sect. 3. in 4. remedio. Sanch. l. 2. sum. cap. 42. nu m. 28.

661
Cum his sententia.

Certè si Soti ratio pro prima sententia, expressa, aliquid probaret, concluderet vtrique fore superstitiosum interrogare etiam alia, quæ Problem. 133. diximus licere rogare. At certum est, aliquandò posse credi dæmoni adoratione coacto, ad manifestandam veritatem ad suam expulsionem conducentem: qualis est hæc signi traditio. Et sicut exorcismis cogitur, vt relinquat domicilium: ita etiam vt discessus signum exhibeat, vt de parta victoria constet. Fateor tamen,

ex hac signi traditione adstrictum non esse dæmonem ad non redeundum: sed si non redeat esse, quia non vult, aut ex alia causa eum cogente, non potest. Secutiores tamen nos reddidit de suo discessu & pignus aliquod obicit se non rediturum.

PROBL. CXXXV.

Est, & non est superstitiosum, flagellus, & alapis dæmoniacum percutere.

Superstitionem sapit. Quia dæmon fingit, se dolore affici, & affligi, vt fatuos decipiat, & vt corpus energumeni torquetur. Sic Simanc. de cathol. instit. tit. 63. numer. 12. allegato Barth. Sybilla. Delius l. 2. disq. Mag. quest. 30. sect. 3. ait 5 sibi non placere Catholicorum quorundam credulitatem seu superstitionem, qui dæmoniaci flagellationibus eam vim tribuunt, vt putent, iis dæmonem male affici, irritari, aut exagitari: imò, ait, magis augeri dæmoniaci morbum flagellorum tortura: & exira, ac tristitia cumulari dispositiones attrabiliarias dæmoni operatas. Vnde dum hi dæmoni nocere volunt, magis eum iuuant.

Haud sapit superstitionem, imò licitum proculdubio est. Quia dæmon nimis confunditur, dum hæc tanquam contemptus sui argumentum assumi intelligit. Et quia ad ipsius etiam dæmonis eiectionem hæc valere videntur: eo quod dissoluntur conditiones, quas ipse in humano corpore postulat, ac proinde aufugit, vt potè qui aptum sibi domicilium minimè inuenit. Ita Thyraeus de dæmoniis. c. 46. n. 31. multis sanctorum exemplis id comprobans.

Existimo, si flagellatio aut alape adhibeantur, tanquam virtutem habentes dicere, et ad dæmones expellendos, aut affligendos, manifeste esse superstitionem. Quia nullæ corporeæ id efficere potest. Nam cum dæmon spiritualis sit, pati nequit à re aliqua corporali. At si non ea existimatione adhibeantur flagella, sed quasi dæmonem confundentia, & in ipsius contemptum, ac contumeliam, vt vel sic se contemni minime patiens tanquam superbissimus, illud deserat domicilium, superstitionem minimè esse affirmo, sed admodum licitam flagellorum, alaparumque inflictionem. Posset tamen Exorcista aliquando alia ratione delinquere, si imprudenter se gereret percutiendo grauius dæmoniacum. Cum enim ea percussio in solam dæmonis contumeliam, aut contemptum fiat, & non quasi corporaliter affligentia: Satis est, si moderata sit, ita vt corpus dæmoniaci minimè torquetur, sed solum dæmonis superbia valeat contundi.

Huius mentis est Sanch. l. 2.

sum. c. 41. n. 30.

***

PROBL

PROBL. CXXXVI.

Sapit, & non sapit superstitionem, fumo hypericantis, rutæ, cornuum, stercoris, quæ caprinæ demoniacum ab Exorcista defatigari.

665
Superstitio
nem sapit.

Sapit superstitionem. Quia illud ipsum eligere fumum ex hac rutæ, hypericantis, cornuum, stercorisque materia speciatim, & non ex alia videtur quis ideo ea uti quoddam habeat peculia rem aduersus torturam demonis efficaciam, quod planè superstitiosum est. Sic Simancas de cathol. inlit. tit. 63. num. 12. Del-tius l. 1. disq. Mag. quæst. 30. sect. 3. Ciruelo par. 3. cap. 8.

666
Miseria
superstitionis.

Miseria superstitionem sapit. Quia fumus ex illa speciali materia prodians ab Exorcista assumitur, non quod specialem habeat, ad torquendum demonem efficaciam; (nullam enim ad id munus fumus ex quacumque materia procedens habet) sed quia feccior cum sit, aprior apparet ad superbissimam hostis contemptum, & irrisiōem. Ita Sanch. l. 2. sum. cap. 42. num. 30. Abul. ad. 1. Reg. 16. quæst. 42. Thyrræus de demoniac. cap. 52. num. 4. Philiar. de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. l. 3. cap. 11. relato Guillermo, addens, multos sanctos demonem huiusmodi improprio adhibito expulisse.

667
Quæstio
distinctione
requis.

Profecto hanc questionem eadem, qua Problem. proximo vsus sum distinctione resoluo. Si fumus ille adhibeatur tanquam virtutem aliquam directè ad demonis expulsionem habens: adhibere fumum, supersticiosum est. Si autem in demonis contemptum quis eo vsus fuerit: quia demon se contemni videns distorquetur, & ideo aliquando recedit: ab omni superstitionis suspitione assero, huiusmodi actionem liberari. Ex Abulenti citato didici.

PROBL. CXXXVII.

Licet, & non licet Exorcistis conuincere petitioni demonis ab obsessi corpore egressuri.

668
Miseria licet.

Miseria licet. Quia Christus Dominus reliquit Ecclesiæ potestatem aduersus demones ad eos arcendos, & repellendos tanquam hostes non ad vllum eis commodum indulgendum. At eorum petitioni quæ ad proprium commodum, seu ad incommodum vitandum conuincere, est planè hosti beneficium largiri, & non omnino a nocentis insensibilis societate recedere: Ergo demonis egressuri ex energumene conuincere petitionibus supersticiosum, ac illicitum est. Sic Tabie, vers. Adiuratio, num. 6. Syluest. ibi. quæst. 5. & 7. Valent. l. 2. d. 6. q. 8. punct. 1. Nauar. sum. cap. 11. num. 28. Qui quidem asserunt grauissimam esse culpam, beneficia quæque in demonem conferre.

669
Licet quidem.

Licet planè: quando rem iniquam non potest. Esob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

Asserit Quia huiusmodi petitio non iniqua, nec contra Dei honorem, nec proximi incommodum potest præstari: Vt si petat, non relegari in tartarum, aut nonis non affici tormentis. Id enim non est aliquid tanquam amico concedere, eive placere curare: sed vt facilius ab obsessio corpore egredi cogatur. Ita Thyrræus de demoniac. cap. vltim. à num. 1. ad 8. Sanch. l. 2. sum. cap. 42. num. 36.

Eiu dem sententiæ sum memor, Christum Dominum demonum petitioni visum fuisse conuincere, cum eos in porcos ingredi permittit. Quod certum est, Dominum non gessisse, vt aliquid eis tanquam amicis largiretur. Porro si demon peteret ad alium hominem transire, aut cum diuexare: ferè semper illicitum conuincere ei esset. Quia est eiusmodi petitio proximo noxia. At etiam id licere existimo, quadruplici concurrente conditione. Prima est, vt is, quem demon possellurus est, sit pessimus, & eo supplicio dignus. Secunda, vt adiurans habeat ius, & imperium in eum, quem demoni est traditurus, ac potestatem in ipsum demonem, summumque ius ad ipsum expellendum, quodcumque liberit. Tertia, vt adsit boni maioris spes: quia scilicet speratur, fore vt hac ratione proximus inuictur, qui aliis rationibus inuari non videbatur. Quarta, vt absit voluntas placendi demoni: sed id tantum fiat, ad vten-dum ipso tanquam lictore, & carnifice. Profecto etsi liceat in præfatis demonis petitione conuincere: at non tenetur ad id Exorcista. Lege Thyrræum citatum.

370
Eiusdem sum
mentis.

PROBL. CXXXVIII.

Superstitio est, & non est lethalis, irrationalis creaturas nocentes fructibus vanè adiurare.

Quæstio est an vanum sit adiurare irrati-onales creaturas nempe locustas, mares, nubes, pulicalem, vulgariter pulgon. &c. Suppono licitum esse ea adiurare, quatenus ab alio ad nocendum mouentur. Cum ergo possit à Deo vel à demone moueri: quando à Deo mouentur, adiuranda sunt deprecando Deum, vt id malum auertat: quando verò à demone, imperando illi, ne noceat, sed nocere desistat. Verum si sermo ad irrationalia dirigatur, quasi ea se moueant, & ex se efficiant nobis aduersa, est vanum. Quia nec ipsæ creaturæ mouere se valent ex intentione ad nocendum: vt euenit animalibus ratione carentibus, & tempestatibus: nec omnia hæc adiurationis percipiendæ sunt capacia. Punctum autem difficultatis est, num hoc posteriori modo irrationalia animalia, aut nubes adiurare, lethalis sit vanitas, ac superstitio?

671
Quæstio
distinctione
adum expli-
co.

Lethalis est. Quia non est res levis, sed grauis omnino: est enim, ridiculos exorcismos Ecclesiæ facere. Sic

672
Est lethalis
hæc vanitas.

H 3 Nauar.

Natur. l. 5. *consil. tit. de sent. excomm. consil. 5. numer. 20.* Angel. *vers. adiuratio, sine. Tabie, sine.*

673
Lethalis non est.

Lethalis non est. Quia est sola vanitas quædam, nec animus sic adiutantis est, ridiculos facere exorcismos, colve contemnere, Ita Sylvest. *vers. Adiuratio, sine. Tabie, ibi. num. ultim. concl. 11.* Margar. *Confessor. prec. 1. fol. 63.* Suar. *tom. 1. de Relig. l. 4. cap. 4. num. 12.* Sanch. *l. 2. sum. cap. 42. num. 37.*

674
Hanc tenet sententiam.

Sententiam hanc puto esse veriore. Ad quam ex contraria Doctoribus Angelum, & Tabienam allicio; dicunt enim, adiurationem illicitam esse ex se, siue ex genere suo mortalem. Porro ad hoc satis est, vt intra suam speciem possit esse quandoque mortalis; & cum hoc stat in hoc casu eam esse venialem ratione leuitatis materie. Ceterum quia nobis non constat, an à Deo, an à dæmone illa irrationalia moueantur, vtitur Ecclesia vtriusque exorcismis, scilicet orando Deum, & dæmoni imperando. Quare licet exorcismis, quando proferuntur adiurationis verba ad ipsasmet creaturas irracionales, dirigantur non est intentio dirigendi, quasi ipsæ adiurationi conuincere debeant, auertendo malum; sed verè adiuratio ad motorem diriguntur ad ipsas autem aliquo modo, vt potè in quibus recipitur illa operatio, siue effectus nobis aduersus, quem per adiurationem auertere conamur.

PROBL. CXXXIX.

Superstitiosum est, & non est irrationabilibus animalculis licem excitare, ne sententia lata aduersus ea, fructibus noceant.

675
Quæstio expressa.

Quidam adiutores se Indices constituunt ad dirimendam litem inter irrationabilia animalcula, & plebem, cui nocent: instituuntque accusatorem, & aduocatam, & irrationalium procuratorem, & dant accusationis copiam, audiuntque procuratoris defensionem: ac denique vtriusque partis rationibus auditis, sententiam proferunt. Quæstio, num lis huiusmodi vana sit, ac superstitiosa?

676
Nec vana, nec superstitiosa est lit.

Nec vana nec superstitiosa est. Quia si vana ac superstitiosa esset, ei Deus non annuerit effectus felicitis expressione. Constat enim experimento, quod oculati testes annotant, sæpè animalcula sententiæ obediisse, desistisseque nocumenta fructibus adicere. Sic Cassianus à Nauarro citatus *vbi infra.* Et Anonym. *tract. 2. de exorcis. paulo post medium, hæc fieri consuevit.*

677
Est vana, & superstitiosa.

Vana & superstitiosa est omnino. Quia si lis est contra irrationalia ipsa intentetur sunt litis & sententiæ percipiendæ omnino incapacia. Et si aduersus dæmones, à quibus mouentur, nil refert illos accusare, aut defendere. Ita Sotus *l. 5. de iust. quest. 1. art. 2. & l. 8. quest. 1. art. 3.* Nauar. *l. 5. consil. tit. de sent. excomm. consil. 5. & consil. 2. tot.* Cassanerm confutans, Ciruel. *de superstit. part. 1. cap. 10.* Delrius *l. 1. disq. Mag. part. 2. quest. 1. sect. 8.* Sanch. *l. 2. sum. cap. 42. num. 39.* citans Valentiam.

678

Eiusdem sum mentis, Nec ob stare putarim,

sæpè animalcula obediisse sententiæ, & recessisse à fructibus: quia id non proficiscitur ex virtute sententiæ, sed ex potestate dæmonis auferentis animalia nocentia: vt vel sic vana hæc, & superstitiosa hominibus persuadeat. Addiderim, superstitiosos esse, qui dum adiurant, pugnare contendunt cum nubibus, & locustis, &c. Quia ea pugna nil conferre est manifestum. Et eos qui huiusmodi animalia excommunicatione curant afficere. Quia excommunicationis sunt incapacia.

PROBL. CXL.

Episcopus ex Tridentini facultate, potest, & non potest, Sancti alicuius antiqui nondum Canonizati Reliquias approbare, vt publicè venerentur.

EX Tridentini *sess. 25.* statim in principio, in decreto de innoc. & venerat. *sanct. facul. 11. post.* potest Episcopus reliquias Diui antiqui nondum in Catalogo Sanctorum adscripti approbare, & publicæ venerationi addicere. Quia quando certum erat, Sanctum esse Canonizatum, licebat iure communi Episcopo, eius reliquias approbare, ac publicè venerandas proponere. Vt docet Abbas *cap. fin. ad finem, de Relig. & vener. sanct.* Ergo dum Tridentinum concedit Episcopo priuilegium Reliquias de nouo inuentas approbandi, intelligit de Reliquiis Sancti non Canonizati. Quia aliàs frustraneum esset priuilegium, vt potè quod nil concederet: cum tamen verba priuilegij, debeant necessariò aliquod operari. *cap. Si Papa vers. Si autem de priuileg. in 6.* Sic Moderni quidam non infirmè notant.

Ex illa Tridentini facultate id Episcopus minime potest: sed solummodò Sancti Canonizati reliquias valet approbare, ac venerandas exponere. Quia decreta posteriora quando prioribus expressè non aduersantur, sunt per priora corrigenda, determinanda, ac supplenda, quo legum correctio videtur. *l. sed & posteriores, iuncta Gloss. vers. Pertinent, ff. de legib.* At nemo dicit, ita decretum Tridentini opponi decreto priori Concilij Lateranensis, vt iuxta illud intelligi, per illudque suppleri, & declarari nequeat, vt intelligatur de Reliquiis Sancti Canonizati. Ita Suar. *tom. 1. in 3. part. quest. 25. art. 6. d. 55. sect. 2.* Sanch. *l. 2. sum. cap. 43. num. 10.* Philart. *de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. l. 3. cap. 9.* Azor. *tom. 1. l. 9. cap. 8. quest. 8.*

Hoc vnicè verum reor. Quia Tridentinum in eo decreto in *proem.* proficitur, se vel le, vt in reliquiarum veneratione stetur vsui Ecclesiæ, ac Conciliorum decretis: & dum committit Episcopis reliquiarum approbationem, sic incipit: *Hac vt seruentur, statuit sancta Synodus.* Nec in fine aliquam clausulam derogatoriam apponit, vt quando vult derogare apponere assolet: vti constat *sess. 7. cap. 10. & sess. 23. cap. 10.* signum ergo est, nullius Concilij generalis decretis velle derogari: sed potius ea integrè velle custodiri. Quare Tridentinum nullum Episcopis priuilegium concessit, sed solam formam

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 91

ab eo seruandam in approbandis reliquiis no-
uiter inuentis tradit. Scio, sufficere, de sancti-
tate personæ per traditionem, aut vniuersa-
lem Ecclesiæ constare, vt id Episcopus gerere
valeat. Quia hæc canonizationi æquipollent:
vt Suarius citatus annotauit.

PROBL. CXI.

*Tridentini decretum prohibet Reliquia-
rum venditionem, prob. bet amplius
quam venditionem earum simoniacam,
& non amplius quam simoniacam ven-
ditionem prob. bet.*

682
Nonnulli
suppono.
Difficultas est, qualiter interdictum sit à
Tridentino sess. 25. in princip. & à textu
c. fin. de reliq. & vener. sancti. Sanctorum reli-
quias venales, vel causa quæstus exponere sup-
pono autem, si sanctorum reliquias venderen-
tur, apertissimam esse simoniam. Quia pretio
res spiritualis & sacra æstimeretur. Excipio, ni-
si reliquias apud infideles essent. Quia tunc
non sacrum, quod est in reliquiis, emeretur;
sed pretio dato, redimeretur vexatio, qua fide-
les recentis iniuste reliquiis afficiuntur. Vt Vgo-
lin. de simo. tab. l. c. 38. n. 5. aduertit. Quæ-
rim igitur, an ille textus prohibeat amplius,
quam hanc simoniacam venditionem, aut em-
ptionem?

683
Non prohibe-
tur sola simo-
niaca vendi-
tio.
Non solum vera venditio, aut emptio inter-
dicitur, qua deducto pretio in pactum reli-
quias exponuntur: sed etiam quando, nullo pa-
cto inito, exponuntur passim causa quæstus, vt
largiores eleemosynæ offerantur. Quia hoc est
larga quædam venditio. Sic Abbas eo c. fin. no-
tab. 1. Angel. v. Reliquias, initio. Syluest. ibi. q. 1.
Vgol. citat. Azor. to. 1. l. 9. c. 8. q. 7. Graf. p. 2.
decis. l. 2. c. 14. nu. 7. Limitant Armil. v. Reliquias,
num. 1. Tabie. ibi. initio. & Nauar. sum. c. 17. n.
16. quando principaliter ob maiorem eleemo-
synarum quæstum reliquias ostenderentur: se-
cus quando esset finis minus principalis.

684
Sola simonia-
ca venditio
prohibetur.
Solum reliquiarum venditio simoniacæ in-
terdicitur: quæ quidem est, quando pretio in
pactum deducto, ostenduntur, aut venundan-
tur. Quia c. fin. iis solis verbis vitur, *Ne expo-
nantur venales.* Et Glas. v. Venales, & Hostiens.
initio, reddunt rationem: Eo quod pretio æsti-
mari nequeunt absque simonia. Quare Do-
ctores, qui limitant, quando finis principalis
est quæstus eleemosynarum acquisitio, ei hæ-
rent fundamento, quod simoniacum sit exer-
cere spiritualia propter stipendium tanquam fi-
nem principalem. Verum simonia non est eo
quod finis principalis sit temporale lucrum:
sed tantum quando id intenditur tanquam rei
spiritualis pretium. Quia non est emere, vel
vendere, quando non intenditur lucrum tan-
quam pretium: sed tanquam debitum susten-
tationis stipendium, vel tanquam eleemosyna
gratis oblata. Ita Sotus l. 7. de iust. q. 6. n. 2. Sanch.
l. 2. sum. c. 42. n. 2.

685
Hæc probabi-
lius mihi.
Crediderim, probabilius esse, non interdicti
ibi reliquiarum ostensionem, etiam si finis prin-
cipalis largiorum eleemosynarum sit acquisitio:
dummodo hæc non deducantur in pactum, nec
intendatur tanquam eius possessionis pretium:

sed tanquam eleemosynæ gratis, & ex reli-
quiarum deuotione oblata. Quia homo intende-
re principaliter, non est, reliquias pretio æsti-
mare. Imò nec esset mortale, sed solum venia-
le sic eas eleemosynas principaliter intendere.
Quia est sola prauæ ordinationis ad finem cul-
pa, quæ quando finis non est mortalis, sola cul-
pæ veniale constituit. Vt Caiet. docuit 1. 2. q. 148.
a. 2. Idem Sotus l. 7. sum. c. 3. n. dixit, exercere
spiritualia ob vanam gloriam non esse lethale.

PROBL. CXLII.

*Sacrilegium furtum est, & non est furtum
sacrilegium, furripere Reliquias, autho-
ritate eius Præfati Ecclesiastici, cuius lo-
cus Sacer, & reliquiarum custodia com-
missa est.*

Reliquias furtiue subtrahere, etiam vt ho-
norabilius habeantur, certum est non li-
cere, sed furtum esse sacrilegium. Quia est rei
Sacra, inuito Domino, ablatio. Nisi reliquias
apud infideles existerent; quia hi sunt iniusti
possessores. Quæserim vero, an esset Sacrile-
gium furtum eas abripere autoritate eius, cui
locus sacer, & custodia reliquiarum est commissæ?

Non erit furtum Sacrilegium. Quia c. Quis-
quis inuentus, vers. si quis domum. 17. q. 2. col-
ligi videtur. Deciditur enim, fures huiusmo-
di non incurere pœnam in eo textu statutam.
Ergo & culpa excusatur. Et quia non tollitur
furtiue, quod ex custodis reliquiarum, ac Præ-
fatis Ecclesiæ facultate auferitur. Sic Azor. to. 1.
l. 9. c. 8. q. 9.

Furtum proculdubio erit. Quia custodis il-
lius licentia non sufficit, vt quis dici possit *Furtum est*,
hand inuito domino non accepisse: nam is, cui
custodia huiusmodi est commissæ, nullam re-
liquiarum administrationem habet, sed me-
ram custodiam: ac proinde eius licentia non
excusabit à furto. Ita Sanch. l. 2. sum. cap. 42.
num. 23.

Fateor limitationem mei Azorij mihi non
placere. Quia licentia custodis vineæ non ex-
cusat à furto, eo quod custos non sit fructus ad-
ministrato: sed solummodo ad eum pertinet
vineam custodire. Vnde furti reus erit tam su-
bripiens, quam licentiam ad furripendum im-
pendens. Similiter in casu nostro. Nec textus ci-
tatus oppositum probat; sed solum non incurri
pœnam in eo textu statutam. Quia illa solos
vim loco Sacro inferentes comprehendit: non
est autem vis, cum custodis illius licentia ha-
betur. Nec paruitas materiæ ad excusandum
reliquiarum furtum à mortali spectanda est
penes solam rei ablata quantitatem, sed earum
dignitas, ac æstimatio pensanda sunt, earum-
que raritas. Quia hæc aggrauant proculdubio
peccatum.

PROBL. CXLIII.

*Lata est, & non est lata, contra Reliquia-
rum fures excommunicatio.*

IN reliquiarum fures lata est excommunica-
tio minor, & nisi prius satis fecerint, eis ab-
neganda

*communica-
tio.* neganda est communio: & ter admoniti, nisi
satisfactionem gerant, sunt excommunicatio-
ne maiore mulcandi. Quia id indicitur in c.
Quisquis inmensus, vers. si quis domum, 17. quest.
4. Sic Azor. tom. 1. l. 9. cap. 8. quest. 10. citans
Sylvestrum.

691 *Lata non est.* Non est lata excommunicatio huiusmodi.
Quia non constat, num pœna in eo c. conten-
ta sit excommunicatio minor, an sola ab Eu-
charistia vsu separatio. Et videtur ea pœna la-
ta contra fractores Ecclesiarum & raptores. Sic
enim ibi dicitur: *si quis domum Dei violaverit.*
At propriè dicitur violare Ecclesiam iuxta sub-
iectam materiam, qui fores, vel muros eius
infringit, ut furetur. Ita Suar. tom. 5. in 3. part.
d. 12. sect. 2. num. 9. Sanch. lib. 2. sum. cap. 43.
num. 4.

692 *Eiusdem sum-
mentu.* Eiusdem mentis sum. Quia esto excommu-
nicatio minor in eo textu contineretur, iam
nullus est casus in vsu, in quo huiusmodi ex-
communicatio incurritur, præter participatio-
nem cum excommunicato.

PROBL. CXLIV.

*Clerici in minoribus constitutis licet, &
non licet Reliquias tangere, aut
contrahere.*

693 *Non licet.* Non licet. Quia D. Gregorius Pontifex
Summus *epist. lib. 3. epist. 30* indixit, *Intol-
erabile esse, ac sacrilegum, si Sanctorum corpo-
ra quisquam tangere voluerit.* Sic nonnulli scrupu-
losi Doctores existimant, Pontificem verbo
illo, *Quisquam* voluisse omnes qui sacris ini-
tiati non erant, comprehendere.

694 *Licet omni-
no.* Licet omnino, sine gravi piaculi incurso-
ne. Quia Gregorius locutus est de iis tempori-
bus in quibus nulli etiã in sacris cõstituto lice-
bat Sanctorum corpora, ossa, vel particulas eo-
rum è loco amovere, transferre, gestare. At iam
est vsu introductum, ut transferantur, ac ge-
stentur è collo pendentes. Quare gravis crimi-
nis dammandus non est Clericus, aut laicus, qui
eas sacrarum reliquiarum minutias, quas apud
se habet, piè ac religiosè tangit, aut in capfas
includit. Secus si irreligiøsè, ac per contem-
ptum. Ita Azor. tom. 1. lib. 9. q. 5. Sanch. lib. 2. sum.
cap. 43. num. 26.

695 *Hanc senten-
tiam vnicè
probabilis-
sime.* Improbabilem primam sententiam omnino
inducam. Imò addiderim cū Sanchio, nec Cleri-
cum in minoribus, nec laicum piè Sanctorum
reliquias tangentem venialiter delinquere.
Quia nullibi id interdicti inuenio.

PROBL. CXLV.

*Licet, & non licet omnibus Clericis Mino-
rum Ordinum, vasa sacra, ubi Reliquia
Diuorum includuntur, in processionibus
deportare.*

696 *Non licet.* Non licet. Quia in Concilio Bracharen-
si 1. cap. 27. & refertur cap. non liceat, el. 1.
dist. 1. dicitur: *Non liceat Lectoribus, sacra va-
sa portare.* Vbi Glossa v. Portare, Hugo, Archi-

diac. *ibi, num. vni.* explicant, in supplicationibus
publicis, quas processiones vocitant: adi ciunt,
que vasa sacra vocari ea, in quibus reliquie re-
cluduntur. Ergo non licet Clericis minorum or-
dinum sacra ea vasa in supplicationibus appor-
tare. Palud. in 4. dist. 13. quest. 1. num. 15. D. Anto-
nin. part. 3. tit. 14. cap. 12. §. 4. Sylvest. vers. Eucha-
ristia 3. quest. 4. Tabie. vers. excommunicare, quas.
51. dicunt, laicis non licere ea reliquiarum vasa
tangere, sed Solis Acolytis. Ergo non omnibus
Clericis minorum ordinum licitum erit ea in
supplicationibus deportare.

Licet quidem. Quia nullo decreto id inter-
dicitur, Vidorum enim sacrorum nomine solum-
modo calix, ac patena intelliguntur. Hæc nam-
que sola dicuntur sacra altaris vasa. Itã Turrec.
eo cap. Non liceat, num. vni. Graf. part. 2. decis. l. 2.
cap. 14. num. 8. Sanch. l. 2. cap. 43. num. 26.

His hæreo, hæcque sententiam vnicè ve-
ram puto. Imò esto esset huiusmodi prohibitio:
iam vsu receptum est, ut Clerici in minoribus
constituti Sacra Reliquiarum vasa deportent.
Præterea crediderim, nullam esse culpam, si
laici reuerenter ea portent, aut contingant.
Quia nullam prohibitionem reperio. Sicut Cui-
ces, & imagines tangunt, & apportant.

PROBL. CXLVI.

*Excommunicationis pœnam incurrit, & non
incurrit, qui Reliquias, quas Agnos
Dei vocitant, vel ratione
materie venales
exponit.*

Incurrit planè excommunicationis pœnam.
Quia sub laræ sententiæ excommunicatione
interdictum est quibuscumque quacumque di-
gnitate præditis Agnos Dei depingere, infi-
cere, minio notare, vel aurum, aut colorem ali-
quem imponere, aut quidquam aliis superin-
ducere, aut depingi, aut miniari facere: aut illos
venales proponere, seu tenere: sed eos albos, &
mundos decenter, ac reuerenter à cunctis habe-
ri, deferri, ac custodiri præcipitur. Sic statuit
Gregorius XIII. in quodam motu proprio,
qui incipit: *Omni certe studio.* Ergò excommu-
nicationis pœnam incurrit qui Agnos Dei ve-
nales proponit, aut tenet. Certe textus absolute
de venditione loquitur, & an fiat circa formam,
an circa materiam solum non distinguit. Ergo
prohibetur venditio etiam ratione materie. Sic
Azor. tom. 1. l. 9. cap. 9. quest. 4. addens, nisi ad vsus
sacros vendantur.

Illam excommunicationem non incurrit.
Quia motus illè proprius intelligendus est de
venditione simoniaca, qualis est, si ratione be-
nedictionis vendantur, aut pluri ratione illius:
secus si ratione solius materie, ex qua conficiun-
tur, & expensarum in eis conficiendis, & è Ro-
ma apportandis, vendantur. Quia nil inuenitur
in eo motu proprio continens specialem probi-
bitionem venditionis, quæ aliàs non esset simo-
niaca: sed solum vendentibus excommunicatio-
nem indicit. Itã Sanch. l. 2. sum. cap. 43. nu-
mer. 29.

Hoc verius esse crediderim, addens circa
prohibitionem, qua nulli fas est agnos Dei pin-
gere

ELSCOB

Theol. M

Tom. III.

E. IV

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 93

gere. inficere, ac minù notare: postquam in excommunicationem inciderunt pingentes, aut facientes pingere, non interdici, eos depictos sic tenere: neque enim ob id destrui debent. Et dum interdicitur in eo motu proprio eos Agnus Dei tenere, id infinitum coniungi cum dictione, *Venales*, ut constat ex contextu. Itaque interdictum est, illos venales proponere, aut tenere. Dum autem concludit Pontifex, illos habendos, deferendos, & custodiendos albos, & mundos tantum esse, indicere, non esse pingendos, sed ut benedicuntur à Pontifice, custodiendos. At ubi peccando depicti sunt, non interdici, eos tenere.

PROBL. CXLVII.

Sine leui saltem piaculo laici possunt, & non possunt Agnos Dei tangere.

702
Minime
possunt.

Minime possunt. Quia id vel Clericis minorum ordinum interdicitur. Non enim sola oratione Pontificia sunt sacri, ac benedicti: sed oleo etiam sacro, & chrismate, instar calicis consecrantur. Quare sicut hac ratione solis Subdiaconis fas est, tangere calices, sic & Dei Agnos. Ergo piaculum erit, eos à laico tangi sic Azor. 10. l. 9. c. 6. q. 3. Addit Doctor laicos non graviter peccare, si absque contemptu tangant, sentit ergo saltem leuiter tangendo delinquere.

703
Possunt qui-
dam.

Possunt quidem. Quia usus obtinuit, ut à laicis etiam foeminis tangantur. Possunt igitur vel sine leui peccato à laicis contingi. Ita Sane. l. 1. cap. 4. 3. num. 27. & alij Neoterici.

Audiri pla-
cium.

Probabilem Santij sententiam admodum, esse reor. Ait primam elegerim, nempe delinquere laicos qui sine necessitate Agnos Dei contingunt: sed hunc contactum culpam venialem non excedere. Delinquant inquam. Quia quod non licet Clericis non Subdiaconis ob chrismatis reuerentiam, fas non est laico licere. At venialis est culpa solummodo. Quia Sotus in 4. dist. 13. quest. 2. art. 3. ad 3. quem multi sequuntur docet etiam foeminas tangere Corporalia, & Calices absque contemptu aut nullam esse culpam, aut leuissimam venialem. Quare Agnos Dei tangere à fortiori culpam venialem minime excedet.

CAPVT XXXI.

Circa Tentationem Dei.

PROBL. CXLVIII.

Tentat, & non tentat Deum, qui miraculo effectum vult, ut Deus suam voluntatem manifestet circa aliquem futurum euentum.

704
Deum non
tentat.

Propriè Deum non tentat. Quia non fit hæc probatio de aliqua Dei perfectione: sed

de aliquo obiecto suæ voluntatis, cuius dubitatio per se mala non est. Sic Valent. 2. 2. d. 6. quest. 1. 2. punct. 1.

Deum propriè tentat, si mediis indebitis diuinam voluntatem velit explorare. Quia inter homines, qui voluntatem alterius, eiusque amorem explorare curat medio indebito, tentare eum dicitur. Ergo etiam respectu Dei erit tentatio. Ita Palas tom. 3. tract. 17. d. 2. punct. 1. num. 3. Caiet. sum. vers. Tentatio. Suar. tom. 1. de Relig. tract. 1. l. 1. cap. 2. num. 16. Sanch. l. 2. sum. cap. 34. num. 8. ex D. Thom. 2. 2. question. 97. art. 1.

Hanc partem probabiliorē esse reor, meior Dominicæ tentationis. Nam cum diabolus postulasset, ut Christus sese deorsum ageretur, non intendit, Christus Dei potentiam experiretur liberatoris, sed affectum, & amorem, idēque dixit: *Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Mar. 4.* Ac si diceret: Bene potes te deorsum immittere diuinæ harenis providentiæ, & amoris, qui non permittit, te aliquo affici detrimento. Christus vero respondit scriptum est, *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Ergo sola indebita probatio amoris, & voluntatis diuinæ est vera tentatio.

PROBL. CXLIX.

Tentatio interpretatiua aut virtualis Dei absque infidelitate contingens, potest, & non potest venialis esse culpa, ex materia paruitate.

Ex sect. 1. recole, duplicem esse Dei tentationem, aliam cum infidelitate coniunctam, aliam absque infidelitate; hæcque vel esse formalem, & expressam, vel interpretatiuam seu virtuale. Formalis est, cum ex intentione formali, expressamque probandi aliis aliquam diuinam perfectionem, præsumptiue quis petat medium aliquod vanum, & extraordinarium. Interpretatiua seu virtualis tentatio est, quando ex facto seu petitione rei alienius, sufficienter interpretatur quis velle de Deo quicunque perfectione, aut voluntate capere experientur. Nam cum illa petitio aut factum ad nihil aliud possit deferre nisi ad probandam Dei potestatem, ac bonitatem: qui sic petit, & agit, diuinam potestatem, ac bonitatem probare interpretatur. Hoc autem contingit, quoties relictis mediis à diuina providentia præordinatis, extraordinaria quis intentat, verbi gratia si intenter: Deum in alicuius veritatis confirmationem miraculum aliquod absque necessitate operari. Quæsierim itaque an tentatio hæc interpretatiua Dei absque infidelitate contingens possit esse ex paruitate materiæ veniale peccatum? Scio enim omnes Doctores id de tentatione expressa cum infidelitate coniuncta abnegare.

Potest quidem ex leuitate materiæ venialis esse. Quia si ex sola curiositate videndi aliquod mirabile opus, à Deo quis peteret, ut illud comprobaret Fidei veritates, non videretur mortaliter delinquere: nam talis petitio non videtur grauem

705

Tentat plane

706

Hoc probabilior

707

Nonnulla
suppono.

708

Potest veniale esse tentatio hæc ex leuitate materiæ

grauem

grauem habere deordinationem. Item si leui, morbo oppressus noller medicaminibus uti, sperando vanè salutem à Deo absque miraculi petitione, non censetur mortaliter delinquere, sed venialiter solum vt docet Sanch. l. 2. sum. cap. 34. num. 5. Ergo tentatio Dei, quæ absque infidelitate contingit, sæpè est veniale piaculum. Sic Tolet. l. 4. cap. 19. num. 7. Sayr. in Clani, l. 4. cap. 7. num. 14. Valent. 2. 2. d. 6. quæst. 14. punct. 2. Lessi. l. 2. cap. 45. numer. 4.

709 Non potest tentatio Dei interpretatiua huiusmodi venialis esse ex materia leuitate. Quia tota malitia huius tentationis æquanimiter procedit in signo leui expostulato in leui periculi liberationem, ac procedit in signo graui pro graui periculi liberatione expostulatio: sed cum graue signum pro liberatione graui periculi indebitè expostulatur, omnes docent, peccatum mortale committi. Ergo etiam committitur, cum leue signum pro leui periculo expostulatur. Maiorè probò: Quia malitia huius vitij in eo si a est, vt opus quis faciat, quod ad nihil aliud est utile, nisi ad probandam Dei bonitatem, & potestatem: sed ad probationem impertinens est esse opus graue, vel leue: magnum, vel minimum: quodcumque enim illud sit, si ex illo quis interpretatur, diuinam potentiam examinare, tota malitia & deordinatio tentationis in illo consistit. Ita Suar. tom. 1. de Relig. tract. 3. l. 1. cap. 2. num. 16. Et ex parte Sanch. l. 2. sum. cap. 34. n. 1. Palaus tom. 1. tract. 17. d. 1. punct. 1. num. 9.

710 Hanc eligi sententiam. Nam si tota tentationis malitia consistit in eo, quod diuina potentia videatur examinationi, & probationi subiici, effectum sperato: quo effectus leuior sit, eo maior videtur diuinæ potentie iniuria irrogari. Siquidem signo villiori examinatur, & probatur. Præterea committens se leui periculo, & sperans à Deo liberationem: vel illam sperat medio aliquo naturali secundum ordinem à diuina providentia statutum; & sic non peccat: vel illam sperat, mutatione aliqua causarum naturalium, & alteratione statuta providentia: Ergo nequit intelligi, quomodo signum sperare leue sit. Expende quæso finem, qui in hac interpretatiua Dei tentatione intercedere potest: & ex illo colliges satis eius malitiam. Finis namque vanus est, & illicitus; quia solum est, vel tuæ curiositati, vel temeritati satisfacere. Nam si absque necessitate vis, vt Deus miraculo comprobeat aliquam fidei veritatem, tacitè pretendis, vt Deus tuam vanam curiositatem foueat: Effice ergo Deum autorem, ac cooperatorem vanæ curiositatis, etiam medio signo aliquo leuissimo, grauis irreuerentia est, & longè à diuina maiestate aliena. Idem dixerim si te vitæ, periculo exponas, sperans, à Deo miraculose esse liberandum, tacitè enim vis tuam à Deo temeritatem foueri. Ergo in hoc vitio materia leuitas dari non potest.

***

PROBL. CL.

Purgatio, seu probatio illa innocentia in qua dabatur Eucharistia suspectis de crimine, vt illa sumpta se immunes esse à crimine ostenderent: per se licita est: & per se non est licita.

Suppono, prohibitam esse probationem illam vulgarem ferri candentis, vel feruentis aquæ, quæ olim erat in vsu ad explorandam aliquam veritatem alicuiusque innocentiam cap. Memento, cap. Consultasti, cap. Monomachiam. 2. quæst. 5. cap. 1. & 2. de purgat. vulg. c. p. Ex tuarum, de purgat. canon. Quia est probatio aliena ab statuta providentia, cum per illam spectetur miraculosus effectus à Deo non determinatus. Suar. tom. 1. de Relig. tract. 3. l. 1. c. 3. num. 8. Lessi. l. 2. cap. 45. dub. 1. num. 1. Sanch. l. 2. sum. cap. 34. num. 12. Talis enim probatio verè est tentatio Dei. Neque obstat, Deum sæpè similem purgationem confirmasse miraculis, vt variis exemplis comprobatur Delrius l. 4. disp. Mag. c. 4. q. 1. sect. 3. Quia id fieri potuit tum ex speciali Dei instinctu, tum ex quadà simplicitate, & ignorantia, tum vt innocentia aliqua manifestaretur: tamen peccatum in tali probatione esset commissum. Nec etiam obstat, quod mulier deprehensa in adulterio aquis pelagi purgabatur Num. 5. Quia iam illud medium à diuina providentia ad illud effectum erat eo tempore ordinatum, cæque de causa illo vtentes non prætendebant veritatem adulterinis mediis comprobare; sed medio ab ipso Deo ordinato. Ergo nulla esse poterat Dei tentatio. Et idem est, quoties ex diuino instinctu, seu speciali reuelatione quis aliquem miraculosum effectum expostulat. Quia tunc à Deo petit, quod ipse vult à se postulari: Non igitur eum tentat. Quæsierim vero, num purgatio illa, aut probatio innocentia per Eucharistiam, in qua suspectis de crimine celestis panis pergebatur, vt eo sumpto sese purgarent; cuius meminit Concilium Bonaciense c. 5. & refertur c. sapo. & c. ult. 2. q. 5. licita fuerit?

Non fuit licita. Quia manifestè est Dei tentatio. Et Concilium illud eam approbans, vtique provinciale, errauit: ac per noua iura est correctum. Sic D. Thom. 3. part. quæst. 80. a. 6. ad 3. Valent. 2. 2. d. 6. quæst. 14. punct. 1. Sayr. l. 4. cap. 7. num. ult.

Licita fuit illa probatio, maxime auctoritate Iudicis Ecclesiastici effecta. Quia nulla ibi Dei tentatio inuenitur, cum non speretur ex sumptione Eucharistia effectus aliquis miraculosus. Ita nonnulli Doctores, quos, pressio nomine memorat Delrius l. 4. cap. 4. quæst. 3. Fauet Suar. citat. cap. 3. sine, & Sanch. ubi sup. numer. 12.

Existimo his Doctoribus hærens, nullibi specialiter eiusmodi probationem esse prohibitam, nisi in quantum generatim prohibentur omnia peregrina iudicia in cap. ex tuarum, de purgat. canon. Neque vllam esse propriè Dei tentationem, si ex Eucharistia sumptione effectus aliquis miraculosus non speratur. Potius enim

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 95

enim videtur Eucharistia dari quasi in testimonium, & iuramentum innocentie. Attamen monerim, neque hoc modo dari Eucharistiam oportere, ob sumptionis indignæ periculum.

CAPVT XXXII.

Circa Blasphemiam.

PROBL. CLI.

Deum contumeliosam debet, & non debet falsitatem continere ad Blasphemiam rationem.

715
Beda non
nulla.

REcolo, Blasphemiam esse contumeliosa verba de Deo dicere. Quæ quidem corde, ore, & scriptura proferri possunt: sicut omnibus illis modis contingit Dei laus, & honoratio, cui Blasphemiam opponitur. Cum ergo laus divina corde, ore, & scripto fieri possit: eisdem instrumentis Blasphemiam potest perpetrari. Vt ait D. Thom. 2. 2. quæst. 11. quem omnes sequuntur. Quæsierim autem, num hoc dictum contumeliosum debeat ad rationem Blasphemie continere falsitatem?

716
De falsi-
tate a-
fessionis
non continetur.

Debet quidem. Quia Blasphemiam Fidei confessioni opponitur, ut tradit D. Thom. citat. art. 1. & 4. Sed quidquid Fidei opponitur confessioni, falsum continet. Ergo Blasphemiam falsum debet continere. Sic Angelicus Doctor ubi sup. Calet. ibi. Arag. corollar. 3. Bannes notab. 1. Valent. 1. 2. d. 2. quæst. 13. punct. 1. Tolet. 4. cap. 1. num. 6. Simanc. de cathol. instr. tit. 8. num. 2. Sanch. l. 2. sum. cap. 32. num. 6.

717
Non debet
necesse
autem
falsitas.

Minimè debet. Quia verbum in Deum prolatum sufficiens: et in ratione Blasphemie completur, si contumeliosum sit: sed hoc esse potest, licet nullam contineat falsitatem: ut si Deo malum aliquod quis imprecetur, Christi membra irrucienter proferat: imprecatio enim illius mali, & horum indecora prolatio, nullam falsitatem continet; quia nihil falsum enunciatur: & tamen sunt Blasphemie. Ergo Blasphemiam esse potest absque falsitate. Ita Suar. tom. 1. de Relig. tract. 1. l. 1. cap. 4. num. 9. Azor. tom. 1. l. 9. cap. 28. quæstion. 1. & 2. & alii.

718
Quæstionem
fuit esse de
nomine exi-
stima.

Existimo, quæstionem ferè esse de nomine: Nam omnes ferè Doctores conveniunt, Blasphemiam esse non solum verbum enuncians de Deo falsum; sed etiam verbum enuncians verum, si contumeliose proferatur. Quod autem, quia in actu exercito tale verbum Deum continet, & per ipsum indicatur Deum esse contemptibilem, debeat dici, falsitatem continere: videtur planè de nomine quæstio. Fateor tamen cum Castro Pal. tom. 3. tract. 17. d. 2. punct. 2. num. 2. nimis improprie ob eam causam Blasphemiam falsitatem attribui: aliàs etiam odio Dei falsitas esset tribuenda. Quia

PROBL. CLII.

Blasphemiam potest, & non potest in solis factis, & signis adesse.

Dixi Probl. proximo, Blasphemiam non exigere externam in Deum loquelam, sed solam internam sufficere. Vt cum quis concipit per simplicem quandam intellectus apprehensionem Deum esse, quod non est: aut non esse, quod est. Atque hæc dicitur Blasphemiam cordis: dum verò in loquelam prorumpit, oris Blasphemiam dicitur. Vt D. Thom. 2. 2. quæst. 13. art. 1. docet. Quæsierim verò, an solis actibus, vel signis possit etiam esse Blasphemiam?

719
De cordis
Blasphemiam.

Potest quidem. Quia non minus factis, & signis, quam verbis prava voluntas ostenditur. Vt si quis imagines conculcet, aut expuat. Sic, citato Beda, Castro l. 1. de iusta hæretic. secte. punit. cap. 3. Corda in quæstionar. l. 1. quæst. 17. §. 15. notab.

720
P. iste ani-
mam in solis
actibus consi-
dere.

Non potest Blasphemiam proprie in factis aut signis consistere, sed in solis verbis mente, ore, vel scripto prolatis. Quia Blasphemiam laudi diuinæ opponitur, quæ solis verbis exhibetur: etsi honor quibuscumque verbis, vel factis. Ita Suar. alios referens, tom. 1. de Relig. tr. 3. l. 1. cap. 4. num. 4. Sanch. l. 2. sum. cap. 32. num. 5.

721
Non potest.

Veriorem hanc partem existimo. Quia Blasphemiam communiter vitium lingue vocatur. Hoc verum. Et quia alias idololatria & similia vitia possent dici verè Blasphemie: cum facto ipso negent verum Dei cultum, illumque creatura attribuant.

722
Hoc verum.

PROBL. CLIII.

Blasphemiam in Deum differt, & non differt specie à Blasphemiam in Diuos.

Si in Sanctos Blasphemiam iactes absque respectu, & ordine expresso ad Deum, (ut differt specie) communiter contingit illa inhonoratio specie differt à Blasphemiam in Deum directe prolata. Quia illa inhonoratio opponitur Dulia, non Latria; nã destruit directe honoris debitum Sanctis, nõ debito Deo: At Dulia est cultus specie diuersus à Latria: Ergo & hæc inhonoratio. Sic Suar. tom. 1. de Relig. tr. 3. l. 1. cap. 5. n. 6. Lessi. l. 2. cap. 45. dub. 5. num. 33. Palaus tom. 3. tr. 17. d. 1. num. 2.

723
ut differt specie.

Specie non differunt. Quia utraque Blasphemiam est contraria virtuti Religionis. At vnus speciei est tribuens cultum Deo & Sanctis propter Deum. Ergo vnus speciei est Blasphemiam, quia Deus in se, vel in sanctis suis Blasphematur.

724
Non differt specie.

phematur. Sicut vnus speciei est iuramentum, quo iuratur per Deū in se ipso, vel vt in Sanctis reluctet. Ita Caiet. *sum. vers. Blasphemia*, & 2. 2. *quest. 13. art. 1. Valent. 1. 2. d. 1. quest. 13. punct. 1. Petrus de Ledes. tom. 6. sum. tract. 1. cap. 9. concl. 5. Sanch. l. 1. Decal. cap. 12. numer. 38. Azor. tom. 1. l. 9. cap. 28. question. 10.*

725
Primum par-
tem ample-
ctor.

Probabilius putarim specie differre. Nec argu-
mentum de iuramento obstat reor. Quia
per sanctos, vt à Deo distinctos, iurari non po-
test. Quia non sunt testes infallibiles veritatis:
at bene possunt honorari cultu Dulia, & con-
sequenter dehonestari.

PROBL. CLIV.

*Omnes Blasphemia in ratione Blasphemia
differunt specie, & specie non
differant.*

726
Disse-
specie.

Quæstio est, an Blasphemia, qua de Deo
perfectionem quis abnegat, vel qua illi
tribuit, quod non debet, vel qua malum illi
imprecatur, vel indecore nominat: specie dif-
ferant? Differunt quidem. Quia Blasphemia,
qua Dei potentia, seu bonitas abnegatur,
differt plane ab ea, qua quis Deo imprecatur
malum: prior enim Blasphemia contra fidem,
posterior verò contra Religionem videtur mi-
lirare: & in ratione Blasphemiae specifica ma-
litia alia est de Deo abnegare quod est, quam ei
malum cuius capax non est, imprecari. Sic
nonnulli, quorum sententiam Palaus proba-
bilem esse innuit, siquidem contrariam ad-
struens, ait: *Respondeo, satis probabile esse
specie conuenire, si solum malitia Blasphemia
consideretur.* Sic ille *tom. 3. tract. 17. d. 2. punct. 2.
num. 3.*

727
Specie non
differunt.

Specie non differunt. Quia tota malitia Blasphemiae
sistit in diminutione diuini honoris: quod
autem his, vel illis verbis contingat, materia-
le est: & ad rationem formalem Blasphemiae
per accidens. Sicut inter homines contingere
videtur, in quos si varia contumeliose verba
proferantur, omnia illa eiusdem speciei esse,
quis abneget? Vt ait Azor & Sa apud Pala-
um citatum. Ita Caiet. 2. 2. *quest. 13. art. 1.*
Bannes ibi, not. b. *ultim. Aragon. sine. Va-*
lent. d. 1. quest. 13. punct. 1. Azor. tom. 1. l. 9.
cap. 28. quest. 10. Sanch. l. 1. sum. cap. 32.
num. 38. Lessi. l. 2. cap. 15. dub. 5. num. 32. Palaus
vbi sup. Bonac. d. 3. de primo Decal. præc. quest. 8.
punct. 4.

728
Hoc mihi ferè
est im.

Quocūque modo Blasphemiae proferan-
tur, siue enunciatiue siue optatiue, siue impe-
ratiue, siue per modum maledictionis, siue
contumeliae, siue irrisionis, siue detractionis
(omnibus enim hisce modis scio posse Blasphemiam
perpetrari) Blasphemiae in ratione
Blasphemiae vnus sunt speciei. Quia omnes
illae in hac ratione specifica conueniunt, quæ
est tribuere Deo, quod ipsi non conuenit, vel
quod conuenit, abnegare. Porro posse Blasphemias
aliunde specie differre non abnego. Nam
ea, quæ continet hæresim, manifestè differt
specie ab illa, quæ non continet, non tamen
in ratione blasphemiae, sed ratione hæresis ad-

iunctæ. Quod ego cum Sancio intelligo, etiam si
deficiat assensus internus hæreticus. Nam illa
hæresis externa opponitur directè & propriè
confessioni externæ Fidei: at Blasphemia directè
& propriè Religioni. Erunt Ergo duo pec-
cata specifica diuersis specie virtutibus opposi-
ta. Similiter est distincta species, vbi Blasphem-
ia ex odio Dei formali procederet. Quia vltra
speciem Blasphemiae est ibi formale Dei
odium charitati oppositum. At vbi non ex hoc
odio procederet, sed ex ira, & tædio, etiam si
Blasphemus haberet animum detegendi di-
uinæ maiestati, ac ipsi conuitia illa inferendi,
non esset distincta Blasphemiae species: sed hæc
esset multo grauior Blasphemia. Quia hæc ini-
qua voluntas siue formalis, siue virtualis & im-
plicita, est de ratione Blasphemiae; quare di-
uersam speciem minime constituit.

PROBL. CLV.

*Explicanda est, & non est in Confessione
Blasphemiarum diuersitas, vel in
Deum, vel in Diuos.*

Explicanda est. Quia si in Deum sint, aut
mutant speciem, aut saltem alia sunt aliis
grauiores: sed aut speciem mutant, aut intra
eandem speciem adiungunt gravitatem: Ergo ne-
cessariò sunt in confessione figillatim apicien-
dæ. Sic nonnulli, qui existimant, (innente
Palaus *tom. 3. tract. 17. d. 2. punct. 2. num. 3.*) Blas-
phemias in ratione Blasphemiae posse speciem
mutare: & Doctores plurimi, qui docent cir-
cumstantias aggravantes intra eandem speciem
esse fatendas.

Explicanda non est. Quia probabilius lon-
gè Blasphemias in Deum vnus speciei esse: &
Blasphemias in Diuos ex sententia satis proba-
bili, diuersam speciem non constitutere: aggra-
uantes autem circumstantias in sententia proba-
biliore non esse necessariò in confessione
manifestandas. Ita Palaus citat. *num. 4. Sanch.*
l. 2. Decal. cap. 12. num. 39. & alij.

Equidem si sustineamus opinionem illorum,
qui affirmant, circumstantias aggravantes in-
tra eandem speciem necessariò explicandas non
esse, sed solummodo eas, qui speciem mutant: &
insuper defendamus, omnes Blasphemias tam
in Deum, quam in sanctos eiusdem esse spe-
ciei: non tenebitur Blasphemans illas distin-
guere. Verum quia longè probabilius esse iudica-
uimus contumeliam in Sanctos prolatam,
specialem habere malitiam Dulia oppositam,
eo quod Sanctus dignus honore dehonestetur,
siue illa dehonestatio Blasphemiae coniuncta
sit, siue non: ideo existimamus, (etiam posita
illa sententia quod solum circumstantiæ mu-
tantes speciem debeant necessariò in Confes-
sione manifestari) huiusmodi Blasphemum te-
neri, hanc diuersitatem in Confessione aperi-
re. Reliquas verò Blasphemias in Deum pro-
latas sustineri potest, posita illa sententia, opus
non esse distinguere eo quod eiusdem speciei
sint, neque in ratione Blasphemiae notabiliter
Confessarii iudicium mutare videantur. Me-
cum Lessi. *l. 2. c. 45. dub. 5. num. 33. & Suar. tom. 1.*
de Relig. cap. 45. num. 39.

PROBL.

PROBL. CLVI.

Hereticæ blasphemias sunt, & non sunt hæ: Denego Deum, Denego Crucem, Denego Evangelia, cum non absoluit, sed conditionate quis profert eas, ad alicuius rei testificationem. v.gr. Denego Deum, si ita non est.

732
Non sunt.

Non sunt blasphemias hereticæ. Quia de ratione hereticæ blasphemias est, expressa significatio falsi: sed ex vi talis propositionis falsum blasphemus non significat: non enim dicit, Deum non esse; sed offert, se dicturum casu, quo assertum aliter contingat: Ergo hereticæ non blasphemias, sed offert blasphemare. Sic Salazar de usu & consuet. c. 3. num. 28. et c. Unde possunt.

733
Blasphemias hereticas sunt.

Sunt hereticæ blasphemias. Quia blasphemus ille non offert de futuro Deum abnegare, sed de præseni negat, casu quo aliter se res habeat, quam affirmat. Conditio enim non apponitur ex parte negationis, sed ex parte rei affirmatæ. Negare autem, Deum existere etiam sub conditione cuiuscumque obiecti, est negare, quod Deo est proprium, scilicet, existentiam à quolibet obiecto creato independentem: Ergo qui sic loquitur, hereticæ blasphemias. Ita Lessli. l. 1. c. 4. dub. 5. n. 27. Sanch. alios referens, l. 2. Sum. c. 3. num. 24. Azove. l. 8. recopil. tit. 4. lege 1. num. 14. Couart. de pact. p. 1. §. 7. num. 9. Roias de heret. p. 2. assert. 1. num. 17. & 174. Palaus tom. 3. tract. 17. d. 2. punct. 3. num. 3.

734
Hæc blasphemias hereticas sunt.

Certe si hæc verba blasphemias proferantur: *In Deum non credo, vel Deus est iniustus, si res hæc non est vera, vel nisi te percussero*, licet primo intuitu hereticæ blasphemias esse non videantur: quia conditionalis nihil ponit in esse planè esse crediderim. Quia fidei diuinæ omnimodo firmitas abnegatur: cum significetur quasi pendens à conditione contingenti. Et includitur tacita affirmatiua propositio negandæ fidei vel institutæ diuinæ in eo euentu, in quo non sequatur vindicta illa percussio: vel veritas illius rei, quam ille affirmat.

PROBL. CLVII.

Hæc propositio: Hoc est verum sicut Deus est in cælo, vel natus ex Virgine, Credi potest sicut Evangelium: blasphemias est, & non hereticas.

735
Est blasphemias hereticas.

Assolet quis huiusmodi propositionem proferre, quæ quidem creata veritas seu certitudo diuinæ veritati, seu certitudini comparatur. Quæsierim, num hereticæ blasphemias sit: Est quidem. Quia illa comparatio diuinæ veritatis adducitur ad firmandam veritatem obiecti creati: hæc autem firmari intenditur æquâdo veritatem obiecti creati cum diuina: Ergo perpetuatur blasphemias non qualicumque, sed Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

hereticæ, quæ in eo sita est, ut creaturæ tribuatur, quod Creatoris est proprium. Sic Contritiæ de pactis l. 1. p. §. 7. num. 9. vers. 11. Suar. lib. 1. de blasphemias. cap. 6. num. 12. Barbosa p. 3. de potestate pisc. alleg. 50. num. 92.

Non est hereticæ blasphemias. Quia nunquam, aut raro quis habet intentionem adæquandi infallibilitatem & certitudinem diuinæ veritatis cum creata: sed solum vult illi aliquam similitudinem adicere, usurpareque diuinam veritatem ad hyperbolicam locutionem, & exaggerationem, non ad æqualitatem. Ita Medi. l. 1. Sum. cap. 14. §. 2. Alcozer Sum. c. 15. Bonac. d. 2. de præc. 1. qu. 8. puncto 2. num. 13. Sanch. aliis relatis, l. 1. Sum. cap. 3. num. 31. Azor. p. 1. l. 1. c. 3. qu. 1. Ludou. Lop. p. 1. instruct. c. 28. Palaus tom. 3. tract. 17. d. 2. punct. 3. n. 4.

736
Non est blasphemias hereticas.

Profectò crediderim, horum verborum malitiam omnino pendere ex proferentis intentione. Si enim proferens vellet æqualem cum Deo certitudinem, & infallibilitatem obiectis creatis tribuere, proculdubio blasphemus hereticus esset. At si non æqualem certitudinem eis tribuere intendit, sed similitudinariam: nec hereticus, nec blasphemus erit. Igitur existimo, nec esse blasphemum, nec culpam lethalem committere illa usurpantem verba, dum non constat de blasphemio heretico illo animo, omnino æquiparandi. Monet sic Sanctius.

737
Ab intentione pendere.

PROBL. CLVIII.

Hæc propositio: Renego D. Petrum, Antonium, &c. est, & non est hereticæ blasphemias.

Non est. Quia non negatur de Sanctis aliqua veritas ad Fidem pertinens: ideo Inquisitores de huiusmodi blasphemias non cognoscunt. Sic Sanchez l. 1. Decal. cap. 3. numero 36.

738
Non est.

Est quidem hereticæ blasphemias, maxime si negatio esset de his Diuis, de quibus per sacram Scripturam constat Sanctos esse, & cum Christo regnare. Quia hos denegans, denegat existere, esseque beatos, sed hoc est negare quandam Fidei veritatem, cum sit de Fide Diuinum Petrum (v.gr.) existere, esseque beatum. Ergo. Præterea tacite negat Ecclesiæ propositionem esse infallibilem. Ita Palaus tom. 3. tract. 17. d. 2. punct. 3. num. 3.

739
Est quidem.

Amicissimi Palai hæreo sententia: quam probabiliorē esse iudico: Nec enim obstat, Inquisitores de hisce blasphemias non cognoscere, Quia fortè id gerunt, eo quod illis exploratum non sit, hereticæ esse.

740
Idem asserto.

PROBL. CLIX.

Hæc propositio, aut iuramentum: Per vitam Dei, Per vitam D. Petri: est, & non est blasphemias.

Premitto blasphemias non hereticas ad duo genera reduci. Primum est, in quo aliquid reticulis, malum

741
De blasphemias non hereticis.

malum Deo, vel Sanctis quis imprecatur. Secundum, in quo indecorè, & inhonestè aliquid ipsius audent nominare. Ex primo capite sunt blasphemiae *Tu deus, Deum penitus, sit maledictus*. At cum flagellum Dei tabernaculo appropinquare non possit, gravissima blasphemia est, ea illi optare, & imprecari. Suar. l. 1. cap. 4. num. 7. Idem est, si quis dicat, *Sine Deo velis, siue non velis, hoc sum facturus*; quod vulgò dixeris: *Aui que le pese à Dios, ha de ser esto*. Saltem enim ex modo dicendi eius potentiae derogatur. Tolet. l. 4. c. 13. n. 6. Quasi fieri verò, an sit blasphemia, iurare per vitam Dei, per vitam D. Petri, aut aliorum Sanctorum?

742 Blasphemia est. Quia est iuramentum ex-
cratorium, & hunc reddit sensum: Pereat Dei vita, illamque ultioni, ac vindictae adstringo, si res ita non sit. (idem de Sancto dixerim.) Quid ergo magis blasphemum esse potest, quam vitam Dei, aut Sanctorum tum defectioni, tum ultioni exponere? Sic Suar. tom. 1. de Relig. tr. 3. l. 1. cap. 3. num. 8. Bonac. d. 3. de prec. 1. Decal. qu. 8. pun. 2. Covar. de pactis, p. 1. §. 7. num. 9. Azor. tom. 1. l. 1. c. p. 3. qu. 2. Sanch. l. 2. Decal. cap. 32. n. 15. Menoch. l. 2. de arbitrar. casu 375. num. 2. & alij communiter.

743 Blasphemia non est. Quia probabile est has-
ce propositiones, *Per vitam Dei, Per vitam Petri*, non esse iuramenta execratoria, sed assertoria simpliciter: sicut si diceret, *Vivit Deus, vivit D. Petrus*. Adducit enim sic iurans Deum viventem, & resplendentem in vita sua, seu D. Petri in testem. Ergo probabile etiam erit, non esse blasphemiam. Ita Decius defendit, cuius sententiam probabilem esse Palaus asserit tom. 3. tract. 17. d. 2. pun. 3. num. 6.

744 Existimo, non carere probabilitate hac iura-
menta blasphema non esse ob secundae sententiae fundamentum. Ast ego cum Valao primam sententiam longè probabiliorem esse iudico, siue per Dei vitam: (quod horrent aures) siue per vitam alicuius Sancti iuramentum fiat: nam qui sic iurat, denotat vel Deum, vel Divos vitam posse amittere, quod admodum blasphemum est. Attamen non abnego, posse aliquando intentione iurantis huiusmodi affectionem à blasphemia liberari: sed non à gravi crimine ob audientium scandalum. Porro de illis verbis: *Pesca tal, Reniego de tal, Por vida de tal, Mal aia tal*, &c. absque Dei expressione, vel Sanctorum, ut sint blasphema, pendere putarim ex proferentis intentione: & in externo foro ex circumstantiis: praesumendum tamen, non esse ex animo blasphemandi prolata. Quia illam continentia, & suppressio nominis Dei, aut Sanctorum, indicat, nolle huiusmodi verba de Deo, aut de Divis intelligi. At in casu dubio, haud est gerenda interpretatio inferens delictum, sed potius ab illo excusans. Vnde gravis scandali ansa externè non datur.

PROBL. CLX.

Blasphemia est, & blasphemia non est
creaturarum maledictio.

745 Blasphemia est. Quia videtur Deus ipse in
eis maledicti: qui autem maledicit creaturam

eam maledicit vel ob malitiam qua noxè operatur, vel in quantum creatura est. At licet in creaturis rationalibus possit esse huiusmodi precisio, quia ex malitia damnum valent inferre: in irrationalibus nequit fieri. Vnde eas maledicere ex intentione, blasphemia est: tunc enim maledictio refunditur in Creatorem. Sic D. Tho. 2. 2. q. 76. a. 2. Tolet. l. 4. c. 13. n. 11. Lessli. l. 2. c. 15. dub. 5. n. 29. Bonac. d. 3. de prec. 1. Decal. q. 8. pun. 2. n. 5.

Non est blasphemia. Quia non solum respectu creaturarum rationalium, sed etiam irrationa-
746
narium potest geri illa precisio, ut scilicet male-
dicantur non ut sunt Dei creaturae, sed propter
incommodum, quod inferunt. Et quisnam est
tam infanda iracundia percitus qui rationa-
les aut irrationales creaturas quatenus creaturae
sunt, maledictione audeat vulnerare? Ita Palaus
to 3. ar. 17. d. 1. pun. 3. n. 6. Sanch. l. 2. Decal. c. 32.
num. 1. 4.

Certe si quatenus creaturae sunt, maledice-
rentur homines, brutae, & inanimatae creaturae,
blasphemiam esse gravissimam non dubito: quia
tunc maledictio in Creatorem refundetur. Ast
si creaturae siue rationales, siue irrationales, siue
respectu ad Deum maledicantur blasphemiam non
erit: imò nec est peccatum mortale, sed ve-
747
niale tantum. si absit alterius iniuria, vel abique
animo fiant. Et in hoc sensu iudico proculdubio,
primae sententiae Doctores loqui. Vnde Pro-
blema necessum est corruere. Addo cum Less-
lio, nullum esse peccatum, si creaturae maledi-
cantur, quatenus nobis occasio peccandi, vel
alicuius gravis calamitatis extiterit. Quia tunc
non tam ipsae creaturae, quam occasio peccati,
seu calamitatis maledicuntur. Dixi, quando crea-
turae sunt alicuius gravis molestiae occasio: nam
ob leuem molestiam non licebit sic maledi-
cere; alijs multi maledicentes animalia, ventos,
pluvias, à peccato excusarentur: quod dicen-
dum non est. Tamen si regulariter loquendo
solum peccatum veniale patrabunt; quia si ani-
malia sic noxia non sunt, abest animus, ut talis
maledictio executioni mandetur.

PROBL. CLXI.

Blasphemia sunt, & non sunt blasphemiae
iuramenta, Per corpus Dei, Per Dei
sanguinem, per caput, per
capillos, per pedes.

Blasphemiae sunt. Quia denotatur, Deum in
748
sua divinitate hac membra habere. Deus
namque absolute prolatus, non pro Christo, sed
pro tota Trinitate sumitur: & consequenter iam
attribuitur ei quod non habet. Sic gravissimi
Doctores apud Farinac. l. 1. pract. q. 20. n. 18. quos
ipse sequitur.

Non sunt blasphemiae, si cum debita reveren-
749
tia proferantur. Quia postquam Verbum Dei non
nostram induit mortalitatem Homofactus, cum
hac membra Deo tribuuntur, supponunt Deum
non pro tota Trinitate, sed pro secunda Trini-
tatis persona humanitati unita. Ita alij plures
Doctores, quos Farinacius refert, & sequi-
tur Palaus tom. 3. tract. 17. d. 2. pun. 3. num. 6.
mero 7.

Vt

Seet. II. De Præcepto I. Problemata. 99

⁷⁵⁰ *Quid opinor circa huiusmodi iuramenta, expositio.* Ut autem nullus apud te maneat scrupulus, secunda hærens sententia, quid circa huiusmodi verba sentiam, vberius expendam. Iuramentum per Christi Domini (horreo dicitare) pendenda, & Sanctorum horribilis blasphemia est. Qui sic iurans ex ipso iurandi modo intendit contemptibilem, & despicibilem Christum facere. Nominare autem, vel iurare per membra Christi honesta, scilicet per eius caput, corpus, & sanguinem, blasphemia erit, si per modum contemptus, aut irrisus proferatur: eaque de causa *lex 6. tit. 4. l. 8. nona recopil. præscribit, sic iurantem pœnis blasphemii plecti. At si non per modum vituperij, & conuitij: sed ad magnam veritatis exaggerationem, hæc verba usurpentur, blasphemia non erunt, & fortè (nisi adfit scandalum) culpa carebunt; quia neque in substantia, neque in modo dicendi Deo sunt ignominiosa. Mecum Syluest. v. iuramentum 2. sine. Valent. 2. 2. d. 6. q. 7. pun. 3. & Sanch. aliis relatis, 2. 2. Decalog. cap. 3. 1. num. 29.*

PROBL. CLXII.

Iuramentum per intemeratam Deipara Virginitatem, est, & non est blasphemia.

⁷⁵¹ *Et blasphemus.* Blasphemus quidem est. Quia videtur esse iuramentum execratorium, atque beatissimam Virginem, si res aliter sit, quam enunciatur. Tum quia irreuerenter eius Virginitas nominatur. Sic Couar. de pactis, p. 1. §. 7. num. 9. Menoch. lib. 2. de arbitr. cap. 375. n. 15. Azoneda libro 8. recopil. titulo 4. leg. 5. numero 11.

⁷⁵² *Blasphemus non est.* Blasphemus non est. Quia ibi nec beatissima Virgo, nec eius Virginitas execratur, nec aliquid illius ignominiosè refertur: sed Deus in illa Fidei veritate in testem adducitur. Ita Sanchez l. 1. Decalog. cap. 3. 1. num. 32. Pala. 10. 3. ar. 17. d. 2. puncto 3. num. 8.

⁷⁵³ *Cum his opinor.* Cum his opinor. Hoc enim in casu accidere potest, quod in iuramento per Christi Nativitatem, eiusque mortem evenit. Quod quidem absque vlla blasphemia, imo & peccato fieri potest.

PROBL. CLXIII.

Blasphemum est, & non est blasphemum omne iuramentum falsum, vel iniustum.

⁷⁵⁴ *Non est blasphemum is. tametsi hoc.* Blasphemum non est. Quia sic iurans non æstimat, Deum posse testem esse falsitatis, aut iniustitiæ assecratorem: neque id intendit; imo potius sperat, Deum non esse testificaturum super re illa, per aliquod evidens signum. Sic Sanch. lib. 2. Moral. cap. 32. n. 33. ex D. Thoma, 2. 2. qu. 13. a. 3. ad 2.

⁷⁵⁵ *Blasphemus est.* Est blasphemum. Quia qui falsò iurat, Deum testem & confirmatorem falsi efficit: & qui iurat contra iustitiam, Deum proponit assecratorem iniustitiæ. Ergo illis verbis Deo Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

tribuitur: quod ei nulla ratione potest convenire: Ergo sunt blasphemia. Si enim clatis verbis quis diceret: Firmet Deus suo testimonio hanc falsitatem, vel iniustitiam: blasphemus procul dubio esset: sed eundem sentum habent falsa & iniusta iuramenta: Ergo blasphemus sunt. Ita Palaus arguit pro hac parte, licet non omnino ferat sententiam. At enim *Proposui dubium, tibi decidendum relinquo.*

⁷⁵⁶ *Autorem 104 solutio.* Profecto tanti Doctoris amicitissimi auctoritate nitens, decidere audebo. Omnia iuramenta falsa, & iniusta, si speculationem spectes, Blasphemus esse ob præfatam rationem, cui non obstat, quod iurans (peret, nunquam Deum asserturum esse falsitatem, aut aliquo signo esse eam manifestaturum: sufficit enim, si eam assertionem, assecrationemque petat. At in praxi primam sententiam veriore esse dūco. Nunquam enim perierans, aut iniuste iurans reus erit blasphemus, aut pœnis eius subici reputatur.

PROBL. CLXIV.

Præter fraternam correctionem iure naturalis requisitam, debet, & non debet audiens blasphemantem reprehendere, siue blasphemus illa obiurgatione corrigendus sit, siue non.

⁷⁵⁷ *Qui debet quid.* Debet quidem. Quia in Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 9. dicitur. *Qui debet quid.* cumque blasphemantem audierint, eum graviter verbis obiurgare teneantur, si citra periculum suum id fieri posse contingat. At fraternæ correctio non videtur esse acris obiurgatio ad emendationem delinquentis directā: sed potius ad illius punitionem, & in satisfactionem audientium: Ergo audiens blasphemantem, non satisfacit, si fraternè corrigat. Sic Lessi. l. 2. cap. 44. dub. 1. in fine. Petr. de Ledes. tom. 1. sum. cap. 9. Ludon. Lop. p. instruct. cau. 5. 1. Nativar. cap. 12. Sum. num. 8.

⁷⁵⁸ *Non debet.* Non debet. Quia esto in Concilio ius novum statuitur, mandeturque audientibus, ut blasphemantem obiurgent, tamen emendandus non sit: consuetudine hoc decretum est abrogatum. Vnde audientes non adstringuntur alia obligatione præter fraternæ charitatis præceptum, quo debent delinquentem corrigere, si ex correctione fructus speretur. Ita Azor. tom. 1. l. 9. cap. 28. qu. 7. Sanch. l. 2. sum. c. 12. n. 46. Pala. tom. 3. d. 1. p. 2. §. 4. num. 2. Bonac. d. 3. de pract. i. Decalog. qu. 8. punct. 1.

⁷⁵⁹ *Quid in re dubia quidem dicendum est.* Fateor, rem esse dubiam, num Concilium voluerit ius novum adstruere, an solum obligationis naturalis recordari, eamque confirmare, qua publicè peccantes arguere, & obiurgare tenemur, si ex obiurgatione fructus speratur. Neque obstat, quod expresse huius fructus non meminerit. Omisit enim, quia in omni reprehensione supponebatur, ad illius obligationem deberi fructum sperari. Vnde ex hoc capite probabilem esse satis existimo partem primam. Attamen quia video ex

I 2 con

consuetudine hoc decretum esse abrogatum, ut probabilior em eligo secundum. Vnum tamen omnino certum esse crediderim, si honor diuini periclitetur ob Blasphemiarum licentiam, & nos commodè possimus illum oburgatione defendere grauiori, quam petit fraternæ charitatis naturale præceptum, ex præcepto Religionis obligamur. Tene-mur enim hæc mala auertere, & Deum innocentissimum defendere, quoad fieri possit. Accepi ex Santio citato, num. 9.

PROBL. CLXV.

Blasphemus post condemnationem, est, & non est tanquam infamis à testimonio repellendus.

760
De anis
Blasphemie
nonnulla præ-
mittit.

Suppono, audientes Blasphemiam, obligari Blasphemum denunciare, seruatis regulis, quas de correctione fraternæ suo loco tradimus: Hæreticales quidem Blasphemias Indici-bus Fidei sunt denunciandæ, non hæreticales verò Episcopo, vel seculari Iudici: si Blasphe-mus sit laicus. Si autem vnus Iudex procedit, & pœnam delicto adæquatam imponit, non po- test alius procedere. Verum ipso iure nulla est huic crimini pœna imposita: imponenda ta- men à Iudice multiplex est, tam iure civili, quam Canonico. Iure namque civili Blasphe- mis erat olim mortis pœna imposita, quæ non habebat locum nisi in Blasphemante ex con- suetudine; sed iam hæc pœna ex consuetudine est abrogata. Iure verò Canonico variæ pœnæ impositæ sunt, Laicis in cap. 2. de maledic. Cle- ricis in cap. si quis per capillum, 22. quæst. 1. ubi afficiuntur pœna depositionis, in Concilio La- teran. sub Leone X. sess. 9. & in constitutione Iulij III. quæ incipit, In multis deprauatis, & in alia constitutione Pij V. incipiente, Cum pri- mum Apostolus. Variæ tam pro Clericis, quam pro laicis pœnæ designantur; sed has constitu- tiones Suar. tom. 1. de Relig. l. 1. cap. 7. num. 3. vsu non esse receptas. Quapropter in punitione hu- iusce criminis spectandæ sunt constitutiones, ac statuta ciuitatum, & præcipuè consuetudo re- cepta, & iuxta eam iudicandum. Porro pro hæ- reticis Blasphemis abiuratio indicitur tan- quam de crimine suspectis. Pro aliis seruanda est Pij V. constitutio. Iudex verò attendere de- bet delicti qualitatem, ut augeat pœnam, aut illam imminuat, si autem delinquens Blasphe- miam incontinenti retractauerit, nulla, vel lenissima pœna est afficiendus. His præmissis, quæserim, num Blasphemus post condemna- tionem ex lege civili, aut Canonica repellendus sit tanquam infamis à testimonio fe- rendo?

761
Repellendus
non est.

Minimè repellendus. Quia ex iure civili non reputatur infamis, l. Famosi, Digest. ad leg. Iulij. ibi: Lubricum linguæ non debet fa- cile trahi ad pœnam. Ex facto autem non po- test dici infamis; quia hæc infamia pœnitentia, ac tetractatione criminis aboletur. Sic Bald. conf. 152. l. 1. quem sequuntur. Ay- mon. & Saullian. quos refert Pala. citan- dum.

762
Est repellendus.

Repellendus quidem est. Quia eius tes- timonium non est vndequeque firmum, sed

diminuitur ex delicto patratò, tamen si suppli- cio iam affecto. Negari enim non potest, ex obiectione Blasphemie testimonium aliqua ex parte imminui, neque esse ita solidum, ac si nihil obici posset. Ità aliis relatis Couar. Epi- to. decret. part. 2. cap. 8. §. vltim. num. 7. & 8. & ad cap. Quamvis pactum, de pactis part. 1. §. 7. num. 11. cum Alexandro, Decio, ac Thom. Grammat. Palaus tom. 3. tract. 17. d. 2. punct. 2. §. 5. num. 6.

Idem affirmo. Quia testis omni exceptione maior est ille, cui nihil obici potest, quod suspitionem ingerat falsitatis: Ergo Blasphe- mus, cui hoc graue delictum obici potest, non censetur testis omni exceptione maior. Atta- men hoc intelligendum puto, dum recens fuit Blasphemia, illiusque declaratio. Nam si lon- gum tempus transierit, verbi gratià duobus, vel tribus annis, in quibus constat de illo vitio esse correctum, censuerim, ob eam causam illius testimonium non infirmari, quod aperte probat primæ sententiæ fundamen- tum.

PROBL. CLXVI.

Demini Inquisitores cognoscunt, & non cognoscunt de Blasphemis non hære- ticalibus.

In vberiore rei expositionem præmittit, 764
Quædam Blasphemias esse hæreticales, quædam non hæreticales. Hæreticales sunt, quæ si- gnificant, ac continent aliquid contra Fidem. Non hæreticales, quæ etsi ex dicendi modo, & in actu exercitio significant contra Fidem errorem, non tamen secundum se aliquid contra Fidem affirmant. Vel clarius, tunc est hæretica- lis Blasphemia, quando per verbum aliquod indi- catiui modi aliquid Fidei contrarium asseritur. Quando verò id non asseritur per huiusmo- di verbum, sed optando, aut imprecando, non est hæreticalis. Exemplum hæreticalium sit: Deus est iniustus, Personarum acceptor, Non est omnipotens. Non credo in Deum, Renego Deum. Crucem, Christum, Deipara puritatem. Quia verba hæc per modum indicatiui important Fidei abnegationem, & infidelitatem. Quando autem de sanctis renegatur, existimo cum Santio l. 2. Decal. cap. 32. num. 36. non esse Blasphemiam hæreticalem. Quia non abnegatur aliqua veri- tas, quæ pertineat ad Fidem; sed tantum est ver- bum quoddam contumeliosum in sanctos, & idè Blasphemum. Exempla verò Blasphemiarum non hæreticalium sunt hæc. Quæcumque Dei maledictiones, ut Maledictus sit Deus, Te- deat Deum, seu Pesele à Dios. A despecho de Dios, Annque la peje à Dios. Quia per has Blasphe- mias cum indicatiui modi non sunt, nil fal- sum de Deo dicitur, ut possint hæresim continere, sed tantum prauus affectus erga Deum Blasphe- mantis ostenditur, volentis quidem ex modo dicendi quasi earum nominum reddere Deum incapacem. At hæreticales essent, si per modum indi- catiui Blasphemans Deum esse illarum capa- cè assereret. Adde ex Suario esse Blasphemiam hæreticalem falsa Deo tribuere licet non affirmè- tur, v. g. O Deus iniustus, & creaturæ attribueretur, quod solus

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 101

solius Dei: vel de iis, quæ Deo continentur, dubitationem ostendere. Igitur iam quæserim, utrum Inquisitores de solis blasphemis hæreticalibus cognoscant, an etiam de non hæreticalibus.

765 Inquisitores de non hæreticalibus blasphemis cognoscant. Non solum cognoscunt de hæreticalibus sed etiam de non hæreticalibus cognoscunt. Quia id habent ex potestate delegata, aut de Regni Hispanici consuetudine. Id autem possunt cum Iudice Ecclesiastico ac seculari, ita ut inter ipsos detur præventioni locus. Sic Castro de iusta hæret. punit. cap. 12. sine. Cordu. q. 1. quæst. 17. §. 15. notab. 4.

766 De solis blasphemis hæreticalibus Inquisitores cognoscunt: & de his privative, nempe inhibendo quemcumque alium Iudicem Ecclesiasticum, aut secularem, nè de illis cognoscat. Quia cognitio, & supplicium huiusmodi blasphemiarum solummodo pertinent directe ad Fidei integritatem, quam Inquisitorum tribunal debet tueri. Ita Simac. de cathol. instit. tit. 8. n. 6. Emericus, & Penna, quos refert, ac sequitur Sanch. l. 2. sum. c. 3. n. 37.

767 Hoc certum esse putarim, & minus bene Castrum & Cordubam contrarium asseruisse crediderim. Nam Ferdinand. de Castro Palao de Sacro Inquisitionis Tribunali optime meritus, id ab Inquisitoribus exaudiit. Scio, alia blasphemias mixti fori esse, ideoque dari præventioni locum ad cognitionem causæ inter Iudicem Ecclesiasticum, & secularem. Ut per cap. 1. de maledictis docent Abbas, ibi, numer. 9. Couar. de pactis, p. 1. §. 7. n. 12.

CAPVT XXXIII.

Circà Sacrilegium crimen Religioni oppositum.

PROBL. CXLVII.

Simonia est, & non est Sacrilegium.

768 R Ecolo ex sect. 1. Sacrilegium sic à D. Tho. 2. 2. q. 99. a. 1. definiri. Est Sacra rei violatio. Nomine autem rei Sacra intelligi illam, quæ lege diuina, vel Ecclesiastica in Dei est destinata cultum. Qui ergo huic cultui contravenierit, rem Sacram violabit, & Sacrilegium committet. Quæsierim vero, utrum simonia sit Sacrilegium.

769 Non est. Quia illa rei Sacra violatio debet fieri per actionem inuoluntariā illius cuius res est: cum autem contra voluntatem Dei fiat, quoties res sibi dicata male tractatur, efficitur Sacrilegium committi: At simonia sit consentiente parte, cuius res est: Ergo simonia non est Sacrilegium. Item quia D. Thomas, & Doctores agunt de simonia separatim à Sacrilegio: Ergo innuunt, à Sacrilegio distingui. Sic Caiet. 2. 2. q. 99. a. 1.

770 Est quidem. Quia consensus partis non tollit, quin res Sacra indecenter tractetur, & Eschob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

Deus in huiusmodi indecenti actione offendatur: Ergo non tollit, quin verè sit Sacrilegium. Ita glossa ad cap. Audiuimus 1. 2. q. 3. Lessi. l. 2. cap. 45. dub. 2. numer. 8. Suar. to. 7. de Relig. tract. 1. l. 3. cap. 1. numer. 6. Palao 10. 3. tract. 7. d. 2. pun. 3. §. 1. numer. 3. Azor. tom. 1. l. 9. c. 27. q. 8.

Fateor ingenue, sacrilegium committi per actionem inuoluntariā illius, cuius res est, sed in cuius cultū est. c. i. c. a. t. sed abneg. inde inferri, simoniā verè & propriè sacrilegium nō esse: quia cōtra voluntatē Deī semitur, & venditur Sacrum. Neque obstat in tali venditione homines consentire. Aliàs si Episcopus consentiret, locum Sacrum profanari, res alienari Sacras, Clericos, ad seculare tribunal adduci: sacrilegium non committeretur: quod dicendum non est. Ergo consensus partis sacrilegium non tollit. Caterum D. Tho. & Doctores de simonia separatim à sacrilegio agunt, non quod simonia sacrilegium non sit, sed quia lata simoniæ materia & specialis eius est ratio.

PROBL. CLXVIII.

Sacrilegium est, & non est Sacrilegium, legatorum retentio.

D. Tho. 2. 2. q. 99. a. 3. docet, tertium gentis sacrilegij, quod per antonomasiam rei Sacra violatio dicitur multiplex esse pro rerum Sacrarum, quæ violari possunt, varietate. Quas enumerans Doctor Angelicus, primo loco Sacramenta constituit. Secundo vasa Sacra, imagines, & sanctorum reliquias: quibus addo scripturam Sacram, & ceremonias in Dei cultum destinatas. Tertio Ecclesiæ ornamenta, ac Ministrorum vestes. Quarto, bona Ecclesiastica in Ministrorum deputata sustentationem. In his enim omnibus Deus colitur, & consequenter eorum iniqua tractatio est sacrilegium. Igitur circa quartum hoc genus bonorum Ecclesiasticorum, de quaestione, an retentio legatorum ad Ecclesiam pertinentium sit sacrilegium?

Sacrilegium est. Quia hæc sunt ab Ecclesia in cultum diuinum remotè destinata, quare sacrilegium nus in Ministrorum sustentationem sunt infusa. Sic Lessi. l. 2. cap. 45. dub. 3. numer. 18.

Non est Sacrilegium. Quia si retinentur, non erunt tradita Ecclesiæ: vnde licet iniustitia sit illa retinere, non tamen erit sacrilegium, nec alia species peccati: non enim adhuc sunt facta bona Ecclesiæ, quorum alienatio specialiter est prohibita. Ita Farinac. q. 175. n. 45. Palao 10. 3. tract. 17. d. 2. pun. 3. §. 2. n. 10.

Scio idem iudicium de Decimis ac de legatis P. Valentiam 2. 2. d. 6. q. 15. pun. 1. gessisse. Quod minime admittam. Quia non solum iniustitia committitur in illarum retentione, sed etiam irreligiositas aliquomodo sacrilegio deterior. Nam solutio decimarum est formalis Dei cultus; sit enim in recognitione supremi dominij. Ergo earum retentio irreligiosa erit, ut potè huic cultui diuino opposita.

I 3 prima

privatiuè: sicut est opposita omni o. sacrificij, si alicui præscriptum ab Ecclesia fuisset, offerre. Porro circa legata secundum sententiam veriorum esse duxerim.

PROBL. CLXIX.

Furtum, & rapina bonorum titulo Ecclesiastico acquiritorum, est & non est Sacrilegium.

776 **S**acrilegium est. Quia licet ea bona Ecclesiastica absolute non sint, sunt tamen Ecclesiastico titulo acquisita, unde videntur Ecclesiastica fieri. Nam Ecclesia ex propriis bonis sacris scilicet suis Ministris reddit impensas ad sustentationem. Adde, furto huiusmodi ipsam personam Ecclesiasticam lædi: At læso personæ Ecclesiasticæ Sacrilegium est: Ergo furtum, quo personæ Ecclesiasticæ offenduntur, est Sacrilegium. Sic Valent. 2. 2. d. 6. quæst. 15. punct. 1. & alij Doctores, quos pressio nomine, memorat Palaus citandus.

777 **N**on est Sacrilegium. Quia per huiusmodi furtum, seu rapinam personæ Ecclesiasticæ haud specialiter offenduntur: eo quod nullibi inveniuntur à iure Ecclesiastico in hoc crimine offensæ magis quam sæculares. Ita Suar. tom. 1. de Relig. tract. 3. cap. 2. num. 8. Azor. tom. 1. d. 9. cap. 27. quæst. 3. Pala. tom. 3. tract. 17. d. 2. punct. 1. num. 2.

778 **E**iusem mentis sum. Unde assero, si bona quæ quis furatur, non sunt Beneficij, sed Ecclesiæ, eum qui furatur, Sacrilegium committere. Quia quilibet illarum alienatio sine debita solemnitate prohibetur. Sed hoc Sacrilegium non est aduersus personam Ecclesiasticam, sed aduersus rem sacram. At si ipsius Beneficij bona sint licet iure Ecclesiastico acquisita, non pertinent ad Ecclesiasticam bona, quæ huiusmodi gaudent immunitate.

PROBL. CLXX.

Sacrilegium est, & non est Sacrilegium cuiusvisque voti violatio.

779 **F**ornicatio, ac similis turpitudine, si à persona Ecclesiastica fiat, est Sacrilegium. Quia personas Ecclesiasticas maxime dedecet: ratione enim sui status ab huiusmodi macula conuenit esse immunes. Quod à fortiori militat in iis personis Ecclesiasticis, quæ speciali voto obligantur, ab iis delectationibus abstinere; quales sunt ordine sacro insignitæ, ac Religiosæ. Hæc utique per votum corpus suum & animam Deo offerunt, ac consecrant, redduntque ex hoc capite quasi sacratæ: Ergo contra faciens, Sacrilegium committit; quia rem diuino cultui destinatam violat. Quæsierim verò, num cuiuslibet voti violatio sit Sacrilegium?

780 **S**acrilegium est. Quia eo ipso, quod res per votum Deo dicata sit, iam est iure diuino in Dei cultum destinata: Ergo contra faciens, sa-

crum lædit: est ergo Sacrilegium. Sic Doctores communiter cum D. Tho. 2. 2. q. 114. art. 1. & quæst. 99. art. 1. Caiet. ibi, Valent. d. 6. quæst. 15. punct. 1. Lessi. l. 2. cap. 45. dub. 3. num. 11. Azor. part. 1. d. 9. cap. 27. quæst. 5. Bonac. d. 3. de prac. 1. Decal. quæst. 6. punct. vni. num. 3.

Non est Sacrilegium. Quia per violationem voti Deus in se offenditur, cui vouens infidelis est: sicuti offenditur per periurium, per Blaphemiam, per omissionem Missæ in die festo, & similia: sed iniuriæ, quibus Deus immediate offenditur, sunt in alia specie à Sacrilegio distincta: Ergo violatio voti in alia specie à Sacrilegio distincta constitui debet: quæ nulla est alia nisi perfidia fidelitati opposita, de quo alibi. Ita Suar. tom. 1. de Relig. tract. 3. l. 3. cap. 3. n. 1. Pala. tom. 3. tract. 17. d. 2. punct. 1. §. 2. num. 2.

Mihi probabilius est, violationem voti non in specie rigorosa Sacrilegij, de qua in præsentibus; sed in specie peioris, esse constitutam. Neque enim obstat, per votum quodlibet rem promissam in Dei cultum destinari, vt ideo asserimus, Sacrilegium esse illius violationem. Quia cum non destinetur in alium cultum, nisi in illius voti executionem, & obseruationem fidei datæ: non potest illius violatio aliam trahere malitiam, nisi infidelitatis. Certè non sufficit, turpitudinem dedecere Ecclesiasticas personas, maxime si Sacerdotali fulgeant dignitate, vt inde asserimus, quamlibet turpitudinem ab ipsis commissam esse Sacrilegium: aliàs furta, homicidia, detractiones, & quælibet alia peccata essent Sacrilegium; quia omnia illa maxime dedecent Ecclesiasticas personas, præcipue Sacerdotes. Verùm quia hæc generalis indecentia, & repugnantia non infert specialem prohibitionem; idè ad speciem Sacrilegij non transeant, sed intra propriam speciem grauiora fiant. Sic dixerim de fornicatione, & quælibet alia turpitudine, si voti obligationem secludamus: licet enim quælibet personas Ecclesiasticas hæc maxime dedecant; quia tamen ex vi consecrationis specialis lege non prohibentur ab iis abstinere: ea de causa Sacrilegia non fiunt. Vocatur autem hæc infidelitas Sacrilegium: quia omnia vitia Religioni opposita hoc nomine nuncupantur; non quia propriè Sacrilegium sint, qualiter in præsentibus viurpamus.

PROBL. CLXXI.

Irreuerentia in Eucharistia Sacramentum, est, & non est irreligiositas alia à Sacrilegio distincta.

Merito D. Thom. 2. 2. quæst. 99. art. 1. agens euoluens tertium Sacrilegij genus, quod rei sacræ violatio dicitur, primo loco constituit Sacramenta: quia nulla res est illis sanctior. Tenemur ergo ea dignè tractare tam administrantes, quam suscipientes: alias rei erimus Sacrilegij. Solum de sanctissimo Eucharistie Sacramento quæsierim, an eius irreuerentia sit irreligiositas alia distincta à sacrilegio, & eiusdem rationis cum ea, qua Christus Dominus de se ipso offenderetur?

Est irreligiositas distincta. Quia Christus in

Seçt. II. De Præcepto I. Problemata. 103

785 in Eucharistia eadem adoratione latriæ ado-
ratur, & eadem reuerentia colitur, ac colitur,
785 & adoratur in propria persona, vt tradit Tri-
dentinum *ses. 13. c. 5. & 6.* Ergo irreuerentia
facta Eucharistiæ est irreuerentia eiusdem ra-
tionis cum irreuerentia facta Christo in pro-
pria persona. Quod confirmo ex Paulo 2.
Cor. 11. affirmante, reum esse Corporis & san-
guinis Domini, qui indigne absumit Eucharis-
tiam. Ergo irreuerentia in Eucharistiam
aliam irreligiositatis constituit speciem. Sic
Suar. tom. 1. de Relig. l. 3. cap. 6. numer.
1. & 2.

785 Non est distincta irreligiositas, sed Sacrile-
gium propriè, tametsi omnium grauissimum.
Quia negari non potest, irreuerentiam factâ
Eucharistiæ esse in specie Sacrilegij, quia
est rei Sacratissimæ violatio. Ergo non est
in alia irreligiositatis specie: non enim sunt
vitiâ absque manifesta ratione multiplican-
da. Et quia Christus Dominus in Eucharis-
tia existens, non se exhibet visibilem, ac
tractabilem, sed tanquam cuiusdam rei ina-
nimatæ, tametsi tibi sit viuens, ac intelligens:
Ergo iniura Eucharistiæ facta, non est forma-
liter facta ipsi Deo in propria persona: sed in
signo illum continente, & gratiam signifi-

cante: sed quælibet iniuria facta Deo in eius
signo est in specie Sacrilegij: Ergo Ita Ca-
iet. 2. 2. q. 99. a. 1. & 3. dub. 6. Lessli. l. 2. c. 45.
dub. 3. m. 16. Pala. 10. 3. tr. 17. d. 2. pun. 3. §. 2. n. 1.
& alij communiter.

776 Fatetur, adorationem, ac reuerentiam fac-
tam Christo Domino in Eucharistia, esse la-
triam, quia ad hanc reuerentiam & adoratio-
nem solum expostulatur, vt feratur in per-
sonam diuinam, siue in se, siue in signo. An
autem intra illam speciem adorationis latriæ
varij actus specie distinguantur, alij qui fe-
runtur in Deum secundum se, alij qui ferun-
tur in ipsum representatum in imagine: non
satis constat, & fortè probabilius est distin-
gui: Verum in ratione irreligiositatis iam re-
ceptum est, irreuerentiam, quæ fit Deo se-
cundum se, distingui ab ea, quæ fit ipsi in si-
gno representante, seu continente: tametsi
vtraque irreuerentia adorationi latriæ oppo-
natur. Quod appositè confirmari ex irre-
uerentia facta Cruci, & imagini Salvato-
ris, quæ sine controuersia Sacrilegium dicitur
propriè: tametsi opponatur adorationi latriæ:
Ergo irreuerentia facta Eucharistiæ Sacrile-
gium propriè erit, tametsi latriæ opponatur
adorationi,

